

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

UZNESENIA

Európsky hospodársky a sociálny výbor

577. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, 22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

2023/C 184/01   Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zjednotení za demokraciu 1

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

577. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, 22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

2023/C 184/02   Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Akčný plán pre mládež (YAP) v rámci vonkajšej činnosti EÚ na roky 2022 – 2027 (stanovisko z vlastnej iniciatívy) 5

2023/C 184/03   Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Úloha mladých ľudí v zelenej transformácii (prieskumné stanovisko na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ) 13

2023/C 184/04   Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Výstavba z dreva na zníženie emisií CO₂ v stavebníctve (prieskumné stanovisko na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ) 18

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

577. plenárne zasadnutie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, 22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

2023/C 184/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú opatrenia na zabezpečenie vysokej úrovne interoperability verejného sektora v celej únii (akt o interoperabilnej Európe) [COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD)] – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o posilnenej politike interoperability vo verejnom sektore – Prepojenie verejných služieb, podpora verejných politík a zabezpečenie prínosu pre verejnosť – Smerom k „interoperabilnej Európe“ [COM(2022) 710 final]	28
2023/C 184/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva [COM(2022) 702 final – 2022/0408 (COD)]	34
2023/C 184/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 o dizajnoch Spoločenstva a zrušuje nariadenie Komisie (ES) č. 2246/2002 [COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD)] a Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o právnej ochrane dizajnov (prepracované znenie) [COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD)]	39
2023/C 184/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Správa o strategickom výhľade za rok 2022 – Prepájanie zelenej a digitálnej transformácie v novom geopolitickom kontexte [COM(2022) 289 final]	45
2023/C 184/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Cesta k silnejšiemu zúčtovaciemu systému v EÚ [COM(2022) 696 final] – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 648/2012, (EÚ) č. 575/2013 a (EÚ) 2017/1131, pokiaľ ide o opatrenia na zmiernenie nadmerných expozícií voči centrálnym protistranám z tretích krajín a na zlepšenie efektívnosti zúčtovacích trhov Únie [COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD)]	49
2023/C 184/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2011/16/EÚ o administratívnej spolupráci v oblasti daní [COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS)]	55
2023/C 184/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Smerom k smernici o trestných sankciách za porušenie reštriktívnych opatrení Únie [COM(2022) 249 final] – Návrh rozhodnutia Rady o doplnení porušenia reštriktívnych opatrení Únie k oblastiam trestnej činnosti stanoveným v článku 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie [COM(2022) 247 final] – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vymedzení trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení Únie [COM/2022/684 final]	59
2023/C 184/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa primeraného minimálneho príjmu zabezpečujúceho aktívne začlenenie [COM(2022) 490 final – final 2022/0299 (NLE)]	64
2023/C 184/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov v otázkach zamestnania a povolania a o vypustení článku 20 smernice 2006/54/ES a článku 11 smernice 2010/41/EÚ [COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD)] – Návrh smernice Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania s osobami v oblasti zamestnania a povolania bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi v otázkach sociálneho zabezpečenia, ako aj pri prístupe k tovaru a službám a pri dodávaní tovaru a poskytovaní služieb, a o vypustení článku 13 smernice 2000/43/ES a článku 12 smernice 2004/113/ES [COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP)]	71
2023/C 184/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Revízia akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín [COM(2022) 581 final]	78

2023/C 184/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje certifikačný rámec Únie pre odstraňovanie uhlíka [COM(2022) 672 <i>final</i> – 2022/0394 (COD)]	83
2023/C 184/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stav energetickej únie 2022 [na základe nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy] [COM(2022) 547 <i>final</i>]	88
2023/C 184/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o digitalizácii energetického systému – akčný plán EÚ [COM(2022) 552 <i>final</i>]	93
2023/C 184/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica Rady 98/24/ES a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/37/ES, pokiaľ ide o limitné hodnoty pre olovo a jeho anorganické zlúčeniny a pre diizokyanáty [COM(2023) 71 <i>final</i> – 2023/0033 (COD)]	101
2023/C 184/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2012/19/EÚ o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) [COM(2023) 63 <i>final</i> – 2022/025 (COD)]	102
2023/C 184/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ s cieľom zatriť verejné kapitálové trhy v Únii pre spoločnosti a uľahčiť malým a stredným podnikom prístup ku kapitálu a ktorou sa zrušuje smernica 2001/34/ES [COM(2022) 760 <i>final</i> – 2022/0405 (COD)] – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o akciových štruktúrach s viacnásobnými hlasovacími právami v spoločnostiach, ktoré sa uchádzajú o prijatie svojich akcií na obchodovanie na rastovom trhu MSP [COM(2022) 761 <i>final</i> – 2022/0406 (COD)] – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2017/1129, (EÚ) č. 596/2014 a (EÚ) č. 600/2014 s cieľom zatriť verejné kapitálové trhy v Únii pre spoločnosti a uľahčiť malým a stredným podnikom prístup ku kapitálu [COM(2022) 762 <i>final</i> – 2022/0411 (COD)]	103
2023/C 184/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zabezpečenie dostupnosti a cenovej dostupnosti hnojív [COM(2022) 590 <i>final</i>]	109

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

577. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU,
22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zjednotení za demokraciu

(2023/C 184/01)

Spravodajcovia: **Stefano MALLIA (MT – I)**

Oliver RÖPKE (AT – II)

Séamus BOLAND (IE – III)

Právny základ	článok 50 rokovacieho poriadku
Prijaté v pléne	23. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania	
(za, proti, zdržalo sa)	181/0/5

Na oboch stranách hraníc EÚ sú pod tlakom obnovenie po pandémie, demokratické hodnoty, občiansky priestor, sloboda médií, diverzita, ako aj liberálna demokracia, pričom od začiatku vojny na európskej pôde došlo k zhoršeniu: menej ako 50 % svetovej populácie žije v demokratickom systéme.

Keďže svet je naďalej svedkom brutálnej vojny na Ukrajine a jej ničivých dôsledkov z humanitárneho, sociálneho a hospodárskeho hľadiska, EHSV vyzýva na posilnenie demokracie a demokratických hodnôt.

Pozoruhodné zmobilizovanie organizácií občianskej spoločnosti EÚ, ktoré ponúkajú humanitárnu, logistickú a zdravotnú pomoc ukrajinskému ľudu, takisto poukázalo na význam dobre prepojenej, efektívnej a dynamickej občianskej spoločnosti. Aj mimo Ukrajiny sme svedkami občianskych hnutí, ktoré bojujú za demokraciu v Iráne, Bielorusku a Moldavsku. Ich posilnenie posilňuje demokraciu.

Teraz je viac než v minulosti dôležité investovať do zvyšovania odolnosti demokracií a ich schopnosti lepšie chrániť naše základné práva, budovať dlhodobý mier a stabilitu a napokon aj zaručiť prosperitu pre všetkých.

Je nepochybné, že by sme sa mali zapojiť do spoločných úvah o nových prístupoch k posilneniu štruktúr participatívnej demokracie. Silná, nezávislá a rôznorodá občianska spoločnosť je dôležitejšia než kedykoľvek v minulosti ako kľúčová zložka na zabezpečenie aktívneho občianstva a odolnej demokracie, ktorá môže chrániť právny štát, základné práva, slobodu prejavu a integritu nášho demokratického spôsobu života. Demokracia v EÚ je neoddeliteľne a neodvolateľne spojená s koncepciami rovnosti, spravodlivosti, dodržiavania ľudských práv a nediskriminácie, ako sa uvádza v článku 2 Zmluvy o EÚ.

V časoch zložitých zmien a výziev môže byť deliberatívna/participatívna demokracia súčasťou širšieho obrazu o systémovej zmene, ktorá je potrebná. Mnoho príkladov potvrdzuje, že ak sa táto demokracia bude účinne uplatňovať, môže tvorcom politik umožniť prijímať ťažké rozhodnutia o najnáročnejších problémoch verejnej politiky a posilniť dôveru medzi občanmi a vládou. Nevyhnutným predpokladom je zabezpečiť, aby zohľadňovala rozmanitosť názorov a právo na ich slobodné vyjadrenie. Participatívna demokracia však nie je všeliekom. Demokratické spoločnosti musia reagovať na rôznorodé výzvy, ktoré si vyžadujú rôzne metódy účasti. Demokratická správa vecí verejných si preto vyžaduje využívanie rôznych mechanizmov na rôzne účely, aby sa využili ich silné a slabé stránky.

Musíme sa spoločne usilovať o novú rovnováhu medzi zastupiteľskou demokraciou, participatívnou demokraciou a priamou demokraciou.

V záveroch Konferencie o budúcnosti Európy z 9. mája 2022, ktoré sa týkajú európskej demokracie, konkrétne v návrhoch 36 a 39, sa **stanovujú ciele zvýšiť účasť občanov a posilniť štruktúry participatívnej demokracie a deliberatívnych opatrení**. Vzhľadom na výsledky Konferencie o budúcnosti Európy a dôležitú úlohu, ktorú už zohráva Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV), by EHSV chcel načrtnúť rôzne možnosti, ktoré by mohli poskytnúť návod na inštitucionálne reformy, aby čo najlepšie slúžili cieľom EHSV.

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) v tejto súvislosti a v nadväznosti na Dni občianskej spoločnosti 2023:

1. vyzýva na účinné vykonávanie článku 11 Zmluvy o EÚ vrátane **európskej stratégie pre občiansku spoločnosť** a európskeho štatútu združenia s cieľom prepojiť rôzne prvky skutočne emancipujúceho a inkluzívneho priestoru s cieľom obnoviť angažovanosť a zaviesť štruktúrovaný občiansky dialóg medzi inštitúciami EÚ, a to najmä prostredníctvom pozývania organizovanej občianskej spoločnosti na sociálne summity a konferencie na vysokej úrovni. Ak má mať sektor občianskej spoločnosti zmysluplnejšie a širšie zapojenie, dôležité sú aj zdroje. Pre organizácie občianskej spoločnosti sú potrebné lepšie možnosti financovania a spravodlivé a transparentné politické rámce na budovanie kapacít vrátane cezhraničnej ochrany s cieľom budovať kapacitu a odolnosť všetkých organizácií občianskej spoločnosti vrátane mládežníckych organizácií, sociálneho hospodárstva a dobrovoľníckeho sektora, ako aj prístup k flexibilným a udržateľným zdrojom, či už súkromným alebo verejným;
2. zdôrazňuje, že je potrebné posilniť kľúčovú úlohu organizovanej občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov pri podpore deliberatívnej demokracie, ktorá dopĺňa zastupiteľskú demokraciu, s cieľom ďalej posilňovať občiansky dialóg vo všetkých členských štátoch a na úrovni EÚ. Sila a moc európskych demokracií sú založené na pevnej a rozsiahlej spolupráci medzi EÚ a jej členskými štátmi, ktorá musí pomôcť budovať kapacity organizácií občianskej spoločnosti, keďže nezávislé organizácie občianskej spoločnosti sú „strážcami spoločného blaha“, pričom zohrávajú kľúčovú úlohu pri hľadaní udržateľných riešení, podpore spoločenských inovácií a budovaní vzájomnej dôvery v rámci spoločností. Organizácie občianskej spoločnosti takisto pomáhajú identifikovať procesy, poskytujú odborné znalosti na zvýšenie rozmanitosti diskusií a uľahčujú participatívnu demokraciu, ako sa stanovuje v zmluvách;
3. vyzýva na holistický a kooperatívny prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave v snahe reagovať na súčasné výzvy. Európska politika v oblasti zručností by sa mala formovať spoločne s organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi, ktorí majú politický kapitál, konkrétne znalosti a chápu súčasné potreby a nedostatky. V tejto súvislosti vyzýva, aby bol rok 2025 vyhlásený za Európsky rok dobrovoľníkov, pretože tento sektor zohráva veľmi dôležitú úlohu pri rozvoji neformálnych zručností;
4. zdôrazňuje, že skutočnou oporou participatívnej a deliberatívnej demokracie sú prierezové kompetencie: spolupráca, kritické myslenie, riešenie problémov, demokratické a kolektívne riadenie, riešenie konfliktov, občianska výchova a mediálna gramotnosť. Tieto zručnosti sú kľúčové pre boj proti antidemokratickým trendom, podporu európskych hodnôt a prekonanie súčasných sociálno-ekonomických a politických rozdielov a zároveň umožňujú organizáciám občianskej spoločnosti a sociálnym partnerom spoločne navrhovať politiky prostredníctvom konzultačných alebo participatívnych prostriedkov s cieľom dospieť k zodpovednosti, transparentnosti a aktívnemu občianstvu;
5. je odhodlaný pomáhať pri ďalšom rozvoji nástrojov na posilnenie participatívnej a deliberatívnej demokracie, ako sú európska iniciatíva občanov a online verejné konzultácie EÚ, ktoré musia byť plne prístupné širokej verejnosti, pričom o nich musí verejnosť vedieť;
6. zdôrazňuje význam volieb do Európskeho parlamentu v roku 2024 a kľúčovú úlohu organizácií občianskej spoločnosti pri podpore účasti voličov a proeurópskeho cítenia, ako aj v boji proti neúčasti a dezinformáciám. EHSV vyzýva európske politické rodiny, aby vo svojich volebných prejavoch zdôraznili úlohu, ktorú majú organizácie občianskej spoločnosti pri posilňovaní demokratického života;

7. opätovne zdôrazňuje svoju ochotu spolu s organizáciami širšej občianskej spoločnosti a inštitúciami EÚ pôsobiť sprostredkovateľ diskusie o európskom projekte aj občanmi, ktorí ešte nie sú presvedčení, a osloví ich v ich komunitách, na ich územiach, v ich mestách a obciach. Preto je nevyhnutné vytvoriť možnosti účasti na verejných diskusiách a podporovať účasť na všetkých úrovniach;

8. Komisia by mala v rámci svojej internej štruktúry vypracovať ustanovenia pre kontaktné osoby zodpovedné za občiansky dialóg. Mala by tiež nabádať členské štáty, aby posilnili štruktúry občianskeho dialógu a podporovali ich vytváranie tam, kde ešte neexistujú, a to využitím európskych finančných prostriedkov. Táto iniciatíva by zvýšila informovanosť a zlepšila kvalitu občianskeho dialógu, čím by pomohla Komisii a členským štátom lepšie pochopiť výhody, ktoré môže dobre fungujúci občiansky dialóg priniesť pri tvorbe politík. Občiansky dialóg by navyše posilnil výskumné a monitorovacie činnosti, čo by viedlo k vytypovaniu a výmene najlepších postupov;

9. v tejto súvislosti zdôrazňuje, že zapojenie mladých ľudí a mládežníckych organizácií je obzvlášť dôležité pri mobilizácii prvovoličov a mladých voličov. V záujme dosiahnutia plnohodnotnej reprezentatívnej je potrebné podporovať riešenia, ktoré v tejto súvislosti umožňujú široké zapojenie a podporujú rovnosť príležitostí. Je potrebné osloviť tých, ktorí sú najviac vzdialení od centier, kde sa prijímajú rozhodnutia, a zapojiť sa do diskusií s nimi. Nevyhnutnou sa javí byť širšia účasť na miestnej úrovni;

10. okrem toho vyzýva Európsky parlament, Európsku radu a členské štáty, aby urýchlili zmeny a doplnili akt o voľbách z roku 1976 s cieľom objasniť zásady univerzálnosti, priamej povahy a tajnosti volieb. Umožnilo by to vykonávanie noriem v celej EÚ, čím by sa osobám so zdravotným postihnutím zaručili hlasovacie práva.

EHSV na základe uvedených odporúčaní a Konferencie o budúcnosti Európy:

11. považuje nedávno podpísaný protokol o spolupráci s Európskou komisiou (27. októbra 2022) za obnovený politický záväzok prispievať k európskemu politickému programu a k hlavnému cieľu, ambíciám⁽¹⁾ a túžbam Európy, a to dosiahnuť konkurencieschopnú, hospodársky prosperujúcu, sociálne inkluzívnu a environmentálne udržateľnú Európsku úniu a zároveň zabezpečiť, aby bol prechod na klimatickú neutralitu, digitalizáciu a demografické zmeny sociálne spravodlivé a primerané, a dosiahnuť úspechy Európskej zelenej dohody a digitálneho desaťročia do roku 2030 pre všetkých Európanov. Európska únia sa tiež musí riadiť Európskym pilierom sociálnych práv a programom konkurencieschopnosti, politickými plánmi, ktorými sa zabezpečí, že sa na nikoho nezabudne;

12. je pripravený pôsobiť ako kľúčové centrum pre účasť občanov a organizovanej občianskej spoločnosti vrátane budúcich panelových diskusií občanov, pričom v súčasnosti je jeho legitimita väčšia než kedykoľvek v minulosti. Úlohou takéhoto centra by bolo znásobiť účinok prebiehajúcich konzultácií s občanmi, ktoré organizuje Európska komisia a iné inštitúcie, a tiež systematicky získavať spätnú väzbu od európskej organizovanej občianskej spoločnosti o všetkých hlavných prioritách a politikách európskej politickej agendy. Pomôže to zvýšiť dôveru verejnosti v projekt a inštitúcie EÚ tým, že občania získajú efektívnu úlohu pri verejnom rozhodovaní. EHSV by bol sprievodcom, ktorý by usmerňoval, kontroloval, navrhoval, organizoval, riadil a uľahčoval deliberatívne postupy s pomocou externých odborníkov a zástupcov organizácií občianskej spoločnosti. Táto ponuka vychádza najmä zo záverečnej správy Konferencie o budúcnosti Európy z 9. mája 2022, v ktorej sa výslovne vyzýva na „posilnen[ie] inštitucionálnej úlohy výboru a jeho splnomocnen[ie], aby fungoval ako sprostredkovateľ a garant činností participatívnej demokracie, akými sú štruktúrované dialógy s organizáciami občianskej spoločnosti a panelové diskusie občanov“. V tejto súvislosti by sa odporúčania uvedené v stanoviskách EHSV z vlastnej iniciatívy a prieskumných stanoviskách na žiadosť Komisie mali v prípade potreby preskúmať prostredníctvom hodnotenia politík EÚ;

13. zastáva názor, že panelové diskusie občanov a konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti by sa mohli zamerať na stanovenie programu, ako je príprava pracovného programu Komisie, alebo by mohli byť spojené so životným cyklom kľúčových legislatívnych priorit. Príspevok občanov by mohol byť najužitočnejší v predlegislatívnej fáze na prerokovanie a vypracovanie odporúčaní pred niektorými najdôležitejšími (legislatívnymi) návrhmi. Na tento účel by sa mohli uskutočniť konzultácie s panelovými diskusiami občanov a organizáciami občianskej spoločnosti na základe ročného plánu a harmonogramu, ktoré stanoví EHSV v spolupráci s európskymi inštitúciami. To by mohlo zahŕňať konkrétne žiadosti Európskej komisie, Európskeho parlamentu alebo Rady Európskej únie, samotného EHSV alebo jeho partnerskej organizácie, Európskeho výboru regiónov;

14. opakuje, že cyklus činnosti by sa mohol začať prejavom o stave Únie a vyhlásením o zámere so zreteľom na ročný pracovný program Európskej komisie na nasledujúci rok. Konzultácie by prebehli v prvej polovici nasledujúceho roka;

⁽¹⁾ Články 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii.

15. ako doplnok k nástrojom na posilnenie právneho štátu bude naďalej ostatným inštitúciám EÚ navrhovať zriadenie každoročného fóra EÚ o základných právach, ľudských právach a právnom štáte. Toto fórum zlepši monitorovanie tým, že umožní rozhodovacím orgánom EÚ dostávať včasné varovania od organizovanej občianskej spoločnosti a miestnych organizácií zo všetkých členských štátov EÚ, pokiaľ ide o úplné a transparentné uplatňovanie článku 2 Zmluvy o EÚ. Výbor okrem toho vyzýva Európsku komisiu, aby do nadchádzajúceho preskúmania akčného plánu pre európsku demokraciu zahrnula kapitolu o občianskej spoločnosti. EHSV bude takisto zohrávať dôležitú úlohu pri monitorovaní prístupových procesov kandidátskych krajín a podporovať zmysluplnú diskusiu so zainteresovanými stranami s cieľom zabezpečiť dodržiavanie európskych hodnôt vrátane hodnôt, ktoré sa týkajú národnostných a etnických menšín;

16. spustí Európsky týždeň občianskej spoločnosti s cieľom posilniť jej úlohu ako domu európskej občianskej spoločnosti a rozšíriť dosah jej hlavných iniciatív, ako sú Dni občianskej spoločnosti, Deň európskej iniciatívy občanov, Vaša Európa, váš názor a Cena pre občiansku spoločnosť. Táto iniciatíva združí kľúčových aktérov v európskych a vnútroštátnych organizáciách občianskej spoločnosti a poskytne fórum pre dialóg o otázkach, ktoré sa týkajú zainteresovaných strán občianskej spoločnosti na európskej úrovni. EHSV sa bude usilovať o posilnenie aktivít na miestnej úrovni s cieľom čo najviac osloviť tých, ktorí majú obmedzené možnosti zúčastniť sa na diskusiách o európskych otázkach, a zabezpečiť, aby sa ich názory zohľadnili pri rozhodovaní.

V Bruseli 23. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

577. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU,
22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Akčný plán pre mládež (YAP) v rámci
vonkajšej činnosti EÚ na roky 2022 – 2027**

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2023/C 184/02)

Spravodajca: **Michael MCLOUGHLIN**

Spoluspravodajkyňa: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 9. 2022
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	6. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/0/1

1. Závěry a odporúčania

1.1. Hoci Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta akčný plán pre mládež v rámci vonkajšej činnosti EÚ, poukazuje na to, že pri zavádzaní a realizácii sa môžu objaviť problémy, ktoré si budú vyžadovať monitorovanie a dohľad. EHSV vyjadruje želanie aktívne sa podieľať na vykonávaní akčného plánu pre mládež.

1.2. EHSV sa domnieva, že odborné znalosti a skúsenosti mládežníckych organizácií v EÚ a na celom svete sú dôležitým zdrojom pri realizácii plánu, a to pre Európsku komisiu aj pre delegácie EÚ. Domnieva sa tiež, že všetkým zamestnancom EÚ, ktorí pracujú s mladými ľuďmi, by sa mali poskytnúť základné znalosti o témach, ako sú priestory vhodné pre mládež, konzultačné zručnosti a metódy práce s mládežou.

1.3. EHSV by chcel, aby sa počas realizácie plánu neprestajne venovala pozornosť najviac marginalizovaným mladým ľuďom vrátane mladých ľudí so zdravotným postihnutím a aby všetku činnosť zameranú na líderstvo doplnil rovnaký dôraz na podporu mládeže v praxi v miestnych komunitách. Postupy v oblasti líderstva a participácie by mali byť navrhnuté tak, aby zabezpečili angažovanosť na miestnej úrovni a postupy zdola nahor s cieľom vychovať lídrov späťých s každodenným životom.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že zber a monitorovanie údajov sú kľúčovou výzvou pre vykonávanie akčného plánu pre mládež a že by malo ísť o pravidelné podávanie správ Európskou komisiou, Európskou službou pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), príslušnými finančne podporovanými agentúrami a organizáciami občianskej spoločnosti v súlade s mapovaním a analýzou nedostatkov v medzinárodných údajoch o mládeži, ktoré nedávno vykonala Európska komisia ⁽¹⁾.

1.5. EHSV víta a podporuje prepojenie s prácou Organizácie spojených národov (OSN) a jej agentúr v tejto oblasti, najmä pokiaľ ide o program Mládež, mier a bezpečnosť a akúkoľvek súčinnosť s Výborom pre práva dieťaťa.

1.6. EHSV sa domnieva, že hlavné politiky EÚ v oblasti mládeže, ako sú Erasmus+ a záruka pre mladých ľudí, môžu byť užitočné pri práci zameranej na zapojenie mládeže a politiky v oblasti mládeže. Pri využívaní takýchto štruktúr by sa mala venovať pozornosť nezávislosti postupov podávania žiadostí a otázkam, ako sú víza a jazyky.

1.7. EHSV odporúča Rade podnecovať členské štáty EÚ, aby mali svoje vlastné plány zamerané na podobné otázky ako akčný plán pre mládež a spolupracovali s občianskou spoločnosťou, najmä s mládežníckymi organizáciami. Okrem toho by sa mali naďalej budovať a posilňovať existujúce prepojenia a partnerstvá v rámci občianskej spoločnosti medzi členskými štátmi EÚ a cieľovými krajinami, najmä medzi mládežníckymi organizáciami.

1.8. EHSV takisto odporúča, aby sa podporovali cieľové krajiny a aby sa im poskytli nástroje, ktoré im umožnia mať vlastné konkrétne politiky v oblasti mládeže a vytvoriť národné rady mládeže alebo rovnocenné subjekty. Komisia by sa zároveň mala pri podpore cieľových krajín riadiť zásadami ľudských práv.

1.9. EHSV sa domnieva, že by sa malo vytvoriť prepojenie medzi akčným plánom pre mládež a Európskym rokom zručností, aby sa zabezpečilo, že táto práca bude v partnerských krajinách prioritou.

1.10. EHSV zastáva názor, že činnosti týkajúce sa vzdelávania by sa mali zameriavať na rovnosť, najmä na ochranu mladých dievčat, a že stratégie by mali zabezpečiť zapojenie osôb, ktoré je najťažšie osloviť. Všetky štipendijné možnosti by mali byť otvorené a transparentné a mali by obsahovať premyslené metódy na povzbudenie osôb, ktoré je najťažšie osloviť.

1.11. EHSV vyjadruje pevné presvedčenie, že by sa mala podporovať občianska angažovanosť vo všetkých organizáciách občianskej spoločnosti, ako sú mládežnícke organizácie, odbory a skupiny mladých podnikateľov.

1.12. EHSV sa domnieva, že obchodná politika EÚ musí preskúmať svoj vplyv na mladých ľudí a prepojenie s nimi, najmä v rámci kapitol o obchode a udržateľnosti a dohôd o hospodárskom partnerstve.

1.13. EHSV odporúča, aby sa v súlade so štúdiou Európskej komisie pri práci s mladými ľuďmi v rámci vonkajšej činnosti rozvinuli pre mladých ľudí konkrétne komunitné služby v oblasti duševného zdravia a ciele, ktoré sa budú týkať počtu výstupov, ako aj zlepšenia stavu duševného zdravia.

1.14. EHSV sa domnieva, že boj proti detskej práci by mal byť dôležitou súčasťou akčného plánu pre mládež, aby v 21. storočí bola detská práca konečne už len históriou.

2. Podkladové informácie: príslušné činnosti EHSV

2.1. V októbri 2018 prijal EHSV svoje stanovisko k novej stratégii EÚ pre mládež ⁽²⁾, v ktorom zdôraznil, že je potrebné zaujať k mládeži medziodvetvový prístup a venovať väčšiu pozornosť zamestnanosti, duševnému zdraviu, rovnosti a vzdelávaniu. V tejto súvislosti takisto zdôraznil význam politik vonkajšej činnosti EÚ.

(1) Kalantaryan, S., McMahon, S., Ueffing, P., *Youth in external action*, JRC130554, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2022.

(2) Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142.

2.2. V septembri 2020 EHSV prijal stanovisko na tému *Dosiahnuť štruktúrované zapojenie mladých v oblasti klímy a udržateľnosti v rozhodovacom procese EÚ* ⁽³⁾. Okrem iného žiadal, aby boli zvolané okrúhle stoly mládeže o klíme a udržateľnosti, aby v oficiálnej delegácii EÚ na stretnutiach Konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC COP) bol aj delegát mládeže a aby sa v stanoviskách EHSV o klíme a udržateľnosti zohľadňovali názory mladých ľudí.

2.3. V stanovisku na tému *Mládežnícka politika na západnom Balkáne ako súčasť inovačnej agendy pre západný Balkán* ⁽⁴⁾ prijatom v júli 2022 EHSV vyzval vlády západného Balkánu, aby sa riadili kľúčovými politickými dokumentmi EÚ v oblasti mládeže a ďalej investovali do mládežníckych politík založených na dôkazoch, ktorými sa budú riešiť problémy spojené s rozvojom mládeže, pričom treba zabezpečiť dostatočné a transparentné rozpočtové zdroje.

2.4. EHSV má jedinečné postavenie na to, aby uľahčil spoluprácu s mládežníckymi sieťami. Zriadil koordinačnú skupinu pre Európsky rok mládeže, ktorá dostala mandát na posilnenie spolupráce s mládežníckymi organizáciami a mladými ľuďmi počas Európskeho roka mládeže i mimo neho a na spoluprácu s ostatnými inštitúciami EÚ a organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom zabezpečiť lepšiu prierezovú integráciu mladých ľudí do ich každodenných činností. V septembri 2022 EHSV prijal stanovisko na tému *Mládežnícky test EÚ* ⁽⁵⁾ a žiadal o štruktúrovanejšiu, zmysluplnejšiu a cielenejšiu účasť mládeže.

3. Všeobecné pripomienky k akčnému plánu pre mládež

3.1. EHSV veľmi oceňuje spoločné oznámenie s názvom Akčný plán pre mládež (YAP) v rámci vonkajšej činnosti EÚ na roky 2022 – 2027, ktoré predstavuje dôležitý krok vo vonkajšej činnosti a politike v oblasti mládeže, keďže sa konečne uznáva možná súčinnosť medzi nimi. Okrem toho takýto vývoj v rámci Európskeho roka mládeže znamená, že sa uznáva aj to, že mládež a životy mladých ľudí pretínajú všetky oblasti politiky a že zohľadnenie tejto skupiny musí byť súčasťou všetkých politických činností, nielen „tradičných“ oblastí spojených s mladými ľuďmi.

3.2. Vojna na Ukrajine má naďalej vážny vplyv na civilné obyvateľstvo, najmä na deti, dospelých a mladých ľudí. Akčný plán pre mládež na Ukrajine, ako aj v iných oblastiach sveta zasiahnutých konfliktmi, by mal byť zameraný na zvýšenie odolnosti mládeže, podporu občianskej angažovanosti mladých ľudí a posilnenie ich postavenia, aby sa stali tvorcami zmien vo svojich komunitách, najmä vzhľadom na obnovu po skončení konfliktu.

3.3. Oznámenie je takisto vhodne situované do sveta po pandémie ochorenia COVID-19 a uznáva sa v ňom, že táto kríza najviac zasiahla mladých ľudí, ich vzdelávanie a slobodu pohybu. Hoci sa v Európe uznáva vplyv ochorenia COVID-19 na mladých ľudí, celosvetovo sa mu venuje menej pozornosti, najmä v rozvojových krajinách a v nestabilných štátoch.

3.4. V podstate podporujeme koncepciu, že všetky vnútorné politiky týkajúce sa mládeže by sa mali dať preniesť do našich vonkajších vzťahov, pričom by sa mali zohľadniť špecifické miestne/regionálne súvislosti, v ktorých sa vonkajšia činnosť uskutočňuje. V tejto súvislosti by sme chceli podporiť, aby sa mládežnícky test pre politiky EÚ odporúčal aj tým, ktorí vykonávajú akčný plán pre mládež.

3.5. EHSV takisto víta skutočnosť, že akčný plán pre mládež vychádza z Európskeho piliera sociálnych práv a akčného plánu EÚ pre ľudské práva a demokraciu, v ktorých sa zdôrazňuje potreba rovnakej, plnej a zmysluplnej účasti mladých ľudí na verejnom a politickom živote. Mladí ľudia – hoci stoja v popredí zmien – sú stále príliš často nedostatočne zastúpení, čo je v rozpore so základnými právami, ktoré majú. EHSV oceňuje akčný plán pre mládež pre jeho vysokú úroveň ambícií a jasné zameranie na opatrenia. Oceňuje aj to, že sa v pláne uznávajú medzigeneračné rozmery dnešných globálnych výziev.

3.6. V oznámení sa spájajú všetky hlavné politické činnosti týkajúce sa mládeže v rôznych oblastiach. Pri jeho realizácii bude dôležité mať určitý všeobecný dohľad, najmä vzhľadom na rôzne realizačné agentúry a rôznorodosť príslušných politík. Mali by sa na ňom podieľať aj osoby zodpovedné za mládež a vzdelávanie, mládežnícke organizácie a samotní mladí ľudia, ako aj subjekty poskytujúce pomoc a iné celoštátne orgány členských štátov EÚ, finančne podporované agentúry a organizácie občianskej spoločnosti. Podobne sa pri realizácii budú musieť zohľadniť jednotlivé finančné zdroje, subjekty a ukazovatele. Celkovo to bude náročné, ale účinný systém dohľadu prinesie svoje ovocie a mohol by byť modelom spoločnej realizácie politiky.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 44.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 44.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 46.

3.7. Je potrebné zlepšiť zber údajov pre mládež takmer vo všetkých oblastiach vonkajšej činnosti. Pri zavádzaní akčného plánu pre mládež sa treba zamerať na túto náročnú oblasť, ako sa uvádza v mapovaní a analýze nedostatkov v medzinárodných údajoch o mládeži, ktorú nedávno vykonala Európska komisia. Môže byť ťažké rozčleniť výstupy a výsledky a rozlíšiť presný príspevok určitého programu alebo určitej iniciatívy k výsledku. Preto si všetky zásahy zamerané na mládež vyžadujú dlhodobú analýzu.

3.8. EÚ a všetky jej inštitúcie by mali spolupracovať so Spojeným kráľovstvom, aby sa zabezpečilo, že mladí ľudia a mládežnícke organizácie v tejto krajine neprídu o ducha spolupráce, medzikultúrne vzdelávanie a nadobudnuté skúsenosti z programu Erasmus+, ani o iné formy spolupráce. Treba preskúmať všetky príležitosti na optimalizáciu potenciálu obnovy vzťahov s organizáciami občianskej spoločnosti v Spojenom kráľovstve a mali by sa navrhnuť a podporiť nové ⁽⁶⁾.

Líderstvo a účasť

3.9. Akčný plán pre mládež sa do značnej miery zameriava na líderstvo a účasť. Toto je vítané a je to vo veľkej miere v súlade s osvedčenými postupmi pri práci s mladými ľuďmi. EHSV sa však domnieva, že pri ďalšom rozvíjaní takéhoto prístupu vo vonkajšej činnosti EÚ bude potrebný veľmi dôkladný a premyslený postup. Dokonca aj v rámci EÚ a jej členských štátov máme v participatívnej praxi i napriek veľkému úsiliu pred sebou ešte dlhú cestu. Líderstvo mládeže vo všeobecnosti vychádza z dobrej miestnej práce v priaznivom prostredí. Vďaka tomu vyrastajú mladí ľudia, ktorí dokážu vyjadriť svoje názory, ale na základe kontaktov so svojimi rovesníkmi a skúseností s miestnymi problémami, ako je životné prostredie, doprava, vzdelanie, duševné zdravie, sociálna pomoc a mnohé ďalšie. Túto prácu často uľahčujú organizácie občianskej spoločnosti. Dúfame, že tematické programy v oblasti občianskej spoločnosti a ľudských práv a demokracie sa môžu zamerať na tieto potreby.

3.10. Pre správnu prax v tejto oblasti musí byť preto prítomných viacero súvisiacich faktorov. Program Erasmus+ sa stále snaží uprednostňovať mladých ľudí s obmedzenými možnosťami, čím sa de facto uznáva, že popredný program má v tejto oblasti ešte veľa práce. V oblasti medziludských kontaktov a mobility zohrávajú administratívne aspekty, ako sú víza, rozhodujúcu úlohu, aby účastníci nemali v tejto súvislosti žiadne problémy, a tu je potrebný spoločný prístup. V prípade rozvojových krajín, nestabilných štátov alebo dokonca totalitných krajín sú tieto problémy jednoznačne väčšie. V konečnom dôsledku musí byť všetka plánovaná práca v oblasti líderstva a účasti postavená na miestnych a komunitných skúsenostiach.

3.11. Musíme si dávať pozor, aby sme nezvrátili proces, ak budeme najprv pracovať s „lídermi“ a bez skutočnej podpory zdola. Toto líderstvo nemôžu vytvoriť financujúce subjekty a medzinárodné mimovládne organizácie, je potrebné zabezpečiť kvalitné prepojenia na miestnej úrovni. Preto potrebujeme transparentný výber, otvorené a inkluzívne metódy a záruky proti ovládnutiu štátom a inými subjektmi, najmä v nestabilných štátoch. Angažovanosť, účasť a líderstvo sú kľúčové a náš prístup musí pomôcť vybudovať infraštruktúru, aby sa to dalo dosiahnuť. Dlhodobá podpora mládežníckych organizácií a občianskej spoločnosti sa musí uprednostniť pred krátkodobými prístupmi založenými na projektoch. Angažovanosť s líderstvom mládeže si vyžaduje aj stratégie zamerané na to, ako pristupovať k neustále sa meniacej skupine, ktorá je prechodná, ktorá rastie a rozvíja sa a v určitej fáze bude potrebovať alebo chcieť ísť ďalej.

3.12. Miestnym organizáciám, ktoré pôsobia v teréne, by sa mala poskytnúť zmysluplná podpora, aby sa mohli vnútorne rozvíjať a stať sa relevantnými subjektmi vo svojich miestnych komunitách. Dúfame, že práca poradného zboru mládeže pre medzinárodné partnerstvá v tomto smere a platforma pre dialóg s mládežníckymi organizáciami ako súčasť politického fóra o rozvoji sa budú touto otázkou zaoberať. Okrem toho môže podpora odborových zväzov a odborových mládežníckych organizácií pomôcť povzbudiť a podnieť mladých ľudí k demokratickému zapojeniu na ich pracovisku. Národné rady mládeže môžu poskytnúť dobrú infraštruktúru na rozhodovanie o tom, s kým budú spolupracovať v partnerských krajinách, pokiaľ sú nezávislé, rovnako ako iniciatívy, ako je iniciatíva tzv. veľkej šestky mládežníckych organizácií – hnutie *Global Youth Mobilization* ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Informačná správa EHSV na tému Vykonávanie dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ vrátane protokolu o Írsku a Severnom Írsku.

⁽⁷⁾ <https://globalyouthmobilization.org/>.

Metódy realizácie

3.13. Akčný plán pre mládež obsahuje početné a vítané odkazy na program Erasmus+. V tejto súvislosti sa oznámenie neusiluje o „znovuobjavenie Ameriky“. Štruktúry a procesy programu môžu a mali by byť v prípade potreby použité v našich vonkajších vzťahoch. Pri realizácii môže byť užitočné rozčleniť podčasti programu ako mládež, školy, odborné vzdelávanie a príprava a vysokoškolské vzdelávanie. Mali by sa odstrániť prekážky, ako sú víza, nedostatok finančných prostriedkov a jazykové bariéry, a realizácia by sa mala zamerať na vzájomné učenie, rozvoj zručností a skúsenosti. Ak sa využívajú národné agentúry, mali by byť dôkladne preverené, aby sa zabezpečilo rešpektovanie náležitých subjektov občianskej spoločnosti a ich nezávislosti.

3.14. Počiatočné odborné vzdelávanie a príprava uľahčujú zamestnateľnosť mladých ľudí v budúcnosti a ich účasť na celoživotnom vzdelávaní. Politiky a osvedčené postupy v oblasti odborného vzdelávania a prípravy podporujú sociálne začlenenie a integráciu mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, do trhu práce.

3.15. V oznámení sa vytvárajú užitočné prepojenia medzi vonkajšou činnosťou EÚ a právami dieťaťa, pre ktoré EÚ nedávno vypracovala stratégiu. Pri realizácii akčného plánu pre mládež by pomohlo aj väčšie prepojenie s Dohovorom o právach dieťaťa (UNCRC) z roku 1989, napríklad prostredníctvom využitia správ štátov Ženevského výboru. Mnoho mladých ľudí má menej ako 18 rokov a zásady uvedené v UNCRC môžu slúžiť ako usmernenia, ale práca EÚ s mládežou ide aj za hranicu tohto veku. Nemali by sme vždy automaticky vnímať 18 rokov ako hraničný vek.

3.16. Na vykonávanie akčného plánu pre mládež na národnej, regionálnej a multilaterálnej úrovni je potrebné uplatniť prístup Tím Európa. EÚ by sa preto mala prispôbiť špecifickým potrebám a podmienkam v jednotlivých regiónoch. EHSV sa domnieva, že by bolo prospešné, keby partnerstvá pomáhali vyplniť medzery v poznatkoch a údajoch o mládeži, najmä v tých, ktoré sa týkajú prioritných oblastí rozvoja digitálnych zručností, zmeny klímy a Zelenej dohody. EHSV by chcel byť v nasledujúcich mesiacoch informovaný o tom, ako sa budú realizovať rôzne opatrenia, a je pripravený sa zapojiť.

3.17. Boli by sme uvítali vyššiu odozvu počas konzultačného procesu v súvislosti s akčným plánom pre mládež a väčšiu reprezentatívnosť medzi odpoveďami. Preto je potrebné poskytnúť mladým ľuďom všetky relevantné informácie o dôležitých témach, ktoré im umožnia prijímať informované rozhodnutia a vhodne a zmysluplne prispievať k procesu tvorby politiky. V tomto zmysle môžu pomôcť nástroje, ako je značka kvality Európskej agentúry pre informácie a poradenstvo (ERYICA).

4. Konkrétne pripomienky k častiam akčného programu pre mládež

4.1. Ustanovenia akčného plánu pre mládež predstavujú súhrn množstva prebiehajúcich aktivít, pričom výzvy pri ich realizácii budú obrovské, najmä po pandémie ochorenia COVID-19. Prístup k vzdelaniu a rodová rovnosť sú rozhodujúce a v tejto oblasti sa dosiahol pokrok.

Vzdelávanie

4.2. Pri zavádzaní akčného plánu pre mládež je potrebné silné prepojenie s Európskym rokom zručností. EHSV poukazuje na význam potrieb rozvoja zručností, najmä v oblasti zmiernenia zmeny klímy a adaptácie na ňu, ako aj zručností súvisiacich s obehovým hospodárstvom, duševným a fyzickým zdravím, sexuálnym a reprodukčným zdravím a právami, vrátane oblasti rekvalifikácie a zvyšovania kvalifikácie mladých ľudí (*). Úloha sociálneho a občianskeho dialógu má zásadný význam a je potrebné ju posilniť.

4.3. Do vzdelávania bude opäť zapojených viacero zainteresovaných strán, takže sú potrebné jasné ciele a opatrenia. Je nevyhnutné neustále sa zameriavať na osoby, ktoré je najťažšie osloviť, najmä v najchudobnejších a najnestabilnejších štátoch. Záväzok vyčleniť na vzdelávanie 10 % výdavkov z Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI) –Globálna Európa Európskej komisie a z prostriedkov humanitárnej pomoci je vítaný a radi by sme videli záväzky iných agentúr a štátov. Dlhodobé riešenia v oblasti vzdelávania musia prísť od vlád v cieľových krajinách a miestne organizácie občianskej spoločnosti by mali zohrávať dôležitú úlohu. Medzinárodné spoločenstvo nemôže byť z dlhodobého hľadiska hlavným subjektom. Dúfame, že samit o transformácii vzdelávania pomôže v tejto veci dosiahnuť pokrok.

(*) Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38.

4.4. Ustanovenia o štipendiách a trustových fondoch sú vítané, ale musíme venovať pozornosť otázkam výberu a zabezpečiť zapojenie organizácií občianskej spoločnosti. Je dôležité, aby sa pri vytváraní týchto príležitostí vymedzili transparentné, spravodlivé a inkluzívne postupy výberu účastníkov akademických programov, pričom by sa mal uprednostniť prístup k jednotlivcom s obmedzenými možnosťami.

4.5. Na zvýšenie konkurencieschopnosti a boj proti nezamestnanosti je kľúčová maximalizácia hodnoty ľudského kapitálu a zároveň rešpektovanie udržateľného rozvoja. To si vyžaduje pracovnú silu, ktorá bude disponovať celým radom prierezových zručností a dokáže sa prispôbiť. Politika vzdelávania a odbornej prípravy sa musí rozvíjať a realizovať v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi a musí sa zameriavať viac na zručnosti než na kvalifikáciu. Pomôže to znížiť nesúlad medzi zručnosťami.

Mládežnícke organizácie

4.6. V oznámení sa stanovujú viaceré fóra a orgány na zapojenie mladých ľudí. Platforma v politickom fóre o rozvoji je vítaná, pokiaľ zabezpečí priame miestne spojenia s mládežníckymi organizáciami, ktoré sú nezávislé, samy sa organizujú a v ideálnom prípade ich vedú mladí ľudia.

4.7. Oznámenie obsahuje aj vítané zmienky o zapájaní mládežníckych organizácií do komunikácie. Zavádzaniu akčného plánu pre mládež by prospela interakcia s rôznymi modelmi práce s mládežou, ktoré sa v EÚ uplatňujú v praxi. Táto prax môže byť rovnako dôležitá ako názory mladých ľudí, pretože buduje kapacity všetkých mladých ľudí na miestnej úrovni a vychádzajú z nej mládežnícki lídri späť s miestnymi skúsenosťami. Prostredníctvom partnerstva EÚ/Rada Európy a sektora dobrovoľníckej mládežníckej práce je k dispozícii množstvo dôkazov a modelov.

4.8. Mládežnícke organizácie môžu byť obrovským zdrojom pri realizácii plánu. Členské štáty EÚ by sa mali povzbudzovať, aby svoj mládežnícky sektor v tejto oblasti zapojili do národných akčných plánov. Mali by sme uprednostniť osvedčené modely a prácu mládežníckych organizácií EÚ v oblasti rozvoja, konfliktov a ľudských práv napríklad pred americkými modelmi „rozvoja mládeže“, ktoré sa často mechanicky preberajú v rozvojových krajinách a iných regiónoch a často sa nezakladajú na rovnakých hodnotách. Dobré by to fungovalo so záväzkom mať riešenia prispôbené konkrétnym regiónom.

4.9. Zavádzanie záväzkov v oblasti vzdelávania by sa malo týkať aj informálnych a neformálnych systémov v komunitách, organizáciách občianskej spoločnosti a organizáciách pracujúcich s mládežou. Vymedzenia Unesco a Rady Európy tu poskytujú dobré usmernenie spolu s prácou v kapitole Erasmus+ pre mládež. Musíme uznať obrovské výhody vzdelávania mimo školy, ktoré je celoživotné a prierezové, a to pre všetkých.

4.10. Politický dialóg je dôležitý a ciele v akčnom pláne pre mládež sú ambiciózne, ale nemali by sme zanedbávať mládežnícku politiku v každej krajine a povinnosti vlád, ako aj potrebu skutočného dobrovoľníckeho sektora a občianskej spoločnosti. Pri zavádzaní akčného plánu pre mládež sa musí podporiť aj rozvoj politiky v oblasti práce s mládežou, rozvoj národných rád mládeže alebo podobných orgánov a prístupov, ako je mládežnícky test EÚ a iné.

4.11. Mládežnícke organizácie už majú kontakty po celom svete, ako to dokazuje činnosť tzv. veľkej šestky mládežníckych organizácií sveta a pri zavádzaní plánu by sa to malo zohľadniť, malo by sa stavať na už existujúcej práci a ísť vzorom pre ďalšie iniciatívy. Mali by sme si takisto dávať pozor na prílišné obmedzovanie v otázkach účasti. Nie je jasné, či sa pri výbere tém pre fond na posilnenie postavenia mládeže využili participatívne procesy. Mladí ľudia si nemusia vždy vyberať otázky, ktoré iní považujú za dôležité, najmä v rozvojovom svete alebo v nestabilných štátoch, kde môžu byť dôležitejšie praktickejšie aspekty.

4.12. Ustanovenia o budovaní kapacít pre mládežnícke organizácie sú veľmi vítané a mala by ich sprevádzať účinná podpora na iniciovanie miestnych hnutí v partnerských krajinách po celom svete, pričom môžu delegácie EÚ zohrávať kľúčovú úlohu. V prípade potreby by sa tu mali ponúkať partnerstvá s organizáciami EÚ a práca sa musí monitorovať. Je dôležité uľahčiť vytváranie a posilňovanie sietí s organizáciami z EÚ aj s organizáciami mimo nej.

Efektívna realizácia

4.13. Do tejto práce je zapojených veľa subjektov, politík a zdrojov financovania, ako sú delegácie EÚ, rôzne generálne riaditeľstvá Komisie, ESVČ, Rada EÚ a členské štáty a rôzne rozpočty určené na pomoc. Pri zavádzaní akčného plánu pre mládež sa musí zabezpečiť zrozumiteľnosť a riadna medzisektorová spolupráca, aby sa nakoniec zabezpečilo silné zameranie na cieľovú skupinu, pričom treba poskytnúť dostatočné rozpočtové zdroje.

4.14. Konceptie vytvárania kontaktov môžu stavať na existujúcej práci a vychádzať z twinningu a iných iniciatív programu Erasmus+ (pre mládež). Dobré modely pre mládežnícke projekty v cieľových krajinách môžu poskytnúť aj projekty Erasmus+ zamerané na účasť mládeže (bez nadnárodného rozmeru).

4.15. Mladí ľudia sú budúcimi lídrami a tvorcami zmien a sú dôležitými partnermi v úsilí o úspešné dosiahnutie cieľov Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, Parížskej dohody o zmene klímy a digitálnej transformácie. Akčný plán pre mládež by mal zabezpečiť, aby vonkajšia činnosť EÚ posilnila postavenie mladých ľudí na politickej, sociálnej a hospodárskej úrovni. EHSV je pripravený splniť svoju úlohu v tejto súvislosti v súlade so záväzkom reagovať na odporúčanie Konferencie o budúcnosti Európy posilniť inštitucionálnu úlohu výboru a jeho postavenie ako sprostredkovateľa a garanta činností participatívnej demokracie, ako je štruktúrovaný dialóg s organizáciami občianskej spoločnosti a občianske panely.

4.16. V akčnom pláne pre mládež sa kladie dôraz na prechod z detstva do dospelosti, čo je veľmi vítané a v súlade s hodnotami práce s mládežou v EÚ. Dôležité by tu bolo, aby sa mladí ľudia naučili, aké sú ich občianske práva a povinnosti, získali finančnú gramotnosť, ovládali cudzie jazyky a mali poznatky o udržateľnosti našej planéty a podnikaní. EHSV takisto víta prepojenie s programom OSN Mládež, mier a bezpečnosť a výzvu na širšiu spoluprácu s OSN. Pri realizácii akčného plánu pre mládež si musíme byť vedomí toho, ako veľmi sú mladí ľudia vo všeobecnosti vzdialení od rozhodovania v mnohých oblastiach.

4.17. Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 2250 (2015) o mládeži, mieri a bezpečnosti je dôležitým nástrojom pre angažovanosť mladých ľudí na celom svete. Vymedzuje sa v nej päť kľúčových oblastí činnosti: účasť, ochrana, prevencia, partnerstvá a rezignácia a opätovné začlenenie. V tejto prelomovej rezolúcii sa signatárske strany vyzývajú, aby poskytli mladým ľuďom väčší hlas pri rozhodovaní na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni a aby zväzili vytvorenie mechanizmov, ktoré by mladým ľuďom umožnili zmysluplne sa podieľať na mierových procesoch. Tým, ktorí chcú realizovať tento program na miestnej a národnej úrovni, by sa mala poskytnúť podpora. Množstvo synergií by sa vytvorilo vďaka prepojeniu a koordinácii s Fondom na posilnenie postavenia mládeže.

Rodová rovnosť

4.18. EHSV sa domnieva, že využitie potenciálu mladých ľudí a podpora rodovej rovnosti sú kľúčom k udržateľnému rozvoju. Cieľom vonkajšej činnosti EÚ je posilniť postavenie mladých ľudí na politickej, sociálnej a hospodárskej úrovni a pomôcť im zapájať sa do rozhodovania a tvorby politiky zmysluplným a inkluzívnym spôsobom. EHSV považuje posilnenie postavenia dievčat a mladých žien za nevyhnutné na zabezpečenie udržateľného rozvoja a oceňuje, že sa v akčnom pláne pre mládež kladie dôraz na zabezpečenie rodovej rovnosti a ukončenie diskriminácie. EHSV poukazuje na to, že akčný plán pre mládež by sa mal pretaviť do zmysluplných, strategických a dlhodobých opatrení, ktoré budú rovnako prospešné pre mladých mužov aj mladé ženy. To zahŕňa vypracovanie stratégií, ktoré podporujú uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti vo všetkých oblastiach vonkajšej činnosti.

4.19. Je dôležité dosiahnuť, aby sa zvýšil počet mladých ľudí, najmä mladých žien, so schopnosťami v oblasti STEM (veda, technológia, inžinierstvo a matematika) a digitálnymi zručnosťami, vzbudiť záujem dievčat o STEM už v ranom veku, podporovať podnikateľky a ženské vzory v týchto odvetviach a investovať do programov, ktoré pomôžu vzbudiť záujem dievčat na stredných školách o tieto predmety.

Duševné zdravie

4.20. EHSV oceňuje, že sa v oznámení spomína duševné zdravie, a dúfa, že sa na tento aspekt bude pri realizácii akčného plánu pre mládež neustále prihliadať. Keďže zdravotnícke systémy sú všade na svete slabé, malo by sa spresniť zavádzanie zlepšení v tejto oblasti, ktoré by boli ústretovejšie voči mládeži.

Osoby so zdravotným postihnutím

4.21. EHSV sa okrem toho domnieva, že v oznámení je rovnako dôležitý odkaz na mladých ľudí so zdravotným postihnutím a mal by mať popredné miesto aj pri realizácii akčného plánu pre mládež. Na mladých ľudí so zdravotným postihnutím sa pri podpore lepšieho postavenia a demokratickej účasti mládeže často zabúda, pričom táto skupina by mala byť súčasťou vykonávania akčného plánu pre mládež.

Hospodárske príležitosti

4.22. Kľúčom k budúcim hospodárskym príležitostiam pre mladých ľudí budú správne zručnosti. Podnikatelia a startupy budú potrebovať podporu vrátane financií a úverov, keďže sa objaví veľa príležitostí, v neposlednom rade v digitálnej oblasti, a to najmä v rozvojových krajinách.

4.23. V oblasti hospodárskych príležitostí je dobrým príkladom model záruky pre mladých ľudí, ktorý je vhodne upravený, aby poskytoval príležitosti tým, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy. Na to, aby sa program dôstojnej práce stal skutočnosťou, bude potrebné vzdelávanie zamerané na pracovné a sociálne práva.

4.24. V rámci akčného plánu pre mládež by sa mali preskúmať aj otázky ako obchod, napríklad v kapitolách o udržateľnosti v dohodách o voľnom obchode, a malo by sa presadzovať zapojenie organizácií občianskej spoločnosti, ako sú mládežnícke organizácie. Mladí ľudia sú naďalej najviac zraniteľní z hľadiska detskej práce a iných foriem zlého zaobchádzania. Boj proti detskej práci by preto mal byť dôležitou súčasťou akčného plánu pre mládež, aby v 21. storočí bola detská práca konečne už len históriou. Na tento účel je potrebné vytvoriť finančné zdroje, aby pracujúce deti už neboli závislé od svojho príjmu. Na druhej strane sa musí obmedziť fungovanie podnikov, ktoré využívajú detskú prácu vo svojom globálnom výrobnom reťazci.

4.25. Mladí ľudia sú často prví, kto sa vydá na nebezpečnú cestu s cieľom emigrovať do Európy alebo inde. V záujme zabezpečiť, aby mladí ľudia neboli nútení podniknúť nebezpečné, často nelegálne cesty cez medzinárodné hranice, by mal akčný plán pre mládež zahŕňať aktívnu spoluprácu s tretími krajinami s cieľom vytvoriť humanitárne koridory a programy presídľovania pre mladých ľudí, aby sa mohli do Európy dostať bezpečne a legálne.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Úloha mladých ľudí v zelenej transformácii**(prieskumné stanovisko na žiadosť švédského predsedníctva Rady EÚ)**

(2023/C 184/03)

Spravodajkyňa: **Nicoletta MERLO**

Žiadosť švédského predsedníctva Rady EÚ list zo 14. novembra 2022

Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/00/01

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV je presvedčený, že mladí ľudia môžu a musia zohrávať kľúčovú úlohu v kontexte zelenej transformácie. Domnieva sa, že je nevyhnutný nový model riadenia, ktorý je inkluzívnejší a schopný zabezpečiť aktívne zapojenie mladých ľudí do rozhodovacích procesov a prekonať existujúce prekážky.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť, aby mládežnícke organizácie zohrávali vedúcu úlohu v rozhodovacom procese a pri príprave a šírení projektov týkajúcich sa udržateľnosti a životného prostredia, a to aj tým, že im bude zaručená potrebná finančná podpora.

1.3. EHSV považuje za nevyhnutné neprestajne monitorovať účinky, ktoré verejné investície vrátane investícií súvisiacich so zelenou transformáciou majú a v budúcnosti budú mať na mladých ľudí, a to prostredníctvom posúdenia hospodárskeho, politického a sociálneho vplyvu politík, ktoré sa majú realizovať, pomocou ukazovateľov pred ich schválením, počas schvaľovania a po ich schválení.

1.4. EHSV nabáda inštitúcie EÚ a členské štáty, aby zaviedli opatrenia a mechanizmy s cieľom zabezpečiť zohľadňovanie názorov mládeže vo všetkých oblastiach politiky a vytvoriť priestor, ktorý je schopný zaručiť aktívnu účasť mladých ľudí prostredníctvom úplného prijatia Mládežníckeho testu EÚ.

1.5. EHSV považuje za kľúčové prepojiť iniciatívy a politiky, ktoré budú prijaté v rámci Európskeho roka zručností, s témou zelenej transformácie, udržateľného rozvoja a výzvami, ktorým mladí ľudia čelia v rýchlo sa meniacom svete.

1.6. EHSV považuje za nevyhnutné zväziť vzdelávanie a rozvoj zručností, ktoré mladí ľudia v tejto oblasti očakávajú, s využitím prierezového prístupu, ktorý je schopný poskytnúť teoretické a praktické zručnosti, a to aj prostredníctvom zavádzania a zlepšovania prechodu zo školy do zamestnania a odbornej učňovskej prípravy, ako aj zapojenia sociálnych partnerov. Odborná príprava o týchto témach by mala byť takisto štruktúrna, a to tak, že sa bude navrhovať a rozvíjať na základe území a ich potrieb v širšom rámci na vnútroštátnej úrovni.

1.7. EHSV považuje za potrebné začať vyučovať problematiku udržateľnosti a ochrany životného prostredia už od útleho veku, a to prijatím inovatívnych vzdelávacích nástrojov, ktoré zohľadňujú ochranu životného prostredia, sociálny a hospodársky rozvoj a dosahovanie súvisiacich cieľov. Kľúčom k tomu je kvalitné vzdelávanie pre všetkých a dôstojná práca pre tých, ktorí ho poskytujú.

1.8. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa školy zapájali do témy zelenej transformácie v súčinnosti s miestnymi samosprávami a mimoškolskými aktivitami, najmä s mládežníckymi organizáciami a organizovanou občianskou spoločnosťou, čím by sa zvýšila informovanosť a účasť bežných občanov. EHSV v tejto súvislosti kladne hodnotí skúsenosti s projektom Zelený Erasmus a teší sa na jeho realizáciu.

1.9. EHSV sa domnieva, že je dôležité investovať do učenia sa na pracovisku a podporovať odbornú prípravu na pracovisku, kvalitné stáže a učňovskú prípravu, ktoré sú schopné vytvoriť účinný dialóg medzi potrebami trhu a individuálnymi zručnosťami mladých ľudí s cieľom vybaviť mladších aj starších pracovníkov schopnosťami umožňujúcimi riadiť inovácie, ktoré priniesla zelená transformácia. Sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie môžu v tejto súvislosti zohrávať kľúčovú úlohu.

1.10. EHSV považuje za nevyhnutné disponovať holistickými politikami v oblasti odbornej prípravy, ktoré sú integrované s priemyselnými politikami, koordinované s inými stratégiami rozvoja a podrobne naplánované na územnej a miestnej úrovni v úzkom kontakte so sociálnymi partnermi, aby sa zabezpečilo, že zelená transformácia bude spravodlivou transformáciou, v rámci ktorej sa na nikoho nezabudne.

1.11. EHSV sa domnieva, že rodová rovnosť musí byť neoddeliteľnou súčasťou zelenej transformácie, aby sa zabezpečila primeraná účasť žien v odvetviach spojených so zelenou transformáciou. Členské štáty by mali investovať viac zdrojov do kariérového poradenstva pre mladých ľudí v školách a do ich podpory pri nástupe do práce prostredníctvom účinných verejných služieb zamestnanosti, ktoré sú primerane prepojené s výrobnou štruktúrou danej oblasti.

1.12. Mladí podnikatelia môžu zohrávať dôležitú úlohu pri rozvoji inovácií, a to aj v oblasti zelenej transformácie. EHSV sa domnieva, že týchto mladých ľudí treba povzbudzovať prostredníctvom špecifického vzdelávania a podpory inovatívnych projektov a zabezpečením primeranej finančnej podpory.

1.13. EHSV považuje za prioritu, aby členské štáty investovali značné zdroje počnúc zdrojmi z národných plánov obnovy a odolnosti, do podpory podnikov, ktoré potrebujú zmeniť svoje činnosti, do nového zaradenia prepustených pracovníkov a do podpory podnikateľov, najmä mladých podnikateľov, ktorí majú v úmysle investovať do ekologických podnikov, aby sa zabezpečilo, že zelená transformácia bude zároveň spravodlivou transformáciou a že sa predíde zatváraniam spoločností s následnou stratou pracovných miest.

2. Kontext stanoviska

2.1. Toto prieskumné stanovisko si vyžiadalo švédske predsedníctvo Rady EÚ s cieľom preskúmať úlohu mladých ľudí v zelenej transformácii.

2.2. „Zelená transformácia“ znamená prechod hospodárstva a spoločnosti EÚ smerom k dosiahnutiu klimatických a environmentálnych cieľov najmä prostredníctvom politík a investícií v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy, v ktorom sa stanovuje povinnosť dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050, s Európskou zelenou dohodou a Parížskou dohodou, ktoré zabezpečia, že táto transformácia bude spravodlivá a inkluzívna pre všetkých.

2.3. Vzhľadom na tieto veľké výzvy je dôležité poznamenať, že generáciou, ktorá je najcitlivejšia a uvedomuje si potrebu konať v záujme dosiahnutia environmentálnej udržateľnosti, je práve generácia mladých ľudí. Ak dnes existuje nejaká otázka, ktorá dokáže vytvoriť účinné prepojenie medzi citlivosťou a hodnotami mladých ľudí a otvorenými otázkami našej doby, s vysokým inovačným potenciálom, pokiaľ ide o modely výroby a spotreby, tak je to práve otázka životného prostredia, podpory zdravia a ochrany biodiverzity planéty.

2.4. V posledných rokoch zmobilizovali opatrenia v oblasti klímy veľký počet mladých ľudí v celej Európe a na územnej, vnútroštátnej a európskej úrovni vyrástlo množstvo environmentálnych a sociálnych hnutí, ktoré tvoria mladí ľudia, ktorí demonštrujú a požadujú hmatateľné opatrenia od vlád a tvorcov politík s cieľom chrániť životné prostredie a dosiahnuť klimatickú neutralitu.

2.5. Rok 2022 bol vyhlásený za Európsky rok mládeže nielen preto, aby oslávil a podporil mladých ľudí, generáciu, ktorá je najviac nepriaznivo ovplyvnená pandémiou, a vzbudil v nich novú nádej, silu a vieru v budúcnosť, ale aj ako príležitosť poukázať na to, ako zelená a digitálna transformácia ponúkajú nové vyhliadky a príležitosti.

3. Zapojenie mládeže do zelenej transformácie

3.1. Na dosiahnutie spravodlivej zelenej transformácie je nevyhnutná implementácia Agendy OSN 2030 pre udržateľný rozvoj a jej 17 cieľov udržateľného rozvoja prostredníctvom Európskej zelenej dohody, a to aj zavedením nového modelu riadenia, ktorý je inkluzívnejší a schopný aktívne zapájať mladých ľudí do rozhodovacích procesov.

3.2. Rozhodnutia, ktoré dnes politickí lídri prijímú v súvislosti so zmenou klímy a inými environmentálnymi otázkami, budú mať dôsledky najmä na dnešnú mladú generáciu a budúce generácie. Mladí ľudia majú právo vyjadriť sa k otázkam, ktoré sa ich týkajú, ako sa uvádza v Agende 2030, ktorá v rámci svojich cieľov udržateľného rozvoja uznáva mladých ľudí ako „rozhodujúcich činiteľov zmeny“.

3.3. Hoci sa čoraz viac uznáva úloha mladých ľudí pri budovaní udržateľnejšieho, inkluzívnejšieho a ekologickejšieho sveta a napriek vyhláseniu roka venovaného mládeži je zrejme, že v skutočnosti je pre mladých ľudí stále ťažké byť aktívnou súčasťou rozhodovacích orgánov.

3.4. V posledných rokoch sme aj napriek vysokej miere aktivizmu mládeže v problematike zmeny klímy svedkami narastajúcej nespokojnosti a straty dôvery mladých ľudí voči politickým inštitúciám, čo sa premieňa do poklesu ich aktívnej účasti v politických stranách a rastúcej neúčasti v politických voľbách ako voličov aj ako kandidátov. Predstavuje to hrozbu pre demokratický systém a prekážku pre rozvoj politik zameraných na budúcnosť, začínajúc tými, ktoré sú potrebné na zvládnutie výziev v oblasti zmeny klímy a ktoré sú schopné reagovať na rôzne citlivé otázky a potreby. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že prioritou by mala byť podpora účasti mládeže na politickom dianí a iných rozhodovacích procesoch a že by sa mali preskúmať všetky možnosti v záujme realizovateľnosti účinnosti na všetkých úrovniach.

3.5. Ako východiskový bod by bolo dôležité identifikovať a prekonať sociálne, ekonomické a kultúrne prekážky plnej účasti mladých ľudí, ktoré môžu byť spôsobené aj nedostatočnou informovanosťou alebo ťažko dostupnými informáciami o mechanizmoch účasti a zastupovania mládeže. Ďalší aspekt, ktorý by sa mal zdôrazniť, sa týka nových, často neformálnych spôsobov, akými sa dnes mladí ľudia zapájajú a vedú dialóg, často prostredníctvom využívania technológií a sociálnych médií, a ktoré by sa mali brať do úvahy, pretože sú schopné mobilizovať celé generácie.

3.6. Udržateľnosť je hlboko zakorenená v pohľade mladých ľudí na svet a ich rozhodovacích procesoch, no s veľkou dávkou pragmatizmu. Mládežnícke organizácie, ktoré zastupujú záujmy a cítenie miliónov mladých ľudí v Európe, môžu preto zohrávať dôležitú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby mladšia generácia mala nielen svoj hlas v inštitúciách a občianskej spoločnosti, ale aby mala aj príležitosť zmysluplne a kvalifikovane prispieť k rozhodovaciemu procesu na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej a európskej úrovni⁽¹⁾.

3.7. Z týchto dôvodov EHSV zdôrazňuje, že je dôležité vytvoriť príležitosti pre všetky najreprezentatívnejšie mládežnícke organizácie počnúc tými, ktoré zastupujú najzraniteľnejších mladých ľudí a tých, ktorí žijú v najokrajovejších a vidieckych oblastiach, aby sa mohli zapojiť do tvorby politiky a rozvíjať nápady v otázkach udržateľnosti.

3.8. Mládežnícke organizácie môžu plniť mnohé funkcie a zohrávať kľúčovú úlohu pri šírení a realizácii projektov týkajúcich sa životného prostredia a udržateľnosti. Z tohto dôvodu EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby týmto združeniam poskytli štrukturálnu finančnú podporu prostredníctvom primeraných a špecifických zdrojov, aby mali mládežnícke organizácie vhodné podmienky na zabezpečenie a rozvoj zapojenia mladých ľudí do zelenej transformácie.

3.9. Samotné zapojenie však nestačí. Všetky verejné politiky musia zohľadniť vplyv, ktorý budú mať na mladých ľudí a ich očakávania vrátane očakávaní budúcich generácií. Preto sa musí vykonať *ex ante*, *in itinere* a *ex post* hodnotenie všetkých investícií vrátane tých, ktoré súvisia so zelenou transformáciou, aby sa pomocou ukazovateľov s istotou stanovili hospodárske, politické a sociálne vplyvy týchto investícií na mladé generácie.

3.10. EHSV nabáda inštitúcie EÚ a členské štáty, aby zaviedli opatrenia a mechanizmy s cieľom zabezpečiť zohľadňovanie názorov mládeže vo všetkých oblastiach politiky a súčasne vytvoriť priestor, aby mohli mladí ľudia koherentne a na základe kompetencií prispieť k riešeniu výziev, ktorým čelia, prostredníctvom úplného prijatia Mládežníckeho testu EÚ⁽²⁾.

3.11. Pre planétu aj pre ďalší rozvoj našich členských štátov je potrebné posilniť postavenie mladých ľudí v rámci štyroch pilierov: zapojenie do procesov zmeny; možnosť zohrávať aktívnu úlohu uplatňovaním zodpovednosti pri individuálnych a kolektívnych rozhodnutiach; zlepšenie vedomostí o prebiehajúcich transformáciách a nevyhnutných dôsledkoch zelenej a digitálnej transformácie a rozvoj zručností s cieľom kvalifikovane zasahovať.

4. Zelená transformácia vo vzdelávaní a na trhu práce

4.1. Rok 2023 bol vyhlásený za Európsky rok zručností. EHSV považuje za kľúčové prepojiť iniciatívy a politiky, ktoré budú prijaté v tomto kontexte, s témou zelenej transformácie, udržateľného rozvoja a výzvami, ktorým mladí ľudia čelia v rýchlo sa meniacom svete.

(1) Stanovisko EHSV na tému *Dosiahnuť štruktúrované zapojenie mladých v oblasti klímy a udržateľnosti v rozhodovacom procese EÚ* (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 44).

(2) Stanovisko EHSV na tému *Mládežnícky test EÚ* (Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 46).

4.2. V kontexte stavu núdze v oblasti klímy a životného prostredia by sa vzdelávanie o udržateľnosti malo stať prioritou škôl. Pedagógovia zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby študenti boli klimaticky gramotní a mali vedomosti a zručnosti potrebné na to, aby sa mohli zapojiť do zeleného hospodárstva. Existuje mnoho prístupov, ktoré môžu učitelia a školy použiť na preskúmanie týchto otázok so študentmi, ale to si vyžaduje aj kvalitné vzdelávanie pre všetkých a dôstojnú prácu pre tých, ktorí ho poskytujú. EHSV považuje za nevyhnutné zabezpečiť primerané financovanie na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni s cieľom poskytnúť podporu projektom a iniciatívam na podporu a realizáciu výučby a vzdelávania v oblasti životného prostredia a udržateľnosti.

4.3. Téma zelenej transformácie a stratégie udržateľného rozvoja sú absolútne prierezové. Preto je potrebné zvážiť vzdelávanie a rozvoj zručností, ktoré mladí ľudia v tejto oblasti očakávajú, s využitím prierezového prístupu, ktorý je schopný poskytnúť teoretické a praktické zručnosti, a to aj prostredníctvom zavádzania a zlepšovania prechodu zo školy do zamestnania a odbornej učňovskej prípravy. Odborná príprava o týchto témach by mala byť takisto štruktúrna, a to tak, že sa bude navrhovať a rozvíjať na základe území a ich potrieb v širšom rámci na vnútroštátnej úrovni a so zreteľom na celoživotné vzdelávanie.

4.4. Výučba detí o otázkach udržateľnosti a ochrany životného prostredia by sa mala začať už v ranom veku, a to v predškolskom veku, a pokračovať v špecializovaných programoch počas celého štúdia. Je preto dôležité, aby aj učitelia absolvovali špecifickú prípravu a aby mali zaručené možnosti priebežne aktualizovať svoje zručnosti.

4.5. Zavedenie spôsobov zelenej a kultúrnej transformácie do vzdelávacích procesov znamená opätovné potvrdenie výchovno-vzdelávacej úlohy škôl, ktorým je zverená úloha podporovať občianske smerovanie schopné naučiť študentov obývať svet novým a udržateľným spôsobom. Študenti sa tak stávajú protagonistami zmeny, ktorá ich nasmeruje k novému modelu spoločnosti, ktorý kladie životné prostredie do stredobodu pozornosti a umožňuje im experimentovať a šíriť nové životné štýly, ktoré sú v rovnováhe s prírodou.

4.6. Súčasný kontext, ktorý sa neprestajne a rýchlo mení, si vyžaduje inováčné vzdelávacie nastavenia vytvorením novej ekologickej abecedy, ktorá je v súlade s cieľmi Agendy 2030 a sústreďuje sa na metódy zavádzania obehového hospodárstva a nástroje, ktoré ponúka filozofia zohľadňovania životného cyklu⁽³⁾ prihliadajúca na ochranu životného prostredia, sociálny a hospodársky rozvoj a dosahovanie súvisiacich cieľov.

4.7. EHSV zdôrazňuje, že na boj proti zmene klímy každý potrebuje vedomosti, najmä pokiaľ ide o všetky aspekty udržateľnej spotreby a výroby, zodpovedný výber potravín, znižovanie plytvania potravinami a využívanie udržateľnej energie. Vzdelávanie mladých ľudí by sa malo podporovať celoživotným vzdelávaním rodičov a občianskym vzdelávaním⁽⁴⁾.

4.8. Úspech zelenej transformácie bude preto závisieť od schopnosti škôl spolupracovať v súčinnosti s miestnymi samosprávami a mimoškolskými aktivitami, najmä s mládežníckymi organizáciami a organizovanou občianskou spoločnosťou, čím sa zvýši informovanosť a účasť bežných občanov. EHSV v tejto súvislosti kladne hodnotí skúsenosti s projektom Zelený Erasmus a teší sa na jeho realizáciu.

4.9. Informovanosť, vedomosti a pozitívne vedenie v otázkach ochrany životného prostredia majú ešte väčší ohlas medzi mladšou generáciou, t. j. generáciou Z alebo „Gen Z“ (mladší ako 25 rokov), a osobami s vyšším vzdelaním a silnejšími kultúrnymi nástrojmi. Znamená to, že informovanosť a kvalifikované informácie sa budú nevyhnutne zvyšovať a upevňovať, ale aj to, že potrebné pozitívne reakcie možno posilniť zlepšením vzdelávania mladých ľudí a posilnením ich ľudského kapitálu v sociálnej a ekonomickej oblasti. Naopak, nízke vzdelanie a zložitý vstup do sveta práce nielen spomaľujú príspevok k súčasnému rastu krajiny, ale aj oslabujú úlohu mladých ľudí ako aktívnych účastníkov nových procesov rastu, ktoré väčšmi zodpovedajú výzvam doby, v ktorej žijú.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Posilnenie postavenia mládeže na dosiahnutie udržateľného rozvoja prostredníctvom vzdelávania* (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38).

4.10. Transformácia nemôže existovať bez zručností. Je nevyhnutné vybaviť mladších aj starších pracovníkov zručnosťami umožňujúcimi riadiť inovácie spôsobené zelenou transformáciou, ktorá má a v budúcnosti nevyhnutne bude mať významný vplyv na svet práce. EHSV sa domnieva, že je dôležité investovať do učenia sa na pracovisku. Učenie sa na pracovisku, t. j. súbor postupov odbornej prípravy a vzdelávania, ktoré sa odohrávajú v pracovných kontextoch, najmä vo forme učňovskej prípravy, predstavuje rozhodujúci prínos pre (znovu)nadobudnutie technických aj prierezových zručností. Odborná príprava na pracovisku, stáže a učňovská príprava sú tri formy, ktoré svojím vlastným a rôznorodým spôsobom pomáhajú vytvárať účinný dialóg medzi potrebami trhu a individuálnymi zručnosťami mladých ľudí. Sociálni partneri zohrávajú kľúčovú úlohu pri dosahovaní tohto cieľa prostredníctvom sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania.

4.11. Zelená transformácia musí byť spravodlivou transformáciou, ktorá zabezpečí rekvalifikáciu a zvyšovanie úrovne zručností pracovníkov a kvalitné pracovné miesta pre všetkých, aby sa zabezpečilo, že sa na nikoho nezabudne. Z tohto dôvodu považuje EHSV za nevyhnutné, aby politiky v oblasti odbornej prípravy boli holistické, integrované s priemyselnými politikami, koordinované s inými stratégiami rozvoja a podrobne naplánované na územnej a miestnej úrovni v úzkom kontakte so sociálnymi partnermi.

4.12. V súčasnosti existujú dôkazy o nedostatku takéhoto holistického prístupu a o slabom šírení zelených zručností, a v dôsledku toho aj zelených pracovných miest, najmä medzi osobami, ktoré majú nižšie vzdelanie a nižšiu úroveň zamestnateľnosti. Hrozí riziko vytvorenia novej polarizácie: medzi tými, ktorí majú zelené zručnosti, a teda majú vynikajúcu zamestnateľnosť v scenároch otvorených zelenou transformáciou, a tými, ktorí namiesto toho zostávajú vylúčení z týchto procesov odbornej prípravy, majú obmedzené zručnosti a často vykonávajú prevádzkové úlohy, ktorým hrozí, že zaniknú v dôsledku kombinovaného efektu zelenej transformácie a priemyselnej automatizácie.

4.13. Neoddeliteľnou súčasťou stratégií zeleného hospodárstva musí byť aj rodová rovnosť. Mladé ženy sú nedostatočne zastúpené v technologických a vedeckých oblastiach, pretože si s menšou pravdepodobnosťou zvolia špecializované vzdelávanie v týchto odvetviach z dôvodu rodových stereotypov, podľa ktorých sa určité zamestnania považujú za čisto mužské. Aby sa zabezpečila primeraná účasť žien v odvetviach, ktoré prechádzajú a v blízkej budúcnosti prejdú veľkým vývojom v dôsledku zelenej transformácie, je potrebné odstrániť tieto stereotypy, pričom môže kľúčovú úlohu zohrávať kariérové poradenstvo v škole. EHSV sa domnieva, že členské štáty by mali investovať viac zdrojov do ponuky kariérového poradenstva pre mladých ľudí v školách a do ich podpory pri nástupe do práce prostredníctvom účinných verejných služieb zamestnanosti, ktoré sú primerane prepojené s výrobnou štruktúrou danej oblasti.

4.14. Rozvoj inovácií je kľúčom k úspechu zelenej transformácie. Povzbudzovanie mladých ľudí s podnikateľským duchom v inovačnom procese prostredníctvom špecifického vzdelávania a podpory inovatívnych projektov a zabezpečením primeranej finančnej podpory je preto kľúčovým aspektom, pokiaľ ide o dosiahnutie cieľov.

4.15. Zelená transformácia v Európskej únii by mohla do roku 2030 vytvoriť 1 milión nových pracovných miest, ale podľa posúdenia vplyvu ⁽⁵⁾ Európskej environmentálnej agentúry by 500 000 až 2 milióny ľudí mohli prísť o zamestnanie. EHSV považuje za prioritu, aby členské štáty investovali značné zdroje počnúc zdrojmi z národných plánov obnovy a odolnosti, do podpory podnikov, ktoré potrebujú zmeniť svoje činnosti, do nového zaradenia prepustených pracovníkov a do podpory podnikateľov, najmä mladých podnikateľov, ktorí majú v úmysle investovať do ekologických podnikov.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Výstavba z dreva na zníženie emisií CO₂ v stavebníctve**(prieskumné stanovisko na žiadosť švédskeho predsedníctva Rady EÚ)**

(2023/C 184/04)

Spravodajca: **Rudolf KOLBE**Spoluspravodajca: **Sam HÄGGLUND**

Žiadosť o konzultáciu	švédske predsedníctvo Rady EÚ, 14. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	14. 12. 2022
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	153/2/4

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) považuje stavebné materiály na biologickej báze za dôležitý prvok ekologickej transformácie. Zväčšovanie podielu dreva v stavebníctve na zníženie emisií uhlíka sa musí podporovať aktívnym a udržateľným obhospodarovaním lesov v EÚ a nesmie sa mu brániť politickými obmedzeniami.

1.2. Vzhľadom na to, že úlohou verejného sektora je ísť príkladom, vyzýva EHSV členské štáty, aby pri verejných budovách zväčšili rozsah využívania dreva, ktoré je pod celkovým priemerom.

1.3. EHSV sa tiež domnieva, že dôležitým prostriedkom na využitie potenciálu drevostavieb sú také opatrenia na podporu výskumu, vývoja a inovácií v oblasti alternatívnych stavebných materiálov, ktoré budú ľahko dostupné pre MSP.

1.4. EHSV navrhuje, aby sa z hľadiska kvality projektovania skúmala nevyhnutnosť prekážok výstavby z dreva vyplývajúcich z formálnych, právnych a technických požiadaviek, a konštatuje, že treba umožniť také inovácie, ktoré budú zodpovedať technickému vývoju nielen dodržiavaním noriem, ale aj použitím „rovnocenných alternatívnych riešení“.

1.5. Keďže používaniu obnoviteľných stavebných materiálov bránia aj rozdielne stavebné právne predpisy, EHSV požaduje opatrenia na ich zjednotenie, pričom za dôležitú hnaciu silu považuje iniciatívu Nový európsky Bauhaus.

1.6. EHSV odporúča, aby sa na kvalifikované posúdenie udržateľnosti počas životnosti budov a porovnávanie vplyvov na životné prostredie dôsledne využívalo posudzovanie ich celého životného cyklu.

1.7. EHSV zdôrazňuje význam minimálnych noriem pre emisie uhlíka počas celej životnosti budov a zodpovedajúce povinné nahlasovanie týchto emisií v celom stavebníctve.

1.8. EHSV považuje smernicu o energetickej hospodárnosti budov za dôležitý politický nástroj na stanovenie požiadaviek na znížovanie emisií uhlíka počas životnosti budov. Vyzýva Európsku komisiu, aby vypracovala taký systém certifikácie týchto emisií, ktorý v plnej miere zohľadní úlohu výrobcov z dreva pri kompenzácii emisií.

1.9. EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa uskutočnil transfer know-how, ktorý je plánovaný v rámci Akadémie NEB, a zaistila sa aj primeraná ponuka ďalšieho vzdelávania v členských štátoch EÚ. Školenia a ďalšie vzdelávanie o používaní nových udržateľných stavebných postupov a materiálov potrebujú všetky osoby zapojené do realizácie stavebných zámerov: architekti, projektanti, inžinieri, technici, odborníci na informačné technológie i stavební robotníci.

1.10. EHSV sa domnieva, že predpokladom dosiahnutia klimatických cieľov a podpory výstavby z dreva sú postupy verejného obstarávania založené na kvalite, v ktorých sa zohľadňujú kritériá udržateľnosti a posudzovania životného cyklu, ako aj výber vhodných postupov verejného obstarávania umožňujúcich inovačné riešenia. EHSV preto požaduje väčšiu právnu záväznosť zaistenia kvality hospodárskej súťaže a klimaticky priaznivého verejného obstarávania, ako aj opatrenia na zodpovedajúce vyškolenie verejných obstarávateľov.

1.11. EHSV vyzýva členské štáty EÚ, aby sa zapojili do iniciatívy Wood POP rakúskej a fínskej vlády, ktorej cieľom je zmobilizovať verejné a súkromné subjekty pôsobiace v drevárstve na celoštátnej a regionálnej úrovni a podporiť presmerovanie investícií do udržateľných riešení využívajúcich biologické materiály a hodnotových reťazcov založených na využívaní dreva.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Tradícia výstavby z dreva sa opiera o stáročné dejiny inovácií. Využívanie udržateľných materiálov bolo okrem iného zahrnuté medzi nápady v iniciatíve Nový európsky Bauhaus⁽¹⁾.

2.2. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že z hľadiska ekologickej transformácie majú mimoriadny význam (stavebné) materiály, ktoré sú inovatívne, majú biologický pôvod a sú vyrobené udržateľne výrobnými postupmi s nízkou úrovňou emisií CO₂. Podľa správy Medzinárodnej agentúry pre energiu (IEA) o budovách vzniká v súčasnosti v súvislosti s budovami 33 % celosvetových emisií CO₂ (údaj z roku 2021)⁽²⁾. Väčšina týchto emisií je priamo alebo nepriamo spôsobených prevádzkou budov, ale 6,4 % (údaj z roku 2021) vzniká pri výstavbe a výrobe stavebných materiálov. Pritom sa nezohľadňuje doprava, búranie a inžinierske stavby. Emisie spôsobené dopravou sa započítavajú do emisií odvetvia dopravy. Dá sa teda vychádzať z toho, že skutočné emisie v dôsledku výstavby budú vyššie. Podľa Komisie pripadá v EÚ na budovy približne 40 % spotreby energie a približne jedna tretina emisií skleníkových plynov. Zníženie týchto emisií sa dosahuje najmä opatreniami v rámci energetickej obnovy budov, rastúcim podielom využívania obnoviteľných zdrojov energie a obnovou vykurovacích zariadení. Na druhej strane však rastie počet obydľí a úžitková plocha bytových jednotiek.

2.3. EHSV zdôrazňuje obrovský význam lesov pre životy ľudí na celom svete. Napríklad 400 miliárd stromov v Európe absorbuje takmer 9 % európskych emisií skleníkových plynov. EHSV si uvedomuje, že odlesňovanie je obrovský celosvetový problém, ale lesných zdrojov v EÚ pribúda. V rokoch 1990 až 2020 sa plocha lesov zväčšila o 9 % a objem dreva v európskych lesoch o 50 %⁽³⁾. EHSV plne podporuje všetky snahy Európskej komisie riešiť tento celosvetový problém a zdôrazňuje, že je potrebné pokračovať v podpore zdravých a rozrastajúcich sa lesov v EÚ. Zväčšovanie podielu dreva v stavebníctve na zníženie emisií uhlíka treba podporovať aktívnym a udržateľným obhospodarovaním lesov v celej EÚ a nesmie sa mu brániť politickými obmedzeniami.

2.4. EHSV preto konštatuje, že využívanie potenciálu výstavby z dreva (výstavby z masívnych aj nemasívnych konštrukcií) na ochranu klímy musí byť neoddeliteľne späté s udržateľným obhospodarovaním lesov. V rámci rakúskeho projektu CareforParis⁽⁴⁾, na ktorom spolupracovalo Spolkové centrum výskumu lesa (BFW), Univerzita pôdnej kultúry (BOKU), Wood K Plus a Spolkový úrad životného prostredia, boli vypracované a analyzované rôzne scenáre obhospodarovania lesov. Predpokladajú sa v nich rôzne klimatické zmeny a adaptačné stratégie pre rakúske lesy a poukazuje sa na možný vývoj až do roku 2150. Presnejšie sa analyzovala bilancia lesov a produktov z vyťaženého dreva z hľadiska emisií CO₂ a zabránenie týmto emisiám používaním výrobkov z dreva. Rast lesov spoločne s využívaním dreva a obmedzovaním emisií skleníkových plynov vďaka používaniu výrobkov z vyťaženého dreva zabezpečuje pozitívnu

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 275, 18.7.2022, s. 73, Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 73.

⁽²⁾ *Buildings – Sectorial overview*, <https://www.iea.org/reports/buildings>, IEA 2022.

⁽³⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.

⁽⁴⁾ Weiss P., Braun M., Fritz D., Gschwantner T., Hesser F., Jandl R., Kindermann G., Koller T., Ledermann T., Ludvig A., Pözl W., Schadauer K., Schmid B. F., Schmid C., Schwarzbauer P., Weiss G.: *Endbericht zum Projekt CareforParis*, Klima- und Energiefonds Wien 2020.

bilanciu z hľadiska skleníkových plynov. Európske lesy sú dôležitým úložiskom uhlíka. V Európe sa v rokoch 2010 až 2020 v lesnej biomase každoročne sekvestrovalo v priemere 155 miliónov ton uhlíka. V EÚ28 predstavovala táto sekvestrácia 10 % hrubých emisií skleníkových plynov⁽⁵⁾. Z hľadiska ochrany klímy je dôležitejšie nahradiť fosílnu surovinu vrátane energetických surovín drevom (čiže materiálová aj energetická náhrada) a obmedziť tak emisie. Zabezpečenie dreva na nahradenie materiálov, ktoré počas životného cyklu spôsobujú viac emisií, je preto dôležitým opatrením na ochranu klímy.

2.5. Energia, ktorá sa musí použiť na výrobu, skladovanie, prepravu, zabudovanie a v konečnom dôsledku likvidáciu materiálov, resp. stavebných výrobkov a celých budov sa označuje pojmom „vynaložená energia“. V porovnaní s inými konvenčnými stavebnými materiálmi drevo viaže uhlík ešte predtým, ako sa použije ako stavebný materiál (strom pozostáva z približne 50 % čistého uhlíka). Pri pohľade na emisnú bilanciu dreva sú rozhodujúce také činitele, ako je pôvod, prepravná vzdialenosť a spôsob spracovania, ako aj opätovná použiteľnosť. Z porovnania rovnocenných budov so zohľadnením celého životného cyklu vyplýva, že na rozdiel od iných stavebných materiálov má drevo lepšie hodnoty z hľadiska spomínanej vynaloženej energie, emisií skleníkových plynov, znečistenia ovzdušia a vody a iných ukazovateľov vplyvu. Aktuálne ročné množstvá výrobkov z dreva (čiže drevo použité ako materiál) zabraňujú už len svojím substitučným účinkom približne 10 % celkových ročných emisií skleníkových plynov.

2.6. Výstavbou z dreva sa môže konkrétne ušetriť až 40 % emisií CO₂ v porovnaní s výstavbou z betónu. Ak použijeme prepočet z objemu na hmotnosť, ktorý odporúča Hagauer a kol. (2009), zodpovedá 1 plnometrom suchého dreva (zmesi dreva ihličnatých a listnatých stromov) 417 kg⁽⁶⁾. Za predpokladu, že podiel uhlíka je 50 %, CO₂ ekvivalent je 0,765 tony na plnometer. Z toho vyplýva, že jeden milión plnometrov ďalšieho spracovaného dreva viaže v trvalých výrobkoch 0,765 milióna ton CO₂.

2.7. Podiel drevostavieb v posledných rokoch vzrástol. Napríklad v Rakúsku ich podiel za 20 rokov stúpil o viac ako 70 % a z hľadiska úžitkovej plochy realizovanej v roku 2018 dosiahol 24 %⁽⁷⁾. Z toho 53 % bolo v odvetví bývania, 11 % v obchodnej a priemyselnej výstavbe a 29 % predstavovali účelové poľnohospodárske budovy. Na porovnanie: podiel verejných stavieb bol len 7 %. Vo Švédsku a Fínsku je 90 % všetkých nových rodinných domov z dreva a približne 20 % novovybudovaných viacbytových domov má drevenú konštrukciu.

2.8. Zahusťovanie mestskej zástavby je dôležitým nástrojom v boji proti klimatickým zmenám a nevyhnutne ide ruka v ruku so zväčšovaním výšky budov. Súčasný projekty ukazujú, že drevostavby môžu byť veľmi vysoké. Príkladom je kultúrne centrum Sara⁽⁸⁾ vo Švédsku s 20 poschodiami a výškou 75 m alebo Ascent Tower⁽⁹⁾ v Milwaukee s hornými 18 poschodiami z dreva.

2.9. Dnešné systémy výstavby z dreva možno ľahko prispôbiť tak, aby poskytovali komplexné riešenia na obnovu budov, vďaka ktorým vzniknú kvalitné byty a je možné dosiahnuť výrazné úspory energie. Pri renovačných projektoch sa nielenže využíva ľahko dostupná mestská infraštruktúra, ale zároveň odpadá spotreba vynaloženej energie, ktorá je už obsiahnutá v existujúcom fonde budov.

2.10. V zásade sa musí uprednostniť využívanie existujúcich rezerv namiesto pridávania nových budov, lebo znamená efektívnejšie využívanie zdrojov ponúkaných mestom. Výhodou je rýchlosť montáže a výstavby spájaním komponentov, lepší pomer nosnosti a hmotnosti v porovnaní s inými materiálmi, a tým pomerne nízke vlastné zaťaženie pôsobiace na jestvujúcu konštrukciu.

2.11. Okrem toho je drevo vhodné na viacnásobné použitie. Niekoľkonásobné použitie zvyšuje tvorbu hodnoty, znižuje spotrebu zdrojov a zabezpečuje viazanie CO₂ počas dlhšieho obdobia.

2.12. Formálne, právne a technické požiadavky na kvalitu projektovania drevostavieb sú pomerne prísnejšie a rozsiahlejšie ako v prípade iných druhov stavieb. Táto úroveň zložitosti bráni zväčšeniu trhového podielu výstavby z dreva. Normalizácia komponentov, spojov a stavebných zostáv môže pomôcť pri realizácii a zabezpečiť hospodárnosť

⁽⁵⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.

⁽⁶⁾ Hagauer, D., Lang B., Pasteiner C., Nemesthoty K., 2009, *Empfohlene Umrechnungsfaktoren für Energieholzsortimente bei Holz- bzw. Energiebilanzberechnungen*, Spolkové ministerstvo poľného a lesného hospodárstva, životného prostredia a vodného hospodárstva, oddelenie V/10 – Energetika a environmentálne hospodárstvo, Viedeň (vlastným nákladom).

⁽⁷⁾ Stingl, R., Praxmarer, G. O., Teischinger, A.: *Holzbauanteil in Österreich. Eine statistische Erhebung aller Hochbauvorhaben in den Jahren 1998 – 2008 – 2018*, Univerzita pôdnej kultúry vo Viedni na objednávku združenia proHolz Austria.

⁽⁸⁾ Sara Cultural Centre, Skellefteå, Švédsko, White Arkitekter 2021.

⁽⁹⁾ Ascent Tower, Milwaukee, WIEHAG Österreich 2021.

a kvalitu. Jednou z existujúcich iniciatív je databáza dataholz.eu, ktorá v Nemecku a Rakúsku online ponúka schválené prefabrikované nadstavby a stavebné zostavy. EHSV v zásade konštatuje, že treba umožniť, aby inovácie aj vo všetkých oblastiach drevárstva zodpovedali technickému vývoju, a to nielen prostredníctvom platných noriem, ale aj použitím „rovnocenných alternatívnych riešení“.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. EHSV konštatuje, že vďaka normalizácii, presnosti a kvalite sú systémy výstavby z dreva vhodné na výstavbu nových aj renováciu existujúcich budov a na zahustenie mestskej zástavby. Medzi ich mnohé výhody patrí prispôsobivosť, vysoká úroveň prefabrikácie, skrátenie času výstavby a nižšia hmotnosť v porovnaní s inými materiálmi.

3.2. Podstatným kritériom posudzovania budov je vplyv na životné prostredie počas ich celého životného cyklu. Na životné prostredie vplyva výstavba (výroba a preprava použitých stavebných výrobkov), používanie a demontáž (vrátane recyklácie alebo likvidácie stavebných výrobkov). Vplyvy na životné prostredie sa zaznamenávajú prostredníctvom posúdenia životného cyklu (EN 15804:15.02.2022).

3.3. Posudzovanie životného cyklu je vhodným nástrojom na posúdenie udržateľnosti stavebných výrobkov. EHSV odporúča, aby sa v prípade budov dôsledne používal nástroj na posudzovanie životného cyklu na kvalifikované posudzovanie udržateľnosti počas celého životného cyklu s cieľom preukázať a porovnať vplyvy na životné prostredie.

3.4. Požiadavky podľa stavebných predpisov boli v posledných rokoch upravené tak, že umožňujú používanie obnoviteľných stavebných materiálov. Možnosti výstavby z dreva sa rozšírili najmä z hľadiska protipožiarnej ochrany. Táto téma je aj predmetom prebiehajúcich projektov.

3.5. Vo výskumnom projekte TIMpuls, na ktorom sa pracuje pod vedením Technickej univerzity v Mníchove, sa v súčasnosti skúmajú požiare vo viacposchodových drevených budovách⁽¹⁰⁾. Účelom je získať podklady na vytvorenie jednotného súboru pravidiel výstavby drevených výškových budov.

3.6. Z výsledkov nedávneho výskumu a realizovaných projektov vyplýva, že drevostavby z hľadiska požiarnej bezpečnosti určite nezaostávajú za inými druhmi stavebných konštrukcií a majú ďalšie výhody z hľadiska seizmickej bezpečnosti⁽¹¹⁾.

3.7. Odlišné právne predpisy, dokonca aj v rámci jedného členského štátu, často vytvárajú zbytočné prekážky. EHSV preto žiada ďalšiu harmonizáciu stavebných právnych predpisov, aby sa zabezpečilo rovnaké posudzovanie všetkých stavebných materiálov.

3.8. EHSV vyzýva členské štáty, aby pri verejných budovách zväčšili rozsah využívania dreva, ktorý je pod celkovým priemerom. Úlohou verejného sektora je ísť príkladom pri využívaní potenciálu výstavby z dreva na dosiahnutie klimatických cieľov. Najmä výnimočné inovatívne budovy postavené z dreva sa môžu stať znakom určitej identity a byť impulzom na väčšie využívanie dreva.

3.9. V postupoch verejného obstarávania často dochádza k tomu, že také kritériá, ako je biohospodárstvo, udržateľnosť, náklady na životný cyklus, negatívne klimatické vplyvy a ďalšie, sa pri identifikácii najlepšieho uchádzača o zákazku vôbec nezohľadňujú alebo sa zohľadňujú len v malej miere, čo ide na úkor riešení z oblasti výstavby z dreva. EHSV preto žiada ambicioznejší záväzok zahrnúť do verejného obstarávania kritériá na dosiahnutie klimatických cieľov.

3.10. Projektovanie v prípade prefabrikovaných drevených konštrukcií musí takmer úplne zodpovedať realizácii, aby sa zabránilo akémukoľvek riziku interpretácie a zabezpečila sa jednoznačná porovnateľnosť. Aby sa získali výhody z hľadiska technicko-ekonomickej optimalizácie a času realizácie, je potrebné zohľadniť širokú škálu výrobkov a vplyv výrobných, logistických a montážnych postupov v skoršej fáze, než je tomu v prípade výstavby s menším rozsahom prefabrikácie⁽¹²⁾. Dá sa to dosiahnuť včasným zahrnutím informácií o uchádzačoch, a to výberom vhodného postupu verejného obstarávania, ako je architektonická súťaž alebo súťažný dialóg, alebo tým, že obstarávateľ do výberového konania zapojí špecializovaných projektantov.

⁽¹⁰⁾ www.cee.ed.tum.de/hbb/forschung/laufende-forschungsprojekte/timpuls (posledný náhľad 23. 1. 2023).

⁽¹¹⁾ Pozri výskumný projekt *Erdbbensicherheit von Holzgebäuden* Bernskej odbornej vysokej školy z roku 2020 venovaný seizmickej bezpečnosti drevostavieb, www.bfh.ch/de/forschung/referenzprojekte/erdbbensicherheit-holzgebäude (posledný náhľad 23. 1. 2023).

⁽¹²⁾ Pozri výskumný projekt *leanWOOD – Neue Kooperations- und Prozessmodelle für das vorgefertigte Bauen mit Holz*, Vysoká škola v Luzerne, 2017.

3.11. EHSV zdôrazňuje význam iniciatívy Nový európsky Bauhaus pri podpore kvalitných klimaticky priaznivých stavebných materiálov, a tým aj využívaní dreva v stavebníctve. V súčasnosti je podiel dreva ako stavebného materiálu v EÚ len 3 %, takže ani zďaleka nie je využitý potenciál výstavby z dreva na zmiernenie klimatických zmien. EHSV preto považuje podporu výskumu, vývoja a inovácií v oblasti alternatívnych stavebných materiálov v rámci tejto iniciatívy za dôležitý prvok využívania tohto potenciálu.

3.12. V mnohých prípadoch možnosti využitia dreva používateľmi v stavebníctve ešte nie sú všade dostatočne známe. Príčinou obmedzeného využívania dreva sú často nedostatočné znalosti. EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa v Európe uskutočnil transfer know-how, ktorý je plánovaný v rámci Akadémie NEB, a zároveň konštatuje, že je v členských štátoch potrebné zaistiť aj primeranú ponuku odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania. Školenia a ďalšie vzdelávanie v oblasti používania nových udržateľných stavebných postupov a materiálov budú potrebovať všetky kategórie zamestnancov zapojených do realizácie stavebných zámerov: architekti, projektanti, inžinieri, technici, odborníci na informačné technológie i stavební robotníci. Ekologickú transformáciu je možné dosiahnuť iba s vhodne vyškolenými ľuďmi.

3.13. EHSV víta spoločný európsky sociálny projekt RESILIENTWOOD realizovaný pod vedením Európskeho zväzu drevospracujúceho priemyslu (CEI-Bois) a Európskeho zväzu pracovníkov stavebníctva a drevospracujúceho priemyslu (EFBH), ktorého účelom je vypracovať odporúčania a usmernenia pre podniky, inštitúcie odborného vzdelávania a verejné orgány s cieľom prilákať mladých ľudí do drevospracujúceho priemyslu EÚ, prispôsobiť sa technologickým zmenám a ďalej školiť pracovníkov.

3.14. EHSV sa domnieva, že je dôležité zverejňovať technické informácie, aby sa všetkým zainteresovaným poskytli najnovšie technické poznatky o výstavbe z dreva, a stanoviť konštrukčné a stavebno-fyzikálne normy na jej uľahčenie.

3.15. Hlavným právnym predpisom EÚ v sektore budov je smernica o energetickej hospodárnosti budov. Vyžaduje sa v nej, aby členské štáty EÚ stanovili úrovne hospodárnosti svojich budov, strategicky naplánovali dekarbonizáciu fondu budov realizáciou dlhodobých stratégií obnovy a vykonávali aj ďalšie opatrenia. Táto smernica je preto jednoznačným politickým nástrojom na stanovenie požiadaviek a jasných spúšťacích mechanizmov na zníženie emisií uhlíka počas celej životnosti budov.

3.16. Ustanovenia smernice o energetickej hospodárnosti budov musia byť v súlade s cieľmi klimatickej neutrality a musia sa v nich určiť najdôležitejšie a najnaliehavejšie opatrenia, ktoré sa majú prijať do roku 2050. Je síce dôležité zlepšiť energetickú hospodárnosť budov, avšak bez jasného chápania celkovej uhlíkovej stopy budov je riziko, že opatrenia nebudú optimálne.

3.17. EHSV víta nariadenie o ekodizajne udržateľných výrobkov navrhnuté na jar 2022 ako dôležitý krok smerom k ekologickejšiemu a obehovému výrobku. Aj pri výstavbe z dreva možno veľmi dobre použiť stanovenie minimálnych kritérií, ako je zmenšenie environmentálnej a klimatickej stopy výrobkov, a vytvoriť tak hospodárske príležitosti na inovácie, hoci v súčasnosti nie sú zahrnuté v nariadení.

3.18. Povinné podávanie správ o emisiách uhlíka počas životného cyklu v stavebníctve uľahčí zber údajov a referenčné porovnanie a umožní tomuto odvetviu rozvíjať potrebné schopnosti a kapacity. Je potrebné zaviesť a postupne sprísňovať záväzné minimálne normy pre emisie uhlíka počas životného cyklu. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby vypracovala taký systém certifikácie týchto emisií, ktorý v plnej miere zohľadní úlohu výrobkov z dreva pri kompenzácii emisií.

3.19. EHSV vyzýva členské štáty EÚ, aby sa komplexne zapojili do novej iniciatívy Wood POP rakúskej a fínskej vlády, pri ktorej ide o platformu na podporu politického dialógu o využívaní dreva a ktorej cieľom je zmobilizovať dôležité verejné a súkromné subjekty pôsobiace v drevárstve na celoštátnej a regionálnej úrovni a zároveň podporiť presmerovanie investícií do udržateľných riešení využívajúcich biologické materiály a hodnotových reťazcov založených na využívaní dreva.

3.20. EHSV vo svojom doplňujúcom stanovisku CCMI/205 na tému *Priemysel 5.0 v sektore výstavby z dreva* zdôrazňuje, že využívanie dreva ako stavebného materiálu je veľkou príležitosťou, keďže ide o udržateľnú a nákladovo efektívnu alternatívu k tradičným materiálom, ako je betón a oceľ. Dalším prínosom je vysoká produktivita práce, ktorá umožňuje rýchlejšie a efektívnejšie stavebné práce. Výstavba z dreva okrem toho ponúka pracovné príležitosti na vidieku. Prináša aj environmentálne výhody, keďže drevo je obnoviteľným zdrojom a v porovnaní s inými materiálmi sa pri jeho spracovaní a počas celého životného cyklu produkuje menej emisií oxidu uhličitého. Výstavba z dreva navyše podporuje zachovanie a udržiavanie lesov, čím prispieva k zníženiu emisií skleníkových plynov.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

PRÍLOHA

Na nasledujúcich stranách sa nachádza doplňujúce stanovisko komisie pre priemyselné zmeny na tému *Priemysel 5.0 v sektore výstavby z dreva*.

**Stanovisko poradnej komisie pre priemyselné zmeny – Priemysel 5.0 v sektore výstavby z dreva
(doplňujúce stanovisko k stanovisku TEN/794)**

Spravodajca: **Martin BÖHME**

Spoluspravodajca: **Rolf GEHRING**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15. 11. 2022
Právny základ	článok 56 ods. 1 rokovacieho poriadku doplňujúce stanovisko
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	27. 2. 2023
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	29/0/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje, že využívanie dreva ako stavebného materiálu je veľkou príležitosťou, keďže ide o udržateľnú a nákladovo efektívnu alternatívu a doplnenie k tradičným stavebným materiálom, ako je betón a oceľ. Ďalšou výhodou je vysoká produktivita práce pri výstavbe z dreva, ktorá umožňuje rýchlejšiu a efektívnejšiu výstavbu budov. Možnosť prefabrikovania stavebných dielcov v závode takisto znižuje náklady a zvyšuje bezpečnosť počas výstavby.

1.2. Vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie pracovnej sily v oblasti výstavby z dreva je dôležitejšie než kedykoľvek predtým. Vzdelávanie a odborná príprava musia byť výsledkom sociálneho dialógu so zapojením všetkých sociálnych partnerov.

1.3. EHSV vidí v rozvoji sektora výstavby z dreva významné príležitosti pre zamestnancov, najmä vo vidieckych oblastiach. Dôstojné pracovné miesta v drevárskom priemysle a v odvetví výstavby z dreva môžu pomôcť zlepšiť hospodársku situáciu vo vidieckych oblastiach, kde drevárstvo zohráva dôležitú úlohu.

1.4. EHSV zdôrazňuje mnohé environmentálne prínosy výstavby z dreva. Jedným z hlavných prínosov je, že drevo je obnoviteľnou surovinou, ktorá pri výrobe stavebných dielcov, výstavbe budov a počas ich životného cyklu produkuje nižšie emisie CO₂ ako iné stavebné materiály. Okrem toho využívanie dreva v stavebníctve podporuje ochranu a udržiavanie lesov poskytovaním stimulov na ich udržateľné obhospodarovanie. Drevo počas rastu absorbuje a ukladá CO₂ z atmosféry. Ak sa teda používa ako stavebný materiál, stáva sa ekologicky vhodným stavebným materiálom a prispieva k celkovému zníženiu emisií skleníkových plynov.

1.5. EHSV odkazuje na svoje nedávne publikácie o stavebníctve a stavebných výrobkoch, najmä na stanoviská *Harmonizované podmienky uvádzania stavebných výrobkov na trh* ⁽¹⁾ a *Výstavba z dreva na zníženie emisií CO₂ v stavebníctve* ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 159.

⁽²⁾ Výstavba z dreva na zníženie emisií CO₂ v stavebníctve (Ú. v. EÚ, s. 18).

1.6. Využívanie dreva v stavebníctve upevňuje vnímanie protiseizmických vlastností dreva, ktoré sa prejavili v niektorých prípadoch, napríklad počas zemetrasenia na Aljaške v roku 1964. EHSV je presvedčený, že ľudia žijúci v oblastiach ohrozených zemetraseniami by mali byť nabádaní k používaniu dreva ako stavebného materiálu.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Toto stanovisko nadväzuje na všeobecné pripomienky uvedené v stanovisku TEN/794 na tému *Výstavba z dreva na zníženie emisií CO₂ v stavebníctve*.

2.2. Stavebníctvo je významným prispievateľom k emisiám skleníkových plynov, a tým i dôležitým činiteľom z hľadiska klimatickej škodlivosti. Emisie vznikajú najmä využívaním fosílnych palív na výrobu tepla a elektrickej energie v budovách a pri výrobe stavebných materiálov. Je veľmi potrebné prijať opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov v stavebníctve, napr. využívaním energie z obnoviteľných zdrojov, zlepšením energetickej hospodárnosti budov a využívaním udržateľných stavebných materiálov⁽³⁾.

2.3. EHSV zdôrazňuje, že v snahe zvýšiť význam dreva vyrobeného udržateľným spôsobom ako stavebného materiálu v stavebníctve by sa mala zdôrazniť potreba udržateľného obhospodarovania lesov na výrobu drevnej suroviny. Udržateľné obhospodarovanie lesov sa vzťahuje na obhospodarovanie a využívanie lesov takým spôsobom, aby boli environmentálne, hospodársky a sociálne udržateľné. To znamená, že lesy sa zachovávajú pre súčasné aj budúce generácie a že prírodné zdroje sa využívajú zodpovedne. Dôležitou súčasťou udržateľného obhospodarovania lesov je zachovanie lesnej biodiverzity a ekosystémových služieb. Takisto je dôležité obmedziť náchylnosť lesov voči prírodným škodlivým činiteľom, ako sú lesné požiare a zamorenie hmyzom.

2.4. Z technického hľadiska si drevostavby vyžadujú podstatne menšie množstvo vynaloženej energie v porovnaní s inými stavebnými materiálmi, ako je napríklad betón. Vynaložená energia je energia použitá na výrobu, prepravu, skladovanie a recykláciu výrobkov. Zníženie vynaloženej energie znamená, že sa na tieto procesy vynakladá menej energie, čo vedie k zníženiu emisií CO₂ a udržateľnejšej spotrebe energie. Môže to tiež pomôcť zvýšiť konkurencieschopnosť podnikov.

2.5. EHSV konštatuje, že právne predpisy niekedy bránia rozvoju výstavby z dreva tým, že obmedzujú používanie dreva ako stavebného materiálu alebo ukladajú určité pravidlá a normy, ktoré sú pri drevostavbách ťažko uplatniteľné, alebo stavbu predražujú. Príkladom je obmedzenie výšky drevostavieb, ktoré sa uplatňuje v niektorých krajinách. To môže obmedziť možnosti výstavby z dreva a brániť rozvoju inovatívnych drevených konštrukcií. V oblasti požiarnej ochrany budov nie je prijateľné, aby sa na drevo uplatňovali iné pravidlá posudzovania protipožiarnej vlastností ako v prípade iných materiálov. EHSV sa zasadzuje za homogenizáciu pravidiel na európskej úrovni bez ohľadu na materiál.

2.6. Výstavba z dreva môže významne prispieť k intenzívnejšiemu obehovému hospodárstvu, a najmä k cieľu, ktorým je biohospodárstvo, ako sa stanovuje v príslušných politikách EÚ. V tejto súvislosti je potrebné ďalej rozvíjať rozsah uplatnenia a materiálové vlastnosti dreva a výrobkov na báze dreva. V tomto procese zohráva zásadnú úlohu najmä recyklovateľnosť výrobkov z dreva. Čoraz väčší význam však bude nadobúdať aj kombinácia dreva s inými materiálmi. Európske koordinované a podporované presadzovanie výskumnej spolupráce v oblasti vlastností materiálov a kompozitných materiálov môže v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu a stimulovať inovácie.

2.7. Transformácia našich priemyselných odvetví na sociálne ukotvenú koncepciu Priemysel 5.0 má výrazne technickú stránku. Digitalizácia (informačné modelovanie budov – BIM), robotizácia a využívanie „učiacich sa“ programov (umelá inteligencia) premenia celý hodnotový reťazec od lesného hospodárstva po stavbu, jej údržbu a recykláciu. To si vyžaduje právny rámec, pokiaľ ide o všeobecné požiadavky na výrobky, požiadavky na stavebné výrobky a normalizáciu. Musia sa v oblasti výstavby z dreva koordinovať. V súlade so sociálnymi cieľmi načrtnutými pre Priemysel 5.0 by sa pri navrhovaní technológií mal technologický vývoj a koncepcie organizácie práce riadiť prístupom zameraným na človeka. Takisto bude pri tom dôležité systematicky zvažovať potenciálne pozitívne alebo negatívne účinky na zdravé pracovné a životné prostredie už od prvej fázy technologického rozvoja.

⁽³⁾ Pozri Meta Thurid Lotz, Andrea Herbst, Matthias Rehfeldt, *Kreislaufwirtschaft für die Dekarbonisierung des EU-Bausektors – Modellierung ausgewählter Stoffströme und Treibhausgasemissionen*.

2.8. EHSV konštatuje, že technologické a materiálo-technické zmeny vo výstavbe z dreva zmenia aj organizáciu práce a kvalifikačné požiadavky. To vytvára prekryvanie medzi odvetvím stavebníctva a drevárstva, resp. tradičnými povolaniami v týchto dvoch hospodárskych odvetviach. Prispôbenie existujúcich učebných plánov pre jednotlivé povolania alebo nová koncepcia povolanií je v tejto súvislosti požiadavkou, ktorá by sa mala koordinovať na európskej úrovni. Cieľ vytvoriť atraktívne povolania so širokým spektrom úloh a zodpovedajúcu organizáciu práce prispieje aj k zatraktívneniu stavebníctva a drevárstva.

2.9. EHSV je presvedčený, že vzhľadom na rýchle zmeny pracovných postupov (digitalizácia, robotika, umelá inteligencia, nové stroje a zariadenia) je vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie pracovnej sily v oblasti výstavby z dreva dôležitejšie než kedykoľvek predtým. Vzdelávanie a odborná príprava musia byť výsledkom sociálneho dialógu so zapojením všetkých sociálnych partnerov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Očakáva sa, že zvýšenie miery výstavby z dreva by mohlo významne prispieť k posilneniu regionálnych hodnotových reťazcov a zmenšeniu environmentálnej stopy. Výstavba z dreva je po materiálo-technickej stránke veľmi účinným príspevkom k biohospodárstvu, najmä ak sa kladie väčší dôraz na starostlivosť a údržbu počas celého životného cyklu drevostavieb vrátane projektovania. Okrem toho, aby sa zabránilo premiestneniu environmentálnych vplyvov, by sa drevo malo získavať len z certifikovaných lesov (systémy certifikácie lesov FSC a PEFC), ktorých potenciál produkcie surového dreva presahuje vlastné potreby.

3.2. EHSV sa domnieva, že plánovanie s ohľadom na potrebu pôdy pre produkciu dreva a spôsob obhospodarovania (intenzívne, extenzívne, monokultúrne, ekologické) a produkcie (konvenčná alebo udržateľná) majú pre udržateľnosť výstavby z dreva z celkového hľadiska zásadný význam. Práve v záujme želaného zvýšenia podielu používania dreva v stavebníctve je nevyhnutné, aby sa pri zvyšovaní podielu pôdy a pri zmene využívania pôdy na získavanie dreva dôsledne zohľadňovali ciele udržateľnosti a biodiverzity.

3.3. Testovanie v praxi ukazuje, že z hľadiska ekologickej bilancie sa výstavba z dreva celkovo javí výhodnejšia než iné stavebné metódy, napríklad využívanie železobetónu. Najmä ukazovateľ vplyvu na posúdenie potenciálu globálneho otepľovania dosahuje výrazne lepšie výsledky a predstavuje len 57 % potenciálu výstavby použitím železobetónu ⁽⁴⁾.

3.4. EHSV zdôrazňuje, že analýza štúdií, ktoré odlišujú drevostavby od murovaných stavieb, ukázala, že drevostavby majú takmer vo všetkých prípadoch menší vplyv na životné prostredie, pokiaľ ide o ukazovatele vplyvu počas celého životného cyklu: a) dopyt po primárnej energii (celkovej a z neobnoviteľných zdrojov) a b) potenciál globálneho otepľovania (GWP). To je nezávislé od konštrukčných materiálov vybraných pre murovanú stavbu a od typu konštrukcie v rámci drevostavby ⁽⁵⁾.

3.5. Úroveň prefabrikácie v drevostavbách je oveľa vyššia ako pri murovanej výstavbe. V dôsledku toho práce na stavenisku menej závisia od poveternostných podmienok a väčšia časť výroby prebieha v optimálnych pracovných podmienkach vo výrobných hale. Obmedzené možnosti zmien počas výstavby však zväčšujú náročnosť projektovania, čím sa predlžuje plánovacia fáza.

3.6. EHSV konštatuje, že kratšie trvanie výstavby pri drevostavbách vedie k zníženiu režijných nákladov na stavenisku a skráteniu času používania zariadenia staveniska. Prefabrikácia umožňuje menší počet jazd v rámci prepravy na stavenisko. Najmä na mestských potenciálnych plochách môže výstavba z dreva rýchlo vytvoriť nové bývanie, napr. pridaním poschodí a prístavbami.

3.7. Drevostavby umožňujú získať väčšie obytné plochy pri rovnakých vonkajších rozmeroch obydla. V prípade drevostavieb sú izolačné vrstvy často integrované do nosnej konštrukcie; v prípade murovanej konštrukcie sa pridáva samostatná vrstva. To má za následok, že rovnaká hrúbka izolácie umožňuje v drevostavbe použiť tenšiu vonkajšiu stenu.

3.8. EHSV očakáva, že sa rozvinie dodatočný potenciál výstavby z dreva okrem bývania aj na iné typy využívania v oblasti nebytových budov (napr. kancelárske, skladovacie a laboratórne budovy).

⁽⁴⁾ <https://www.berlin.de/nachhaltige-beschaffung/studien/holz-versus-stahlbetonbauweise/>.

⁽⁵⁾ *Potentiale von Bauen mit Holz*, Nemecká agentúra pre životné prostredie, s. 25.

3.9. EHSV konštatuje, že tak ako pri všetkých typoch stavieb, aj tu majú kvalitný projekt a realizácia veľký význam pre životný cyklus stavby. To si vyžaduje najmä dobre vyškolených architektov a inžinierov a európsku plánovaciu smernicu, ktorou by sa vytvoril vhodný regulačný rámec na podporu povolání. Najmä v oblasti projektovania musia právne úpravy a primeraná odborná príprava obstarávateľov zabezpečiť, aby sa služby povinne zadávali v súťaži s ohľadom na kvalitu ⁽⁶⁾.

3.10. Vzhľadom na dôsledky nedávnych zemetrasení v Turecku, ale aj na predchádzajúce zemetrasenia a predpovede odborníkov týkajúce sa budúcich udalostí, je EHSV presvedčený, že ľudia žijúci v oblastiach ohrozených zemetraseniami by mali byť nabádaní k výstavbe drevených domov a budov.

3.11. Vo výrobných podnikoch možno výrobné procesy optimalizovať a zjednodušiť využívaním technológií z Priemyslu 5.0, čo môže viesť k zníženiu využívania energie, a teda aj emisií CO₂ vo výrobnom procese. Okrem toho prefabrikácia stavebných dielcov v závode umožňuje zefektívniť stavenisko a znížiť plytvanie odpadom, keďže stavebné dielce sa na stavenisku musia už len zmontovať. Znižuje sa tým spotreba energie vynaloženej na dopravu, ako aj vznik odpadu ⁽⁷⁾.

V Bruseli 27. februára 2023

predseda
poradnej komisie pre priemyselné zmeny
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽⁶⁾ Pozri Daniel Müller, *Holzbau vs. Massivbau – ein umfassender Vergleich zweier Bauweisen im Zusammenhang mit dem SNBS Standard*.

⁽⁷⁾ Pozri Koppelhuber, J., Bok, M. (2019). *Paradigmenwechsel im Hochbau*. In: Hofstadler, C. (ed.) *Aktuelle Entwicklungen in Baubetrieb, Bauwirtschaft und Bauvertragsrecht*. Springer Vieweg, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27431-3_19.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

577. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU,
22. 3. 2023 – 23. 3. 2023

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú opatrenia na zabezpečenie vysokej úrovne interoperability verejného sektora v celej Únii (akt o interoperabilnej Európe)

[COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD)]

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o posilnenej politike interoperability vo verejnom sektore – Prepojenie verejných služieb, podpora verejných politík a zabezpečenie prínosu pre verejnosť – Smerom k „interoperabilnej Európe“

[COM(2022) 710 final]

(2023/C 184/05)

Spravodajca: **Vasco DE MELLO**

Žiadosť o konzultáciu	a) Európsky parlament, 21. 11. 2022 b) Rada Európskej únie, 25. 11. 2022
Právny základ	a) článok 172 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) b) článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	10. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	200/0/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa rovnako ako Komisia domnieva, že interoperabilita medzi verejnými službami je základnou požiadavkou na vytvorenie jednotného digitálneho trhu.

1.2. Dosiahnutie tohto cieľa však nesmie viesť k tomu, aby členské štáty zaviedli politiku úplnej digitalizácie verejných služieb na úkor tých služieb, ktoré sa poskytujú osobne, a to predovšetkým s ohľadom na najzraniteľnejšie skupiny občanov. Odborná príprava v oblasti digitálnych zručností by mala byť dostupná pre všetkých, ale najmä pre tieto skupiny obyvateľstva.

1.3. Namiesto znižovania počtu zamestnancov bude vývoj a prevádzka digitálnych služieb spočiatku vytvárať potrebu dodatočných zamestnancov. Predpokladom úspešnej digitálnej transformácie je adekvátny počet zamestnancov.

1.4. EHSV víta, že digitalizácia verejných služieb počas pandémie výrazne pokročila.

1.5. EHSV podporuje vytvorenie modelu riadenia tejto politiky, ktoré by zabezpečovali dva kľúčové orgány, a to riadiaci výbor pre interoperabilnú Európu a spoločenstvo pre interoperabilnú Európu.

1.6. EHSV víta skutočnosť, že v oznámení sa predpokladá vývoj experimentálnych riešení umožňujúcich partnerstvá medzi verejným sektorom a inovatívnymi technologickými spoločnosťami a startupmi s cieľom vytvoriť inovačné experimentálne riešenia, ktoré by sa mohli uplatňovať vo verejných službách a vzájomne medzi týmito službami využívať.

1.7. EHSV považuje za dôležité, aby sa v budúcich programoch financovania projektov interoperability verejných služieb podmienilo udelenie finančných prostriedkov prijatím zásad a štruktúr, ktoré sú stanovené v európskom rámci interoperability.

1.8. EHSV síce víta skutočnosť, že tento proces sa začleňuje do kontextu dvojakej transformácie, no varuje, že niektoré technologické riešenia digitalizácie by mohli byť vysoko energeticky náročné.

1.8.1. EHSV sa domnieva, že ochrana údajov nesmie byť pri náležitej opatrnosti prekážkou vytvárania nových interoperabilných riešení, či už verejnými službami alebo súkromnými subjektmi.

1.8.2. EHSV sa zároveň domnieva, že prístup občanov, podnikov, ako aj iných verejných služieb k údajom by mal podliehať rôznym úrovňam povolenia, aby sa zaručila ich dôvernosť a aby sa poskytovali len tie údaje, ktoré sú nevyhnutne potrebné.

2. Súvislosti

2.1. Vytvorenie vnútorného trhu, čiže priestoru voľného pohybu osôb, tovaru, služieb a kapitálu, si vyžaduje odstránenie všetkých existujúcich vnútroštátnych prekážok.

2.2. Európska únia sa od svojho vzniku a čoraz naliehavejšie po vytvorení jednotného trhu snaží odstrániť všetky druhy prekážok, ktoré môžu brániť vytvoreniu skutočného vnútorného trhu.

2.3. Na to, aby existoval skutočný vnútorný trh, je potrebné, aby mali občania a podniky v členských štátoch jednoduchý a rýchly prístup k verejným službám a interakciu s nimi, či už na miestnej, regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni.

2.4. Existencia otvoreného priestoru, akým je európsky priestor, si však zároveň vyžaduje výmenu údajov a spoluprácu medzi orgánmi verejnej správy na všetkých úrovniach.

2.5. Od deväťdesiatych rokov minulého storočia sa Komisia snaží podniknúť kroky, ktoré by umožnili zavedenie a udržanie interoperability ⁽¹⁾, či dokonca vzájomného prepojenia medzi rôznymi verejnými službami členských štátov ⁽²⁾.

(1) Interoperabilita verejného sektora je definovaná ako „to, čo umožňuje správnym orgánom spolupracovať a zabezpečiť fungovanie verejných služieb naprieč hranicami, odvetviami a organizačnými ohraničeniami“. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o posilnenej politike interoperability vo verejnom sektore – Prepojenie verejných služieb, podpora verejných politík a zabezpečenie prínosu pre verejnosť – Smerom k „interoperabilnej Európe“

(2) Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 1719/1999/ES Komisia spustila iniciatívu zameranú na interoperabilitu verejných služieb pozostávajúcu zo skupiny zásad, vrátane určenia projektov uskutočňovaných v spoločnom záujme, pre transeurópske siete pre elektronickú výmenu údajov medzi správami.

- 2.6. Táto potreba sa časom prehĺbila, keďže vnútorný trh prešiel na nový, digitálny spôsob fungovania ⁽³⁾.
- 2.7. Digitalizácia priniesla skutočnú revolúciu, a to tak v návykoch občanov, ako aj v spôsobe fungovania podnikov a verejnej správy.
- 2.8. V posledných rokoch sa mnohé verejné služby v členských štátoch, ktoré sa poskytovali len osobne, začali poskytovať aj digitálne, čo je obrovskou výhodou pre občanov, podniky aj samotné verejné služby. Umožnilo im to dosiahnuť obrovské úspory, a to pokiaľ ide o pracovný čas, ako aj finančné náklady.
- 2.9. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 urýchlila tento trend, keď preukázala, že interoperabilita medzi rôznymi európskymi verejnými službami by sa mohla stať užitočným nástrojom na uplatňovanie voľného pohybu osôb, ako bolo napríklad používanie digitálneho COVID preukazu.
- 2.10. Európska únia uznáva, že digitalizácia verejného sektora by vzhľadom na jeho podiel na HDP ⁽⁴⁾ mohla byť kľúčovým faktorom európskeho procesu digitalizácie, a to nielen z dôvodu pákového efektu vo vzťahu k iným odvetviám, ale aj ako hlavný faktor v tomto procese v kontexte európskeho hospodárstva.
- 2.11. V dôsledku toho sa v plánoch obnovy a odolnosti predpokladajú verejné investície do digitalizácie verejnej správy v celkovej výške 47 miliárd EUR.
- 2.12. Európska únia, prostredníctvom Komisie a vlád členských štátov, časom uznala potrebu prehĺbiť interoperabilitu a vzájomné prepojenie vnútroštátnych verejných služieb, ako aj ich prepojenie so službami Európskej únie ⁽⁵⁾, aby občania a podniky v celej Únii mali prístup k týmto službám bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú.
- 2.13. Hoci interoperabilita medzi verejnými službami nie je novou témou ⁽⁶⁾, cieľom predkladaného oznámenia je vytvoriť formálnejší, stabilnejší a bezpečnejší rámec spolupráce, ktorý povedie k ďalšiemu prehĺbeniu existujúceho prepojenia medzi digitálnymi systémami rôznych vnútroštátnych verejných služieb navzájom a so službami Európskej únie ⁽⁷⁾. Povedie to k posilneniu tohto cieľa, aby bola do roku 2030 miera digitalizácie verejných služieb v Európskej únii na úrovni 100 %, ako sa navrhuje v oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob [COM(2021) 118 final].
- 2.14. Na tento účel sa v oznámení stanovujú tieto kľúčové piliere vykonávania koherentného prístupu v tejto oblasti:

— vytvorenie štruktúry riadenia interoperability pozostávajúcej z dvoch orgánov (riadiaci výbor pre interoperabilnú Európu a spoločenstvo pre interoperabilnú Európu), ktorá má umožniť orgánom verejnej správy spolupracovať na všeobecnej (európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni), ako aj na odvetvovej úrovni (spravodlivosť, doprava, vnútorné záležitosti, zdravie, ekológia atď.), ako aj so súkromnými zainteresovanými stranami – s mandátom na dosiahnutie dohody o spoločných riešeniach interoperability (napr. rámce, otvorené špecifikácie, otvorené normy, aplikácie alebo usmernenia),

⁽³⁾ Pri budovaní digitálneho vnútorného trhu je naliehavo potrebné odstraňovať prekážky jeho fungovania a zároveň vytvárať mechanizmy, ktoré zabránia vytváraniu nových prekážok.

⁽⁴⁾ Podľa údajov Eurostatu za rok 2022 predstavuje verejný sektor 53,1 % európskeho HDP – *Government finance statistics – Statistics Explained* (europa.eu).

⁽⁵⁾ Pozri napríklad záverečné vyhlásenia z medzirezortných stretnutí v Tallinne (2017), Berlíne (2020), Lisabone (2021) a Štrasburgu (2022).

⁽⁶⁾ V roku 2010 Komisia predložila oznámenie *Smerom k interoperabilite európskych verejných služieb* [COM(2010) 744], ktoré bolo predmetom stanoviska EHSV TEN/448 – 449. Jeho vykonávanie sa uskutočnilo prostredníctvom programu pre riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy (ISA) – rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 922/2009/ES, ktorý v roku 2015 nahradil program ISA2 – rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2240 a program Digitálna Európa – nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/694.

⁽⁷⁾ Komisia v tomto návrhu uznáva, že doteraz uplatňovaný dobrovoľný prístup nepostačuje na dosiahnutie navrhovaných cieľov interoperability.

- zavedenie povinného posúdenia vplyvu na cezhraničnú interoperabilitu, ktoré by sa mohlo realizovať v prípade zmeny alebo zavedenia informačného systému informačného systému služieb vo verejnom záujme,
- spoločné vytvorenie ekosystému riešení interoperability pre verejný sektor EÚ (zavedenie katalógov uznaných prostriedkov interoperability, ktoré môžu správne orgány opakovane používať alebo ktoré sa môžu opakovane používať pri tvorbe politík, napríklad digitálne nástroje, špecifikácie alebo riešenia), aby orgány verejnej správy na všetkých úrovniach v EÚ a iné zainteresované strany mohli prispieť k takýmto riešeniam, zlepšovať ich a opakovane používať, čo umožní spoločne inovovať a vytvárať verejnú hodnotu,
- podmienenie poskytovania určitých finančných prostriedkov Európskej únie na vytvorenie alebo posilnenie vnútroštátnych informačných systémov používaním riešení a zásad vopred vymedzených Európskou úniou⁽⁸⁾.

3. Všeobecné pripomienky

- 3.1. EHSV sa rovnako ako Komisia domnieva, že interoperabilita medzi verejnými službami je základnou požiadavkou na vytvorenie jednotného digitálneho trhu a na odstránenie pretrvávajúcich prekážok na fyzickom trhu⁽⁹⁾.
- 3.2. Stanovenie cieľa, aby bolo v celej Európskej únii do roku 2030 poskytovaných digitálne 100 % verejných služieb si vyžaduje urýchlenie a modernizáciu transeurópskej siete, ktorá tieto služby spája a ktorá využíva spoločné prvky na technickej, sémantickej, právnej a organizačnej úrovni.
- 3.3. Dosiahnutie tohto cieľa by však nemalo mať za následok takú vnútroštátnu politiku, ktorá by viedla k úplnej digitalizácii verejných služieb na úkor služieb poskytovaných osobne. Mali by sa zohľadniť najzraniteľnejšie skupiny občanov, keďže každý by mal mať prístup k verejným službám poskytovaným osobne. Odborná príprava v oblasti digitálnych zručností by mala byť dostupná pre všetkých, ale najmä pre tieto skupiny obyvateľstva.
- 3.4. Namiesto znižovania počtu zamestnancov bude vývoj a prevádzka digitálnych služieb spočiatku vytvárať potrebu dodatočných zamestnancov. Predpokladom úspešnej digitálnej transformácie je adekvátny počet zamestnancov.
- 3.5. Digitalizácia by mala slúžiť na poskytovanie lepších verejných služieb.
- 3.6. Ako EHSV zdôraznil vo svojom predchádzajúcom stanovisku, nemôže „[...] ísť o nahradenie ľudí nástrojmi IT, ale o poskytnutie času ľuďom, aby sa venovali úlohám s väčším prínosom[...]“⁽¹⁰⁾.
- 3.7. Digitalizácia a využívanie umelej inteligencie nie sú prostriedkom na legitimizáciu celoplošného znižovania počtu pracovných miest. Odstránenie rutinných úloh v dôsledku digitalizácie by malo viesť k tomu, že zamestnanci budú mať viac času na náročnú prácu a poradenstvo pre ľudí.
- 3.8. V roku 2030 bude určite existovať menšina občanov vylúčených z informačných činností, ktorí budú mať prístup len k verejným službám poskytovaným osobne⁽¹¹⁾. Analógový prístup osôb k využívaniu verejných služieb nesmie byť v priebehu digitalizácie sťažený ani uzavretý.
- 3.9. EHSV preto víta skutočnosť, že cieľom predkladaného oznámenia je prehĺbiť a zlepšiť úroveň interoperability verejného sektora vytvorením právneho rámca vymedzeného na úrovni EÚ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Pozri dôvodovú správu návrhu nariadenia, ako aj Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o posilnenej politike interoperability vo verejnom sektore – Prepojenie verejných služieb, podpora verejných politík a zabezpečenie prínosu pre verejnosť – Smerom k „interoperabilnej Európe“.

⁽⁹⁾ EHSV už vo svojom stanovisku TEN/635 na tému Európsky rámec interoperability – stratégia vykonávania poukázal na význam interoperability pre dokončenie jednotného digitálneho trhu (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 176).

⁽¹⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky akčný plán pre elektronickú verejnú správu na roky 2011 – 2015 – Využitie IKT na podporu inteligentnej, udržateľnej a inovačnej verejnej správy, a Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom k interoperabilite európskych verejných služieb (Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 92).

⁽¹¹⁾ Toto znepokojenie už EHSV vyjadril v predchádzajúcich stanoviskách (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 176).

⁽¹²⁾ EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách vyjadril svoju podporu všetkým projektom Európskej únie zameraným na dosiahnutie cieľov digitálnej transformácie Európskej únie (Ú. v. EÚ C 365, 23.9.2022, s. 13).

3.10. EHSV uznáva, že toto prehĺbenie interoperability prinesie obrovské výhody pre občanov, najmä cezhraničných pracovníkov, ako aj pre podniky a samotné orgány verejnej správy členských štátov.

3.11. Na to, aby boli tieto výhody skutočne účinné, ako uznáva Komisia, však nestačí stanoviť technické pravidlá umožňujúce prepojenie služieb. Potrebné sú primerané vnútroštátne verejné investície na všetkých úrovniach.

3.12. Nevyhnutná je koordinácia na legislatívnej úrovni, ako aj na úrovni sietí odvetvových služieb, aby sa zabránilo tomu, že výsledky dosiahnuté interoperabilitou nebudú zmarené zbytočnou byrokraciou, a zároveň, že občania alebo podniky nebudú musieť opakovane poskytovať rovnaké údaje rôznym verejným službám, čo by viedlo k zdvojeniu postupov a spôsobilo zbytočné náklady.

3.13. Na vnútroštátnej úrovni by nemali existovať žiadne prekážky pre digitálne verejné služby, ktoré by znemožňovali cezhraničné využívanie, či už pokiaľ ide o ich pripojiteľnosť a interoperabilitu s občanmi a podnikmi z iných členských štátov alebo s inými verejnými službami patriacimi do iných členských štátov ⁽¹³⁾.

3.14. EHSV víta, že digitalizácia verejných služieb počas pandémie a období s obmedzeným pohybom výrazne pokročila.

3.15. V tejto súvislosti víta, že cieľom skúmaného oznámenia je zaistiť súlad medzi všetkými politikami interoperability, a to tak na úrovni vnútroštátnych politík, ako aj na úrovni európskych odvetvových politík, čo sa dosiahne podporou používania spoločných modelov, spoločných technických špecifikácií a iných riešení, ktoré možno využívať spoločne.

3.16. Z rovnakých dôvodov EHSV podporuje zásadu opakovaného použitia a prenosu prvkov a údajov rôznymi verejnými službami na európskej aj vnútroštátnej úrovni.

3.17. EHSV zároveň vyjadruje znepokojenie, pokiaľ ide o používanie jazykov v oblasti interoperability verejných služieb. Jazykový režim by nemal byť byrokratickou prekážkou a musí sa zabezpečiť, aby sa výmena údajov a informácií uskutočňovala v jazyku, ktorému rozumejú všetci.

3.18. EHSV podporuje vytvorenie a inštitucionalizáciu modelu riadenia tejto politiky, ktoré by zabezpečovali dva kľúčové orgány, a to riadiaci výbor pre interoperabilnú Európu, ktorému bude predsedáť Komisia a ktorý sa bude skladať zo zástupcov všetkých členských štátov, jedného zástupcu Výboru regiónov a jedného zástupcu Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, a spoločenstvo pre interoperabilnú Európu, v ktorom budú zástupcovia občianskej spoločnosti a súkromného sektora ⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

3.19. EHSV považuje za dôležité zapojiť občiansku spoločnosť, najmä sociálnych partnerov, do vymedzenia politík interoperability, a to nielen preto, že občania a podniky sú konečnými adresátmi tejto politiky, ale aj preto, že občianska spoločnosť môže prispieť k tejto politike novými technologickými riešeniami, ktoré by verejný sektor nebol schopný zaistiť.

3.20. EHSV sa domnieva, že zapojenie občianskej spoločnosti by sa malo uskutočňovať na rôznych úrovniach a Komisia by mala nabádať a podnecovať členské štáty, aby toto zapojenie propagovali na rôznych úrovniach – národnej, regionálnej a miestnej.

3.21. EHSV víta skutočnosť, že Komisia vytvorila jednotné miesto prístupu s cieľom sústrediť a centralizovať všetky poznatky a riešenia týkajúce sa interoperability, ktoré môžu poskytovať verejné aj súkromné subjekty.

⁽¹³⁾ Jednou z oblastí, ktorá by sa mohla zmeniť na prekážku cezhraničnej interoperability verejných služieb, je problematika osobných údajov.

⁽¹⁴⁾ Riadiaci výbor pre interoperabilnú Európu bude poverený úlohou navrhovať opatrenia, poskytovať podporu a poradenstvo a monitorovať európske politiky interoperability, zatiaľ čo spoločenstvo pre interoperabilnú Európu združí subjekty občianskej spoločnosti, ktoré by pomohli výboru pre interoperabilitu pri hľadaní a definovaní nových riešení, ktoré môže navrhnúť.

⁽¹⁵⁾ Možnosť, ktorú v súčasnosti zvolila Komisia, je v súlade s odporúčaniami EHSV uvedenými v predchádzajúcich stanoviskách (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 176).

- 3.22. EHSV sa rovnako ako Komisia domnieva, že verejné služby EÚ by mali znížiť svoju závislosť od digitálnej infraštruktúry poskytovanej tretími krajinami, pretože to ohrozuje európsku digitálnu suverenitu.
- 3.23. Preto zdôrazňuje, že podľa Komisie by sa otvorené systémy mali využívať prednostne v otvorenom zdrojovom kóde, čo umožňuje spoločné využívanie riešení medzi programátormi.
- 3.24. EHSV v tejto súvislosti víta skutočnosť, že v oznámení sa predpokladá a podporuje vývoj experimentálnych riešení umožňujúcich partnerstvá medzi verejným sektorom a inovatívnymi technologickými spoločnosťami a startupmi s cieľom vytvoriť inovačné experimentálne riešenia, ktoré by sa po úspešnej skúšobnej fáze mohli uplatňovať vo verejných službách a vzájomne medzi týmito službami využívať.
- 3.25. EHSV považuje za dôležité, aby sa v budúcich programoch financovania projektov interoperability verejných služieb podmienilo udelenie finančných prostriedkov prijatím zásad a štruktúr, ktoré sú stanovené v európskom rámci interoperability.
- 3.26. Takáto podmienenosť by bola dobrým spôsobom, ako priviesť verejné služby k tomu, aby sa dobrovoľne zaviazali prijímať spoločné normy v oblasti interoperability.
- 3.27. EHSV vyjadruje prekvapenie, že na rozdiel od predchádzajúcich oznámení⁽¹⁶⁾ sa v tomto oznámení neuvádzajú výhody, ktoré môže priniesť interoperabilita európskych verejných systémov v boji proti podvodom, čo by mohlo viesť k zvýšeniu efektívnosti a príjmov členských štátov.
- 3.28. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že interoperabilitu systémov by malo sprevádzať využívanie umelej inteligencie, ktorá by mohla pomôcť verejným službám analyzovať údaje a zároveň by umožnila vydávať upozornenia a varovania, ktoré by sa zasielali rôznym verejným službám v členských štátoch.
- 3.29. Napokon dve záverečné poznámky o zelenej transformácii a ochrane údajov:
- 3.29.1. Jedným z cieľov oznámenia je začleniť stratégiu interoperability verejných systémov nielen do stratégie digitálnej transformácie, ale aj do stratégie zelenej transformácie.
- 3.29.2. EHSV poukazuje na to, že niektoré IT riešenia môžu byť vysoko energeticky náročné, hoci sú veľmi účinné.
- 3.29.3. Je to tak v prípade technológie blockchain, ktorá je síce veľmi účinná z hľadiska bezpečnosti, napríklad citlivých údajov, ale je náročná na spotrebu energie.
- 3.29.4. EHSV víta spôsob, akým sa v tejto súvislosti dosiahla v oznámení regulácia experimentálnych regulačných prostredí.
- 3.29.5. EHSV sa domnieva, že ochrana údajov nesmie byť pri náležitej opatrnosti prekážkou vytvárania nových interoperabilných riešení, či už verejnými službami alebo súkromnými subjektmi.
- 3.29.6. EHSV sa zároveň domnieva, že prístup občanov, podnikov, ako aj iných verejných služieb k údajom by mal podliehať rôznym úrovňam povolenia, aby sa zaručila ich dôvernosť a aby sa poskytovali len tie údaje, ktoré sú nevyhnutne potrebné.
- 3.29.7. Týmto spôsobom by sa dalo vyhnúť takým otázkam, aké sa nedávno objavili v súvislosti a prístupnosťou údajov obsiahnutých v centrálnom registri konečných užívateľov, ktoré už boli predmetom rozsudku Súdneho dvora Európskej únie.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ Pozri prílohu k oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európsky rámec interoperability – stratégia vykonávania.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa harmonizujú určité aspekty insolvenčného práva

[COM(2022) 702 final – 2022/0408 (COD)]

(2023/C 184/06)

Spravodajkyňa: **Sandra PARTHIE**Spoluspravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 26. 1. 2023 Rada Európskej únie, 30. 1. 2023
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	10. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	207/0/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje, že riadne navrhnutý režim platobnej neschopnosti by mal pomôcť životaschopným podnikom zostať v prevádzke a zabrániť ich predčasnej likvidácii. Cieľom by malo byť nájsť rovnováhu medzi predčasnou platobnou neschopnosťou a príliš neskoro začatými konaniami. Transparentnosť konaní, ako aj jednoduchý prístup k informáciám o výkonnosti podniku sú v tejto súvislosti kľúčovými faktormi. Okrem toho by riadne navrhnutý režim platobnej neschopnosti mal veriteľov odrádzať od vydávania vysokorizikových úverov a manažérov a akcionárov od využívania takýchto úverov, ako aj od prijímania iných neuvážených finančných rozhodnutí (!).

1.2. EHSV sa domnieva, že reformy insolvenčného konania zamerané na podporu reštrukturalizácie dlhu a vnútornej reorganizácie pomáhajú zachovať pracovné miesta a zároveň znížiť mieru neúspechu malých a stredných podnikov, ako aj likvidáciu ziskových podnikov. Uvítal by však návrhy na riešenie zostávajúceho problému platobnej neschopnosti fyzických osôb.

1.3. EHSV pochybuje o tom, či návrh, ktorý sa prezentuje ako dôležitý krok pri odstraňovaní príslušných medzier na zlepšenie únie kapitálových trhov EÚ, môže skutočne naplniť toto očakávanie. Návrh neposkytuje harmonizované vymedzenie dôvodov platobnej neschopnosti a poradia pohľadávok, ktoré sú kľúčom na dosiahnutie väčšej efektívnosti a obmedzenia existujúcej fragmentácie vnútroštátnych predpisov o platobnej neschopnosti.

1.4. EHSV preto naliehavo vyzýva Komisiu, Parlament a Radu, aby zrevidovali návrh uvedený v článku 27 s cieľom uložiť zmluvným stranám, napr. dodávateľom podniku, ktorý vstupuje do insolvenčného konania, povinnosť podpisovať nespĺnené zmluvy, ktoré sú potom postúpené nadobúdateľovi podniku bez súhlasu protistrany. To ich totiž umelo viaže na zmluvného partnera, ktorého si nikdy nevybrali, ani nepreverili, a obmedzuje ich podnikateľskú slobodu. Obmedzenie zmluvných práv týkajúcich sa ukončenia zmluvy v prípade platobnej neschopnosti oslabí ochotu životne dôležitých dodávateľov poskytovať úvery, najmä v prípade mikropodnikov a malých a stredných podnikov, ktoré čelia finančným ťažkostiam.

1.5. EHSV však víta návrh zaviesť osobitný postup na uľahčenie a urýchlenie likvidácie mikropodnikov, ktorý týmto podnikom umožní nákladovo efektívnejšie insolvenčné konanie. Tieto opatrenia podporujú aj riadnu likvidáciu mikropodnikov „bez aktív“, čím sa rieši problém, že niektoré členské štáty odmietajú prístup k insolvenčnému konaniu, ak je predpokladaná hodnota uspokojených pohľadávok nižšia ako trovy súdneho konania. EHSV zdôrazňuje, že ide približne o 90 % prípadov platobnej neschopnosti v EÚ, a preto považuje tento postup za veľmi významný.

(!) Svetová banka, *Resolving Insolvency* (Riešenie platobnej neschopnosti), konzultované 3. januára 2023.

1.6. Hoci EHSV súhlasí s týmto osobitným postupom, upozorňuje na to, že požiadavky na vykonávanie týchto úloh súdmi môžu spôsobiť nadmerné zaťaženie súdnictva členských štátov, ak ich súdy budú zodpovedné za posúdenie toho, či je mikropodnik skutočne platobne neschopný, a za vedenie potrebných zdĺhavých konaní zahŕňajúcich speňaženie majetku a rozdelenie výnosov. EHSV preto odporúča obrátiť sa na iných príslušných aktérov, ako sú správcovia konkurznej podstaty, aby sa odbremenilo súdnictvo⁽²⁾.

1.7. Napokon by EHSV chcel poukázať na to, že výsledkom neefektívnych konkurzných konaní môžu byť vyššie úrovne nesplácaných úverov, ktoré ohrozujú finančnú stabilitu a majú vplyv aj na úvery, infláciu a reálny HDP. EHSV zastáva názor, že efektívne režimy platobnej neschopnosti a práv veriteľov/dlžníkov sú jedným z doplnkových nástrojov arzenálu tvorcov politiky na obmedzenie nárastu nesplácaných úverov zväčšením pravdepodobnosti splácania úverov a rýchlejšou úpravou úrovni nesplácaných úverov.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1. Cieľom návrhu je zmenšiť rozdiely vo vnútroštátnom insolvenčnom práve, a teda riešiť otázku menej efektívnych rámcov platobnej neschopnosti v niektorých členských štátoch, v ktorých sa takéto rozdiely vyskytujú, zväčšiť transparentnosť insolvenčných konaní vo všeobecnosti a zmenšiť prekážky voľného pohybu kapitálu. Harmonizáciou cielených aspektov právnych predpisov v oblasti platobnej neschopnosti sa návrh zameriava najmä na zníženie nákladov na informácie a vzdelávanie pre cezhraničných investorov. Očakáva sa, že jednotnejšie právne predpisy v oblasti platobnej neschopnosti by tak mali rozšíriť výber financovania dostupného spoločnostiam v celej Únii.

2.2. Cieľom súčasného návrhu je odstrániť určité medzery v predchádzajúcich právnych predpisoch EÚ týkajúcich sa pravidiel v oblasti platobnej neschopnosti, t. j. v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023⁽³⁾ a nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848⁽⁴⁾, najmä pokiaľ ide o vymáhanie majetku z likvidovanej konkurznej podstaty, efektívnosť konaní a predvídateľné a spravodlivé rozdelenie získanej hodnoty medzi veriteľov. Patria sem otázky súvisiace s odporovacími žalobami, vyhľadávaním majetku, povinnosťami a zodpovednosťami štatutárnych orgánov, predajom spoločnosti ako podniku s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti „postupom pre-pack“, so spúšťacím mechanizmom platobnej neschopnosti, s osobitným režimom platobnej neschopnosti pre mikropodniky a malé podniky, ako aj s poradím pohľadávok a výbormi veriteľov.

2.3. Zistilo sa, že v rámci existujúcich vnútroštátnych pravidiel v oblasti platobnej neschopnosti v členských štátoch existujú značné rozdiely, pokiaľ ide o čas potrebný na likvidáciu spoločnosti a hodnotu zostatku, ktorý možno vymôcť. V niektorých členských štátoch to vedie k zdĺhavým insolvenčným konaniam a nízkej priemernej zostatkovej hodnote v prípadoch likvidácie. Podľa Európskej komisie to predstavuje prekážku pre úniu kapitálových trhov a cezhraničné investície v rámci EÚ.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta návrh Komisie na väčšiu transparentnosť a dostupnosť informácií týkajúcich sa pravidiel cezhraničných insolvenčných konaní. Domnieva sa však, že tento návrh je len prvým krokom k zblíženiu režimov platobnej neschopnosti v členských štátoch EÚ. Úvítal by aj návrhy na riešenie zostávajúceho problému platobnej neschopnosti fyzických osôb.

3.2. EHSV zdôrazňuje, že riadne navrhnutý režim platobnej neschopnosti by mal pomôcť životaschopným podnikom zostať v prevádzke a zabrániť ich predčasnej likvidácii. Mal by takisto odrádzať veriteľov od vydávania vysokorizikových úverov a manažérov a akcionárov od využívania takýchto úverov, ako aj od prijímania iných neuvážených finančných rozhodnutí⁽⁵⁾. Spoločnosť zasiahnutá dočasným hospodárskym poklesom alebo nesprávnym rozhodnutím stále môže zlepšiť svoje fungovanie, ak sa hospodárska situácia zlepší alebo ak spoločnosť prijme nápravné opatrenia. Ak sa tak stane, je to prínosné pre všetky zainteresované strany. Veritelia môžu získať späť väčšiu časť svojich investícií, viac pracovníkov si zachová pracovné miesta a zachová sa sieť dodávateľov a zákazníkov.

⁽²⁾ *The World Bank, Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes, revidované vydanie 2021, zásady c6.1 a c19.6.*

⁽³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddlžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (Smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii) (Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 18).

⁽⁴⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (Ú. v. EÚ L 141, 5.6.2015, s. 19).

⁽⁵⁾ Svetová banka, *Resolving Insolvency* (Riešenie platobnej neschopnosti), konzultované 3. januára 2023.

3.3. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na štúdie, z ktorých vyplýva, že účinné reformy práv veriteľov sú spojené s nižšími nákladmi na úvery, lepším prístupom k úverom, lepším vymáhaním veriteľov a účinnejším zachovaním pracovných miest⁽⁶⁾. Malo by sa posilniť aj právo na spolupôsobenie veriteľského výboru s prípadnou účasťou zástupcu zamestnancov. Ak na konci insolvenčného konania môžu veritelia získať späť väčšinu svojich investícií, môžu pokračovať v investovaní do spoločností a zlepšovaní prístupu spoločností k úverom. Podobne, ak konkurzný režim rešpektuje absolútnu prioritu pohľadávok, zabezpečení veritelia môžu pokračovať v poskytovaní úverov a zachová sa dôvera v konkurzný systém⁽⁷⁾.

3.4. EHSV sa domnieva, že reformy insolvenčného konania zamerané na podporu reštrukturalizácie dlhu a vnútornej reorganizácie pomáhajú zachovať pracovné miesta a znižujú mieru neúspechu malých a stredných podnikov, ako aj likvidáciu ziskových podnikov.

3.5. Výrazné rozdiely vo vnútroštátnych právnych predpisoch v oblasti platobnej neschopnosti sa často uvádzajú ako prekážky pre cezhraničné investície, takisto ako daňové predpisy. EHSV sa domnieva, že väčšia miera konvergencie právnych predpisov v oblasti platobnej neschopnosti by pomohla dosiahnuť lepšie fungovanie kapitálových trhov, čím by sa uľahčili investície v celej EÚ. Návrh však neharmonizuje hlavné aspekty právnych predpisov v oblasti platobnej neschopnosti, ako je harmonizované vymedzenie dôvodov platobnej neschopnosti a poradia pohľadávok, ktoré sú kľúčom na dosiahnutie väčšej efektívnosti a obmedzenia existujúcej fragmentácie vnútroštátnych predpisov o platobnej neschopnosti. Neprispieva to ani k dosiahnutiu veľmi potrebného, hoci ambiciózneho cieľa, ktorým je únia kapitálových trhov.

3.6. EHSV však zdôrazňuje svoju neochvejnú podporu otvorenejšiemu kapitálovému trhu v celej EÚ, ktorý spoločnostiam poskytuje širší prístup k investíciám, a uznáva zistenia Komisie a Svetovej banky⁽⁸⁾, že zvýšenie miery vymáhania majetku v kontexte väčšej účinnosti platobnej neschopnosti a práv veriteľov rozširuje prístup európskych spoločností k úverom.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV uznáva, že insolvenčné konania sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia, pričom vnútroštátne právne predpisy uprednostňujú buď prístup zameraný viac na „dlžníka s právom nakladať s majetkom“, alebo prístup zameraný viac na „práva veriteľa“, alebo prístup, ktorý uprednostňuje zamestnanosť a právne predpisy v oblasti zamestnanosti. To vedie k rôznym preferenciám, pokiaľ ide o likvidáciu spoločností, poradie pohľadávok veriteľov a úlohy riaditeľov spoločností, správcov a súdov. Pri navrhovaní politik sa musia zohľadniť aj rozdiely medzi akcionármi a držiteľmi dlhu. Zatiaľ čo akcionári väčšinou reagujú na nástroje prevencie a racionalizácie, držiteľia dlhu reagujú viac na dostupnosť nástrojov na reštrukturalizáciu. EHSV sa domnieva, že návrhy Komisie sú prvým krokom ku konvergencii v celej EÚ, stále však neprinášajú skutočnú harmonizáciu a neriešia zostávajúci problém platobnej neschopnosti fyzických osôb.

4.2. EHSV podporuje názor Komisie, že vnútroštátne právne predpisy v oblasti platobnej neschopnosti sú pre zahraničných investorov kľúčovým faktorom. Poukazuje však na to, že miera platobnej neschopnosti pri cezhraničnom poskytovaní úverov nepresahuje 20 % všetkých prípadov a že z údajov za krajiny G20 vyplýva, že účinný systém vymáhateľných práv zvyšuje len úroveň priamych zahraničných investícií (PZI) z 2 % na 3 % HDP. Okrem toho významná časť priamych zahraničných investícií je skôr dôsledkom fúzií a akvizícií existujúcich korporácií než investícií do nových podnikov.

4.3. EHSV preto varuje pred prílišným očakávaním vplyvu konvergencie právnych predpisov v oblasti platobnej neschopnosti na investície. Uznáva však, že zabezpečenie účinného právneho rámca vymáhateľných práv veriteľov a väčšej transparentnosti pre všetkých potenciálnych investorov v oblasti právnych predpisov v oblasti platobnej neschopnosti a rovnakých informácií o právnej situácii môže mať pozitívny vplyv na zahraničné investície. Istota týkajúca sa pravidiel týkajúcich sa práv veriteľov a dlžníkov a väčšia harmonizácia postupov na odstránenie kolaterálu v členských štátoch by takisto znížili riziká a poskytl by ďalší impulz pre cezhraničné investície a vnútorný obchod.

⁽⁶⁾ Svetová banka, *Resolving Insolvency* (Riešenie platobnej neschopnosti), konzultované 3. januára 2023.

⁽⁷⁾ Svetová banka, *Resolving Insolvency* (Riešenie platobnej neschopnosti), konzultované 3. januára 2023.

⁽⁸⁾ *How Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Can Help Address Nonperforming Loans – EFI Note-Finance* (Ako môžu režimy platobnej neschopnosti a veriteľov/dlžníka pomôcť riešiť nesplácané úvery – finančná správa EFI). Washington, DC: Svetová banka.

4.4. EHSV sa okrem toho domnieva, že veľmi dôležité je poskytovať investorom informácie a transparentnosť v otázkach súvisiacich s odporovacími žalobami, vyhľadávaním majetku, povinnosťami a zodpovednosťami štatutárnych orgánov, predajom spoločnosti ako podniku s predpokladom nepretržitého pokračovania v činnosti „postupom pre-pack“, so spúšťacím mechanizmom platobnej neschopnosti, s osobitným režimom platobnej neschopnosti pre mikropodniky a malé podniky, ako aj s poradím pohľadávok a výbormi veriteľov.

4.5. EHSV takisto víta skutočnosť, že v návrhu sa zavádza osobitný postup na uľahčenie a urýchlenie likvidácie mikropodnikov, ktorý týmto podnikom umožní nákladovo efektívnejšie insolvenčné konanie. Tieto opatrenia podporujú aj riadnu likvidáciu mikropodnikov „bez aktív“, čím sa rieši problém, že niektoré členské štáty odmietajú prístup k insolvenčnému konaniu, ak je predpokladaná zostatková hodnota nižšia ako trovy súdneho konania. EHSV zdôrazňuje, že ide približne o 90 % prípadov platobnej neschopnosti v EÚ, a preto považuje tento postup za veľmi významný.

4.6. Hoci EHSV súhlasí s týmto osobitným postupom, upozorňuje na to, že požiadavky na vykonávanie týchto úloh vnútroštátnymi súdmi v súlade s článkom 12ff smernice môžu viesť k nadmernému zaťaženiu vnútroštátnych súdnych systémov, ak budú zodpovedné za posúdenie toho, či je mikropodnik skutočne platobne neschopný, a za vedenie potrebných zdĺhavých konaní. Výbor sa domnieva, že by to čiastočne zmarilo účel navrhovaného právneho predpisu. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁹⁾ uviedol, že systematické využívanie súdov nemusí byť uprednostňovanou možnosťou, a odporučil zriadiť nové orgány, ktoré by prevzali zodpovednosť za túto úlohu. Účinné zapojenie správcov konkurznej podstaty sa ukázalo byť prospešné najmä pre zle organizovaných mikropodnikateľov v zjednodušenom konkurznom konaní a EHSV sa domnieva, že zapojenie týchto správcov by sa malo dôkladne zvážiť⁽¹⁰⁾.

4.7. EHSV tiež odporúča, aby správcovia mali v prípade oprávnených záujmov priamy a rýchly prístup k vnútroštátnym registrom majetku bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte boli vymenovaní. Poukazuje aj na to, že takéto registre ešte neboli vytvorené vo všetkých členských štátoch, a naliehavo vyzýva príslušné orgány, aby túto situáciu urýchlene napravili.

4.8. V záujme efektívnosti EHSV víta návrh postupov pre-pack, v rámci ktorých sa predaj podniku dlžníka (alebo jeho časti) pripraví a dohodne pred formálnym začatím insolvenčného konania. Tým sa umožní uskutočniť predaj a získať výťažok zo speňaženia majetku krátko po začatí formálneho insolvenčného konania, ktoré má za cieľ likvidáciu spoločnosti. EHSV však varuje pred návrhom v článku 27 uložiť zmluvným stranám, napr. dodávateľom podniku, ktorý vstupuje do insolvenčného konania, povinnosť podpisovať nespĺnené zmluvy, ktoré sa potom postúpia nadobúdateľovi podniku bez súhlasu protistrany. To ich totiž umelo viaže na zmluvného partnera, ktorého si nikdy nevybrali, ani nepreverili, a obmedzuje ich podnikateľskú slobodu. Ešte viac to platí o pracovníkoch, ktorých právo na slobodnú voľbu povolania nesmie byť porušené nútenou zmenou zamestnávateľa. EHSV preto vyzýva Komisiu, Parlament a Radu, aby tento návrh zrevidovali. Okrem toho by sa malo aj počas postupu pre-pack posilniť prípadné spolupôsobenie veriteľského výboru a kontrola z jeho strany.

4.9. EHSV takisto poukazuje na to, že smernica sa v skutočnosti nezaobrá otázkou zblížovania stanovených poradí pohľadávok, ani neobsahuje definíciu dôvodov insolventnosti. Keďže ide o kľúčovú požiadavku pre harmonizované insolvenčné konania, EHSV vyjadruje hlboké poľutovanie nad tým, že Komisia v tejto veci nepokročila.

4.10. Ani spúšťacie faktory platobnej neschopnosti nie sú v návrhu dostatočne zohľadnené, a to aj napriek opačným tvrdeniam uvedeným v oznámení o smernici. V návrhu sa uvádza, že dva zvyčajné spúšťacie faktory v členských štátoch na začatie štandardného insolvenčného konania sú test zastavenia platieb a test súvahy.

4.11. S cieľom zjednodušiť insolvenčné konania, čo EHSV v zásade podporuje, sa v smernici navrhuje, aby sa ako kritérium na začatie zjednodušeného likvidačného konania stanovila neschopnosť splácať dlhy v čase ich splatnosti. Namiesto poskytnutia usmernenia o tom, ako vymedziť konkrétne podmienky, za ktorých je toto kritérium splnené, sa v návrhu od členských štátov žiada, aby samy vymedzili tento bod, čím sa stráca možnosť dosiahnutia súdržnosti v celej EÚ.

⁽⁹⁾ Vráťane stanoviska EHSV na tému *Platobná neschopnosť podnikov* (Ú. v. EÚ C 209, 30.6.2017, s. 21).

⁽¹⁰⁾ *The World Bank, Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes, revidované vydanie 2021, zásady c6.1 a c19.6.*

4.12. EHSV takisto konštatuje, že banky sú zvyčajne hlavnými finančnými sprostredkovateľmi a majú zásadný význam pre stabilný finančný systém. Nesplácané úvery narúšajú ziskovosť a môžu ohroziť platobnú schopnosť bánk. Režimy platobnej neschopnosti a práv veriteľov/dlžníkov (ICR) sú jedným z doplnkových nástrojov v rámci súboru nástrojov tvorcov politiky s cieľom obmedziť rast nesplácaných úverov a pomôcť pri ich riešení, keď dosiahnu problematickú úroveň. Z analýzy na úrovni spoločností vyplýva, že reformy režimov platobnej neschopnosti, ktoré znižujú prekážky reštrukturalizácie podnikov a osobné náklady spojené so zlyhaním podnikania, môžu znížiť podiel utopeného kapitálu v tzv. zombie spoločnostiach. Tieto zisky sa čiastočne realizujú reštrukturalizáciou slabých spoločností, čo následne podnecuje prerozdelenie kapitálu do produktívnejších spoločností.

4.13. EHSV napokon odporúča, aby Komisia zverejňovala pravidelné štatistiky o prípadoch platobnej neschopnosti podľa príslušného nariadenia o insolvenčnom konaní, aby bolo možné z času na čas posúdiť účinnosť zavedeného systému.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru**Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 o dizajnoch Spoločenstva a zrušuje nariadenie Komisie (ES) č. 2246/2002***[COM(2022) 666 final — 2022/0391 (COD)]***a Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o právnej ochrane dizajnov (prepracované znenie)***[COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD)]*

(2023/C 184/07)

Spravodajca: **Ferre WYCKMANS**

Žiadosť o konzultáciu	a) Rada, 21. 12. 2022 b) Európsky parlament, 12. 12. 2022 Rada, 21. 12. 2022
Právny základ	a) článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie b) články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	148/0/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že účinný systém ochrany dizajnov je priaznivý pre spotrebiteľov a širokú verejnosť tým, že podporuje spravodlivú hospodársku súťaž a poctivý obchodný styk. Prispieva takisto k hospodárskemu rozvoju stimulovaním tvorivosti v priemysle, v rámci výrobkov, obchodných činností a vývozu.

1.2. Vo väčšine členských štátov musí byť dizajn zapísaný na národnom úrade priemyselného vlastníctva, aby bol chránený zákonom. Podľa posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy a typu dizajnu môže byť tento dizajn chránený aj autorským právom ako nezapísaný dizajn alebo ako umelecké dielo. V niektorých členských štátoch sa ochrana priemyselného dizajnu a ochrana autorských práv kumulujú, v iných členských štátoch sa navzájom vylučujú. Za určitých okolností môže byť dizajn chránený aj podľa práva o nekalej súťaži, ale podmienky ochrany a rozsah existujúcich práv a prostriedkov nápravy sa môžu výrazne líšiť.

1.3. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné prispôsobiť právny rámec pre dizajny digitálnemu veku s cieľom podporiť obnovu a odolnosť EÚ a stimulovať inovácie a konkurencieschopnosť. Súhlasí s novým vymedzením pojmu dizajn v návrhu smernice. Dizajn nadobúda väčší význam vzhľadom na technologický pokrok, keďže sa pojem výrobok rozširuje na technologické dizajny, ktoré nie sú začlenené do fyzických predmetov.

1.4. EHSV takisto podporuje obmedzenie ochrany na tie znaky vonkajšej úpravy, ktoré sú v prihláške na zápis viditeľne uvedené, pretože sa tým zvyšuje právna istota ochrany.

1.5. EHSV víta skutočnosť, že návrh nariadenia prijíma riešenie, ktoré stanovil Súdny dvor Európskej únie vo svojom rozsudku z 20. decembra 2017 vo veci Acacia⁽¹⁾, v ktorom objasnil výklad pojmu „ustanovenie o opravách“, najmä preto, že zlepšuje ochranu spotrebiteľa.

⁽¹⁾ Spojené veci C-397/16 a C-435/16.

1.6. EHSV si však nemyslí, že zlúčením poplatku za zverejnenie s poplatkom za zápis sa zníži celková výška splatných poplatkov, keďže poplatky za obnovu sa podľa návrhu výrazne zvyšujú. Toto opatrenie preto nie je pre MSP a jednotlivých pôvodcov dizajnu také priaznivé, ako sa uvádza. EHSV by preto privítal nižšie poplatky pre MSP a jednotlivých pôvodcov dizajnu, prípadne poplatky úmerné ich obratu.

1.7. EHSV sa domnieva, že zjednodušenie vyplývajúce zo zrušenia požiadavky „jednotnosti triedy“ je potrebné, ale nedostatočné, keďže stále existuje potreba zlepšiť použiteľnosť systémov zápisu dizajnov na webových sídlach národných úradov priemyselného vlastníctva a Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO, ďalej len „úrad“). Na splnenie tejto výzvy by úrady mohli využívať odborné znalosti zástupcov pre priemyselné vlastníctvo, a tým uľahčiť MSP a jednotlivým pôvodcom dizajnu ochranu ich dizajnov.

1.8. EHSV sa domnieva, že nie je vhodné použiť článok 290 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) na vypracovanie pravidiel týkajúcich sa sporov a odvolaní proti rozhodnutiam úradu, keďže cieľom delegovaného aktu je len doplniť základný akt a musí sa týkať len nepodstatných prvkov. Ustanovenia, ktoré sa v návrhu nariadenia plánujú prijať prostredníctvom delegovaného aktu, sa však týkajú práv stanovených v hlave VI Charty základných práv týkajúcich sa spravodlivosti, najmä článku 47 o práve na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces. Preto ich nemožno považovať za nepodstatné prvky.

1.9. EHSV odporúča, aby sa takéto ustanovenia vymedzili v nariadení ako takom.

2. Kontext

2.1. V pozitívnom práve sa smernicou Európskeho parlamentu a Rady 98/71/ES⁽²⁾ (ďalej len „smernica“) čiastočne harmonizujú vnútroštátne právne predpisy o právnej ochrane dizajnov a nariadením Rady (ES) č. 6/2002⁽³⁾ (ďalej len „nariadenie“) sa zavádza samostatný systém ochrany jednotných práv v celej Európskej únii pre zapísané dizajny EÚ a nezapísané dizajny EÚ pod podmienkou, že tieto dizajny spĺňajú podmienky ochrany, a to že musia byť nové a mať osobitý charakter. Ak dizajn nie je zapísaný, majiteľ môže mať ťažkosti s preukázaním existencie práva na dizajn. Okrem toho je lehota ochrany obmedzená na tri roky a rozsah práv vyplývajúcich zo zapísaného dizajnu je menší.

2.2. Nariadenie bolo zmenené v roku 2006, aby sa zohľadnilo prístupenie EÚ k haagskemu systému medzinárodného zápisu dizajnov, ktorého cieľom bolo zaviesť jednotný, jednoduchý, cenovo dostupný a centralizovaný postup zápisu dizajnov v rámci Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO).

2.3. Nariadením sa z ochrany dizajnu EÚ vynímajú náhradné diely na opravy, lebo v tejto veci nebolo možné dosiahnuť dohodu počas prípravy smernice. Keďže Rada návrh na revíziu smernice nepodporila, Komisia ho v roku 2014 stiahla.

2.4. Súčasný návrh nadväzuje na tento neúspech a je výsledkom oznámenia Komisie z 25. novembra 2020 s názvom *Maximálne využitie inovačného potenciálu EÚ – Akčný plán pre oblasť duševného vlastníctva na podporu obnovy a odolnosti EÚ*, ktoré bolo uverejnené v nadväznosti na reformu práva ochrannej známky. Cieľom návrhu je, aby bol viac prispôbený digitálnemu veku, prístupnejší a efektívnejší pre jednotlivých pôvodcov dizajnu, MSP, priemyselné odvetvia, cenovo dostupnejší a jednoduchší a aby zvýšil právnu istotu systému ochrany.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Priemyselný dizajn pozostáva z okrasného aspektu predmetu. Môže byť trojrozmerný alebo dvojrozmerný. Úspešný dizajn harmonicky spája funkciu a tvar. Či už ide o stoly, alebo telefóny, vďaka dizajnu je predmet príťažlivý alebo je uprednostňovaný pred iným.

3.2. Priemyselný dizajn sa vzťahuje na rôzne priemyselné a remeselné výrobky, ako sú technické alebo lekárske nástroje, hodinky, šperky, luxusné výrobky, potreby pre domácnosť, elektrické spotrebiče, vozidlá, architektonické štruktúry, textilné výrobky, výrobky na voľný čas atď.

3.3. Priemyselným dizajnom sa zvyšuje tržová hodnota výrobku tým, že dodáva predmetu príťažlivosť a lákavosť. Ochrana dizajnu preto prispieva k zabezpečeniu návratnosti investícií.

(²) Smernica 98/71/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 1998 o právnej ochrane dizajnov (Ú. v. ES L 289, 28.10.1998, s. 28).

(³) Nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 z 12. decembra 2001 o dizajnoch spoločenstva (Ú. v. ES L 3, 5.1.2002, s. 1).

3.3.1. EHSV sa domnieva, že účinný systém ochrany je preto prínosom pre spotrebiteľov a širokú verejnosť tým, že podporuje spravodlivú hospodársku súťaž a poctivý obchodný styk.

3.3.2. Podporuje aj hospodársky rozvoj stimulovaním tvorivosti v priemysle a priemyselnej výrobe, ako aj rozvoj obchodných činností a vývozu.

3.4. Vo väčšine členských štátov musí byť dizajn zapísaný na národnom úrade priemyselného vlastníctva, aby bol chránený zákonom. V závislosti od posudzovaných vnútroštátnych právnych predpisov a typu dizajnu môže byť dizajn chránený aj autorským právom ako nezapísaný dizajn alebo ako umelecké dielo.

3.5. V niektorých členských štátoch sa ochrana dizajnu ako priemyselného dizajnu a ochrana na základe autorských práv prekrývajú, zatiaľ čo v iných sa navzájom vylučujú. Dizajn môže byť dizajn chránený aj podľa práva o nekalej súťaži, ale podmienky ochrany a rozsah existujúcich práv a prostriedkov nápravy sa môžu líšiť.

3.6. Vzhľadom na ciele Únie v oblasti podpory obnovy a odolnosti a podpory inovácií a konkurencieschopnosti sa EHSV domnieva, že je nevyhnutné prispôsobiť právny rámec pre dizajny digitálnemu veku. Súhlasí s navrhnutým novým vymedzením pojmu dizajn, pretože je dôležité vzhľadom na technologický pokrok, keďže sa pojem výrobok rozširuje na technologické dizajny, ktoré nie sú začlenené do fyzických predmetov.

3.7. EHSV takisto podporuje posilnenie právnej istoty obmedzením ochrany na znaky vonkajšej úpravy, ktoré sú viditeľne uvedené v prihláške na zápis.

3.8. Podporuje aj prispôbenie rozsahu práv vyplývajúcich zo zápisu dizajnu tak, aby sa pokryli problémy spojené so zavádzaním technológií 3D tlače, ako aj doplnenie práva majiteľov dizajnov, podobne ako v prípade práva ochrany známky, práva majiteľov práv zabrániť tranzitu falšovaných výrobkov cez územie Únie alebo ich umiestneniu do colnej situácie bez toho, aby boli v nej prepustené do voľného obehu, a to s cieľom bojovať proti falšovaniu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Ustanovenie o opravách a ochrana spotrebiteľa

4.1.1. Ochrana náhradných dielov (ďalej len „súčasti zloženého výrobku“) podľa práva dizajnu bola predmetom mnohých návrhov. Táto ochrana nadobudnutá na základe nariadenia je doplnená výnimkou nazývanou „ustanovenie o opravách“ s cieľom obmedziť monopol výrobcov alebo výrobcov pôvodného zariadenia (najmä motorových vozidiel) na trhu s náhradnými dielmi (článok 110). V tomto „ustanovení o opravách“ sa stanovuje, že majiteľ dizajnu náhradného dielu nesmie uplatňovať monopol ani brániť tretej osobe uviesť na trh náhradné diely na opravu výrobku a obnovu jeho pôvodnej vonkajšej úpravy.

4.1.2. Výrobca zloženého hotového výrobku (vozidlo, hodinky, mobilný telefón atď.) často riadi celý výrobný reťazec. Je preto pravdepodobné, že bude mať dvojitý zisk, a to najskôr na trhu predaja hotového výrobku, ale aj na trhu s predajom náhradných dielov.

4.1.3. Podľa behaviorálnej ekonómie sa však zistilo, že väčšina spotrebiteľov sa rozhoduje na základe predajnej ceny primárneho výrobku bez toho, aby sa zaujímali o predajnú cenu sekundárnych služieb. Sú teda viazaní svojou počiatočnou investíciou a nútení zaplatiť cenu, ktorú by za iných okolností neakceptovali.

4.1.4. EHSV konštatuje, že táto situácia môže spôsobiť problémy v oblasti práva hospodárskej súťaže, pretože pôvodný výrobca/zostavovateľ s právom na dizajn má významnú konkurenčnú výhodu, ktorá môže v konečnom dôsledku poškodiť spotrebiteľa:

— vo vzťahu k zákazníkovi, lebo mu umožňuje stanovovať vysoké ceny alebo viazaný predaj,

— vo vzťahu k opravárom s cieľom ovládnuť trh alebo určovať podmienky pre opravovne, ktorým bude dodávať diely,

— vo vzťahu k dodávateľom vzhľadom na to, že by im mohol zakázať zásobovať nezávislé opravovne alebo zakázať nezávislým dodávateľom napodobňovať jeho diely na zásobovanie trhu s opravárenskými službami.

4.1.5. S cieľom zabrániť monopolizácii sekundárnych trhov sa zákonodarca EÚ rozhodol obmedziť práva, ktoré možno získať na náhradné diely.

- Prvé obmedzenie sa niekedy označuje ako výnimka z „povinnosti úpravy“ (*must match*) (článok 8 ods. 2). Vonkajšia úprava výrobku, ktorý je potrebný na spojenie s iným výrobkom, nemôže byť chránená.
- Druhé obmedzenie sa týka ochrany dielov, ktoré nie sú viditeľné.

4.1.6. Súčasť, ktorá nie je pri bežnom používaní výrobku viditeľná, nemôže byť chránená zapísaním dizajnu (článok 4 ods. 2).

Ide napríklad o:

- hodinový strojček,
- vnútornú časť väčšiny motorov domácich spotrebičov,
- motor vozidla (ktorý sa nepovažuje za viditeľný pri bežnom používaní vozidla, aj keď je motor ľahko viditeľný po zdvihnutí kapoty).

4.1.7. Náhradné diely, ktoré možno chrániť, sú preto tie, ktoré neobsahujú žiadny mechanizmus prepojenia a sú viditeľné. Podľa nariadenia je teda možné chrániť veľký počet dielov. Napríklad v prípade vozidla ide o:

- svetlomety,
- blatníky,
- kapotu a dvere (ale nie pánty),
- volant.

4.1.8. Výrobok, ktorý nie je chránený zapísaním dizajnu, teda môže byť reprodukován akýmkoľvek konkurenčným výrobcom náhradných dielov a dodávaný na trh s opravárenskými službami.

4.1.9. Uplatňovanie týchto ustanovení však vyvolalo určité otázky. EHSV preto víta skutočnosť, že v návrhu nariadenia sa zohľadňuje riešenie stanovené Súdny dvorom Európskej únie v rozsudku z 20. decembra 2017 vo veci *Acacia*, v ktorom objasnil výklad pojmu „ustanovenie o opravách“.

4.1.10. EHSV poukazuje na to, že odvolací súd v Paríži uplatnil toto riešenie v praxi vo svojom rozsudku z 11. septembra 2018 vo veci č. 2017/01589 v prípade ráfikov predávaných v internetovom obchode. Predajca sa nemohol odvolávať na „ustanovenie o opravách“, pretože tieto ráfiky boli ponúknuté „na účely estetickéj personalizácie vozidiel“ a „tuning“. Konštatovalo sa teda, že sporné ráfiky sú falšované, a predajca bol sankcionovaný za falšovanie dizajnov.

4.1.11. Niektoré členské štáty liberalizovali trh s náhradnými dielmi. Francúzskym zákonom o klíme a odolnosti č. 2021-1104 z 22. augusta 2021 sa od 1. januára 2023 otvára trh na predaj určitých náhradných automobilových dielov.

4.1.12. Cieľom opatrenia je znížiť ceny na tomto trhu. V rokoch 2019 až 2020 sa ceny zvýšili v priemere o 8 %, čiastočne z dôvodu technickej zložitosti rôznych dielov, ako sú motory elektrických zrkadiel, snímače nainštalované v čelných sklách atď. V štátoch, ktoré sú v tejto oblasti najliberálnejšie, nie je toto odvetvie vysoko rozvinuté na rozdiel od Nemecka, v ktorom pôsobia významní výrobcovia automobilov, ale kde je trh už otvorenější.

Vo Francúzsku budú môcť výrobcovia pôvodných zariadení od 1. januára 2023, či už ide o prvotnú montáž (montáž nového vozidla) alebo nezávislých výrobcov, uvádzať na trh zasklievacie diely. Výrobcovia pôvodných zariadení, ktorí sa zúčastnili na prvotnej montáži iných viditeľných náhradných dielov (optických dielov, spätných zrkadiel atď.), budú preto môcť obchodovať s dielmi ako výrobcovia.

4.2. Náklady na ochranu dizajnu

4.2.1. Úrad EUIPO má online systém podávania prihlášok na zápis dizajnu, v ktorom sa uvádzajú bežné náklady začínajúce sa sumou 350 EUR. EHSV pripomína, že zapísaný dizajn EÚ je platný počas počiatočného obdobia piatich rokov odo dňa podania prihlášky a že ho možno každých päť rokov obnoviť počas obdobia najviac 25 rokov.

4.2.2. Okrem nákladov na podanie existujú tri druhy poplatkov:

- poplatok za zápis vo výške 230 EUR a ďalší poplatok za zápis vo výške 115 EUR za druhý až desiaty ďalší zápis a 50 EUR po desiatom zápise,
- poplatok za zverejnenie vo výške 120 EUR, ktorý sa môže zvýšiť o 60 EUR za druhé až desiate ďalšie zverejnenie a o 30 EUR po desiatom zverejnení,
- poplatok za odklad zverejnenia vo výške 40 EUR, ktorý sa môže zvýšiť o 20 EUR za dva až desať dizajnov a o 10 EUR za viac ako desať dizajnov.

4.2.3. Výška poplatkov závisí od dvoch faktorov:

- počet dizajnov, na ktoré sa žiadosť vzťahuje,
- či ide o odklad zverejnenia dizajnu, alebo nie.

4.2.4. Ich štruktúra zodpovedá tomuto modelu:

- základný poplatok za jeden dizajn alebo za prvý dizajn hromadnej prihlášky,
- znížený poplatok za druhý až desiaty dizajn,
- ďalšie zníženie poplatku od jedenásteho dizajnu.

4.2.5. V navrhovanom nariadení sa stanovuje zníženie nákladov za prvú obnovu zápisu na 70 EUR (po piatich rokoch) a zvýšenie na 140 EUR v prípade druhej obnovy zápisu (po desiatich rokoch), na 280 EUR v prípade tretej obnovy zápisu (po 15 rokoch) a na 560 EUR v prípade štvrtej obnovy zápisu (po 20 rokoch). Súčet poplatkov za prvé dve obnovy zápisu zostáva rovnaký ako súčasný poplatok, t. j. spolu 210 EUR, ale poplatky za ďalšie obnovy zápisu sa drasticky zvyšujú.

4.2.6. Tento návrh preto nie je pre MSP a jednotlivých pôvodcov dizajnu taký priaznivý, ako sa uvádza. EHSV preto požaduje nižšie poplatky pre MSP a jednotlivých pôvodcov dizajnu, prípadne poplatky úmerné ich obratu.

4.2.7. EHSV si zároveň nemyslí, že zmenou štruktúry poplatkov, ktoré spočívajú v zlúčení poplatkov za zverejnenie a zápis, sa znížia celkové náklady na poplatky.

4.3. Zrušenie požiadavky „jednotnosti triedy“

4.3.1. Aj keď sa zápis môže týkať viacerých dizajnov, musia byť nevyhnutne určené na to, aby boli zabudované alebo použité na výrobky patriace do tej istej „triedy“ na základe požiadavky „jednotnosti triedy“. Tieto triedy sú usporiadané zoznamoch podľa medzinárodného triedenia priemyselných vzorov (locarnské triedenie).

4.3.2. Locarnské triedenie podľa článku 2 ods. 1 Locarnskej dohody má len administratívnu povahu a zahŕňa:

- zoznam tried a podtried,
- abecedný zoznam výrobkov, ktoré tvoria priemyselné dizajny, s uvedením tried a podtried, do ktorých sú zatriedené,
- vysvetlivky.

4.3.3. Cieľom zrušenia požiadavky „jednotnosti triedy“ uvedeného v návrhu nariadenia, ktoré by podnikom umožnilo podávať viac prihlášok na zápis dizajnov spojením viacerých dizajnov do jednej a tej istej hromadnej prihlášky bez toho, aby sa museli obmedziť na výrobky patriace do tej istej locarnskej triedy, je podnietiť MSP a jednotlivých pôvodcov dizajnu, aby zapisovali svoje dizajny na ich ochranu.

4.3.4. EHSV sa domnieva, že zjednodušenie vyplývajúce zo zrušenia požiadavky „jednotnosti triedy“ je potrebné, ale nedostatočné, keďže stále existuje potreba zlepšiť použiteľnosť systémov zapisovania dizajnov na webových sídlach národných úradov priemyselného vlastníctva a úradu EUIPO.

4.3.5. Na splnenie tejto výzvy by úrady mohli využívať odborné znalosti zástupcov pre priemyselné vlastníctvo, a tým uľahčiť MSP a jednotlivým pôvodcom dizajnu ochranu ich dizajnov.

4.3.6. Títo zástupcovia pre priemyselné vlastníctvo budú, samozrejme, naďalej pomáhať majiteľom práv pri využívaní ich dizajnov a zastupovaní v súdnych sporoch.

4.4. *Delegovanie právomoci a prijímanie delegovaných aktov*

4.4.1. V návrhu nariadenia sa stanovuje, že ustanovenia týkajúce sa sporov týkajúcich sa práva dizajnu sa prijímú v delegovaných aktoch.

Ide o:

- späť vzatie a zmenu dizajnu (články 47a a 47b),
- vyhlásenie výmazu (článok 53a),
- odvolacie konanie proti rozhodnutiam úradu (článok 55a),
- ústne konanie pred odvolacími senátmi úradu (článok 64a),
- dokazovanie (článok 65a),
- oznamovanie rozhodnutí a predvolaní (článok 66a),
- postup oznámení adresovaných úradu (článok 66d),
- výpočet a trvanie lehôt (článok 66f),
- obnovenie konania pred úradom (článok 67c),
- odborné zastúpenie pred úradom v prípade sporu (článok 78a),
- platenie poplatkov a platieb (článok 106aa).

4.4.2. EHSV sa domnieva, že nie je vhodné použiť článok 290 ZFEÚ na vypracovanie pravidiel týkajúcich sa sporov a odvolaní proti rozhodnutiam úradu, keďže cieľom delegovaného aktu je len doplniť základný akt a musí sa týkať len nepodstatných prvkov. Plánované ustanovenia sa však týkajú práv stanovených v hlave VI Charty základných práv týkajúcich sa spravodlivosti, najmä článku 47 o práve na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces. Preto ich nemožno považovať za nepodstatné prvky základného aktu.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Správa o strategickom výhľade za rok 2022 – Prepájanie zelenej a digitálnej transformácie v novom geopolitickom kontexte

[COM(2022) 289 final]

(2023/C 184/08)

Spravodajca: **Angelo PAGLIARA**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 27. 10. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	10. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	204/0/3

Preambula

Správa Európskej komisie a nasledujúce stanovisko boli vypracované v období vyznačujúcom sa sociálnymi, geopolitickými a hospodárskymi dôsledkami súvisiacimi s pokračujúcou vojenskou agresiou Ruska voči Ukrajine. Strategické rozhodnutia, ktoré Európska únia prijíma v týchto mesiacoch, ovplyvnia nielen dosiahnutie cieľov spojených so súbežnou zelenou a digitálnou transformáciou, ale aj odolnosť a strategickú autonómiu Únie.

Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) si uvedomuje zásadnú úlohu občianskej spoločnosti pri identifikácii a interpretácii megatrendov, a teda význam jej zapojenia v počiatočnom štádiu procesu strategického výhľadu EÚ. Prostredníctvom tohto stanoviska má preto v úmysle prispieť k príprave správy o strategickom výhľade na rok 2023, ktorá sa sústreďí na strategické usmernenia zamerané na upevnenie úlohy EÚ vo svete.

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV nabáda Komisiu, aby pokračovala v rozvíjaní agendy strategického výhľadu, a žiada, aby bol do tohto procesu vo väčšej miere zapojený od samého začiatku. Väčšie zapojenie EHSV ako sprostredkovateľa záujmov sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti by zlepšilo analytické a prognostické kapacity a pomohlo by identifikovať trendy a možné riešenia.

1.2 EHSV dúfa, že koncepcia agendy strategického výhľadu, ako aj činnosť Európskej komisie budú orientované na vytvorenie nového modelu rozvoja zohľadňujúceho hospodársku, environmentálnu a sociálnu udržateľnosť.

1.3 Keďže dosiahnutie dvojakej transformácie závisí aj od vôle a správania ľudí, EHSV odporúča Komisii, aby venovala pozornosť aj obavám spoločnosti a prípadnej nechote ľudí akceptovať navrhované zmeny.

1.4 Správa opisuje, ako by mala vyzeráť budúcnosť a zdroje potrebné na jej realizáciu, avšak nezaobrá sa dostatočne podrobne rizikami a hrozbami. EHSV vyzýva Komisiu, aby tiež jasnejšie opísala riziká a zanalyzovala možnosti a scenáre v prípade, že sa želané ciele nespĺnia, a to najmä v časti týkajúcej sa dostupnosti surovín, kovov vzácnych zemín, vodných zdrojov a možných súvisiacich otázok.

1.5 Aktuálne geopolitické výzvy budú mať vplyv na systémy zásobovania a odolnosť európskeho agropotravinárskeho sektora. Nedávne udalosti súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19 a vojenskou agresiou Ruska voči Ukrajine narušili náš distribučný systém a v krátkodobom horizonte by sa podobná situácia mohla ľahko zopakovať. EHSV víta odporúčanie čo najviac znížiť závislosť od dovozu krmív, hnojív a ďalších vstupov a navrhuje vymedziť otvorenú strategickú autonómiu, pokiaľ ide o potravinové systémy, na základe potravinárskej výroby, pracovnej sily a obchodu, pričom celkovým cieľom by malo byť zaistiť všetkým občanom EÚ potravinovú bezpečnosť prostredníctvom udržateľných, odolných a spravodlivých dodávok zdravých potravín.

1.6 V správe o strategickom výhľade sa nezohľadňuje strategický význam silného, súdržného a inovatívneho európskeho priemyselného systému, ktorý dokáže vytvárať kvalitné pracovné miesta. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby vypracovala konkrétne prognózy týkajúce sa budúcnosti európskej priemyselnej politiky, a odporúča, aby sa prijali vhodné hospodárske politiky s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a produktivitu európskeho priemyslu z dlhodobého hľadiska a v tejto súvislosti podporiť verejné a súkromné investície.

1.7 Vojnenská agresia Ruska voči Ukrajine, energetická kríza a nová hospodárska a geopolitická realita budú mať vplyv na priebeh dvojakej transformácie. EHSV víta odhodlanie EÚ dosiahnuť vytýčené ciele, ale zároveň vyzýva Komisiu a Radu, aby vyvinuli všetky potrebné nástroje na posilnenie strategickkej energetickej autonómie, podporu európskeho priemyselného systému a pomoc podnikom a pracovníkom vychádzajúc zo skúseností získaných počas pandemickej krízy prijatím nástroja podľa vzoru programu SURE.

1.8 EHSV víta skutočnosť, že v správe sa viac odkazuje na sociálny rozmer a, ako už žiadal vo svojom stanovisku z roku 2021, vyzýva Komisiu, aby v rámci strategickkej analýzy vypracovala osobitné nástroje prognózovania vplyvu uvedených transformácií na systémy sociálneho zabezpečenia a následne navrhla osobitné opatrenia na zmiernenie sociálnych účinkov dvojakej transformácie.

1.9 EHSV sa domnieva, že na posilnenie úlohy EÚ ako globálneho aktéra musí EÚ presadzovať svoje hodnoty a pokračovať v spolupráci s tretími krajinami, posilňovať spoločnú vonkajšiu politiku, hľadať spoločné riešenia a zabezpečiť, aby naša spolupráca a obchod boli prínosom pre hospodárske a sociálne práva národov týchto krajín, najmä pokiaľ ide o dlhodobú udržateľnosť.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Vzhľadom na ruskú vojenskú agresiu na ukrajinskom území a jej dôsledky pre hospodársky, sociálny a priemyselný systém – z hľadiska technológie, obchodu, investičných noriem a zmien v priemyselnej štruktúre – je ešte potrebnéjšie investovať do zelenej a digitálnej transformácie aj so zreteľom na presadzovanie európskej strategickkej autonómie. Z týchto dôvodov EHSV víta strategické úvahy o vzájomných vzťahoch medzi zelenou a digitálnou transformáciou a ich schopnosť navzájom sa posilňovať.

2.2 Striedajúce sa krízy – najprv pandémie a po nej vojna – viedli k zvýšenému záujmu obyvateľstva o bezpečnosť v rôznych aspektoch života v snahe o väčšiu ochranu. V tejto súvislosti je pri dosahovaní cieľov dvojakej transformácie potrebné venovať veľkú pozornosť možným negatívnym hospodárskym a sociálnym dôsledkom, ako aj dôsledkom vo všetkých ostatných oblastiach, a to aj poskytnutím vhodných politických nástrojov. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na to, že európski občania, najmä najzraniteľnejšie skupiny, by sa mohli viac stavať proti zmene vyplývajúcej z týchto transformácií, ak by mali pocit, že ich dôsledky týchto transformácií poškodzujú.

2.3 Väčšie zapojenie EHSV ako sprostredkovateľa záujmov sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti vo forme príspevku k činnostiam v rámci agendy strategického výhľadu by posilnilo analytické a prognostické kapacity, a tým by umožnilo lepšie identifikovať trendy.

2.4 EHSV rozvíja kapacity organizovanej občianskej spoločnosti v oblasti strategického výhľadu jednak zapájaním svojich členov – a prostredníctvom nich aj národných organizácií, ktoré členovia zastupujú, – jednak zapájaním občianskej spoločnosti na úrovni EÚ prostredníctvom svojej kontaktnej skupiny, v ktorej sú zastúpené najväčšie siete a organizácie občianskej spoločnosti na úrovni EÚ. Konkrétne uľahčuje dialóg a konzultácie s organizovanou občianskou spoločnosťou, zvyšuje povedomie o význame strategického výhľadu a poskytuje aj konkrétne nástroje na jeho realizáciu. Štruktúrované zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti zastúpenej v EHSV takisto umožní ľahšie začleniť rôzne rozmery (priemyselné, sociálne, hospodárske, environmentálne aspekty atď.) do strategického programu holistickým spôsobom.

2.5 Z týchto dôvodov má EHSV veľký záujem o spoluprácu s Európskou komisiou na cykle strategického výhľadu už v začiatkovej fáze tohto procesu s cieľom zvýšiť jeho participatívnu. Príkladom je vypočutie, na ktorom EHSV zhromaždil názory organizácií občianskej spoločnosti, ako aj odborníkov s cieľom zamyslieť sa nad výzvami a príležitosťami, ktorým bude EÚ čeliť pri transformácii na sociálne a hospodársky udržateľnú Európu. EHSV v celom tomto stanovisku ponúka podnety a návrhy týkajúce sa kľúčových aspektov, na ktoré by sa Európska komisia mala zamerať vo svojej nasledujúcej správe.

2.6 Vzhľadom na výzvy a príležitosti, ktorým bude Európa čeliť v nadchádzajúcich desaťročiach, sa význam strategického výhľadu zvýši. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby pokračovala v rozvíjaní agendy strategického výhľadu tým, že posilní jeho zapojenie vo fáze analýzy a prípravy správy.

2.7 V správe sa primerane nezohľadňuje skutočnosť, že digitálna priepasť medzi rôznymi európskymi regiónmi ohrozuje dosiahnutie cieľov dvojakej transformácie. V nasledujúcej strategickej správe sa musia zohľadniť tieto rozdiely a možné dôsledky zo sociálneho hľadiska a z hľadiska dostupných príležitostí.

2.8 EHSV si uvedomuje, že digitálne technológie môžu pozitívne ovplyvniť dosahovanie cieľov v oblasti klímy a zvýšiť energetickú bezpečnosť, a že zelená transformácia môže takisto transformovať digitálny sektor a hospodárstvo. V tejto súvislosti víta, že v správe sa na viacerých miestach vyzýva na investície do technológií a politiky vhodné na dosiahnutie cieľov, a súhlasí s tým, že sa v nej poukazuje na nevyhnutnosť prijať opatrenia v oblasti kybernetickej bezpečnosti na ochranu strategických technológií.

2.9 V správe o strategickom výhľade za rok 2022 sa viackrát poukazuje na otázku energetických potrieb vyplývajúcich z digitalizácie a otázku spotreby vyvolanej prevádzkou sietí, systémov a zariadení, ktoré sú vyvážené väčšou efektívnosťou a udržateľnosťou procesov, na ktoré sa vzťahujú (poľnohospodárstvo, logistika, cloud computing atď.). Ako príhodné sa javia upozornenia na potrebu zlepšiť energetickú účinnosť a obnoviť väčší dôraz Európy na obehové hospodárstvo tohto sektora (od prístupu ku kritickým surovinám až po nakladanie s elektronickým odpadom a rozvoj pokročilých digitálnych technológií).

2.10 Jasnejšie by sa však malo poukázať na prínosy digitálnej transformácie z hľadiska udržateľnosti a úspor energie (dematerializácia a „nahradzovanie“), aby sa tak prispelo k tomu, že občania a tvorcovia politik lepšie akceptujú hodnotu a vplyv týchto hlbokých transformačných procesov.

2.11 Medzi zmenami súvisiacimi s digitalizáciou sa vôbec nespomínajú kryptomeny ani digitálne meny. V skutočnosti sa ich čoraz väčšie rozšírenie priamo spája so všadeprítomnosťou digitalizačných procesov a s rozvojom technológie blockchainu, ktorej toky unikajú regulačným kapacitám štátov a ponechávajú široký priestor pre fungovanie nelegálneho hospodárstva. EHSV preto poukazuje na potrebu venovať v správe o strategickom výhľade priestor opisu a analýze používania kryptomien a digitálnych mien a nabáda Komisiu, aby prijala a zaviedla jednotný regulačný rámec v súlade so závermi skupiny G20.

2.12 EHSV oceňuje, že správa o strategickom výhľade sa venuje úvahám o poľnohospodárstve, pretože na rozdiel od mnohých iných oblastí sa úloha európskej politiky a kľúčový význam jej opatrení pre budúci rozvoj stávajú základným prvkom samotnej prognózy. V správe sa v tomto prípade špecifikujú opatrenia, ktoré má EÚ prijať s cieľom zabrániť rizikovému zhoršeniu situácie, čo vo všeobecnosti nie je prípad ostatných analyzovaných oblastí.

2.13 Potravinové systémy v EÚ by mali byť diverzifikovanejšie, mala by sa posilniť pracovná sila v poľnohospodárstve najmä zvýšením atraktívnosti povolania pre mladých ľudí a zabezpečením dôstojných pracovných podmienok a miezd a mali by sa zosúladiť obchodné politiky s normami EÚ v oblasti potravinovej udržateľnosti a konkurencieschopnosti. Treba sa zaoberať aj koncentráciou v potravinových reťazcoch a finančným vlastníctvom, ako aj transparentnosťou trhu, aby sa zabezpečilo, že budúce krízy nebudú prehľbované prílišnými špekuláciami v oblasti komodít.

2.14 EHSV by chcel zdôrazniť, že v súčasnom geopolitickom kontexte je prístup ku kritickým surovinám kľúčový nielen pre dosiahnutie cieľov dvojakej transformácie, ale predovšetkým pre zachovanie a posilnenie európskeho priemyselného systému, ako aj pre sociálnu a hospodársku odolnosť a odolnosť v oblasti zamestnanosti. V tejto súvislosti EHSV navrhuje, aby Komisia vykonala podrobnejšiu a dôkladnejšiu analýzu (a to aj z geopolitického hľadiska) s použitím vhodných nástrojov analýzy a prognóz.

2.15 EHSV poukazuje na to, že voda a vodné zdroje, na ktoré sa v správe viackrát odkazuje, predstavujú nielen problém, ale aj potenciál, najmä pokiaľ ide o zlepšenie efektívnosti využívania vody, riadenie zdrojov a osvetové kampane o zodpovednej spotrebe. Najmä modré hospodárstvo zohráva významnú úlohu a má čoraz väčší potenciál v hospodárstve EÚ a svetovom hospodárstve, pokiaľ ide o vytváranie pracovných miest, zabezpečovanie blahobytu a zdravie ľudí. EHSV sa domnieva, že treba využiť tieto príležitosti, ktoré pokrývajú širokú škálu sektorov a operácií od tých tradičných po novo vznikajúce, v maximálnom rozsahu a súčasne minimalizovať nepriaznivý vplyv na klímu, biodiverzitu a životné prostredie.

2.16 EHSV vyzýva Komisiu, aby v rámci dvojakej transformácie vo väčšej miere zohľadnila možné zmeny scenára vyplývajúce z vojny na Ukrajine, najmä pokiaľ ide o dodávky energie a kritických surovín.

2.17 EHSV súhlasí s výzvou, že európske politiky je potrebné prispôsobiť novému hospodárskemu modelu v snahe posilniť investície v záujme väčšieho blahobytu a zvýšiť produktivitu a konkurencieschopnosť európskeho priemyselného a hospodárskeho systému. V tejto súvislosti vyzýva na vypracovanie osobitných prognóz týkajúcich sa budúcnosti európskej priemyselnej politiky, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie úplnej strategickej autonómie.

2.18 EHSV podporuje odporúčanie zvýšiť verejné a súkromné investície v záujme dosiahnutia cieľov transformácie. Poukazuje však na to, že ekonomické rozhodnutia na úrovni EÚ, a najmä vyhliadky spojené s ďalším zvyšovaním úrokových sadzieb, môžu mať negatívny vplyv na investície.

2.19 EHSV víta výzvu na spravodlivú transformáciu a väčší dôraz na sociálnu súdržnosť a úlohu sociálneho dialógu v porovnaní s predchádzajúcou správou. EHSV tiež dúfa, že sa dôraz kladený na sociálny rozmer a kvalita práce stanú prioritnými prvkami európskej agendy, a pozmení sa tak hierarchia dôležitosti, v ktorej majú stále druhoradé miesto.

2.20 EHSV oceňuje, že v správe o strategickom výhľade za rok 2022 sa venuje pozornosť zmenám vyvolaným dvojakou transformáciou, pokiaľ ide o trh práce a ekonomickú situáciu najzraniteľnejších skupín spoločnosti (rodiny, komunity), a že sa v nej zároveň kladie dôraz na potrebu primeraných zdrojov na sociálnu intervenciu. EHSV takisto vyzýva, aby sa osobitná pozornosť venovala problému chudoby a sociálneho vylúčenia.

2.21 EHSV vyzýva EÚ, aby zohľadnila starnutie obyvateľstva a demografické zmeny, ako aj následné zvýšenie predvídateľného dopytu po starostlivosti na jednej strane a nedostatok zdravotníckych pracovníkov na strane druhej. EÚ musí zabezpečiť, aby starostlivosť zostala prístupná a cenovo dostupná a aby sa nestala luxusom.

2.22 EHSV poukazuje na to, že správa o strategickom výhľade za rok 2022 sa zaoberá otázkou zrýchlenia hybridizácie pracovísk spôsobeného procesmi digitalizácie len všeobecne (okrem iného jej zaradením do odseku o digitalizácii a dopyte po doprave), takisto ju prezentuje ako dôsledok jednoduchého procesu technologickej transformácie a naopak prehliada otázku jej účinkov na pracovné podmienky a pracovnoprávne vzťahy, ako aj na súvisiace regulačné požiadavky.

2.23 EHSV konštatuje, že prístup použitý v správe o strategickom výhľade sa môže ukázať ako príliš ekonomistický, zameraný na hospodársku súťaž a trh, ktoré sú prezentované ako skutočné spojivo medzi európskymi činnosťami, záujmami a stratégiami. Občianskej spoločnosti a pracovníkom sa pripisuje komplementárna úloha, pričom sa nezohľadňuje v dostatočnej miere skutočnosť, že dvojaká transformácia má schopnosť vytvárať nové a väčšie bohatstvo a môže uľahčiť rozvoj nových modelov, ktoré dokážu zredukovať zraniteľnosti a umožnia spoločnosti profitovať z dosiahnutých výhod.

2.24 EHSV vyzýva Komisiu, aby v záujme lepšieho pochopenia očakávaní a názorov občanov uskutočnila osobitný prieskum Eurobarometra o témach, ktorými sa bude zaoberať budúca správa o strategickom výhľade. Je to dôležité aj pre predvídanie budúceho prijatia opatrení, ktoré sa navrhnu v prognostickej analýze.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Cesta k silnejšiemu zúčtovaciemu systému v EÚ

[COM(2022) 696 final]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 648/2012, (EÚ) č. 575/2013 a (EÚ) 2017/1131, pokiaľ ide o opatrenia na zmiernenie nadmerných expozícií voči centrálnym protistranám z tretích krajín a na zlepšenie efektívnosti zúčtovacích trhov Únie

[COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD)]

(2023/C 184/09)

Spravodajca: **Florian MARIN**

Žiadosť o konzultáciu	Rada, 31. 1. 2023 Európsky parlament: 1. 2. 2023 Európska komisia, 8. 2. 2023
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	201/1/3

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor víta návrh nariadenia ⁽¹⁾ a úsilie Komisie zabezpečiť strategickú autonómiu našich kapitálových trhov, zvýšiť vnútornú zúčtovaciu kapacitu a posilniť bezpečnosť a odolnosť zúčtovacieho systému EÚ. Výbor sa domnieva, že pre finančnú stabilitu kapitálových trhov EÚ je nevyhnutné disponovať konkurencieschopným a účinným zúčtovacím systémom.

1.2 EHSV navrhuje, aby klíringové ústavy so sídlom v EÚ navrhli a vypracovali svoje kapacitné rámce a investovali do ich zlepšovania s cieľom povzbudiť účastníkov trhu, aby zúčtovali svoje operácie v EÚ.

1.3 Výbor sa domnieva, že hneď po brexite sa mal vypracovať komplexný plán na podporu prechodu na klíringové spoločnosti so sídlom v EÚ, a vyjadruje poľutovanie nad pomalým rozhodovacím procesom, pokiaľ ide o trh s derivátmi v hodnote 81 miliárd EUR. EHSV očakával jasnejší postoj k zníženiu expozície voči centrálnym protistranám Spojeného kráľovstva a konkrétnejšie pravidlá a stimuly na podporu prechodu na centrálny protistrany so sídlom v EÚ.

1.4 EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné mať k dispozícii konkrétne údaje o zúčtovacom systéme EÚ, ktoré zahŕňajú všetky triedy a objemy aktív, a je presvedčený, že by sa v tomto smere malo urobiť viac. Vzťah medzi zozbieranými údajmi a dynamikou rizika by sa mal pravidelne posudzovať, aby bolo možné presne pochopiť riziká pre finančnú stabilitu. EHSV oceňuje, že modely rizík musia okrem finančného rizika zohľadňovať aj sociálne riziká, riziká v oblasti správy a environmentálne riziká centrálnych protistrán a že tieto riziká by v rámci rôznych scenárov a analýz rizík mali byť rovnako dôležité.

⁽¹⁾ COM(2022) 697 final.

1.5 EHSV požaduje komplexné hodnotenie prípadných dodatočných nákladov Európskeho orgánu pre cenné papiere a trhy (ESMA) a iných orgánov EÚ, pokiaľ ide o pracovnú silu, IT systémy, spoločné dohliadacie tímy a navrhovaný spoločný monitorovací mechanizmus.

1.6 Vzhľadom na dodatočné právomoci zverené orgánu ESMA na základe zmien nariadenia EMIR z roku 2019 a tohto návrhu nariadenia by EHSV v súvislosti s činnosťou orgánu ESMA uvítal zavedenie systému brzd a protiváh. Výbor navrhuje, aby orgán ESMA urobil viac v snahe zabezpečiť, že podstatnú časť služieb poskytovaných jeho klientom z EÚ budú zúčtovávať centrálné protistrany EÚ.

1.7 Pokiaľ ide o transakcie v rámci skupiny, výbor oceňuje rozhodnutie, aby subjekty z krajín uvedených na zozname jurisdikcií, ktoré nespolupracujú na daňové účely, a z krajín uvedených na zozname vysokorizikových jurisdikcií na účely boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, neboli oslobodené od zúčtovacích povinností a maržových požiadaviek.

1.8 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nevykonala komplexné posúdenie existujúceho rámca a toho, ako sa zmenila atraktivita trhu EÚ v posledných rokoch vzhľadom na skutočnosť, že toto nariadenie bolo naposledy zmenené pred viac ako tromi rokmi. Výbor víta zavedenie článku 7b a žiada orgán ESMA, aby rok po nadobudnutí účinnosti nariadenia predložil správu o hlavných dôvodoch využívania centrálnych protistrán z krajín mimo EÚ.

1.9 Výbor odporúča, aby centrálné protistrany z EÚ boli transparentné, pokiaľ ide o ich poplatky, požiadavky na doplnenie marže a opatrenia v obdobiach napätia na trhu, aby sa zlepšila predvídateľnosť pre všetkých účastníkov trhu.

1.10 EHSV žiada Komisiu, aby vysvetlila konkrétne vymedzenie pojmu „naliehavé“ v navrhovaných zmenách článku 20, a žiada spoluzákonodarcov, aby stanovili, ktoré výnimky sa považujú za „naliehavé“ rozhodnutia.

1.11 EHSV podporuje navrhované zmeny článku 23 týkajúce sa vytvorenia spoločných dohliadacích tímov a spoločného monitorovacieho mechanizmu. Výbor navrhuje, aby bola občianska spoločnosť zapojená do monitorovacieho mechanizmu zriadeného podľa článku 23c a aby bol EHSV súčasťou spoločného monitorovacieho mechanizmu ako pozorovateľ.

1.12 EHSV sa domnieva, že päťročná lehota, po ktorej má Komisia preskúmať uplatňovanie nariadenia, je príliš dlhá. Zároveň sa domnieva, že by sa malo urobiť viac pre skrátenie času potrebného na udelenie povolení alebo rozšírenie činností a služieb, ako aj na vybudovanie centrálnej databázy. EHSV požaduje väčšiu interoperabilitu v rámci európskeho zúčtovacieho systému, ako aj zníženie administratívnej záťaže a jednoduchšie riešenia v oblasti prístupu.

1.13 Výbor schvaľuje zvýšenú transparentnosť v rámci zmien článku 38, ktorými sa stanovuje, že zúčtovací členovia a klienti, ktorí poskytujú zúčtovacie služby, musia svojich klientov a potenciálnych klientov informovať o maržových modeloch a možných stratách či iných nákladoch.

2. Základné informácie

2.1 Únia kapitálových trhov, ktorú v roku 2015 rozbehla Európska komisia, je ambicióznym dlhodobým projektom zameraným na zabezpečenie voľného toku kapitálu v Únii, jednej zo štyroch základných slobôd jednotného trhu. Brexit priniesol prudké oslabenie celosvetovej úlohy Európy na kapitálových trhoch, keďže jej podiel na celosvetovej aktivite sa znížil z 22 % pred brexitom len na 14 %⁽²⁾. Tridsať rokov po spustení jednotného trhu, dvadsať rokov po zavedení eura a sedem rokov po rozbehnutí iniciatívy na vytvorenie únie kapitálových trhov má EÚ pred sebou ešte stále dosť práce, kým sa jej podarí vytvoriť jednotný kapitálový trh.

2.2 Nariadeniami EMIR Refit⁽³⁾ a EMIR 2.2⁽⁴⁾ sa zabezpečila zvýšená transparentnosť, pokiaľ ide o centrálné protistrany z tretích krajín, zaviedli sa zmeny v zúčtovacom mandáte a udelili sa dodatočné právomoci orgánu ESMA, orgánu dohľadu EÚ. Týmto návrhom nariadenia sa udeľuje orgánu ESMA ešte viac právomocí. Keďže zúčtovacia kapacita je dôležitou súčasťou únie kapitálových trhov, európske finančné trhy sú vystavené riziku nadmernej závislosti od služieb poskytovaných centrálnymi protistranami z tretích krajín, najmä v Spojenom kráľovstve. V rámci dohody o brexite umožnila EÚ zúčtovateľom zo Spojeného kráľovstva pokračovať v poskytovaní služieb účastníkom trhu EÚ do konca júna 2022. Tento termín bol predĺžený o tri roky z dôvodu ohrozenia stability finančného trhu so zámerom poskytnúť dostatok času na postupný presun zúčtovacích operácií do EÚ.

⁽²⁾ Správa – Nová vízia pre kapitálové trhy EÚ.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 141, 28.5.2019, s. 42.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 322, 12.12.2019, s. 1.

2.3 Cieľom návrhu nariadenia je zabezpečiť väčšiu stabilitu, predvídateľnosť a proporionalitu pre všetky hospodárske subjekty so zúčtovacími povinnosťami a zaviesť požiadavky, na základe ktorých budú účastníci trhu povinní deklarovať, do akej miery sú pri spracúvaní transakcií s derivátmi závislí od tretích krajín. Navrhované zmeny sa zameriavajú aj na opatrenia na zatraktívnenie centrálnych protistrán EÚ a na zníženie administratívnej záťaže a podporu centrálného zúčtovania v EÚ tým, že orgánom vykonávajúcim zúčtovanie ukladajú povinnosť mať aktívny účet v centrálnych protistránach EÚ a miestnym orgánom poskytujú potrebné právomoci na dohľad nad rizikom súvisiacim s cezhraničnými transakciami.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV už dlho požaduje legislatívu, ktorá by posilnila kapitálové trhy EÚ a urobila ich stabilnejšími a atraktívnejšími⁽⁵⁾. Vzhľadom na nedávny geopolitický vývoj (ruská invázia na Ukrajinu, zvýšené ceny energií, geopolitické napätie v mnohých častiach sveta a pandémie ochorenia COVID-19) a bezprostredné účinky na hospodárske prostredie EHSV zdôrazňuje, že je potrebné urýchlene konať s cieľom zabezpečiť a zvýšiť stabilitu finančných trhov EÚ. EHSV sa domnieva, že pre finančnú stabilitu kapitálových trhov EÚ je kľúčové, aby disponovali konkurencieschopným a účinným zúčtovacím systémom.

3.2 Výbor víta návrh nariadenia a zámer Komisie usilovať sa zabezpečiť strategickú autonómiu našich kapitálových trhov, vybudovať našu vnútornú zúčtovaciu kapacitu a zaručiť väčšiu bezpečnosť a odolnosť zúčtovacieho systému. Pri posilňovaní zúčtovacieho trhu EÚ by sa mali zohľadniť náklady vytvorené migráciou kapitálu zo zúčtovacích trhov mimo EÚ, potreba chrániť prístup založený na riziku a vzájomná závislosť medzi finančnými trhmi mimo EÚ a v EÚ.

3.3 Návrh na zmenu nariadenia EMIR prichádza po dramatickom zvýšení cien energií v Európe, ktoré zapríčinil najmä neodôvodnený útok Ruska na Ukrajinu. Viedlo to k nestabilite na zúčtovacích trhoch, pričom niektoré spoločnosti neboli schopné poskytnúť kolaterál pre svoje zmluvy o derivátoch. EHSV naliehavo žiada, aby konsolidácia odvetvia klíringu v EÚ bola aj naďalej prioritou. V záujme zvýšenia konkurencieschopnosti zúčtovacieho systému EÚ by sa mala zväziť cena, likvidita, riziko, marže, regulácia a efektívnosť. Výbor súhlasí s tým, že je potrebné skrátiť čas na udelenie povolení alebo rozšírenie činností a služieb, ako aj na vybudovanie centrálnej databázy.

3.4 Výbor sa domnieva, že centrálné protistrany so sídlom v EÚ musia navrhnúť a vypracovať kapacitné rámce a investovať do ich zlepšovania s cieľom presvedčiť účastníkov trhu, aby zúčtovali svoje operácie v EÚ, a to najmä posilnením svojich technológií a prevádzkových schopností, zabezpečením lepšej spolupráce medzi účastníkmi trhu a zlepšením postupov riadenia rizík. Aby sa zlepšila predvídateľnosť, centrálné protistrany musia byť transparentné, pokiaľ ide o ich poplatky, požiadavky na doplnenie marže a opatrenia počas období napätia na trhu.

3.5 Stabilné kapitálové trhy si vyžadujú vyvážený a stabilný trh práce. EHSV oceňuje, že modely rizík musia okrem finančného rizika zohľadňovať aj sociálne riziká, riziká v oblasti správy a environmentálne riziká centrálnych protistrán a že tieto riziká by v rámci rôznych scenárov a analýz rizík mali byť rovnako dôležité.

3.6 EHSV oceňuje konzultácie, ktoré Komisia uskutočnila začiatkom roka 2022, stretnutia so zástupcami členských štátov a Európskeho parlamentu, výborov pre finančné služby a hospodárskych a finančných výborov, ako aj bilaterálne stretnutia s príslušnými zainteresovanými stranami.

3.7 EHSV vyjadruje sklamanie z toho, že lehota na neobmedzený prístup klíringových ústavov so sídlom v Spojenom kráľovstve k zainteresovaným stranám so sídlom v EÚ sa predĺžila o tri roky do 30. júna 2025. Domnieva sa, že hneď po brexite sa mal vypracovať dôkladný plán na stimulovanie prechodu na klíringové spoločnosti so sídlom v EÚ. Výbor kritizuje nedostatočnú reakciu v minulosti, obmedzené konzultácie a pomalý rozhodovací proces týkajúci sa trhu s derivátmi v hodnote 81 biliónov EUR.

3.8 Európske banky majú prospech z multimenových možností trhu Spojeného kráľovstva a prechod na európske klíringové ústavy by viedol k zúčtovaniu v eurách, čo by znamenalo značné náklady pre bankový systém. Hoci EHSV podporuje tento prechod a domnieva sa, že sa musí uskutočniť čo najskôr, upozorňuje, že je potrebné poskytnúť správne stimuly, aby sa zabránilo presunu bánk na iné trhy. Mali by sa zohľadniť cielenejšie a lepšie prispôbené stimuly, ktoré pomôžu upevniť klíringový sektor v EÚ.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 20.

3.9 Vzhľadom na skutočnosť, že mnoho subjektov na trhu EÚ zúčtováva svoje transakcie s derivátmi v iných krajinách, EHSV očakával jasnejší postoj k tomuto trendu a konkrétnejšie pravidlá a stimuly, ktoré by podnietili využívanie služieb centrálnych protistrán so sídlom v EÚ. Výbor očakával, že aspoň verejné subjekty budú povinné zúčtovávať v EÚ, a požaduje jasnú víziu, ako túto závislosť čo najskôr ukončiť.

3.10 EHSV sa domnieva, že pri rozvoji zúčtovacích činností v EÚ by sa mal zohľadňovať celý dodávateľský reťazec v prospech účastníkov trhu. Pri znižovaní expozície voči centrálnym protistránam Spojeného kráľovstva by sa mala starostlivo riadiť likvidita trhu, pričom treba mať na zreteli dlhodobejšiu perspektívu a zaistiť štandardizáciu požiadaviek na prístup na zúčtovací trh EÚ. Je potrebné vziať do úvahy prípravu klientov na zúčtovanie a vykonať rôzne simulácie v prospech týchto klientov. Výbor sa zároveň domnieva, že orgán ESMA by mal opatrenia náležite prispôsobiť malým a stredne veľkým účastníkom trhu.

3.11 EHSV zdôrazňuje, akú dôležitú úlohu zohrávajú centrálné protistrany z tretích krajín v rámci finančnej stability EÚ. Je nevyhnutné znížiť riziká koncentrácie a zabezpečiť, aby vzťahy s týmito centrálnymi protistránami boli založené na transparentnom, predvídateľnom a primeranom prístupe orientovanom na riziko. Vďaka tomuto návrhu nariadenia získa orgán ESMA ešte viac právomocí, pričom EHSV by v súvislosti s činnosťou orgánu ESMA uvítal zavedenie systému brzd a protiváh.

3.12 EHSV sa domnieva, že na získanie jasného obrazu na účely monitorovania je dôležité mať k dispozícii konkrétne údaje o zúčtovacom systéme EÚ. Tieto údaje musia byť porovnateľné a musia zahŕňať všetky triedy a objemy aktív. Zber správnych údajov na získanie presného obrazu o rizikách pre finančnú stabilitu má zásadný význam a súčinnosť medzi zozbieranými údajmi a dynamikou rizika by sa mala systematicky zohľadňovať. EHSV sa domnieva, že v tomto smere treba zintenzívniť úsilie.

3.13 Mala by sa zohľadniť väčšia súčinnosť medzi zúčtovacími činnosťami a jednotným európskym miestom prístupu. Jednotné európske miesto prístupu podporuje financie založené na údajoch a výrazne zlepšuje prístup spoločností, podnikov a finančných inštitúcií k údajom a informáciám subjektov, pričom zároveň prispôbuje hospodárstvo digitálnej budúcnosti, posilňuje digitálnu nezávislosť, zvyšuje rýchlosť toku informácií a vytvára spoločné normy so zameraním na údaje, technológia a infraštruktúru⁽⁶⁾.

3.14 EHSV schvaľuje návrh zmierniť pravidlá nariadenia EMIR o derivátoch a umožniť akceptovanie bankových záruk a akreditívov ako vysoko likvidného kolaterálu, keďže tieto bezhotovostné alternatívy zaisťujú likviditu trhu a vo veľkom rozsahu sa už využívajú na vyspelejších kapitálových trhoch, ako je ten americký. EHSV podporuje väčšiu úlohu centrálnych bánk pri ochrane spotrebiteľov v EÚ.

3.15 EHSV podporuje zmeny navrhované v článkoch 11, 14, 15 a 17, pokiaľ ide o štvormesačné obdobie vykonávania pre nefinančné protistrany, od ktorých sa po prvý raz vyžaduje výmena kolaterálu, a pokiaľ ide o kratšie a menej zložité postupy pre centrálné protistrany na rozšírenie ich produktov. Výbor víta navrhované zmeny, pretože zefektívnia proces rozširovania činností a služieb a udeľovania a zamietania povolení. V rámci európskeho zúčtovacieho systému je potrebná väčšia interoperabilita, ako aj zníženie administratívnej záťaže a jednoduchšie riešenia v oblasti prístupu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV nesúhlasí s vyhlásením Európskej komisie, že „táto legislatívna iniciatíva nebude mať žiadny vplyv na výdavky Európskeho orgánu pre cenné papiere (ESMA) ani iných orgánov Európskej únie“, a domnieva sa, že náklady sa zvýšia v oblastiach, ako sú pracovná sila, IT systémy, spoločné dohliadacie tímy a navrhovaný spoločný monitorovací mechanizmus. Výbor konštatuje, že v navrhovanej zmene článku 90 Komisia žiada orgán ESMA, aby vypracoval správu o „personálnych a finančných potrebách“. EHSV preto žiada, aby sa dôkladne posúdili dodatočné náklady a vypočítal a oznámil odhadovaný vplyv na rozpočet.

4.2 EHSV berie na vedomie a schvaľuje návrh Komisie zaviesť požiadavku, aby všetci účastníci trhu, na ktorých sa vzťahujú zúčtovacie povinnosti, mali účet u centrálnych protistrán EÚ. Žiada orgán ESMA, aby po konzultácii s Európskym orgánom pre bankovníctvo, Európskym orgánom pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov, Európskym výborom pre systémové riziká a Európskym systémom centrálnych bánk určil významnú časť služieb poskytovaných ich klientom z EÚ, ktoré sú označené ako služby so značným systémovým významom a ktoré musia byť zúčtované centrálnymi protistránami EÚ.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 290, 29.7. 2022, s. 58.

4.3 Výbor víta zámer žiadať od účastníkov trhu, aby nahlasovali presné číselné údaje a závislosť od zahraničných zúčtovateľov. Výbor očakáva, že orgán ESMA urýchlene vypracuje technické normy, v ktorých sa špecifikujú tieto informácie, že bude vypracovaná podrobná správa rok po nadobudnutí účinnosti a že sa nariadenie EMIR zodpovedajúcim spôsobom zmení.

4.4 Pokiaľ ide o transakcie v rámci skupiny, EHSV oceňuje, že subjekty z krajín, ktoré sú uvedené na zozname nespolupracujúcich jurisdikcií na daňové účely a na účely boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, nie sú oslobodené od zúčtovacích povinností a maržových podmienok. Výbor plne podporuje správne opatrenia týkajúce sa týchto jurisdikcií a domnieva sa, že tieto subjekty predstavujú veľkú hrozbu pre finančný systém EÚ.

4.5 Aj keď digitálna aktualizácia znamená dodatočné rozpočtové potreby, EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa poskytli digitálne investície na podporu navrhovaných aktualizácií nariadenia EMIR. Výbor oceňuje návrh pokročilého IT nástroja na predkladanie dokumentov týkajúcich sa dohľadu online, ktorý bude prístupný všetkým príslušným orgánom.

4.6 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nevykonala dôkladné hodnotenie existujúceho rámca vzhľadom na skutočnosť, že nariadenie bolo naposledy zmenené pred viac ako tromi rokmi. Okrem toho, aby tieto zmeny boli vhodné na daný účel, výbor očakáva cieľenú analýzu toho, ako sa zmenila atraktívnosť trhu EÚ v posledných rokoch, najmä v súvislosti s nedávnym závažným geopolitickým vývojom.

4.7 Výbor odporúča, aby technické normy vypracované podľa článku 7 boli transparentné a inkluzívne. Do úvahy by sa mala vziať aj možnosť zaviesť zmeny s cieľom urýchlene prispôsobiť tieto normy. Pre správcov aktív je dôležité, aby sa zabezpečili nástroje na porovnávanie cien, pokiaľ ide o realizačné náklady, zúčtovacie náklady a náklady zúčtovacích členov.

4.8 Výbor víta zavedenie článku 7b, v ktorom sa uvádza, že poskytovatelia zúčtovacích služieb sú povinní podávať správy o rozsahu zúčtovania v centrálnej protistrane mimo EÚ a o povinnosti informovať svojich klientov o možnosti zúčtovania predmetných zmlúv v centrálnej protistrane EÚ. Výbor žiada orgán ESMA, aby zaviedol štandardný postup podávania správ, ktorý by sa mal používať vo všetkých členských štátoch, a odporúča, aby sa rok po nadobudnutí účinnosti nariadenia predložila správa o hlavných dôvodoch používania centrálnych protistrán mimo EÚ. K spoločnému prístupu k pokutám pre účastníkov trhu by sa malo takisto pristupovať obozretne, aby sa zabezpečila proporionalita na jednotnom trhu.

4.9 Výbor žiada Komisiu, aby objasnila presný význam slova „naliehavo“ v navrhovaných zmenách článku 20, a žiada spoluzakonodarcov, aby sa dohodli a špecifikovali, ktoré výnimky spadajú pod „naliehavé“ rozhodnutie.

4.10 EHSV schvaľuje navrhované zmeny článku 23 týkajúce sa zriadenia spoločných dohľadacích tímov a spoločného monitorovacieho mechanizmu, konštatuje však, že budú mať vplyv na rozpočet, keďže tieto orgány budú musieť prijať viac zamestnancov, a to aj v prípade orgánu ESMA. EHSV navrhuje, aby bola občianska spoločnosť zapojená do monitorovacieho mechanizmu zriadeného podľa článku 23c, najmä pokiaľ ide o budúce politické rozhodnutia.

4.11 Náležité posúdenie prepojení, previazaností a rizík koncentrácie v rámci výboru pre dohľad nad centrálnymi protistranami (článok 24a) si vyžaduje aj zapojenie občianskej spoločnosti, pričom EHSV by mal byť súčasťou spoločného monitorovacieho mechanizmu ako pozorovateľ. Treba mať na zreteli, že je potrebné obmedziť prekrývanie kompetencií veľkého počtu orgánov zapojených do zúčtovacieho systému. Spolupráca medzi európskymi a vnútroštátnymi orgánmi by mala byť účinná a prispôbena dynamike trhových rizík.

4.12 Päťročná lehota pre Komisiu na dôkladné preskúmanie uplatňovania nariadenia po nadobudnutí jeho účinnosti sa javí ako veľmi dlhá vzhľadom na časový úsek medzi jednotlivými zmenami nariadenia EMIR. EHSV okrem toho očakával správu Komisie o uplatňovaní nariadení EMIR Refit a EMIR 2.2, ktorá sa mala podľa dohody predložiť 2. januára 2023, Komisia však v súčasnosti navrhuje jej zrušenie. Výbor je proti tomuto návrhu a domnieva sa, že by to mohlo viesť k tomu, že zmeny nariadenia EMIR sa vôbec nezhodnotia vzhľadom na následné zmeny, ktoré sa už v nariadení EMIR urobili.

4.13 Výbor napokon schvaľuje zvýšenú transparentnosť, ktorú ponúka návrh na zmenu článku 38, pokiaľ ide o povinnosť zúčtovacích členov a klientov, ktorí poskytujú zúčtovacie služby, informovať svojich klientov a potenciálnych klientov o maržových modeloch a možných stratách alebo ďalších nákladoch, ak by centrálna protistrana prijala opatrenia na ozdravenie. EHSV sa domnieva, že k zlepšeniu transparentnosti v rámci zúčtovacieho systému EÚ by mali prispieť aj zúčtovací členovia.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2011/16/EÚ o administratívnej spolupráci v oblasti daní

[COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS)]

(2023/C 184/10)

Spravodajca: **Petru Sorin DANDEA**

Spoluspravodajca: **Benjamin RIZZO**

Žiadosť o konzultáciu	Rada, 7. 2. 2023
Právny základ	článok 113, článok 115 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	208/0/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh Komisie týkajúci sa smernice DAC 8, ktorý sa považuje za dôležitý krok smerom k zlepšeniu a doplneniu súčasnej smernice DAC.

1.2. EHSV považuje navrhované zlepšenia smernice DAC za účinné pri odrádzaní od nedodržiavania fiškálnych pravidiel zo strany držiteľov kryptoaktív, čím sa posilní boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, v súlade s niekoľkými predchádzajúcimi iniciatívami Komisie.

1.3. EHSV sa domnieva, že iniciatíva Komisie je plne v súlade so zásadou spravodlivého a účinného zdaňovania, ktorá je základným kameňom európskeho sociálneho trhového hospodárstva a ktorej cieľom je zabezpečiť, aby každý prispieval svojím spravodlivým dielom a aby sa mu dostalo rovnakého a primeraného zaobchádzania bez ohľadu na druh držaných aktív.

1.4. EHSV konštatuje, že celosvetové úsilie o reguláciu kryptoaktív a ich využívania je kľúčom k úspešnému riešeniu rastúcich problémov a dôsledkov s celosvetovým rozsahom, ktoré sa s takýmito aktivitami spájajú. Pokračujúca práca na úrovni OECD a G20 s cieľom dosiahnuť globálnu dohodu o transparentnosti kryptomien je v tomto ohľade kľúčová a EHSV vyzýva Komisiu, aby na medzinárodnej scéne zohrávala aktívnu úlohu.

1.5. EHSV oceňuje, že lepšie a účinnejšie zdaňovanie kryptoaktív pomôže zvýšiť daňové pokrytie a posilniť národné rozpočty, čo umožní nasadenie dodatočných zdrojov zameraných na všeobecné blaho a investičné priority Komisie (zelená transformácia a digitalizácia).

1.6. EHSV sa domnieva, že systém oznamovania daňového identifikačného čísla (ďalej len „DIČ“) je najúčinnejšou metódou dodržiavania predpisov na zabezpečenie účinnosti nových pravidiel. Z tohto dôvodu dôrazne podporuje návrh Komisie týkajúci sa DIČ, pretože prispieva k predchádzaniu možným chybám, čím sa zvyšuje právna istota a predvídateľnosť systému.

1.7. EHSV sa domnieva, že oznamovacie povinnosti by sa nemali obmedzovať len na výmeny a prevody kryptoaktív, ale by sa aspoň v počiatočnej fáze mali v záujme transparentnosti a istoty rozšíriť na celkovú držbu kryptomien, aj keď je jasné, že zdaňovanie by sa malo vzťahovať len na skutočné zisky.

1.8. EHSV zdôrazňuje potrebu účinných a primeraných sankcií, pričom rozhodnutie o konkrétnych výškach sankcií, ktoré sa majú uložiť, sa ponechá na členské štáty. Odporúča tiež, aby Komisia po implementácii smernice podala správu o sankčných systémoch zavedených členskými štátmi a v prípade potreby poskytla usmernenia o možných zmenách.

1.9. EHSV očakáva, že sankcie a opatrenia na zabezpečenie dodržiavania predpisov budú schopné nájsť správnu rovnováhu medzi účinnosťou pravidiel a primeraným odstrašujúcim účinkom na jednej strane a proporcionalitou na strane druhej. Proporcionalita by sa mohla zabezpečiť napríklad primeraným zohľadnením počtu transakcií zapojených do porušení, ktoré vykonala daná spoločnosť.

1.10. EHSV zdôrazňuje, že osobitné ustanovenia a záruky týkajúce sa ochrany údajov zahrnuté v návrhu smernice a v súlade s pravidlami všeobecného nariadenia o ochrane údajov by sa mali náležite uplatňovať a dodržiavať podľa prísnych noriem, aby sa v plnej miere chránili základné práva jednotlivcov, ktorých údaje sa budú zhromažďovať, vymieňať a ukladať.

1.11. EHSV odporúča, aby Komisia do svojho návrhu zahrnula pravidlá na zlepšenie spolupráce medzi daňovými orgánmi, na ktoré sa už vzťahuje súčasný text, a orgánmi zodpovednými za boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu nezákonných činností a terorizmu. V tejto súvislosti opakuje, že verejné orgány, v tomto prípade daňové orgány, potrebujú primerané zdroje, pokiaľ ide o kvalifikovaných pracovníkov, ako aj veľmi kvalitné digitálne technológie a normy.

2. Návrh Komisie

2.1. Cieľom návrhu Komisie týkajúceho sa smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2011/16/EÚ⁽¹⁾ (ďalej len smernica „DAC 8“)⁽²⁾, je aktualizovať súčasnú smernicu (ďalej len „smernica DAC“) s cieľom rozšíriť rozsah oznamovania a výmeny informácií medzi daňovými úradmi tak, aby zahŕňali príjmy alebo výnosy získané prostredníctvom kryptoaktív používateľmi s bydliskom v Európskej únii. Daňové úrady v súčasnosti nemajú potrebné informácie na monitorovanie výnosov získaných prostredníctvom kryptoaktív, s ktorými sa ľahko obchoduje cez hranice.

2.2. Cieľom legislatívnej iniciatívy je zaviesť väčšiu daňovú transparentnosť v oblasti kryptoaktív prostredníctvom osobitných ustanovení o oznamovaní a výmene informácií na účely priamych daní. Návrhom sa spresňujú aj existujúce platné ustanovenia s cieľom zabrániť vzniku medzier a posilniť právny rámec.

2.3. Smernica DAC 8 je v súlade s definíciami stanovenými v nariadení o trhoch s kryptoaktívami (ďalej len „nariadenie MiCA“)⁽³⁾, čo samo osebe neposkytuje základ pre daňové orgány na zhromažďovanie a výmenu informácií potrebných na zdanenie príjmov z kryptoaktív. Smernica DAC 8 však vychádza zo skúseností s nariadením MiCA a opiera sa o požiadavku udeľovania povolení zavedenú týmto nariadením, čím predchádza ďalšej administratívnej záťaži pre poskytovateľov služieb kryptoaktív.

2.4. Návrh je v súlade s nedávno schváleným rámcom OECD pre vykazovanie kryptoaktív (ďalej len „CARF“)⁽⁴⁾, ako aj so zmenami spoločného štandardu oznamovania. Takéto štandardy schválila aj skupina G20. Počas konzultácie Komisie väčšina členských štátov podporila zosúladenie rozsahu pôsobnosti právneho rámca EÚ s prácou vykonanou v OECD.

2.5. Aby sa zlepšila schopnosť členských štátov odhaľovať a potláčať daňové podvody, daňové úniky a obchádzanie daňových povinností, všetci oznamujúci poskytovatelia služieb kryptoaktív budú musieť bez ohľadu na svoju veľkosť alebo sídlo nahlasovať transakcie svojich klientov s bydliskom v EÚ. Zahŕňa to domáce aj cezhraničné transakcie. V niektorých prípadoch sa budú oznamovacie povinnosti vzťahovať aj na nezameniteľné tokeny (NFT). Podrobné pravidlá týkajúce sa povinností, ktoré majú splniť oznamujúci poskytovatelia služieb kryptoaktív, sú stanovené v prílohe VI.

2.6. Transakcie podliehajúce oznamovaniu zahŕňajú výmenné transakcie a prevody kryptoaktív podliehajúcich oznamovaniu. Domáce aj cezhraničné transakcie sú zahrnuté do rozsahu pôsobnosti návrhu a sú agregované podľa typu kryptoaktív podliehajúcich oznamovaniu.

2.7. Finančné inštitúcie budú oznamovať elektronické peniaze a digitálne meny centrálnych bánk, pričom sa rozšíri rozsah automatickej výmeny cezhraničných záväzných stanovísk pre majetné fyzické osoby. Takýmito fyzickými osobami sú osoby, ktoré vlastnia minimálne 1 000 000 EUR vo finančnom či investovateľnom majetku alebo v spravovaných aktívach. Členské štáty si budú vymieňať informácie o cezhraničných záväzných stanoviskách vydaných, zmenených alebo obnovených medzi 1. januárom 2020 a 31. decembrom 2025.

⁽¹⁾ Smernica Rady 2011/16/EÚ z 15. februára 2011 o administratívnej spolupráci v oblasti daní a zrušení smernice 77/799/EHS (Ú. v. EÚ L 64, 11.3.2011, s. 1).

⁽²⁾ COM(2022) 707 final.

⁽³⁾ COM(2020) 593 final.

⁽⁴⁾ Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard (Rámec vykazovania kryptoaktív a zmeny spoločného štandardu oznamovania), OECD, 8. 10. 2022.

2.8. Návrhom sa neobmedzí schopnosť členských štátov formovať svoj systém zabezpečenia dodržiavania predpisov. Stanoví sa však a bude presadzovať spoločná minimálna úroveň sankcií za vážne nedodržiavanie predpisov, ako je úplná absencia oznamovania napriek administratívnym upomienkam.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta a podporuje návrh Komisie týkajúci sa smernice DAC 8, pretože predstavuje dôležitý krok smerom k zlepšeniu a skompletizovaniu smernice DAC na základe odporúčaní Európskeho dvora auditorov, ktorý upozornil, že „ak má daňovník v držbe finančné prostriedky v elektronických kryptomenách, príslušná platforma alebo iný elektronický poskytovateľ služieb pre takýchto zákazníkov v rámci daného portfólia nemá povinnosť vykazovať žiadne takéto sumy ani nadobudnuté zisky daňovým orgánom. Finančné prostriedky, ktoré sú v držbe prostredníctvom takýchto elektronických nástrojov, teda ostávajú z veľkej časti nezdanené“⁽⁵⁾.

3.2. EHSV považuje navrhované zlepšenia smernice DAC za účinný nástroj na odrádzanie od nedodržiavania fiškálnych pravidiel zo strany držiteľov kryptoaktív, čím sa posilní boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, v súlade s niekoľkými iniciatívami, ktoré prijala Komisia v posledných rokoch.

3.3. EHSV oceňuje rozsiahlu a podrobnú konzultáciu, ktorú uskutočnila Komisia k danému návrhu, do ktorej boli zapojené všetky zainteresované strany, ako aj cielenejšie publikum prevádzkovateľov z jednotlivých odvetví, s ktorými Komisia konzultovala samostatne. Členské štáty zároveň mohli vyjadriť svoje stanovisko a vyzvať Komisiu, aby úzko spolupracovala v súlade s prebiehajúcou prácou OECD. Vďaka konzultáciám bol legislatívny proces transparentnejší a zmysluplnejší, a to aj napriek veľmi technickému charakteru návrhu.

3.4. EHSV zdôrazňuje, že celosvetové úsilie o reguláciu kryptoaktív a ich využívania je nevyhnutné pre úspešné riešenie rastúcich problémov a dôsledkov s celosvetovým rozsahom, ktoré sa s takýmito aktivitami spájajú. V tejto súvislosti sú pokračujúca práca a rokovania na úrovni OECD a G20 s cieľom dosiahnuť globálnu dohodu o transparentnosti v oblasti kryptomien kľúčové a EHSV nabáda Komisiu, aby na medzinárodnej scéne zohrávala vedúcu úlohu.

3.5. EHSV sa domnieva, že iniciatíva Komisie je plne v súlade so zásadou spravodlivého a účinného zdaňovania, ktorá je základným kameňom európskeho sociálneho trhového hospodárstva a ktorej cieľom je zabezpečiť, aby každý prispieval svojím spravodlivým dielom a aby sa mu dostalo rovnakého a primeraného zaobchádzania bez ohľadu na druh držaných aktív alebo akceptované spôsoby platby.

3.6. EHSV oceňuje, že lepšie a účinnejšie zdaňovanie kryptoaktív pomôže zvýšiť daňové pokrytie a posilniť národné rozpočty, čo umožní nasadenie dodatočných zdrojov zameraných na všeobecné blaho a investičné priority Komisie (zelená transformácia a digitalizácia).

3.7. EHSV plne súhlasí s Komisiou, že väčšia transparentnosť zredukuje nezrovnalosti a súčasnú neopodstatnenú diferenciáciu v právnom rámci a zaobchádzaní, ktorá v súčasnosti používateľom kryptoaktív „poskytuje výhodu v porovnaní s tými, ktorí do kryptoaktív neinvestujú“, čím vznikne prekážka nielen pre „cieľ spočívajúci v spravodlivom zdaňovaní“, ale aj pre správne fungovanie jednotného trhu a skutočne rovnaké podmienky činnosti.

3.8. EHSV podporuje kombinované uplatňovanie článku 113 Zmluvy o fungovaní EÚ (pretože vymieňané informácie by sa mohli použiť aj na účely DPH) a článku 115 Zmluvy o fungovaní EÚ ako právneho základu na podporu návrhu. Aproximácia vnútroštátnych právnych predpisov ovplyvňujúcich fungovanie jednotného trhu, zakotvená v článku 115, je skutočne relevantná pre konkrétny prípad, keďže kryptoaktíva možno použiť na viacero účelov. Na celom jednotnom trhu by sa preto malo predchádzať nezrovnalostiam vo všeobecnom právnom rámci a nástrojoch presadzovania, pretože môžu škodiť jeho konsolidácii.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby do súčasného návrhu zahrnuli oznamovaciu povinnosť pre fyzické osoby, ktoré majú v držbe kryptoaktíva. To by zaručene zvýšilo účinnosť a rozsah uplatňovania tohto návrhu.

4.2. EHSV sa domnieva, že systém oznamovania daňového identifikačného čísla (ďalej len „DIC“) je najúčinnnejšou metódou dodržiavania predpisov s cieľom zabezpečiť účinnosť nových pravidiel. Z tohto dôvodu EHSV dôrazne podporuje návrh Komisie týkajúci sa DIC, pretože prispieva k posilňovaniu účinnosti návrhu, keďže DIC ako jedinečný identifikačný kód umožňuje predchádzať chybám, čím prispieva k právnej istote a predvídateľnosti systému.

(5) Európsky dvor auditorov (2021), Výmena daňových informácií v EÚ: pevný základ, ale medzery vo vykonávaní. Výmena informácií sa zintenzívnila, ale niektoré informácie sa stále neoznamujú.

4.3. EHSV konštatuje, že väčšina členských štátov už má zavedené právne predpisy alebo aspoň administratívne usmernenia na zdaňovanie príjmov získaných prostredníctvom investícií do kryptoaktív, príslušným orgánom však často chýbajú potrebné informácie na to, aby ich mohli uviesť do praxe. Právnu istotu a zrozumiteľnosť preto možno zabezpečiť len riešením neefektívnosti jednotlivých štátov prostredníctvom legislatívnej iniciatívy EÚ zameranej na podporu účinnej a efektívnej spolupráce medzi daňovými orgánmi.

4.4. EHSV sa domnieva, že oznamovacie povinnosti by sa nemali obmedzovať len na výmeny a prevody kryptoaktív, ale mali by sa v záujme transparentnosti a istoty rozšíriť, aspoň v tejto súčasnej počítačovej fáze, na celkovú držbu kryptomien, aj keď je jasné, že zdaňovanie by sa malo vzťahovať len na skutočné zisky.

4.5. EHSV zdôrazňuje potrebu účinných a primeraných sankcií, pričom rozhodnutie o konkrétnych výškach sankcií, ktoré sa majú uložiť, sa ponechá na členské štáty. Zdá sa, že minimálne prahové hodnoty majú potenciál zvýšiť účinnosť nových pravidiel o zdaňovaní kryptomien. EHSV očakáva, že sankciami a opatreniami na zabezpečenie dodržiavania predpisov bude možné nájsť správnu rovnováhu medzi účinnosťou pravidiel a primeraným odstrašujúcim účinkom na jednej strane a proporcialitou na strane druhej. Proporcialita by sa mohla zabezpečiť napríklad primeraným zohľadnením počtu transakcií zapojených do porušení, ktoré vykonala daná spoločnosť.

4.6. Okrem toho by Komisia po implementácii smernice mala podať správu o sankčných systémoch v členských štátoch a poskytnúť usmernenia o potrebných zmenách systému sankcií a opatrení na zabezpečenie dodržiavania predpisov.

4.7. EHSV zdôrazňuje, že osobitné ustanovenia a záruky týkajúce sa ochrany údajov zahrnuté v návrhu smernice a v súlade s pravidlami a zásadami všeobecného nariadenia o ochrane údajov by sa mali dôsledne uplatňovať a dodržiavať podľa prísnych noriem, aby sa v plnej miere chránili základné práva jednotlivcov, ktorých údaje sa budú zhromažďovať, vymieňať a ukladať.

4.8. EHSV opäť žiada členské štáty primerane investovať do ich daňových orgánov a ďalších zapojených správnych orgánov, aby mali kapacity potrebné na plnenie úlohy lepšej spolupráce v oblasti daní.

4.9. EHSV napokon odporúča, aby Komisia do svojho návrhu zahrnula požiadavku na spoluprácu medzi daňovými orgánmi, na ktoré sa už vzťahuje súčasný text, a orgánmi zodpovednými za boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu nezákonných činností a terorizmu, keďže v posledných rokoch sa objavilo niekoľko prípadov využívania kryptoaktív na nezákonné účely a na účely prania špinavých peňazí. V tejto súvislosti opakuje, že verejné orgány, v tomto prípade daňové orgány, potrebujú primerané zdroje, pokiaľ ide o kvalifikovaných pracovníkov, ako aj veľmi kvalitné digitálne technológie a normy.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Smerom k smernici o trestných sankciách za porušenie reštriktívnych opatrení Únie

[COM(2022) 249 final]

Návrh rozhodnutia Rady o doplnení porušenia reštriktívnych opatrení Únie k oblastiam trestnej činnosti stanoveným v článku 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

[COM(2022) 247 final]

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vymedzení trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení Únie

[COM/2022/684 final]

(2023/C 184/11)

Spravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 26. 7. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	141/1/2

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta rozhodnutie zahrnúť porušenie sankcií do zoznamu trestných činov podľa článku 83 ods. 1 ZFEÚ a návrh smernice na aproximáciu vymedzení a minimálnych sankcií vo vnútroštátnych právnych predpisoch za porušenie sankcií.

1.2. Vyjadruje však poľutovanie nad tým, že uvedené rozhodnutie nebolo predmetom plnej demokratickej diskusie vo Výbore Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci z dôvodu aktivácie postupu pre naliehavé prípady. Výbor je rovnako znepokojený v súvislosti so skutočnosťou, že návrhu smernice, ktorý predložila Komisia, nepredchádzalo posúdenie vplyvu. EHSV okrem toho vyjadruje poľutovanie nad tým, že v návrhu smernice o vymedzení trestných činov a trestov za porušenie sankcií, ktorý predložila Komisia, sa medzi konzultovanými zainteresovanými stranami neuvádza Európsky hospodársky a sociálny výbor.

1.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby pri vypracúvaní smernice rozšírili humanitárnu výnimku a vyňali humanitárne agentúry a ich personál z trestnej zodpovednosti, zosúladiť toto ustanovenie so súčasnou medzinárodnou praxou a zároveň zabezpečili vhodné mechanizmy na predchádzanie zneužívaniu na kriminálne alebo politické účely.

1.4. EHSV podporuje zavedenie primeraných záruk a ochrany oznamovateľov a novinárov, ktorí poukazujú na pokusy vyhnúť sa sankciám, na ktorých by sa mala vzťahovať uvedená výnimka.

1.5. Výbor naliehavo vyzýva Komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby zabezpečili, že súkromný sektor a organizácie občianskej spoločnosti dostanú primerané informácie a proaktívnu podporu pri prispôbovaní sa novým právnym predpisom a pri plnení nových požiadaviek.

1.6. EHSV nabáda Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby zabezpečili, že členské štáty budú mať okrem podpory harmonizácie právnych predpisov primerané administratívne kapacity, dostatočné finančné prostriedky a vyškolený personál na odhaľovanie, stíhanie a trestanie porušení sankcií, čo by sa mohlo podporiť spoluprácou medzi členskými štátmi prostredníctvom výmeny najlepších postupov v oblasti odhaľovania a stíhania.

1.7. EHSV víta skutočnosť, že v návrhu smernice sa trvá na dodržiavaní zásady neretroaktivity a zdôrazňuje potrebu zaručiť obvineným osobám práva na riadny proces a iné záruky v oblasti ľudských práv.

1.8. EHSV je naďalej znepokojený tým, že také závažné a bežné trestné činy, ako sú rodovo motivované násilie a trestné činy z nenávisťi, nespádajú do rozsahu pôsobnosti článku 83 ods. 1 ZFEÚ ako „európske trestné činy“ (Eurocrime), pričom zdôrazňuje, že geopolitické požiadavky by nemali mať prednosť pred ochranou a dobrými životnými podmienkami našich občanov.

2. Základné informácie

2.1. Sankcie v oblasti zahraničnej politiky (alebo reštriktívne opatrenia v žargóne EÚ) schvaľuje Rada Európskej únie v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP). Majú podobu záväzných právnych predpisov s priamym účinkom vo všetkých členských štátoch EÚ.

2.2. Na rozdiel od právnych predpisov o sankciách, ktoré sa prijímajú centrálné a sú uplatniteľné v celej EÚ, je vykonávanie a presadzovanie sankcií decentralizované: za monitorovanie toho, či podniky a občania dodržiavajú zákazy, udeľovanie výnimiek, ukladanie sankcií za porušenia a ich vyšetrowanie a stíhanie sú zodpovedné orgány členských štátov. To sa vzťahuje na všetky sankcie s výnimkou zákazov vstupu, o ktorých rozhodujú priamo štátne orgány.

2.3. Decentralizovaný charakter systému na vykonávanie sankcií EÚ vedie k fragmentácii⁽¹⁾: vnútroštátne právne predpisy sa líšia, pokiaľ ide o vymedzenie a rozsah porušení reštriktívnych opatrení, a trestov, ktoré z týchto porušení môžu vyplývať. Rovnako existujú rozdiely v administratívnych kapacitách na vyšetrowanie. Okrem toho jednotlivé vnútroštátne orgány disponujú širokou mierou voľnej úvahy pri rozhodovaní o udelení alebo neudelení výnimky z humanitárnych dôvodov.

2.4. Výskum potvrdil výrazné rozdiely vo vykonávaní a presadzovaní sankcií v jednotlivých členských štátoch EÚ⁽²⁾. Nedávna štúdia Európskej siete pre vyšetrowanie a stíhanie genocídy, trestných činov proti ľudskosti a vojnových zločinov (Sieť pre vyšetrowanie genocídy) poukázala na značné rozdiely v trestoch za porušenie sankcií medzi členskými štátmi EÚ⁽³⁾.

2.5. Komisia má v tejto súvislosti určité právomoci v oblasti dohľadu: zabezpečuje, aby si všetky členské štáty plnili svoje povinnosti vyplývajúce z nariadenia EÚ o sankciách, ako napríklad zavedenie primeraných trestov. Podobne ako v iných oblastiach správy EÚ je Komisia oprávnená začať postup v prípade nesplnenia povinnosti voči každému členskému štátu, ktorý si tieto povinnosti neplní, hoci doteraz sa takéto kroky neurobili. Komisia takisto podporuje vykonávanie sankcií vydávaním usmernení, napr. pre udeľovanie výnimiek.

2.6. Hoci je zrejmé, že takémuto systému hrozí už z jeho podstaty fragmentácia, Komisia začala len nedávno podniknúť určité kroky⁽⁴⁾ na zlepšenie vykonávania a presadzovania sankcií EÚ. Komisia síce obnovila svoju činnosť v tejto oblasti ešte pred ruskou inváziou na Ukrajinu vo februári 2022, avšak nový impulz na posilnenie vykonávania a presadzovania opatrení priniesla vlna sankcií práve v reakcii na túto inváziu.

⁽¹⁾ Portela, C., *Implementation and Enforcement*, in N. Helwig a kol., *Sharpening EU sanctions policy*, správa FIIA č. 63, Fínsky inštitút medzinárodných vzťahov, Helsinki. Štúdia, ktorú nechal vypracovať Úrad predsedu vlády Fínska, 2020, s. 107.

⁽²⁾ Druľáková, R. a Přikryl, P., *The implementation of sanctions imposed by the European Union*, *Central European Journal of International and Security Studies*, zv. 10, č. 1, 2016, s. 134.

⁽³⁾ Sieť pre vyšetrowanie genocídy, *Prosecution of sanctions (restrictive measures) violations in national jurisdictions: a comparative analysis* (Stíhanie porušenia sankcií (reštriktívnych opatrení) v jurisdikciách štátov: porovnávacia analýza), 2021.

⁽⁴⁾ Oznámenie Európskej komisie – Európsky hospodársky a finančný systém: podpora otvorenosti, sily a odolnosti [COM(2021) 32 final].

2.7. V rozhodnutí Rady (EÚ) 2022/2332⁽⁵⁾ sa porušenie reštriktívnych opatrení EÚ vymedzuje ako jedna z oblastí trestnej činnosti spĺňajúcich kritériá uvedené v článku 83 ods. 1 ZFEÚ a všeobecne známym ako „európske trestné činy“, čím sa Komisii umožnilo navrhnúť právne predpisy v záujme aproximácie vymedzenia trestných činov a sankcií v členských štátoch⁽⁶⁾.

2.8. Tento návrh je odôvodnený tým, že porušovanie môže prispieť k pretrvávaniu hrozieb pre mier a bezpečnosť, ako aj pre právny štát, demokraciu a ľudské práva v tretích krajinách, a často má cezhraničný rozmer. Konkrétne sa uvádza, že v prípade porušovania reštriktívnych opatrení ide „o mimoriadne závažnú oblasť trestnej činnosti, keďže môže podporovať hrozby pre medzinárodný mier a bezpečnosť, narúšať upevňovanie a podporu demokracie, právneho štátu a ľudských práv a spôsobovať výrazné hospodárske, sociálne a environmentálne škody“⁽⁷⁾. Jednotlivcom a podnikom, ktoré by chceli tieto opatrenia obísť, umožňuje súčasná situácia zvoliť si z rôznych možností tú najvýhodnejšiu a súčasne bráni vytvoreniu rovnakých podmienok pre hospodárske subjekty z EÚ.

2.9. Rada Európskej únie dosiahla 30. júna 2022 dohodu na tomto znení a požiadala Európsky parlament, aby udelil súhlas s návrhom rozhodnutia Rady o doplnení porušení reštriktívnych opatrení Únie do oblastí trestnej činnosti stanovených v článku 83 ods. 1 ZFEÚ⁽⁸⁾. Európsky parlament vyjadril svoj súhlas v rámci naliehavého postupu 7. júla 2022⁽⁹⁾. Rozhodnutie bolo prijaté 28. novembra 2022⁽¹⁰⁾.

2.10. Komisia predložila 2. decembra 2022 návrh smernice na stanovenie minimálnych pravidiel týkajúcich sa vymedzenia trestných činov a trestov za porušenie reštriktívnych opatrení⁽¹¹⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Identifikácia porušenia reštriktívnych opatrení ako oblasti trestnej činnosti podľa článku 83 ods. 1 ZFEÚ je pozitívnym krokom, ktorý pomôže harmonizovať typizáciu porušení sankcií a súvisiacich trestov v celej EÚ a zlepšiť vykonávanie a presadzovanie reštriktívnych opatrení.

3.2. EHSV vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby pri navrhovaní a prijímaní predloženej smernice a ďalších hmotnoprávných sekundárnych právnych predpisov o stanovení minimálnych pravidiel týkajúcich sa vymedzenia trestných činov a trestov za porušenie reštriktívnych opatrení zohľadnili obavy uvedené v nasledujúcom oddiele.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Európsky parlament udelil súhlas s návrhom rozhodnutia Rady prostredníctvom naliehavého postupu. To znamená, že Európsky parlament udelil súhlas bez predchádzajúceho rokovania vo Výbore pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (LIBE). Závažný geopolitický kontext, na základe ktorého bol tento návrh prijatý, by nemal odvádzať pozornosť od potreby podrobovať legislatívne návrhy primeranej demokratickej kontrole. Normy demokratickej zodpovednosti by sa mali zachovať. EHSV opätovne zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť primeranú kontrolu zo strany Európskeho parlamentu, pokiaľ ide o predložený návrh smernice o stanovení minimálnych pravidiel týkajúcich sa vymedzenia trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení.

4.2. Zároveň sa v návrhu smernice uvádza, že Komisia nevykonala posúdenie vplyvu, pričom poukazuje na „naliehavú potrebu vyvodiť zodpovednosť voči fyzickým a právnickým osobám, ktoré sa podieľajú na porušovaní reštriktívnych opatrení Únie“⁽¹²⁾. Hoci výbor uznáva vhodnosť urýchlenia prijatia smernice o trestných sankciách za porušenie

⁽⁵⁾ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/2332 z 28. novembra 2022 o určení porušenia reštriktívnych opatrení Únie za oblasť trestnej činnosti, ktorá spĺňa kritériá uvedené v článku 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ L 308, 29.11.2022, s. 18).

⁽⁶⁾ Oznámenie Európskej komisie – Smerom k smernici o trestných sankciách za porušenie reštriktívnych opatrení Únie [COM(2022) 249 final].

⁽⁷⁾ Toto znenie z oznámenia Komisie COM(2022) 249 final, strana 4, je zohľadnené v preambule odseku 10 rozhodnutia Rady (EÚ) 2022/2332 (Ú. v. EÚ L 308, 29.11.2022, s. 18).

⁽⁸⁾ Rada Európskej únie, tlačová správa, 30. júna 2022.

⁽⁹⁾ Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu. TA/2022/0295.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ L 308, 29.11.2022, s. 18.

⁽¹¹⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vymedzení trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení Únie [COM(2022) 684 final].

⁽¹²⁾ COM(2022) 684 final.

reštriktívnych opatrení Únie, domnieva sa, že relatívna naliehavosť harmonizácie vymedzení pojmov a sankcií neodôvodňuje vynechanie posúdenia vplyvu, ktoré by malo sprevádzať prípravu smernice. A to najmä preto, že jednotlivci a právnické osoby, ktoré sa dopustili porušenia sankcií, už môžu byť braní na zodpovednosť podľa platných vnútroštátnych právnych predpisov, čo znamená, že oneskorenie pri prijímaní smernice nespôsobí, že porušenia ostanú nepotrepané. EHSV preto podporuje vykonávanie pravidelného hodnotenia vplyvu a po prijatí smernice odporúča jeho rýchle zavedenie.

4.3. Hoci výbor víta rozsiahle konzultácie, ktoré Komisia uskutočnila so širokým spektrom zainteresovaných strán, vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa medzi nimi v návrhu smernice Komisie o vymedzení trestných činov a trestov za porušenie reštriktívnych opatrení nespomína Európsky hospodársky a sociálny výbor.

4.4. Pozornosť venovaná odhaľovaniu, sťahaniu a trestaniu porušení reštriktívnych opatrení by mala byť sprevádzaná porovnateľným úsilím o usmernenie hospodárskych subjektov a subjektov občianskej spoločnosti pri vykonávaní týchto reštriktívnych opatrení. Nedostatky pri vykonávaní týchto opatrení sú často spôsobené nedostatočnou informovanosťou zainteresovaných strán v súkromnom sektore, a to aj napriek úsiliu národných orgánov o zaistenie tejto informovanosti⁽¹³⁾. Treba mať na pamäti, že väčšinu hospodárskych subjektov EÚ tvoria malé a stredné podniky (MSP), ktoré často nie sú oboznámené s povinnosťami vyplývajúcimi z právnych predpisov o reštriktívnych opatreniach, keďže hospodárske opatrenia v rámci reštriktívnych opatrení boli v minulosti zriedkavé⁽¹⁴⁾. EHSV víta súčasné úsilie Komisie o zlepšenie podpory poskytovanej hospodárskym subjektom a nabáda ju, aby v tom pokračovala⁽¹⁵⁾.

4.5. Mali by sa prijať primerané opatrenia na ochranu humanitárnej činnosti v jurisdikciách podliehajúcich sankciám. Zodpovednosť za možné porušenia reštriktívnych opatrení zostáva naďalej dôvodom na obavy pre humanitárne subjekty, ktoré poskytujú pomoc jurisdikciám závažne zasiahnutých týmito opatreniami⁽¹⁶⁾. Tieto subjekty neustále upozorňujú na to, že je ťažké zaručiť, aby počas ich činnosti nedošlo k žiadnemu porušeniu právnych predpisov o reštriktívnych opatreniach, a poukazujú aj na negatívne dôsledky toho, že v očiach bojujúcich strán sú spájané s reštriktívnymi opatreniami Západu⁽¹⁷⁾. V dôsledku nedávno prijatej rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 2664 v decembri 2022⁽¹⁸⁾, ktorá obsahuje všeobecnú výnimku umožňujúcu poskytovanie finančných prostriedkov a služieb humanitárnym organizáciám⁽¹⁹⁾ a ktorú orgány USA rýchlo vykonali⁽²⁰⁾, sa pretrvávajúce úzko špecifické humanitárne doložky v právnych predpisoch EÚ menia na výnimku, čím sa dostávajú do centra pozornosti. S cieľom zabezpečiť, aby sankčný rámec nenarušal humanitárnu činnosť, by sa znenie navrhovanej smernice malo posilniť. V súčasnosti vylučuje z kriminalizácie len „poskytovanie humanitárnej pomoci osobám v núdzi“⁽²¹⁾. EHSV podporuje prijatie širšej humanitárnej výnimky s vylúčením trestnej zodpovednosti v rámci sankčných režimov EÚ pre všetkých zamestnancov nestranných humanitárnych organizácií. Takouto doložkou by sa zabezpečil súlad právnych rámcov sankcií EÚ s medzinárodným humanitárnym právom (MHP). Zároveň by mali existovať ustanovenia na zabránenie možnému zneužívaniu na trestné alebo politické účely. Ochrana vzťahujúca sa na humanitárnych aktérov by sa mala rozšíriť aj na investigatívnych novinárov.

⁽¹³⁾ Drláková, R. a Zemanová, S., *Why the implementation of multilateral sanctions does (not) work: lessons learnt from the Czech Republic*, European Security, zv. 29, č. 4, 2020, s. 524.

⁽¹⁴⁾ Portela, C., *Sanctions in EU foreign policy*, in N. Helwig a kol., *Sharpening EU sanctions policy*, správa FIIL č. 63, Fínsky inštitút medzinárodných vzťahov, Helsinki. Štúdia, ktorú nechal vypracovať Úrad predsedu vlády Fínska, 2020, s. 23.

⁽¹⁵⁾ Rozhodnutie Rady (SZBP) 2022/1506 z 9. septembra 2022 o činnosti Európskej únie na podporu vývoja nástrojov informačných technológií na zlepšenie šírenia informácií o reštriktívnych opatreniach Únie (Ú. v. EÚ L 235, 12.9.2022, s. 30).

⁽¹⁶⁾ Portela, C., *What if the EU made sanctions compatible with humanitarian aid?*, in F. Gaub (ed.) *What if...? Fourteen Scenarios for 2021*, EUISS: Paris, 2020.

⁽¹⁷⁾ Debarre, A., *Safeguarding humanitarian action in sanctions regimes*, New York: International Peace Institute, 2019.

⁽¹⁸⁾ Rezolúcia Organizácie Spojených národov č. 2664, S/RES/2664(2022).

⁽¹⁹⁾ V normatívnom bode 1 v S/2664/Res (2022) sa uvádza, že zaisťovanie finančných prostriedkov alebo tovarov a služieb potrebných na zabezpečenie včasného poskytnutia humanitárnej pomoci zo strany Spojených národov alebo mimovládnych organizácií alebo iných subjektov, ktoré doplnili jednotlivé výbory zriadené touto Radou, je povolené a nie je porušením zmrazenia aktív uloženého touto Radou alebo jej sankčnými výbormi.

⁽²⁰⁾ Ministerstvo financií USA, tlačová správa, *Treasury Implements Historic Humanitarian Sanctions Exceptions*, 20. decembra 2022.

⁽²¹⁾ COM(2022) 684 final.

4.6. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby monitorovala vykonávanie smernice nielen v súvislosti s prijímaním právnych predpisov, ale aby venovala pozornosť aj zabezpečeniu dostatočných administratívnych, finančných, technologických a ľudských zdrojov a primeranej odbornej prípravy s cieľom umožniť vnútroštátnym správny, justičným orgánom a orgánom činným v trestnom konaní vykonávať nové právne predpisy. Bez vhodného vybavenia, personálneho obsadenia a finančných prostriedkov samotná harmonizácia právnych predpisov pravdepodobne nesplní svoje poslanie odhaľovať, stíhať a trestať porušenia sankcií. EHSV okrem toho nabáda Komisiu, aby vypracovala kritériá, ktoré bude uplatňovať pri monitorovaní, s cieľom poskytnúť zainteresovaným stranám určité smerovanie.

4.7. Ak odsúdenie v trestnom konaní umožňuje konfiškáciu majetku, značná časť príjmov by sa mala prideliť na odškodnenie obetí a v prípade v súčasnosti platných sankcií voči ruským cieľom za ich vojnu na Ukrajine na povojnové úsilie o obnovu Ukrajiny. EHSV podporuje túto požiadavku v súlade so svojím stanoviskom⁽²²⁾ k návrhu smernice o vymáhaní majetku a konfiškácii, ktorý predložila Komisia. Ďalej nabáda Komisiu, aby spolupracovala so špecializovanými organizáciami občianskej spoločnosti na vymedzení pojmu obeť a na návrhu mechanizmov, ktorými by sa príjmy z obchádzania sankcií nasmerovali k obetiam alebo k sociálnym investiciám, z ktorého majú tieto obeť priamy prospech. V záujme zodpovednosti sa EHSV zasadzuje za zvýšenie transparentnosti zverejnením údajov o skonfiškovanom majetku a jeho následnom určení.

4.8. Navrhovaná smernica by mala obsahovať aj primerané ustanovenia na ochranu oznamovateľov a investigatívnych novinárov, ktorí odhalia praktiky obchádzania. Ich kľúčová úloha ako mechanizmu včasného varovania si zasluhuje ochranu. EHSV v tejto súvislosti podporuje návrh Komisie rozšíriť ochranu poskytovanú podľa smernice (EÚ) 2019/1937⁽²³⁾ na oznamovanie porušení reštriktívnych opatrení EÚ a na osoby, ktoré takéto porušenia nahlásujú.

4.9. Ako sa uvádza v súčasnom znení smernice, mali by sa prijať ustanovenia na zachovanie zásady zákazu retroaktivity trestných sankcií v súlade so zásadou „*nulla poena sine lege*“. EHSV zdôrazňuje potrebu zaručiť obvineným osobám práva na riadny proces a garantovať im iné záruky v oblasti ľudských práv.

4.10. EHSV napokon vyjadruje znepokojenie v súvislosti so skutočnosťou, že zatiaľ čo k zaradeniu porušení reštriktívnych opatrení medzi „európske trestné činy“ došlo rýchlo, také závažné a bežné trestné činy, ako sú trestné činy z nenávisťi a rodovo motivované násilie, nespádajú do rozsahu pôsobnosti článku 83 ods. 1 ZFEÚ. Geopolitické požiadavky by sa nemali uprednostňovať na úkor zanedbávania iných trestných činov, ktoré majú bezprostredný význam pre našich občanov.

4.11. Na záver treba pripomenúť, že cieľom harmonizácie trestov je zlepšiť dôveryhodnosť sankcií prijatých v rámci SZBP. Z tohto hľadiska by sa členské štáty mali snažiť dodržiavať zákazy udeľovania víz s rovnakou dôslednosťou, aká sa očakáva od občanov a prevádzkovateľov z EÚ⁽²⁴⁾.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 105.

⁽²³⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlásujú porušenia práva Únie, Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019, s. 17.

⁽²⁴⁾ Mangas Martin, A., *Sobre la vinculatoriedad de la PESC y el espacio aéreo como territorio de un estado (Comentario al auto del TS español de 26 de noviembre de 2020, sala de lo penal)* (Komentár k rozsudku Španielskeho najvyššieho súdu z 26. novembra 2020, trestný senát). *Revista General de Derecho Europeo*, 53, 2021.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa primeraného minimálneho príjmu zabezpečujúceho aktívne začlenenie

[COM(2022) 490 final – final 2022/0299 (NLE)]

(2023/C 184/12)

Spravodajcovia: **Jason DEGUARA** a **Paul SOETE**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 25. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	143/00/08

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV oceňuje obsah odporúčania, najmä zavedenie realistických a dostatočných kritérií, pokiaľ ide o úroveň primeranosti a dostupnosti minimálneho príjmu, jeho právnu záruku a systém podávania správ, ako aj to, že Európska komisia do väčšej miery uznala, že je potrebné vyvíjať aktívnu sociálnu politiku a zaviesť ďalšie opatrenia na boj proti chudobe v celej EÚ.

1.2 Je potrebné zaujať prístup, ktorý na základe práv zaručí všetkým primeraný minimálny príjem, pri ktorom sa na nikoho nezabudne a ktorý nebude podliehať príliš obmedzujúcim kritériám a bude správne vymeraný, aby sa zabezpečila jeho účinnosť.

1.3 Odstránenie chudoby a príjmovej nerovnosti je dôležité nielen z dôvodu zaistenia sociálnej spravodlivosti, ale aj na podporu hospodárskeho rastu. V tejto súvislosti treba mať na zreteli aj celkový stabilizačný účinok systémov minimálneho príjmu na hospodárstvo.

1.4 Právo členských štátov vymedziť zásady svojich sociálnych systémov, komplementárne právomoci EÚ a členských štátov a plné využívanie nástrojov Zmluvy o EÚ by mali byť hlavnými zásadami každej činnosti EÚ v oblasti sociálnej ochrany.

1.5 Kvalitná a udržateľná zamestnanosť je najlepším spôsobom, ako sa vymaniť z chudoby a zo sociálneho vylúčenia. Ak sa zároveň zabezpečí, aby na inkluzívnom a kvalitnom trhu práce bolo viac ľudí, pomôže to financovať systémy sociálnej ochrany a zvýšiť ich finančnú udržateľnosť.

1.6 V mnohých členských štátoch stanovovanie a výška dávok minimálneho príjmu nie sú založené na spoľahlivej metodike ani prepojené so štatisticky podloženými ukazovateľmi, ktoré by odrážali slušný a dôstojný život. Prvým krokom je stanoviť takúto metodiku a zohľadniť rôzne zdroje príjmov a špecifickú situáciu domácností.

1.7 EHSV trvá na tom, že je potrebné, aby sa minimálny príjem upravoval v závislosti od inflácie, najmä od nárastu životných nákladov, pokiaľ ide o potraviny a energiu, a že by sa to malo uskutočňovať pravidelne a s pomocou organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a sociálnych organizácií.

1.8 Na dosiahnutie cieľov tohto odporúčania je potrebné nepretržite monitorovať uplatňovanie politík na podporu príjmu a iných politík sociálnej ochrany zabezpečujúcich aktívne začlenenie. Správy členských štátov o pokroku by sa mali vypracúvať so zapojením príslušných organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych organizácií a sociálnych partnerov alebo by sa ich správy mali pravidelne skúmať pomocou monitorovacieho mechanizmu Komisie, ako sa uvádza v odporúčaní Rady.

2. Úvod

2.1 Napriek tomu, že od začiatku tohto storočia sa v EÚ dosiahol určitý pokrok, pokiaľ ide o zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia, v roku 2021 bolo ešte stále ohrozených chudobou viac ako 95,4 milióna ľudí.

2.2 Riziko chudoby je vyššie v prípade osôb žijúcich v domácnostiach (takmer) bez zamestnania a v mnohých členských štátoch sa chudoba prehĺbila a pretrváva, pričom u žien je riziko vyššie než u mužov. EÚ si stanovila za cieľ dosiahnuť, aby sa do roku 2030 počet ľudí ohrozených chudobou znížil aspoň o 15 miliónov.

2.3 Z dlhodobého hľadiska bude mať demografický vývoj veľké hospodárske dôsledky, keďže dôjde k úbytku pracovnej sily a z dôvodu rýchleho starnutia obyvateľstva vznikne ďalší tlak na verejné financie a financovanie systémov minimálneho príjmu.

2.4 Vzhľadom na súčasnú situáciu poznačenú vojnou na Ukrajine, nárastom cien energií a rastúcou infláciou sú podmienky pre politickú dohodu Rady ešte zložitejšie. Medzinárodný menový fond (MMF) odhaduje, že inflácia na celom svete sa v roku 2022 zvýši o 8,8 % a v roku 2023 o 6,5 %.

2.5 Rodiny s jedným rodičom predstavujú menej ako 15 % rodín v EÚ, sú však vystavené oveľa vyššiemu riziku chudoby a nezamestnanosti. Ani práca na plný úväzok neochráni osamelých rodičov pred rizikom chudoby. Domácnosti s dvoma príjmami so zamestnaním na plný úväzok, ktoré zvyčajne neohrozuje chudoba, však tomuto riziku čelia, ak majú viac ako dve deti ⁽¹⁾.

2.6 Dávky minimálneho príjmu sú dávky poskytované ako krajné opatrenie v závislosti od prostriedkov a na základe potrieb nezamestnaným, ktorí sú schopní pracovať, a sú spojené s dostatočnými stimulmi na (opätovný) vstup na trh práce. V rámci vnútroštátnych politik sa zvyčajne vyžaduje posúdenie disponibilného príjmu, pričom sa zároveň zisťuje osobný príjem. Systémy minimálneho príjmu sú späté so situáciou a tradíciami v jednotlivých krajinách a prepojené so širšími systémami sociálnej ochrany každého členského štátu.

2.7 Medzi sociálnymi štátmi sú vo všeobecnosti veľmi veľké rozdiely, pokiaľ ide o úroveň a zloženie minimálneho príjmu, čo platí aj v EÚ. Ako vyplýva zo štúdií Komisie, situácia príjemcov minimálneho príjmu na trhu práce sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši.

2.8 Žiadna krajina v súčasnosti nezabezpečuje primeranú podporu príjmu pre rodiny bez zamestnania, aby im nehrozila chudoba, a 20 % nezamestnaných nemá nárok na žiadnu podporu. Okrem toho je tu aj problém nevyužívania minimálneho príjmu, čo sa odhaduje na 30 až 50 %.

2.9 Pri posudzovaní výšky minimálneho príjmu sa majú zohľadniť zložky príjmu, ako sú mzdy, dávky sociálnej pomoci, prídavky na deti (najbežnejší dodatočný príjem), príspevky na bývanie, energie a zdravotnícke služby, iné dávky (ako napríklad vecné dávky), ktoré sa všetky merajú po zdanení a úhrade príspevkov na sociálne zabezpečenie.

2.10 Na európskej úrovni sa na minimálny príjem zameriavali tieto opatrenia a nástroje:

- odporúčanie Rady 92/441/EHS a odporúčanie Komisie 2008/867/ES o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce,
- Európsky pilier sociálnych práv, zásada č. 14 ⁽²⁾, a ďalšie zásady ako „aktívna podpora zamestnanosti“, „sociálna ochrana“, „prístup k základným službám“, „vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie“ a „rovnosť príležitostí“,

⁽¹⁾ Z *Minimum income support for families with children in Europe and the US. Where do we stand?* (Podpora minimálneho príjmu pre rodiny s deťmi v Európe a USA. Kde sa nachádzame?), autori: Ive Marx, Elize Aerts, Zachary Parolin, May 2022 SocArXiv; Children at risk of poverty or social exclusion (Deti ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením).

⁽²⁾ Každý, kto nemá dostatok prostriedkov, má právo na primerané dávky minimálneho príjmu, ktoré zaručujú dôstojnosť vo všetkých etapách života, a na účinný prístup k podpornému tovaru a službám. Pre tých, ktorí nemôžu pracovať, by sa dávky minimálneho príjmu mali kombinovať so stimulmi na (opätovné) začlenenie do trhu práce.

- európsky semester, ktorý poskytuje rámec pre príslušné monitorovanie činností zameraných na koordináciu politik na základe referenčného rámca Výboru pre sociálnu ochranu, ktorý zriadila Rada,
- závery Rady z roku 2020 o posilnení ochrany minimálneho príjmu počas pandémie COVID-19 a po nej, v ktorých sa členské štáty vyzývajú, aby prehodnotili svoje vnútroštátne systémy minimálneho príjmu ⁽³⁾,
- usmernenia pre politiky zamestnanosti na rok 2022.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Chudoba má viacero rozmerov a prejavuje sa vo všetkých oblastiach života. Chudoba je dôsledkom zlyhania systémov, ktoré majú spravodlivo a nestranne prerozdeľovať zdroje a príležitosti. Systém minimálneho príjmu je preto nevyhnutnou, hoci nie postačujúcou podmienkou na zaručenie dôstojného života a účinným spôsobom, ako sa vymaniť z chudoby. Chudoba sa spája s ďalšími formami sociálnej nespravodlivosti. Rodová a rasová nerovnosť zvyšujú riziko chudoby a chudoba zase zvyšuje riziko vylúčenia a diskriminácie, čo sa prejavuje najmä v oblasti zdravia, vzdelávania a odbornej prípravy a vystavením finančnej závislosti a násiliu.

3.2 EHSV oceňuje obsah odporúčania, najmä zavedenie realistických a dostatočných kritérií, pokiaľ ide o úroveň a dostupnosť minimálneho príjmu, jeho právnu záruku a systém podávania správ, ako aj to, že Európska komisia do väčšej miery uznala, že je potrebné vyvíjať aktívnu sociálnu politiku na úrovni EÚ a zaviesť ďalšie opatrenia na boj proti chudobe v celej EÚ. Odporúčanie je krokom smerom k vykonávaniu zásady č. 14 Európskeho piliera sociálnych práv, v ktorej sa uvádza, že „každý, kto nemá dostatok prostriedkov, má právo na primerané dávky minimálneho príjmu, ktoré zaručujú dôstojný život vo všetkých etapách života, a na účinný prístup k podpornému tovaru a službám.“

3.3 Po nezákonnej a barbarskej agresii Ruska voči Ukrajine sú v súčasnej situácii pre politickú dohodu Rady ešte zložitejšie podmienky vzhľadom na prudký nárast cien energií a vysokú mieru inflácie, ktorá zasahuje domácnosti, najmä rodiny s nízkymi príjmami. V kontexte megatrendov, ako sú globalizácia, digitálna a zelená transformácia a demografické zmeny, prechádzajú európske trhy práce veľkými zmenami. Systémy minimálneho príjmu zohrávajú kľúčovú úlohu pri poskytovaní podpory a stimulov na (opätovné) začlenenie do trhu práce.

3.4 Je potrebné zaujať prístup, ktorý na základe práv zaručí všetkým primeraný minimálny príjem, pri ktorom sa na nikoho nezabudne a ktorý nebude podliehať príliš obmedzujúcim kritériám, bude vychádzať z transparentných a nediskriminačných požiadaviek a bude správne vymeraný, aby sa zabezpečila jeho účinnosť. Inkluzívna spoločnosť by mala prihliadať na všetky zložky spoločnosti a členské štáty by mali zaviesť spoľahlivé monitorovacie mechanizmy s cieľom bez ďalších prieťahov umožniť minimálny príjem a jeho využívanie.

3.5 Účinné systémy minimálneho príjmu môžu pomôcť zaručiť rešpektovanie ľudských práv, zabezpečiť ľuďom dôstojný život, pomôcť im zostať aktívni a začlenení do spoločnosti a nájsť si udržateľné a kvalitné zamestnanie. EHSV tiež zdôrazňuje, že systémy minimálneho príjmu sú dôležité aj pre samostatne zárobkovo činné osoby v Európe, ktoré by mali mať plný nárok na rovnakú podporu a dávky ako iné skupiny.

3.6 Odstránenie chudoby a príjmovej nerovnosti je dôležité nielen z dôvodu zaistenia spravodlivosti, ale aj na podporu hospodárskeho rastu. Ako sa uvádza v správe OECD z roku 2021 ⁽⁴⁾, dobre navrhnuté daňové politiky môžu podporiť inkluzívny a udržateľný rast a zabezpečiť rozdelenie príjmov a bohatstva. Inkluzívny rast by sa mal preto zamerať na spravodlivé rozdelenie prínosov rastu, ako aj na podporu inkluzívnosti trhov práce. V tejto súvislosti treba mať na zreteli aj celkový stabilizačný účinok systémov minimálneho príjmu na hospodárstvo.

3.7 Systémy minimálneho príjmu by mali byť súčasťou národných stratégií boja proti chudobe, do ktorých sa účinne začlenia opatrenia s cieľom zaručiť spravodlivé mzdy a dôstojnú prácu, prístup k cenovo dostupným a kvalitným základným službám, ako aj k základnému sociálnemu zabezpečeniu a primeranej podpore príjmu, sociálne služby zamerané na jednotlivca a politiky aktívneho začleňovania.

3.8 EHSV zdôrazňuje, že cieľom celoeurópskej metodiky podporenej európskou analýzou je pomôcť členským štátom vymedziť primeranosť minimálneho príjmu prostredníctvom vhodnej metódy, ako je napríklad ukazovateľ miery rizika chudoby dohodnutý na úrovni EÚ na 60 % ekvivalentného disponibilného príjmu alebo/a pomocou referenčného rozpočtu (zahŕňajúceho výdavky na potraviny, bývanie, vodu, elektrinu, kúrenie, telekomunikácie, zdravotnícke služby, dopravu, voľnočasové aktivity a kultúru).

⁽³⁾ EHSV sa venoval otázke minimálneho príjmu vo svojich stanoviskách na tému *Európska rámcová smernica o minimálnom príjme* (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 1), *Dôstojné minimálne mzdy v celej Európe* (prieskumné stanovisko na žiadosť Európskeho parlamentu/Rady) (europa.eu) – body 1.6, 3.3.7 (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 159), *Európsky minimálny príjem a ukazovateľ chudoby* (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (europa.eu) (Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 23).

⁽⁴⁾ OECD (2021): *Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis* (Daňová a fiškálna politika po kríze spôsobenej ochorením COVID-19).

3.9 Ako sa uvádza v odôvodneniach politickej dohody Rady, kvalitná a udržateľná zamestnanosť je najlepším spôsobom, ako sa vymaniť z chudoby a zo sociálneho vylúčenia. Čím viac ľudí sa nachádza na trhu práce, tým udržateľnejšie financovanie bude k dispozícii pre systémy sociálnej ochrany, keďže sú vo veľkej miere financované z daní zo závislej činnosti.

3.10 Hoci členské štáty v priebehu rokov rozvinuli a zreformovali svoje záchranné sociálne siete, pričom zohľadnili usmernenia uvedené v odporúčaní Rady 92/441/EHS, zmeny v európskom hospodárstve, na trhoch práce a v spoločnosti všeobecne však priniesli nové výzvy a naliehavú potrebu aktualizovať európsky rámec zameraný na odstránenie príjmovej nerovnosti a chudoby.

3.11 Právo členských štátov vymedziť zásady svojich sociálnych systémov, komplementárne právomoci EÚ a členských štátov a plné využívanie nástrojov Zmluvy o EÚ by mali byť hlavnými zásadami každej činnosti EÚ v oblasti sociálnej ochrany. Takisto je dôležité analyzovať existujúce systémy minimálneho príjmu vo vzťahu ku komplexným opatreniam členských štátov v oblasti sociálnej ochrany. Existuje však priestor pre činnosť na úrovni EÚ na pomoc členským štátom v ich úsilí.

3.12 Na odstránenie rozdielov v príjmoch sú nevyhnutné rozhodné reformy, koordinované politiky a dobre zacielené opatrenia zo strany členských štátov v širokej škále oblastí politiky, ako sú daňové systémy a systémy dávok, mechanizmy stanovovania miezd, stimuly trhu práce, vzdelávanie a odborná príprava, rovnaké príležitosti a kvalitné služby, ktoré sú prístupné a cenovo dostupné pre všetkých. Okrem toho kľúčovým predpokladom všetkých systémov prerozdelenia je udržateľný rast založený na dobre fungujúcich trhoch a konkurencieschopných podnikoch.

3.13 EHSV súhlasí so záverom útvarov Komisie, že pracovné poradenstvo, individuálne akčné plány a spojenie aktivačných opatrení s minimálnym príjmom zvyšujú pravdepodobnosť úspešného nástupu do zamestnania.

3.14 EHSV zdôrazňuje zistenie útvarov Komisie, že na veľkú časť príjemcov minimálneho príjmu sa nevzťahujú opatrenia aktívnej politiky trhu práce, hoci by mohli byť schopní pracovať. Hoci by sa vo všeobecnosti mala zaistiť spravodlivá rovnováha medzi stimulmi a väčšia spätosť s podmienkami na získanie podpory príjmu a aktivačnými opatreniami, treba venovať pozornosť osobitným skupinám, ako sú mladí dospelí, ktorú sú mimo trhu práce alebo ktorým hrozí chudoba či sociálne vylúčenie.

3.15 Európska sieť proti chudobe (EAPN) určila za tri kľúčové kritériá pri navrhovaní systémov minimálneho príjmu primeranosť, prístupnosť a podporný charakter:

- primerané prostriedky postačujúce na dôstojný život,
- prístupnosť sa zameriava na zabezpečenie prístupu a komplexného pokrytia pre všetkých ľudí, ktorí potrebujú systémy minimálneho príjmu,
- podporný charakter súvisí s tým, že sa pri navrhovaní opatrení používajú kritériá, ktoré sú v súlade s integrovaným modelom aktívneho začleňovania zameraným na človeka.

3.16 Ako sa správne uvádza v politickej dohode Rady, neprimeraná administratívna záťaž, nedostatočná informovanosť alebo strach zo stigmatizácie či z diskriminácie môžu spôsobiť, že osoby, ktoré majú nárok na minimálny príjem, oň nepožiadajú.

3.17 Dôležitú úlohu, najmä pokiaľ ide o vstupnú úroveň zamestnania, zohrávajú podniky sociálneho hospodárstva a malé a stredné podniky vo všeobecnosti. EHSV víta akčný plán Komisie pre sociálne hospodárstvo a naliehavo vyzýva Komisiu, aby najlepšie projekty primerane ohodnotila.

3.18 Osobitná pozornosť by sa mala venovať špecifickým skupinám, ako sú rodiny s jedným rodičom, rodiny migrantov, mladí ľudia, osoby so zdravotným postihnutím a Rómovia.

3.19 Mnohí dôchodcovia sú v súčasnosti závislí od minimálneho príjmu, keďže ich dôchodok je príliš nízky. Ak títo starší ľudia nie sú schopní pracovať, nie je možné, aby sa vrátili na trh práce a získali lepší príjem. Potrebujú dôchodkové systémy, ktoré im poskytnú primeraný dôchodok, aby sa nemuseli spoliehať na podporu v podobe minimálneho príjmu. Keďže demografický trend v členských štátoch naznačuje, že v budúcnosti budeme mať viac dôchodcov, je dôležité, aby členské štáty mali dôchodkové systémy, ktoré poskytujú primerané dôchodky.

3.20 EHSV navrhuje, aby členské štáty aspoň raz ročne posudzovali úroveň minimálneho príjmu a aby ho indexovali s cieľom zohľadniť infláciu, a to aspoň raz ročne v závislosti od úrovne inflácie.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 *Primeranosť minimálneho príjmu*

4.1.1 V mnohých členských štátoch stanovovanie a výška dávok minimálneho príjmu nie sú založené na spoľahlivej metodike ani prepojené so štatisticky podloženými ukazovateľmi. Prvým krokom je stanoviť takúto metodiku a zohľadniť rôzne zdroje príjmov a špecifickú situáciu domácností.

4.1.2 Pokiaľ ide o úroveň minimálneho príjmu, EHSV konštatuje, že v odporúčaní sa na vymedzenie tohto minima navrhujú rôzne metódy: na základe vnútroštátnej hranice rizika chudoby, výpočtom peňažnej hodnoty potrebného tovaru a služieb podľa vnútroštátneho vymedzenia alebo na základe vnútroštátneho práva alebo praxe. To tiež znamená, že by sa mohli zvážiť systémy s referenčnými rozpočtami. Tieto systémy sú založené na vnútroštátne vymedzenom súbore tovaru a služieb odrážajúcom životné náklady v danom členskom štáte či dokonca regióne, a môžu pomôcť pri posudzovaní primeranosti.

4.1.3 EHSV trvá na tom, že je potrebné, aby sa minimálny príjem upravoval v závislosti od inflácie, najmä od nárastu životných nákladov, pokiaľ ide o potraviny a energiu, a že by sa to malo uskutočňovať pravidelne. Preto sa rozhodne odporúča uskutočňovať každoročné preskúmanie na úrovni členských štátov.

4.1.4 Referenčné rozpočty na súbor tovaru a služieb sa musia zostavovať na úrovni členských štátov v koordinácii s európskou úrovňou. Členským štátom by to pomohlo zabezpečiť primeranosť systémov minimálneho príjmu. Súbor tovaru a služieb musí zahŕňať bývanie, vodu, energie, telekomunikácie, potraviny, zdravie, dopravu, kultúru, voľný čas a ďalšie potreby. Na zabezpečenie primeranosti, najmä v čase kríz, ktoré majú vplyv na životné náklady, sú nevyhnutné mechanizmy, ktoré umožňujú presnú a rýchlu indexáciu reálnych cien.

4.1.5 Dávky minimálneho príjmu by sa nemali používať ako prostriedok na dotovanie nízkych miezd. Ak sa uvažuje o dodatočných riešeniach pre tých, ktorých zasiahla chudoba zamestnaných osôb, malo by ísť o dočasné a doplnkové opatrenia. So zreteľom na rôzne formy práce by sa mala podnecovať a podporovať aktívna politika trhu práce a primeraná mzdová politika spolu s podpornými systémami sociálneho zabezpečenia a daňovými systémami s cieľom zaručiť kvalitné zamestnanie a dôstojnú životnú úroveň. Ľuďom, ktorí nedokážu byť natrvalo alebo v plnej miere zamestnaní v dôstojných podmienkach umožňujúcich dôstojný život, by sa mali zaručiť spoľahlivé záchranné siete tak dlho, ako ich potrebujú.

4.1.6 EHSV víta rozhodnutie, že pri zisťovaní príjmov s cieľom rozhodnúť, či má osoba nárok na dávky minimálneho príjmu, sa nebudú započítavať príspevky ako dávky v invalidite, keďže tieto príspevky pokrývajú dodatočné náklady v dôsledku osobitných potrieb. To dokazuje, ako citlivo pristupujeme v našej spoločnosti k tým, ktorí skutočne potrebujú pomoc.

4.1.7 Osobitná pozornosť sa musí venovať zraniteľným rodinám a osamelým rodičom, zvyčajne ženám, keďže pre nich má doplnková úloha prídavkov na deti a dostupnej starostlivosti o deti a iných služieb starostlivosti rozhodujúci význam.

4.1.8 Primerané minimálne mzdy, stanovené zákonom alebo na základe kolektívneho vyjednávania, predstavujú cenný nástroj na odstránenie chudoby. Uplatňovanie smernice o primeraných minimálnych mzdách pomôže znížiť riziko chudoby pre značnú časť pracovnej sily, určite pre slobodných pracovníkov pracujúcich na plný úväzok a pre domácnosti s dvoma príjmami. Sociálni partneri by mali byť nabádaní, aby ju zaviedli do praxe prostredníctvom kolektívnych zmlúv. Po zavedení smernice by sa minimálna mzda mohla prípadne použiť aj ako referenčná hodnota pre minimálny príjem, ak sa minimálny príjem nachádza na úrovni chudoby.

4.1.9 EHSV sa domnieva, že systémy minimálneho príjmu by mali zahŕňať peňažné aj vecné služby pre tých, ktorí nemôžu pracovať alebo pre ktorých je takmer nemožné pracovať.

4.1.10 Dávky podpory v zamestnanosti môžu takisto výrazne pomôcť prilákať ekonomicky neaktívne osoby na trh práce^(?).

4.1.11 Cieľ Európskej rady dosiahnuť, aby sa počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením znížil o 15 miliónov, je stanovený na rok 2030 a mohol by sa zdať málo ambiciózny. Tento cieľ však treba považovať za minimum vzhľadom na to, že niektoré krajiny sú v súčasnosti z hľadiska primeranosti dokonca pod úrovňou 20 % a na dosiahnutie stanovených cieľov budú potrebovať dosť dlhý čas. Komisia uviedla, že v odporúčaní sa stanovuje obdobie na postupné zavedenie ustanovení týkajúcich sa primeranosti podpory príjmu. V prípade ostatných výziev, ako je pokrytie a využívanie, by termíny mali byť kratšie.

4.2 **Pokrytie, oprávnenosť a využívanie**

4.2.1 V súčasnosti v priemere 20 % nezamestnaných nemá nárok využívať systémy minimálneho príjmu. Dôvodom sú podmienky oprávnenosti týkajúce sa aspektov, ako sú minimálny vek, dĺžka pobytu v krajine, chýbajúca adresa v prípade ľudí bez domova, otázky súvisiace so zložením rodiny atď. Tieto medzery v pokrytí by mali vyriešiť členské štáty. Problematická je aj kontinuita pokrytia počas rôznych etáp života a činnosti. V každom prípade by sa v členských štátoch mali zaviesť transparentné a nediskriminačné kritériá prístupu.

4.2.2 Zdá sa, že zodpovednosť za nevyužívanie minimálneho príjmu sa do veľkej miery pripisuje administratíve, čo je nespravodlivé a malo by sa to riešiť. Miera nevyužívania minimálneho príjmu zjavne dosahuje v členských štátoch 30 až 50 %. Tento odhad sa zdá byť veľmi vysoký a dosť široký. Členské štáty by mali byť podnecované, aby zhromažďovali informácie o nevyužívaní minimálneho príjmu a dôvodoch, prečo je toto číslo také vysoké. EHSV plne súhlasí so zámerom politickej dohody Rady stimulovať plné využívanie minimálneho príjmu prostredníctvom súboru opatrení, ako je zníženie administratívnej záťaže, zabezpečenie používateľsky ústretových informácií a prijatie opatrení na boj proti stigmatizácii a proaktívnych krokov na pomoc ľuďom, ktorí nemajú dostatok prostriedkov.

4.2.3 Prístup k minimálnemu príjmu by sa mal výslovne zaručiť mladým dospelým vo veku od 18 rokov a migrantom. Keďže minimálny príjem je nepríspevková dávka, malo by sa dbať na to, aby sa predišlo nejednoznačnému vyjadrovaniu, pokiaľ ide o to, čo by sa malo chápať ako „primeraná“ dĺžka pobytu.

4.2.4 Na zachytenie súčasného pokrytia systémov minimálneho príjmu sú potrebné kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele rozčlenené na úrovni EÚ. Osobitná pozornosť by sa mala venovať miere využívania a účinnosti systémov, najmä pokiaľ ide o marginalizované skupiny vrátane Rómov, utečencov a ľudí bez domova.

4.3 **Rýchlejší prístup na trh práce**

4.3.1 Systémy minimálneho príjmu by mali byť navrhnuté so silnými aktivačnými opatreniami pre ľudí schopných pracovať a mali by zohľadňovať opatrenia týkajúce sa priorit dočasnej starostlivosti. V každom prípade by sa v dôsledku príjmu z práce nemali neprimerane znižovať sociálne dávky, aby sa neoslabila motivácia ľudí zamestnať sa.

4.3.2 Účasť na verejných pracovných programoch a príležitosti v sektore sociálneho hospodárstva by sa mali plne rozvíjať najmä pre zraniteľnejšie kategórie.

4.3.3 Pre dlhodobo nezamestnané a neaktívne osoby, ktoré môžu vstúpiť na trh práce, je osobitne dôležitá cieleňá podpora. Dávky podpory v zamestnanosti spolu so štrukturálnymi opatreniami, ktoré majú zraniteľným skupinám pomôcť začleniť sa, im môžu uľahčiť vstup na trh práce, ale mali by byť dočasné.

4.3.4 Účasť na aktivačných programoch si vyžaduje dostupnosť primeraných opatrení, ako sú programy v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania, sprevádzané podpornými službami, ako je poradenstvo, koučing alebo pomoc pri hľadaní zamestnania. Vypracovanie účinných opatrení si vyžaduje silné zapojenie členských štátov do aktívnych politik trhu práce v spolupráci s príslušnými zainteresovanými stranami, ako sú sociálni partneri. Administratíva a jej zamestnanci by mali byť kvalifikovaní na svoju náročnú úlohu a mali by čerpať z odborných a vedeckých poznatkov. Systematicky by sa mali zohľadňovať individuálne kvalifikácie, potenciál, zručnosti a kariérne plány nezamestnaných osôb.

(?) Úloha dávok podpory v zamestnanosti na trhu práce je zdôraznená v bode 3.4.3 stanoviska SOC/737 na tému *Usmernenia pre politiky zamestnanosti členských štátov* (Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 161).

4.4 Prístup k základným službám

4.4.1 V odporúčaní sa potvrdzuje, že je potrebné zaručiť účinný prístup ku kvalitným a cenovo dostupným základným službám (voda, sanitácia, energia, doprava, finančné služby a digitálna komunikácia), ako sa uvádza v zásade č. 20 Európskeho piliera sociálnych práv. Digitalizácia by sa mala považovať za nový sociálny určujúci faktor pre prístup k základným službám a mali by sa prijať opatrenia na preklopenie digitálnej priepasti.

4.5 Riadenie

4.5.1 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zefektívniť riadenie záchraných sociálnych sietí na všetkých úrovniach. Osobitná pozornosť by sa mala venovať intenzívnej koordinácii rôznych zainteresovaných strán, a to horizontálnej, ako aj vertikálnej. Úlohy a povinnosti zainteresovaných strán by sa mali jasne vymedziť, pričom sa treba vyhnúť uzavretému spôsobu myslenia.

4.5.2 Do zavádzania systémov minimálneho príjmu by mali byť zapojené všetky príslušné zainteresované strany vrátane organizácií občianskej spoločnosti (najmä organizácií pracujúcich s ľuďmi, ktorých zasiahla chudoba), poskytovateľov sociálnych služieb a sociálnych partnerov vo všetkých členských štátoch. Pri navrhovaní systémov priebežného monitorovania a hodnotenia by sa mali uskutočniť konzultácie so zainteresovanými stranami.

4.6 Monitorovanie

4.6.1 Ako sa uvádza v politickej dohode Rady, na to, aby sa čo najefektívnejšie dosiahli ciele tohto odporúčania, je potrebné, pomocou pravidelných hodnotení, nepretržite monitorovať vykonávanie politík na podporu príjmu a súvisiacich aktivačných opatrení na trhu práce, ako aj prístup k službám. Správy členských štátov o pokroku by sa mali vypracúvať so zmysluplným zapojením príslušných organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych organizácií a sociálnych partnerov alebo by sa ich správy mali pravidelne skúmať v rámci monitorovacieho mechanizmu Komisie. EHSV nie je jedna z mnohých zainteresovaných strán na úrovni EÚ, ako sa uvádza v návrhu odporúčania, ale je to kľúčová inštitúcia v procese monitorovania ustanovená v zmluve.

4.6.2 Systémy minimálneho príjmu by mali zahŕňať záruky, ktorými sa zabezpečí, že aktuálni či potenciálni príjemcovia nebudú diskriminovaní, ako aj mechanizmy, ktoré zaisťujú prístupnosť zraniteľným skupinám. Všetky členské štáty by mali zriadiť vnútorné orgány na monitorovanie rešpektovania ochrany údajov a základných práv všetkých zainteresovaných strán.

4.6.3 V záujme dosiahnutia pokroku je dôležité stavať na dostupných informáciách na úrovni EÚ a zapojiť sa do potrebných opatrení, aby mal každý členský štát lepšie možnosti na zlepšenie fungovania vnútroštátnych systémov na zaistenie príjmu. Mali by sa preto organizovať výmeny o vnútroštátnych postupoch, tematické semináre a podujatia. EHSV v tejto súvislosti a v záujme preskúmania pokroku víta navrhované inštitucionálne činnosti, ako je posilnenie doterajšej spolupráce medzi Komisiou a členskými štátmi v rámci Výboru pre sociálnu ochranu, Výboru pre zamestnanosť a siete verejných služieb zamestnanosti. Je však potrebné nájsť spôsoby, ako prekonať prekážky a ťažkosti spôsobené právnymi predpismi o ochrane údajov, ktoré môžu zbytočne brániť hladkej spolupráci medzi orgánmi.

4.6.4 Fázy monitorovania členských štátov sú nevyhnutné najmä v prípade krajín, ktoré ešte stále zaostávajú v dosahovaní cieľov. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité stanoviť jasný postup s využitím európskeho semestra a iných nástrojov, ktoré umožnia sledovať pokrok všetkých členských štátov.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov v otázkach zamestnania a povolania a o vypustení článku 20 smernice 2006/54/ES a článku 11 smernice 2010/41/EÚ

[COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD)]

Návrh smernice Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania s osobami v oblasti zamestnania a povolania bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi v otázkach sociálneho zabezpečenia, ako aj pri prístupe k tovaru a službám a pri dodávaní tovaru a poskytovaní služieb, a o vypustení článku 13 smernice 2000/43/ES a článku 12 smernice 2004/113/ES

[COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP)]

(2023/C 184/13)

Spravodajcovia: **Sif HOLST** a **Nicoletta MERLO**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 15. 12. 2022 [COM(2022) 688 final] Rada Európskej únie, 21. 12. 2022 [COM(2022) 688 final] Európska komisia, 8. 2. 2023 [COM(2020) 689 final]
Právny základ	článok 19 ods. 1 a článok 157 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	164/01/02

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta iniciatívu poveriť subjekty pre rovnaké zaobchádzanie úlohou obhajcov práv obetí diskriminácie a osobitne víta výslovné zameranie sa na podporu, prevenciu a poskytovanie primeraných zdrojov, ktoré umožnia týmto subjektom nezávisle a efektívne vykonávať ich úlohu.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že v navrhovaných smerniciach je dôležité nájsť správnu rovnováhu medzi stanovením noriem pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a subsidiaritou a zároveň zabezpečiť, aby celkový cieľ smerníc – zvýšiť silu a účinnosť subjektov pre rovnaké zaobchádzanie – zostal prioritou.

1.3. EHSV sa domnieva, že nedostatočné zohľadnenie prierezových a viacnásobných foriem diskriminácie by bolo premárnenou príležitosťou, a preto žiada, aby sa aspekt prierezovosti zohľadnil v politikách na národnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ s cieľom zaručiť ochranu každej obeť.

1.4. EHSV víta zavedenie navrhovanej právnej povinnosti pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, aby boli nezávislé od vonkajšieho vplyvu a aby mali dostatočné udržateľné ľudské, odborné, technické a finančné zdroje.

1.5. EHSV podporuje povinnosť verejných inštitúcií včas viesť konzultácie so subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie a zohľadniť ich odporúčania, ale odporúča, aby sa od členských štátov vyžadovalo podávanie správ o opatreniach prijatých v rámci spolupráce so subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie a o výsledkoch týchto opatrení.

1.6. EHSV sa domnieva, že zverenie mechanizmu dohľadu Európskej komisii zaručuje, že sa monitorovaniu bude venovať veľká pozornosť. Na to, aby to bolo účinné, však žiada, aby sa zväžilo, či je možné skrátiť časový rámec na podávanie správ na tri roky namiesto piatich rokov navrhnutých v smerniciach.

1.7. EHSV víta objasnenie, že prístupnosť pre všetkých si vyžaduje aj zameranie sa na požiadavky na prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím, a zdôrazňuje, že prístupnosť môže byť aj otázkou prístupu k poradenstvu.

1.8. EHSV sa domnieva, že je veľmi dôležité rešpektovať rozmanitosť vnútroštátnych právnych rámcov a postupov v oblasti nediskriminácie (vrátane skutočnosti, že mnohé členské štáty udelili subjektom pre rovnaké zaobchádzanie právomoci nad rámec minimálnych požiadaviek existujúcich smerníc o rovnosti) a zohľadniť rozdiely v spôsobe zapojenia sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti do tohto procesu. Návrhy by mali rešpektovať zásady subsidiarity a proporcionality a zároveň chrániť pred znižovaním existujúcich noriem ochrany obetí diskriminácie. EHSV ďalej trvá na tom, že návrhy musia podporovať vedúcu úlohu sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti pri vykonávaní vnútroštátnych rámcov v oblasti nediskriminácie a posilňovať existujúce postupy podpory sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti zo strany subjektov pre rovnaké zaobchádzanie.

1.9. EHSV uznáva, že pri uplatňovaní vyšetrovacích právomocí v súvislosti s konaniami v mene alebo na podporu obetí diskriminácie nesmú byť dotknuté právomoci a nezávislosť vyšetrovania, ktoré vedú súdy, tribunály a iné verejné monitorovacie orgány, ako sú inšpektoráty práce.

1.10. EHSV žiada, aby sa sťažovateľom poskytla primeraná ochrana s cieľom zaručiť primerané odškodnenie za porušenie zákona, ktorého obeťou bol sťažovateľ, a aby sa zabezpečili sankcie pre páchatel'ov s cieľom zamerať sa na individuálny prístup k obetiam násilia alebo diskriminácie. Sankcie, ktoré môžu zahŕňať vyplatenie náhrady za ujmu obeti, musia byť účinné, primerané a odrádzajúce a stanovené na národnej úrovni v súlade s vnútroštátnymi právnymi rámcami a postupmi⁽¹⁾.

1.11. EHSV navrhuje, aby podporu osvetových kampaní o právach EÚ a rešpektovaní rozmanitosti rozvinula a financovala Európska komisia, aby ich na miestnej úrovni uskutočňovali národné subjekty pre rovnaké zaobchádzanie spolu s občianskou spoločnosťou a aby boli prispôbené potrebám území. Osobitnú pozornosť treba venovať najzraniteľnejším skupinám a mali by sa plánovať osobitné kampane zamerané na deti a mladých ľudí v škole od útleho veku.

1.12. EHSV vyzýva na pravidelný zber a analýzu rozčlenených údajov s cieľom monitorovať nerovnosti a diskrimináciu vrátane viacnásobnej diskriminácie a zdôrazňuje význam systematického výskumu nerovností a diskriminácie, a to aj v spolupráci s organizovanou občianskou spoločnosťou a sociálnymi partnermi v otázkach súvisiacich s pracoviskom.

2. Kontext stanoviska

2.1. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie sú vnútroštátne verejné inštitúcie zriadené v celej Európe na podporu rovnakého zaobchádzania pre všetkých a na boj proti diskriminácii. Ide o nezávislé organizácie, ktoré chránia obeť diskriminácie a pomáhajú im, monitorujú otázky diskriminácie a podávajú o nich správy. Zohrávajú zásadnú úlohu v štruktúre EÚ v oblasti nediskriminácie⁽²⁾.

(1) Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (článok 17 Sankcie) (Ú. v. EÚ L 303, 2.12.2000, s. 16).

(2) Equinet.

2.2. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie sa prvýkrát stanovili v smernici o rasovej rovnosti (2000/43/ES) ⁽³⁾. Tri ďalšie smernice zverili týmto subjektom rovnaké poslanie v príslušnej oblasti: smernica o rodovej rovnosti v oblasti tovaru a služieb (2004/113/ES) ⁽⁴⁾, smernica o rodovej rovnosti v oblasti zamestnania (2006/54/ES) ⁽⁵⁾ a smernica o rodovej rovnosti v oblasti samostatnej zárobkovej činnosti (2010/41/EÚ) ⁽⁶⁾.

2.3. Tieto smernice neobsahujú odkazy na štruktúru a fungovanie subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, ale stanovujú len určité minimálne právomoci, a teda nebránia existencii ani podstatných rozdielov medzi členskými štátmi. Európska komisia prijala v roku 2018 odporúčanie o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie ⁽⁷⁾ s cieľom riešiť výzvy vyplývajúce zo širokých a neúplných ustanovení o subjektoch pre rovnaké zaobchádzanie v smerniciach EÚ. Ani toto odporúčanie však nedokázalo preklenúť tento rozdiel ⁽⁸⁾.

2.4. Európska komisia 7. decembra 2022 prijala dva návrhy ⁽⁹⁾ na posilnenie subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, najmä ich nezávislosti, zdrojov a právomocí, aby mohli účinnejšie bojovať proti diskriminácii v Európe podľa všetkých smerníc, ktoré už boli prijaté v oblasti rovnakého zaobchádzania.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Rovnosť ako jedna zo základných hodnôt EÚ je tiež jednou z priorit EHSV. Vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽¹⁰⁾ EHSV uznal úsilie, ktoré EÚ vyvíja v oblasti rovnosti medzi ženami a mužmi, ochrany pred diskrimináciou na základe etnického pôvodu, rasy alebo veku, náboženstva, názoru alebo presvedčenia, ochrany práv LGBTQIA+ osôb, práv osôb so zdravotným postihnutím, ako aj v oblasti integrácie Rómov a presadzovania práv migrantov. EHSV tiež zdôraznil potrebu silných politík, skutočných zdrojov, dlhodobej angažovanosti a vyššej podpory pre vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a ľudské práva, najmä pokiaľ ide o zlepšenie ich nezávislosti, efektívnosti a zvýšenie počtu zamestnancov a pridelených finančných prostriedkov ⁽¹¹⁾.

3.2. EHSV víta túto iniciatívu zameranú na posilnenie postavenia subjektov pre rovnaké zaobchádzanie ako obhajcov práv obetí diskriminácie a považuje ju za nevyhnutný príspevok k širšej práci Európskej komisie na ceste k Únii rovnosti, ktorá sa zameriava na podporu rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie ako všeobecnú zásadu práva EÚ.

3.3. EHSV osobitne víta, že sa tieto dva návrhy výslovne zameriavajú na podporu a prevenciu ako včasné uznanie potreby politík, krokov a minimálnych noriem, ktoré riešia štruktúrnu diskrimináciu a často pretrvávajúce stereotypy v našej spoločnosti, pričom podporujú väčšiu jednotnosť medzi členskými štátmi a zároveň rešpektujú existujúce fungujúce štruktúry a prístupy na národnej úrovni.

3.4. EHSV zdôrazňuje, že v navrhovaných smerniciach je dôležité nájsť správnu rovnováhu medzi stanovením noriem pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a subsidiaritou a zároveň zabezpečiť, aby zastrešujúci cieľ smerníc – zvýšiť silu, nezávislosť a účinnosť subjektov pre rovnaké zaobchádzanie – zostal prioritou.

⁽³⁾ Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁽⁴⁾ Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu (Ú. v. EÚ L 373, 21.12.2004, s. 37).

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006, s. 23.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 180, 15.7.2010, s. 1.

⁽⁷⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/951 z 22. júna 2018 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie (Ú. v. EÚ L 167, 4.7.2018, s. 28).

⁽⁸⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/951 z 22. júna 2018 o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie (Ú. v. EÚ L 167, 4.7.2018, s. 28).

⁽⁹⁾ COM(2022) 688 final a COM(2022) 689 final.

⁽¹⁰⁾ Pozri najmä tieto stanoviská: *Situácia žien so zdravotným postihnutím* (SOC/579) (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20), *Situácia rómskych žien* (SOC/585) (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 20), *Príprava programu EÚ v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2020 – 2030* (SOC/616) (Ú. v. EÚ C 97, 24.3.2020, s. 41), *Riadenie rozmanitosti v členských štátoch EÚ* (SOC/642) (Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 7), *Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025* (SOC/667) (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 128), *Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027* (SOC/668) (Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 134), *Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030* (SOC/680) (Ú. v. EÚ C 374, 16.9.2021, s. 50) a *Nový strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov*.

⁽¹¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Zlepšenie rovnosti v EÚ* (Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 56).

3.5. EHSV súhlasí s Európskou komisiou, že na to, aby každý mohol žiť, prosperovať a existovať bez ohľadu na rozdiely, je potrebné posilniť postavenie existujúcich subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, aby mohli naplno využiť svoj potenciál a aby boli lepšie pripravené predchádzať diskriminácii a pomáhať obetiam diskriminácie.

3.6. EHSV sa domnieva, že podpora subjektov pre rovnaké zaobchádzanie má zásadný význam pre zabezpečenie základných práv všetkých občanov EÚ. Aktívnou podporou subjektov pre rovnaké zaobchádzanie zabezpečuje EÚ podporu všetkých občanov EÚ, ktorí sú diskriminovaní, a zabezpečuje ich právo na podporu a zastúpenie.

3.7. EHSV pripomína bod 2.10 stanoviska na tému *Zlepšenie rovnosti v EÚ* ⁽¹²⁾, ktorom vyjadruje svoje presvedčenie, „že presadzovanie rovnosti a ochrana základných práv sa musia začleniť do širšej sociálnej vízie, kde sa znásobujú a posilňujú nástroje, pomocou ktorých členské štáty a európske inštitúcie poskytujú podporu jednotlivcom a verejným a súkromným subjektom“.

3.8. V tejto oblasti sú potrebné opatrenia na úrovni EÚ, ktoré sú v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality a s ostatnými politikami Únie. Európska komisia vyhlásila, že táto iniciatíva reviduje už existujúce právne predpisy s cieľom zvýšiť ich účinnosť, stanoví minimálne normy a zapojí sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Posilnenie právomocí subjektov pre rovnaké zaobchádzanie

4.1.1. Vzhľadom na dlhotrvajúcu patovú situáciu v súvislosti s takzvanou horizontálnou smernicou a na základe prístupu zameraného na obeť, v rámci ktorého prieskum v súdnom konaní znamená odopieranie spravodlivosti, sa EHSV domnieva, že ak by sa náležite nezohľadnili prierezové a viacnásobné formy diskriminácie, bola by to premárnená príležitosť. Niektoré formy diskriminácie nemožno riešiť skúmaním individuálnych diskriminačných dôvodov a vyžadujú si prierezový prístup.

4.1.2. Hoci sa v mnohých existujúcich smerniciach vyžaduje, aby členské štáty zriadili vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, súčasné pravidlá EÚ ponechávajú široký priestor na voľné uváženie, pokiaľ ide o vytvorenie a fungovanie, a medzi subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie existujú značné rozdiely, pokiaľ ide o právomoci, nezávislosť, zdroje, prístupnosť a účinnosť. Cieľom novej iniciatívy, ktorou sa zavádzajú minimálne normy pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, je prispieť k úsiliu Európskej komisie priblížiť sa k Únii rovnosti a posilniť účinnosť právnych predpisov EÚ o nediskriminácii.

4.1.3. Návrh Európskej komisie rozšíriť mandát subjektov pre rovnaké zaobchádzanie na smernicu Rady 79/7/EHS, aby uvedené subjekty mohli poskytovať ochranu pred diskrimináciou na základe pohlavia v oblasti štátneho sociálneho zabezpečenia, nesmie mať vplyv na úlohu a právomoci sociálnych partnerov a mal by slúžiť na posilnenie a podporu ich činnosti.

4.1.4. EHSV uznáva ústrednú úlohu a podporuje zavedenie navrhovanej právnej požiadavky pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie, aby boli nezávislé od vonkajšieho vplyvu a aby mali zabezpečené dostatočné udržateľné ľudské, odborné, technické a finančné zdroje.

4.1.5. EHSV víta navrhované silné záruky nezávislosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, ktoré majú zásadný význam pre ich schopnosť poskytovať dostatočnú podporu občanom.

4.1.6. EHSV zdôrazňuje, že je mimoriadne dôležité zaručiť dostupnosť a primeranosť ľudských, technických a finančných zdrojov poskytovaných subjektom pre rovnaké zaobchádzanie. Zdroje sú predpokladom nezávislosti subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, ako aj ich schopnosti účinne chrániť obeť a predchádzať diskriminácii.

4.1.7. Súčasťou návrhu Európskej komisie je požiadavka, aby verejné inštitúcie včas konzultovali so subjektmi pre rovnaké zaobchádzanie a zohľadnili ich odporúčania. EHSV odporúča vyžadovať od členských štátov, aby podávali správy o tom, aké opatrenia prijali v súvislosti s odporúčaniami subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, ako aj o výsledkoch týchto opatrení.

⁽¹²⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Zlepšenie rovnosti v EÚ* (Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 56).

4.1.8. V návrhu sa takisto stanovuje, že Európska komisia zavedie spoločné ukazovatele na meranie a zabezpečenie porovnateľnosti údajov zozbieraných na vnútroštátnej úrovni a každých päť rokov vydá správu o subjektoch pre rovnaké zaobchádzanie v celej EÚ. EHSV by uvítal kratší časový rámec pre tento proces, a preto navrhuje, aby Európska komisia skrátila vykazované obdobie na tri roky.

4.1.9. Význam monitorovania nemožno zdôrazňovať v prehnanej miere. Je to jediný spôsob, ako zabezpečiť, aby subjekty pre rovnaké zaobchádzanie mohli byť skutočne efektívne a schopné poskytovať potrebnú podporu obetiam diskriminácie. EHSV sa domnieva, že zverenie mechanizmu dohľadu Európskej komisii zabezpečuje vysokú mieru zamerania na monitorovanie.

4.1.10. EHSV sa tiež domnieva, že Európska komisia musí aktívne podporovať všeobecný prístup všetkých obetí k zdrojom a pomoci subjektov pre rovnaké zaobchádzanie. To možno dosiahnuť prostredníctvom účinného dohľadu, primeranej podpory subjektov pre rovnaké zaobchádzanie pôsobiacich na miestnej úrovni a dialógu s členskými štátmi. Zapojenie organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov do dialógu môže priniesť významnú pridanú hodnotu a ďalší účinný dohľad.

4.1.11. EHSV naďalej vyzýva na intenzívnejšiu spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti a obhajcami ľudských práv, ktorí pracujú v prvej línii, najmä v marginalizovaných a zraniteľných komunitách, ako aj na podporu týchto organizácií a subjektov, ako sa uvádza v jeho predchádzajúcich dokumentoch⁽¹³⁾.

4.1.12. EHSV pripomína, že „kombinácia rasy, etnického pôvodu, spoločenskej triedy, veku, sexuálnej orientácie, štátnej príslušnosti, náboženstva, pohlavia, zdravotného postihnutia, postavenia utečenca alebo migranta atď. má multiplikačný účinok zvyšujúci diskrimináciu“⁽¹⁴⁾, a domnieva sa, že je dôležité pokračovať v programoch na podporu výmeny poznatkov a vzdelávania na všetkých úrovniach, a to aj zabezpečením prierezového prístupu k práci.

4.1.13. EHSV víta skutočnosť, že smernice obsahujú ustanovenia o subjektoch s viacerými mandátmi na zabezpečenie potrebných zdrojov a viditeľnosti funkcie rovnosti. Význam pojmu „autonómny výkon mandátu v oblasti rovnosti“ sa však bude musieť ďalej vymedziť a vysvetliť – pričom sa zabezpečí aj to, aby si to nevyžadovalo úplné oddelenie rôznych mandátov v prípadoch, keď ich možno použiť na vzájomné posilňovanie a dopĺňanie. Zavedenie štrukturálnej „záruky“ v subjektoch pre rovnaké zaobchádzanie s rôznymi špecializovanými oddeleniami by mohlo byť kontraproduktívne, ak výsledkom majú byť silné subjekty pre rovnaké zaobchádzanie.

4.2. Účinný prístup k spravodlivosti pre obeť diskriminácie

4.2.1. Súčasťou návrhov je zabezpečiť, aby sa pri riešení diskriminácie posilnili subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a aby boli ich služby na rovnakom základe bezplatné a prístupné všetkým obetiam.

4.2.2. EHSV sa domnieva, že pomoc, ktorú poskytujú subjekty pre rovnaké zaobchádzanie je nevyhnutná na zabezpečenie toho, aby sa obeť diskriminácie neuchyľovali k individuálnemu využívaniu súdnych prostriedkov nápravy a právnych predpisov. Tieto právomoci však nesmú mať vplyv na právomoci sociálnych partnerov v oblasti kolektívneho zastupovania a súdnych sporov, majú ich dopĺňať. EHSV tiež oceňuje objasnenie skutočnosti, že prístupnosť pre všetkých si vyžaduje aj riešenie prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím, a zdôrazňuje, že prístupnosť môže predstavovať aj otázku prístupu k poradenstvu, napríklad ak osoby žijú na vzdialenom mieste alebo ak majú ťažkosti s prístupom k online zdrojom. Pomoc subjektov pre rovnaké zaobchádzanie je nevyhnutnou podmienkou riešenia štrukturálnych, prierezových a systémových rozmerov nerovností.

4.2.3. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby subjekty pre rovnaké zaobchádzanie mohli konať v prípade sťažností obetí, ako aj nastoľovať problémy na všeobecnejšej úrovni, a to z vlastnej iniciatívy alebo po dialógu s príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti alebo sociálnymi partnermi. Obava z dôsledkov vrátane straty živobytia by mohla obetiam skomplikovať rozhodnutie ozvať sa. Prekážkou môže byť aj nedostatočná informovanosť o právach a spôsoboch ich presadzovania.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 50.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20.

4.2.4. Je veľmi dôležité zohľadniť značnú rozmanitosť členských štátov, pokiaľ ide o počet, štruktúru a spôsob fungovania subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, a rešpektovať vnútroštátne právne rámce a postupy a zároveň zabezpečiť, aby sa neznižovali existujúce normy ochrany proti diskriminácii vrátane oslabenia súčasných právomocí subjektov pre rovnaké zaobchádzanie v rámci rôznych vnútroštátnych právnych predpisov. Okrem toho existujú aj rozdiely, pokiaľ ide o zapojenie organizácií sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti do tohto procesu, čo sa musí zohľadniť⁽¹⁵⁾.

4.2.5. EHSV sa domnieva, že právo subjektov pre rovnaké zaobchádzanie zúčastňovať sa na súdnych konaniach, ktoré sa už uplatňuje vo viacerých členských štátoch, je nevyhnutné na zabezpečenie lepšej ochrany zásad rovnakého zaobchádzania, najmä v situáciách, keď obeť nemajú prístup k spravodlivosti z dôvodu procesných alebo finančných prekážok a nedokážu sa spojiť so sociálnymi partnermi. EHSV ďalej zdôrazňuje, že v súlade s platnými smernicami o rovnosti by právomoci subjektov pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti súdnych sporov nemali byť dotknuté a mali by dopĺňať príslušné právomoci a právne postavenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti podľa kritérií stanovených vo vnútroštátnych právnych predpisoch⁽¹⁶⁾. V tejto súvislosti je veľmi dôležité, aby subjekty pre rovnaké zaobchádzanie spolupracovali na národnej úrovni so súdmi, so špecializovanými správnyimi súdmi, ako sú súdy venujúce sa pracovnoprávnym sporom, a so sociálnymi partnermi.

4.2.6. EHSV uznáva, že splnenie povinností týkajúcich sa dôkazného bremena podľa existujúcich smerníc o rovnakom zaobchádzaní znamená, že prístup k dôkazom musia mať všetky strany, ktoré majú oprávnený záujem na začatí konania v mene alebo na podporu obeť diskriminácie, ako sú sociálni partneri, orgány pre rovnaké zaobchádzanie a organizácie občianskej spoločnosti. Pri uplatňovaní vyšetrovacích právomocí v tejto súvislosti nesmú byť dotknuté právomoci a nezávislosť vyšetrovania, ktoré vedú súdy, tribunály a iné verejné monitorovacie orgány, ako sú inšpektoráty práce.

4.2.7. EHSV sa domnieva, že tieto dva návrhy by sa mali viac zamerať na individuálny prístup k obeť násillia alebo diskriminácie. V tejto súvislosti by sa sťažovateľom mala poskytnúť primeraná ochrana, aby nemlčali z obavy pred možnými následkami. Za porušenie zákona, ktorého predmetom bola obeť, by sa mala zaručiť primeraná a vhodná náhrada škody a mali by sa zabezpečiť sankcie pre páchatel'ov. Sankcie, ktoré môžu zahŕňať vyplatenie náhrady za ujmu obeť, musia byť účinné, primerané a odrádzajúce v súlade s článkom 17 smernice 2000/78/ES⁽¹⁷⁾.

4.3. Zvyšovanie informovanosti

4.3.1. EHSV víta zameranie na zvyšovanie informovanosti a zdôrazňuje, že je dôležité, aby členské štáty a subjekty pre rovnaké zaobchádzanie zintenzívnili úsilie o zvyšovanie informovanosti, a to aj podporou organizovanej občianskej spoločnosti s cieľom predchádzať diskriminácii a vytvárať rovnosť. EHSV navrhuje, aby osvetové kampane o právach EÚ a rešpektovaní rozmanitosti, ktoré vypracovala a financuje Európska komisia, vykonávali vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie spolu s organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi a aby boli prispôsobené miestnym potrebám. Osobitnú pozornosť treba venovať najzraniteľnejším skupinám a mali by sa plánovať osobitné kampane zamerané na deti a mladých ľudí v škole od útleho veku.

4.3.2. EHSV vyzýva na zapojenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti do prípravy, realizácie a šírenia týchto informačných kampaní. Poznatky príslušných organizácií posilnia dosah a účinnosť kampaní a môžu sprostredkovať názory najzraniteľnejších skupín.

4.4. Zber údajov

4.4.1. Subjekty pre rovnaké zaobchádzanie zohrávajú dôležitú úlohu pri zbere údajov, ktoré prekračujú rámec údajov o ich vlastnej práci. Táto skutočnosť sa v smerniciach uznáva a okrem iného sa subjektom pre rovnaké zaobchádzanie udeľujú právomoci na prístup k štatistikám zozbieraným verejnými a súkromnými subjektmi vrátane verejných orgánov, odborových zväzov, podnikov a organizácií občianskej spoločnosti. Tieto štatistické informácie by nemali obsahovať žiadne

⁽¹⁵⁾ Otázky týkajúce sa aktívnej legitímácie všetkých strán s oprávneným záujmom zapojiť sa do konaní o nediskriminácii podľa smerníc EÚ o rovnosti, ako sú odborové zväzy, združenia zamestnávateľov, subjekty pre rovnaké zaobchádzanie a organizácie občianskej spoločnosti upravujú platné smernice EÚ o rovnosti, konkrétne článok 9 ods. 2 rámcovej smernice o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní a povolani (smernica 2000/78/ES) a článok 17 ods. 2 prepracovaného znenia smernice o rodovej rovnosti (smernica 2006/54/ES).

⁽¹⁶⁾ Odôvodnenie 34 návrhu smernice COM(2022) 688 final a odôvodnenie 35 návrhu smernice COM(2022) 689 final, v ktorých sa uvádza, že navrhovanými ustanoveniami o práve vystupovať v súdnych konaniach nie sú dotknuté práva, právomoci a úlohy sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti, ktoré presadzujú záväzky vyplývajúce z antidiskriminačných právnych predpisov.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16.

osobné údaje a ich zber musí čo najviac obmedziť dodatočnú administratívnu alebo finančnú záťaž pre subjekty predkladajúce informácie. Takisto sa od týchto subjektov vyžaduje, aby vypracúvali výročné správy o činnosti a pravidelné správy o stave rovnakého zaobchádzania a diskriminácie v krajine. Hoci ide o významné a rozsiahle právomoci, ktoré možno veľmi dobre využiť, sú tiež náročné na zdroje. EHSV preto zdôrazňuje, že je dôležité poskytnúť subjektom pre rovnaké zaobchádzanie primerané dodatočné zdroje na uplatňovanie týchto právomocí.

4.4.2. S cieľom zabezpečiť pravidelné zameranie na existujúce nerovnosti a diskrimináciu EHSV požaduje pravidelný zber a analýzu rozčlenených údajov s cieľom monitorovať diskrimináciu na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie.

4.4.3. EHSV zdôrazňuje význam pravidelného výskumu nerovnosti a diskriminácie a potrebu intenzívnej spolupráce medzi Európskou komisiou, členskými štátmi, organizáciami pre ľudské práva a organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi v otázkach týkajúcich sa pracoviska, pokiaľ ide o monitorovanie, hodnotenie a rozvoj politického programu.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Revízia akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín

[COM(2022) 581 final]

(2023/C 184/14)

Spravodajkyňa: **Ozlem YILDIRIM**

Spoluspravodajca: **Cillian LOHAN**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 25. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	9. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/0/1

1. Závety a odporúčania

1.1. Revidovaný akčný plán EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín obsahuje mnohé správne prvky, vďaka ktorým by mohol byť úspešný. Štyri priority a ich ciele sú dobre navrhnuté a predstavujú vylepšenie predchádzajúcej verzie. EHSV však má obavy v súvislosti so zdrojmi, ktoré budú pridelené na vykonávanie plánu na vnútroštátnej úrovni, a či sú dostatočné, keďže nedostatok zdrojov by mohol viesť k zlyhaniu plánu, ako to bolo v prípade predchádzajúceho plánu.

1.2. EHSV víta skutočnosť, že Európska komisia sa zaviazala poskytnúť dostatočné finančné a ľudské zdroje na obmedzenie obchodovania s voľne žijúcimi druhmi začlenením obchodovania s voľne žijúcimi druhmi do finančných prostriedkov EÚ na: i) bezpečnosť a organizovanú trestnú činnosť; ii) životné prostredie a iii) medzinárodnú spoluprácu/partnerstvá. Zvlášť by malo ísť o prioritu najmä v rámci: platformy EMPACT, Fondu pre vnútornú bezpečnosť, programu LIFE, programu Interreg a Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce.

1.3. Je však dôležité dohodnúť sa na percentuálnom podiele z týchto fondov, ktorý sa má úplne vyčleniť na obmedzenie obchodovania s voľne žijúcimi druhmi s cieľom prispieť k vyvodeniu zodpovednosti za akčný plán. Členské štáty by sa mali zaviazat poskytnúť dostatočné finančné prostriedky na rozvoj špecializovaných pracovníkov vo svojich krajinách v snahe bojovať proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi. Pridelené finančné prostriedky by sa mali vykazovať, monitorovať a vyhodnocovať ako súčasť vykonávania akčného plánu na vnútroštátnej úrovni. Tieto zdroje by mali pokrývať vybavenie, ako aj pracovníkov. Pracovníci by zároveň mali mať kvalitné pracovné podmienky, možnosť naplno uplatňovať práva na kolektívne vyjednávanie a progresívnu kariérnu štruktúru. To je kľúčom k prilákaniu najlepších ľudí a zachovaniu vysokej úrovne motivácie. Osobitná pozornosť by sa mala venovať otázkam týkajúcim sa zdravia, dobrých životných podmienok a osobnej bezpečnosti.

1.4. Boj proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi by sa mal začleniť do všetkých oblastí politiky na úrovni EÚ a členských štátov. Mala by existovať jednotná a minimálna úroveň odbornej prípravy pre všetkých aktérov zapojených do predchádzania nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi a adekvátne budovanie kapacít v závislosti od zručností požadovaných v rôznych oblastiach, v ktorých sa prihliada na nezákonné obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi. Špecializované útvary alebo pracovníci by mali absolvovať odbornú prípravu spolu s prokurátormi, sudcami, colníkmi, vnútroštátnymi orgánmi CITES a policajnými orgánmi. Mali by byť schopné odhaľovať, zatýkať, stíhať a súdiť osoby zapojené do trestnej činnosti týkajúcej sa voľne žijúcich živočíchov a rastlín.

1.5. Vo všetkých členských štátoch by sa mali tiež zaviesť jednotné štruktúry a EHSV odporúča, aby mali formu medziagentúrnych výborov a špecializovaných útvarov alebo pracovníkov schopných bojovať proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi. Tieto medziagentúrne výbory by zahŕňali zástupcov špecializovaných útvarov na boj proti obchodovaniu

s voľne žijúcimi druhmi. Medziagentúrne výbory budú užitočné najmä pri konzultáciách a organizovaní spoločných vyšetrovaní v rámci členských štátov s inými agentúrami, ktoré sa zameriavajú na iné nezákonné činnosti, ako sú hospodárske trestné činy a počítačová kriminalita. Tie sú zvyčajne spojené s obchodovaním s voľne žijúcimi druhmi, keďže organizovaní zločinci môžu využívať a využívajú svoje kanály na iné druhy trestnej činnosti (napríklad obchodovanie s drogami a pranie špinavých peňazí) na obchodovanie s výrobkami z voľne žijúcich druhov. So sociálnymi partnermi a s občianskou spoločnosťou by sa mali vytvoriť špecializované kanály určené na komunikáciu a spoluprácu.

1.6. Zahrnutie povinností náležitej starostlivosti pre spoločnosti obchodujúce v EÚ – prostredníctvom ambiciózneho smernice o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti – by mohlo motivovať spoločnosti, aby v prvom rade obchodovali s voľne žijúcimi druhmi získanými udržateľným spôsobom, a odradiť ich od nezákonných činností a pomôcť orgánom presadzovania práva odhaľovať zločincov.

1.7. EHSV sa domnieva, že je dôležité zapojiť obchodné odvetvia podieľajúce sa na obchodovaní s voľne žijúcimi druhmi, aby sa znížil dopyt po výrobkoch z voľne žijúcich druhov v EÚ a obmedzil nezákonný dovoz produktov z voľne žijúcich druhov. Plán zabezpečuje tematické schôdze so skupinou EÚ na presadzovanie práva v oblasti obchodu s voľne žijúcimi druhmi pre príslušných zástupcov odvetvia obchodu s cieľom riešiť konkrétne otázky (napr. tradičná medicína, exotické spoločenské zvieratá, odvetvie luxusného tovaru, cestovný ruch na účely poľovania, odvetvie dreva, odvetvia rybolovu a obchodu s produktmi rybolovu, preprava, kuriérske spoločnosti a online obchod). Kľúčovým prvkom stratégie by však mali byť koordinované informačné kampane pre širokú verejnosť (zamerané najmä na zníženie dopytu). Organizácie občianskej spoločnosti by takisto mohli zohrávať úlohu pri znižovaní dopytu zvyšovaním informovanosti a realizáciou kampaní na zníženie dopytu zameraných na komunity, ktoré v EÚ konzumujú nezákonné produkty z voľne žijúcich druhov.

1.8. EHSV vyzýva Komisiu, aby vnútroštátne a nadnárodné orgány presadzovania práva zapojila do zviditeľňovania prevencie a stíhania obchodu s ohrozenými druhmi, a to v rámci ich komunikácie o organizovanej trestnej činnosti prostredníctvom trvalých komunikačných nástrojov, ako aj dočasných cieľených kampaní.

1.9. Napokon je veľmi dôležité, aby Európska komisia vytvorila jasný a ambiciózný monitorovací a hodnotiaci mechanizmus na sledovanie vykonávania akčného plánu a na meranie jeho pokroku a úspechu, pričom sa zohľadní vonkajšia činnosť EÚ v boji proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi (v súlade s prioritou 4).

2. Základné informácie

2.1. Obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín sa stalo jednou z najlukratívnejších aktivít organizovanej trestnej činnosti na svete a jeho celosvetová hodnota podľa odhadov Európskej komisie dosahuje až 20 mld. EUR ročne⁽¹⁾. Nelegálne obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi na celom svete v posledných rokoch exponenciálne vzrástlo, pretože sa považuje za nízkorizikovú činnosť s vysokou návratnosťou.

2.2. Európska únia je napriek svojmu komplexnému právnemu rámcu na ochranu voľne žijúcich druhov dôležitým trhom určenia a tranzitnou platformou pre voľne žijúce druhy, s ktorými sa nezákonne obchoduje. Význam EÚ ako trhu s nelegálnymi produktmi z voľne žijúcich druhov je podrobne opísaný vo výročných správach o rozsiahlych zhabaniach, ktoré Európska komisia od roku 2011 každoročne požaduje.

2.3. Európska komisia uznala, že EÚ je hlavným trhom pre produkty z voľne žijúcich druhov, a preto vyvinula bezprecedentné úsilie na zvýšenie informovanosti medzi podnikmi, spotrebiteľmi a širokou verejnosťou o charakteristikách a rozsahu obchodovania s voľne žijúcimi druhmi v Európe. Európska komisia preto vo februári 2016 prijala akčný plán EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi zvierat a divorastúcimi druhmi rastlín⁽²⁾, v ktorom sa stanovuje komplexný plán na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi v rámci EÚ a na posilnenie úlohy EÚ v globálnom boji proti týmto nezákonným činnostiam. Napriek úspešnému zviditeľneniu obchodovania s voľne žijúcimi druhmi ako prioritného problému mal akčný plán malý vplyv na zníženie dopytu. Organizácia TRAFFIC⁽³⁾ vydala správu⁽⁴⁾ obsahujúcu údaje o všetkých zhabaniach, na ktoré sa vzťahuje Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) za rok 2018. Vyplyva z nej, že dopyt po voľne žijúcich druhoch v EÚ sa od času, keď sa v roku 2011 zbierali prvé údaje, nezmenil.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/infographics_en.htm.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm.

⁽³⁾ <https://www.traffic.org/>.

⁽⁴⁾ <https://www.traffic.org/site/assets/files/12745/eu-seizures-report-2020-final-web.pdf>.

2.4. Najnovšia správa organizácie TRAFFIC o zhabaniach v roku 2020 ⁽⁵⁾ ukazuje vplyv pandémie ochorenia COVID-19 na obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi. Menší objem obchodu vyvolaný prerušením leteckej dopravy, obchodných operácií a iných prostriedkov na prepravu alebo predaj tovaru v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19 pravdepodobne prispel k poklesu hlásených zhabaní. V roku 2020 sa v EÚ pozorovalo výrazné zníženie množstva zachytených výrobkov, hoci to nemusí nevyhnutne naznačovať posun v dopyte alebo zmenu v dynamike nezákonného obchodovania s voľne žijúcimi druhmi.

2.5. Okrem toho, že je EÚ dovozným trhom, je aj zdrojovým regiónom niektorých ohrozených druhov, ako je napríklad úhor európsky (*Anguilla anguilla*). Od roku 2016 do roku 2017 bolo zatknutých 48 ľudí a zhabaných 4 000 kg živých mladých úhorov v hodnote približne 4 milióny EUR. Okrem toho nie všetky voľne žijúce druhy nezákonne vstupujúce do Európy sú určené na európske trhy, pričom EÚ často pôsobí ako prestupná stanica. Orgány presadzovania práva často zaisťujú šupinavce, morské koníky, slonovinu a žraločie plutvy z Afriky smerujúce do Ázie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EÚ musí zostať ostražitá a zintenzívniť úsilie na zastavenie a zvrátenie obchodovania s voľne žijúcimi druhmi. Tento lukratívny obchod nielenže predstavuje riziko pre ľudské zdravie vzhľadom na nebezpečenstvo prenosu zoonotických ochorení, ale aj priamo oslabuje politiky EÚ určené na podporu udržateľného rozvoja na celom svete, najmä ciele udržateľného rozvoja súvisiace s ochranou globálnej biodiverzity a ekosystémov ⁽⁶⁾, ako aj úsilie o posilnenie dobrej správy vecí verejných a riešenie nerovností.

3.2. Obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi dnes nielenže vystavuje mnohé druhy (vrátane niektorých symbolických druhov) riziku vyhynutia, ale aj bráni udržateľnému hospodárskemu rozvoju ⁽⁷⁾. Stručne povedané, akčný plán EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín sa musí riadne vykonávať, aby bol v súlade s medzinárodnými environmentálnymi dohodami EÚ, najmä s dohovorom CITES a Dohovorom o biologickej diverzite (DBD). EHSV však nabáda Európsku komisiu, aby prekročila rámec týchto medzinárodných dohôd s cieľom zlepšiť ochranu voľne žijúcich druhov v EÚ a obmedziť obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi, čoho prínosy by sa prejavili nielen v EÚ, ale aj na celom svete. Obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi je jednou z hlavných príčin straty biodiverzity, ktorá okrem toho, že vedie k vyhynutiu mnohých druhov, prispieva k zmene klímy tým, že podporuje nezákonnú ťažbu stromov, ktoré sú nevyhnutné na ukladanie uhlíka.

3.3. Rovnako dôležitá je skutočnosť, že musíme zastaviť nadnárodnú organizovanú trestnú činnosť a jej fatálne následky. Podľa správy Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) a Interpolu sa počet trestných činov proti životnému prostrediu zvýšil o 26 % ⁽⁸⁾. Medzi tieto trestné činy patrí obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi, ktoré je hrozbou pre mier, bezpečnosť a právny štát a často sa spája s inými závažnými trestnými činmi, ako je korupcia, počítačová kriminalita a hospodárske trestné činy. V niektorých afrických regiónoch napríklad obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi ohrozuje národnú bezpečnosť. V tejto súvislosti treba spomenúť aj vraždy a atentáty, pretože ľudia zodpovední za ochranu ohrozených druhov čelia skutočnému ohrozeniu svojich životov a za svoje odhodlanie platia vysokú cenu. Nadácia Thin Green Line Foundation zistila, že v rokoch 2009 – 2016 bolo hlásených 595 úmrtí strážcov, ktorí boli zabití pytlákmi. V rozvojových krajinách boli zabití aj ďalšie stovky neznámych strážcov, o ktorých sa nepísalo. V roku 2017 bolo zabitých viac ako 100 strážcov a predpokladá sa, že rok 2018 bude rovnaký s takmer dvoma úmrtiami týždenne ⁽⁹⁾.

3.4. EHSV víta revíziu akčného plánu EÚ na boj proti nezákonnému obchodovaniu s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami a rozhodnutie zaradiť nezákonné obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi medzi hlavné činnosti Európskej komisie. EHSV súhlasí s hodnotením Európskej komisie z predchádzajúceho akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi živočíchmi a rastlinami, z ktorého vyplýva, že hlavným problémom zostáva nedostatok špecializovaných pracovníkov, zdrojov a odbornej prípravy v mnohých členských štátoch a krajinách mimo EÚ. Je tiež dôležité zlepšiť spoluprácu: i) v rámci členských štátov EÚ; ii) medzi členskými štátmi EÚ; iii) medzi EÚ a krajinami mimo EÚ a iv) so zainteresovanými stranami a s občianskou spoločnosťou. Zároveň by sa malo urobiť viac pre zabezpečenie digitálnej vysledovateľnosti a digitálnej spolupráce medzi agentúrami.

⁽⁵⁾ https://www.traffic.org/site/assets/files/17391/2020_eu_seizures_report_final.pdf.

⁽⁶⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/biodiversityandecosystems>.

⁽⁷⁾ Úryvok zo záverov analýzy Európskej komisie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038>

⁽⁸⁾ UNEP-INTERPOL Report: Value of Environmental Crime up 26%.

⁽⁹⁾ <https://globalconservation.org/news/over-one-thousand-park-rangers-die-10-years-protecting-our-parks/>.

3.5. EHSV víta skutočnosť, že Európska komisia spojila revíziu smernice o trestných činoch proti životnému prostrediu s akčným plánom EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín. Obáva sa však, že smernica o trestných činoch proti životnému prostrediu nespĺní úlohu poskytovať účinné a odrádzajúce sankcie za obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi. Rada 9. decembra 2022 prijala svoju pozíciu k dokumentu a výrazne znížila sankcie pre fyzické osoby a zároveň obmedzila harmonizačné ambície týkajúce sa sankcií pre právnické osoby. Úrovně navrhované Radou sú príliš nízke na to, aby boli odrádzajúce a účinné. Maximálne výšky pokút by nemali byť nižšie ako 15 % celkového celosvetového obratu právnickej osoby – oveľa vyššie ako 5 % alebo 3 %, ktoré schválila Rada. Sme presvedčení, že ambiciózna smernica o trestných činoch proti životnému prostrediu má zásadný význam pre dosiahnutie úspechu akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. V akčnom pláne by sa malo výslovne odkazovať na oznamovateľov a ďalších obhajcov environmentálnych ľudských práv ako na príslušné zainteresované strany pri jeho vypracúvaní a vykonávaní na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, keďže zohrávajú kľúčovú úlohu pri odhaľovaní porušovania právnych predpisov v oblasti životného prostredia a predchádzaní tomuto porušovaniu. Tieto osoby by tiež mali byť chránené pred zastrášaním alebo súdnym sporom pri nahlasovaní obchodovania s voľne žijúcimi druhmi alebo pomoci pri vyšetrovaní, ako sa v súčasnosti uvádza v smernici o trestných činoch proti životnému prostrediu.

4.2. EHSV sa domnieva, že je dôležité zapojiť obchodné odvetvia podieľajúce sa na obchodovaní s voľne žijúcimi druhmi, aby sa znížil dopyt po výrobkoch z voľne žijúcich druhov v EÚ, obmedzilo nezákonné obchodovanie s voľne žijúcimi druhmi a zabezpečilo, že akýkoľvek obchod s týmito druhmi bude zákonný a udržateľný. Plán zabezpečuje tematické schôdze so skupinou EÚ na presadzovanie práva v oblasti obchodu s voľne žijúcimi druhmi pre príslušných zástupcov odvetvia obchodu s cieľom riešiť konkrétne otázky (napr. tradičná medicína, exotické spoločenské zvieratá, odvetvie luxusného tovaru, cestovný ruch na účely poľovania, odvetvie dreva, odvetvia rybolovu a obchodu s produktmi rybolovu, preprava, kuriérske spoločnosti a online obchod). Úloha, ktorú môžu organizácie občianskej spoločnosti zohrávať pri podpore úsilia v boji proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi, by sa však mala lepšie uznať a zohľadniť v akčnom pláne a jeho vykonávaní (napr. zvyšovaním informovanosti a uskutočňovaním kampaní na zmenu správania). K širokej verejnosti sa nedostávajú informácie, ktoré EÚ poskytuje svojim občanom o pravidlách, rizikách a dôsledkoch obchodovania s produktmi z voľne žijúcich druhov. Naproti tomu sú informácie o postupoch a používaní tradičnej medicíny (ktorá využíva časti a deriváty z voľne žijúcich živočíchov a rastlín na vytvorenie liečivých výrobkov) všeobecne rozšírené po celej EÚ. Tento postup prináša riziká pre používateľov (keďže niektoré lieky nemajú vedecky dokázaný prínos) a fatálne následky pre voľne žijúce druhy, ktoré sa odchyľujú a s ktorými sa obchoduje (čo urýchľuje ich vyhynutie). Väčšou prevenciou v tejto špecifickej téme by EÚ mohla každý rok znížiť množstvo produktov z voľne žijúcich druhov, s ktorými sa obchoduje, až o 30 %. Toto číslo totiž zodpovedá miere zhabaných produktov z voľne žijúcich druhov určených na lekárske použitie v EÚ⁽¹⁰⁾. V tomto zmysle by sa EHSV a orgány presadzovania práva mohli zapojiť aj do prípravy verejných kampaní na zvýšenie informovanosti o tomto probléme.

4.3. EHSV odporúča, aby všetky členské štáty pri stanovení jasných zodpovedností za vykonávanie opatrení na národnej úrovni a pri zabezpečovaní koordinácie medzi príslušnými aktérmi postupovali jednotne. Poskytnutie možností, ako sú možnosti uvedené v pláne na zabezpečenie koordinácie [napríklad: i) vytvorením medziagentúrnych výborov alebo memoránd o porozumení; ii) prijatím národných akčných plánov alebo iii) zriadením národného kontaktného miesta] povedie k neistote, keďže členské štáty si vyberú rôzne možnosti. Vytvorenie medziagentúrnych výborov na vnútroštátnej úrovni so zriadením kontaktného miesta pre každý výbor pomôže realizovať akčný plán.

4.4. Je nevyhnutné, aby tieto medziagentúrne výbory a špecializovaní pracovníci alebo útvary mali jednotnú odbornú prípravu vo všetkých 27 členských štátoch. To by uľahčilo spoluprácu v rámci členských štátov a medzi nimi, pretože pracovníci by reagovali, vyšetrovali a sťahali rovnakým spôsobom. Skutočnosť, že každý medziagentúrny výbor by mal svoje kontaktné miesto, by tiež zlepšilo spoluprácu a koordináciu medzi členskými štátmi a tretími krajinami mimo EÚ. Zriadenie kontaktného miesta by zlepšilo spoluprácu, pretože medziagentúrne výbory a špecializovaní pracovníci v členských štátoch by sa mohli navzájom ľahšie a rýchlejšie skontaktovať, najmä ak vznikne naliehavá potreba z dôvodu cezhraničného obchodovania s ľuďmi. Vďaka kontaktným miestam by mohla byť spolupráca medzi členskými štátmi pružnejšia a nemusela by byť závislá od medzinárodných orgánov, ako je Europol, pokiaľ ide o lokalizovanejšie prípady týkajúce sa dvoch krajín. Tieto skupiny však môžu byť ohrozené a môžu sa stať cieľom organizovaných zločincov. Podrobné informácie o kontaktných miestach by mali mať k dispozícii iba orgány presadzovania práva a súdne orgány s cieľom chrániť totožnosť pracovníkov.

⁽¹⁰⁾ Rada sa dohodla na svojom mandáte na rokovania o smernici o trestných činoch proti životnému prostrediu – Rada (europa.eu) .

4.5. Pokiaľ ide o vykonávanie akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín, členské štáty EÚ uviedli, že pre nedostatok zdrojov a personálu bolo pre nich ťažké presadiť operácie. Preto je opäť dôležité zabezpečiť, aby sa členské štáty zaviazali vyčleniť dostatočné zdroje na vykonávanie nového akčného plánu EÚ na vnútroštátnej úrovni. Zdroje sú dôležité aj na zabezpečenie dôstojných pracovných podmienok pre zamestnancov.

4.6. V texte by sa malo výslovne uviesť, že členské štáty sa majú zaviazat poskytnúť dostatočné finančné prostriedky na rozvoj špecializovaných pracovníkov vo svojich krajinách s cieľom bojovať proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi. Pridelené finančné prostriedky by sa mali vykazovať, monitorovať a vyhodnocovať ako súčasť vykonávania akčného plánu na vnútroštátnej úrovni. Zdroje by mali zahŕňať nielen personál, ale aj vybavenie. Pracovníci by zároveň mali mať kvalitné pracovné podmienky, možnosť naplno uplatňovať práva na kolektívne vyjednávanie a progresívnu kariérnu štruktúru. To je kľúčom k prilákaniu najlepších ľudí a zachovaniu vysokej úrovne motivácie. Osobitná pozornosť by sa mala venovať otázkam týkajúcim sa zdravia, dobrých životných podmienok a osobnej bezpečnosti. Všetkým aktérom zapojeným do prevencie obchodovania s voľne žijúcimi druhmi by sa mala zabezpečiť jednotná odborná príprava a vo všetkých členských štátoch by mali byť vytvorené jednotné štruktúry. EHSV odporúča, aby mali formu medziagentúrnych výborov a špecializovaných útvarov alebo pracovníkov zaškoleným bojovať proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi.

4.7. V akčnom pláne sa zdôrazňuje úloha rôznych medzinárodných agentúr a iniciatív, ako je Európska multidisciplinárna platforma proti hrozbám trestnej činnosti (EMPACT), ktorá je hlavným nástrojom multidisciplinárnej operačnej spolupráce medzi viacerými agentúrami v boji proti organizovanému zločinu na úrovni EÚ. Platforma EMPACT by mohla byť kľúčovým nástrojom na vykonávanie akčného plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín. Mohla by napríklad homogénnym spôsobom organizovať školenia pre medziagentúrne výbory a špecializovaných pracovníkov vo všetkých členských štátoch.

4.8. Predchádzanie nezákonným poľovníckym činnostiam, najmä s cieľom získať trofeje, by malo byť zahrnuté v akčnom pláne EÚ na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov a rastlín. Napríklad v Karpatoch sa medvede lovia nelegálne a pytliaci dostávajú nízke tresty, ktoré nie sú dostatočne odrádzajúce.

4.9. EHSV súhlasí s návrhom, aby platforma EMPACT koordinovala pravidelné spoločné operácie zahŕňajúce cezhraničnú spoluprácu s členskými štátmi EÚ, Európskou komisiou (OLAF) a príslušnými agentúrami EÚ, ako je Eurojust, Frontex, Europol a Európska agentúra pre kontrolu rybárstva. Aj tu je na zabezpečenie efektívnej spolupráce nevyhnutné správne pridelovanie zdrojov na vnútroštátnej úrovni.

4.10. Pokiaľ ide o obchodné politiky a nástroje na podporu boja proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi, EHSV víta návrhy na zahrnutie ambiciózných záväzkov na boj proti obchodovaniu s voľne žijúcimi druhmi do budúcich dohôd o voľnom obchode. To však nebude stačiť na obmedzenie nezákonného obchodovania s voľne žijúcimi druhmi. Úsilie EÚ o rozšírenie príležitostí pre medzinárodný obchod a investície bude márne a kontraproduktívne, ak EÚ urýchlene neodstráni medzery v presadzovaní práva. Na rovnaký účel by mohli slúžiť aj digitálne pasy výrobkov. Mohli by zvýšiť výsledovateľnosť a transparentnosť rizík v globálnych dodávateľských reťazcoch a pomôcť spoločným medzinárodným kontrolným mechanizmom a úsiliu o presadzovanie práva, ako aj zabezpečiť, aby ľudia a spotrebiteľia mali rovnakú úroveň informácií o výrobkoch, ktoré kupujú, bez ohľadu na ich pôvod.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje certifikačný rámec Únie pre odstraňovanie uhlíka

[COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD)]

(2023/C 184/15)

Spravodajca: **Stojan ČUKANOV**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 1. 2. 2023 Európska rada, 6. 2. 2023
Právny základ	článok 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	9. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh Komisie na zriadenie certifikačného rámca Únie pre odstraňovanie uhlíka, pričom uznáva potrebu rozšíriť odstraňovanie uhlíka a podporovať regeneratívne postupy, a nestratiť pritom zo zreteľa hlavný cieľ zásadne znižovať emisie skleníkových plynov na obmedzenie globálneho otepľovania. Konštatuje však, že v návrhu sa príliš veľa zásadných bodov ponecháva na ďalšie rozpracovanie v delegovaných aktoch.

1.2. EHSV uznáva, že v EÚ v súčasnosti existujú rôzne systémy validácie a odmeňovania odstraňovania uhlíka a spoločný certifikačný rámec má potenciál prispieť k zrozumiteľnosti a spoľahlivosti stanovením zastrešujúcich pravidiel EÚ, ktorými sa má riadiť meranie, validácia a overovanie klimatických prínosov odstraňovania uhlíka. S dobrovoľnou povahou tohto rámca je spojený stimulačný účinok, ktorý môže vytvoriť nové možnosti príjmov pre tých, ktorí majú záujem o vykonávanie činností v oblasti odstraňovania uhlíka. EHSV vyzýva, aby sa objasnil očakávaný časový plán úplného vykonania, keďže bude potrebné vytvoriť príslušné orgány a certifikačné útvary.

1.3. EHSV konštatuje, že sa môžu vyskytnúť legitímne otázky týkajúce sa odstraňovania uhlíka v klimatickej politike EÚ, a to od potenciálu menšieho alebo oneskoreného znižovania emisií z dôvodu príslubov spojených s budúcim odstraňovaním uhlíka až po hrozbu podvodných a environmentálne klamlivých tvrdení na základe nákupu emisných kreditov. Na predchádzanie environmentálne klamlivým tvrdeniam žiada, aby sa pri používaní rôznych certifikátov o odstránení uhlíka (ktoré sa týkajú trvalého uloženia, uhlíkového poľnohospodárstva a uloženia vo výrobkoch s dlhou životnosťou) jasne zohľadnilo očakávané trvanie uloženia uhlíka a riziká jeho zvrátenia.

1.4. EHSV víta cieľ Komisie zabezpečiť pre verejnosť, subjekty odstraňujúce uhlík a kupujúcich transparentnosť a objasnenie, pokiaľ ide o hodnotu certifikovaných činností odstraňovania uhlíka. Žiada však, aby sa poskytli aj ďalšie záruky, pokiaľ ide o hodnotu a používanie certifikátov. Vyzýva Komisiu, aby poskytla usmernenia na vymedzenie vhodných tvrdení, ktoré možno uviesť v súvislosti s rôznymi prípadmi certifikovaného odstraňovania uhlíka, a požaduje, aby sa zachovalo rozlišovanie medzi certifikátmi týkajúcimi sa trvalého uloženia, uhlíkového poľnohospodárstva a uloženie uhlíka vo výrobkoch.

1.5. EHSV vyzýva, aby sa v budúcich metodikách vypracovaných v tomto rámci jasne uviedli aspekty zodpovednosti a dodržiavala sa transparentnosť. Riziká zvrátenia sa musia priebežne monitorovať a zmieňovať. Musí sa jasne vymedziť zodpovednosť a prenesenie zodpovednosti za odstránený a uložený uhlík v celom spektre činností odstraňovania uhlíka.

1.6. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že metodiky budú založené na vedeckých dôkazoch a usmerneniach vedeckej obce. Upozorňuje, že systém certifikácie je príliš zložitý a zaťažujúci na to, aby sa ním významne podporilo zavádzanie týchto činností, a zodpovedajúce postupy sa javia ako veľmi časovo náročné a technické a môžu odradiť prevádzkovateľov od ich aktivít, keďže často ide o malé podniky, ktoré majú dokonca aj pri najlepších scenároch malé marže.

1.7. EHSV konštatuje, že na monitorovanie, podávanie správ a overovanie je potrebná rôznorodá škála meraní odstraňovania uhlíka vrátane používania diaľkového prieskumu a satelitných snímok. Pokiaľ ide o požadované merania, EHSV zdôrazňuje, že je zásadné udržať čo najnižšie náklady na monitorovanie odstraňovania uhlíka, podávanie správ o ňom a jeho overovanie, aby sa zabezpečila všeobecná dostupnosť certifikačného rámca.

1.8. EHSV zdôrazňuje, že problém možných rizík a vedľajších účinkov pre hlavných aktérov (poľnohospodárstvo, lesníctvo, stavebný a drevospracujúci priemysel), ktoré súvisia s návrhom, vrátane rizík a účinkov environmentálnej a sociálno-hospodárskej povahy treba starostlivo posúdiť a vyriešiť ešte pred začlenením certifikačného rámca do iných politík, ako je spoločná poľnohospodárska politika (SPP).

1.9. Podľa názoru EHSV by sa súčasná SPP nemala používať na financovanie uhlíkového poľnohospodárstva či odstraňovania uhlíka⁽¹⁾. Hoci by pri odstraňovaní uhlíka mohla zohrávať menšiu úlohu, tento nástroj je navrhnutý pre výrobu potravín, krmív a biomasy, čo je primárnym cieľom poľného a lesného hospodárstva. V tomto osobitnom kontexte je odstraňovanie uhlíka vedľajším produktom, čo znamená, že by sa mali prístupniť dodatočné zdroje financovania.

1.10. EHSV sa domnieva, že prílišná nejednoznačnosť Komisie v súvislosti s financovaním bude potenciálnych záujemcov výrazne odrádzať od účasti. Preto zdôrazňuje, že v súvislosti s financovaním je potrebná určitá miera istoty. Vzhľadom na možnosti odstraňovania uhlíka v budúcnosti EHSV odporúča vypracovať plán vytvorenia spoločného nástroja na financovanie týchto opatrení.

2. Všeobecné pripomienky

Potreba rozšíriť odstraňovanie uhlíka v záujme dosiahnutia cieľov nulových čistých emisií

2.1. V súlade s Parížskou dohodou sa Európska únia zaviazala dosiahnuť do roku 2050 nulové čisté emisie skleníkových plynov a potom záporné čisté emisie. Podľa najnovšej správy Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) zameranie len na znižovanie emisií na dosiahnutie tohto cieľa nepostačí: „ak sa majú dosiahnuť čisté nulové emisie CO₂ alebo skleníkových plynov, je nevyhnutné nasadiť odstraňovanie oxidu uhličitého na vyváženie ťažko odstrániteľných zvyškových emisií“⁽²⁾.

2.2. Hoci odstraňovanie uhlíka nie je náhradou za nevyhnutné výrazné zníženie emisií skleníkových plynov, bude sa ním musieť doplniť úsilie o znižovanie emisií, aby sa dosiahli nulové a záporné čisté emisie. V dôsledku toho bude treba výrazne rozšíriť odstraňovanie uhlíka na celom svete, aby sa koncentrácie skleníkových plynov v atmosfére udržiavali pod kontrolou a obmedzilo sa globálne otepľovanie. EÚ očakáva, že na dosiahnutie týchto klimatických cieľov bude svoje emisie musieť znížiť o 85 – 95 % v porovnaní s rokom 1990, pričom na vyplnenie medzery je potrebné odstraňovanie uhlíka. Z atmosféry bude preto treba odstrániť niekoľko stoviek miliónov ton (Mt) CO₂ ročne.

2.3. Na tento účel Komisia zatiaľ zaviedla niekoľko iniciatív:

- európsky klimatický predpis, v ktorom sa stanovuje cieľ EÚ dosiahnuť do roku 2050 klimatickú neutralitu,
- posledný návrh zmien a doplnení nariadenia o využívaní pôdy, zmenách vo využívaní pôdy a lesnom hospodárstve (LULUCF), v ktorom sa na rok 2030 stanovuje cieľ čistého odstraňovania uhlíka vo výške 310 Mt ekvivalentu CO₂ viazaním v pôde, lesoch a výrobkoch z dreva,
- oznámenie o udržateľnom kolobehu uhlíka, v ktorom sa stanovuje plán, aby uhlíkové poľnohospodárstvo prispelo k cieľu pre LULUCF navrhovanému na rok 2030, a priemyselné riešenia na odstránenie aspoň 5 Mt v roku 2030. V oznámení sa tiež ohlasujú plány pripraviť návrh certifikačného rámca Únie pre odstraňovanie uhlíka.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 323, 26.8.2022, s. 95.

⁽²⁾ IPCC, pracovná skupina III, Zhrnutie pre tvorcov politik, 2022.

Riadenie projektov odstraňovania uhlíka

2.4. Európska komisia chce svojím návrhom na vytvorenie dobrovoľného certifikačného rámca Únie pre odstraňovanie uhlíka rozšíriť vysokokvalitné a udržateľné odstraňovanie uhlíka stimulovaním financovania, bojom proti environmentálne klamlivým tvrdeniam a budovaním dôvery, ako aj harmonizáciou trhových podmienok.

2.5. Komisia stanovuje tri hlavné kategórie metód odstraňovania uhlíka:

- trvalé uloženie zahŕňa také metódy, ako je energia z biologických zdrojov so zachytávaním a ukladaním uhlíka a priame zachytávanie uhlíka z ovzdušia a jeho ukládanie. Do roku 2030 by sa metódami z tejto kategórie malo odstrániť aspoň 5 Mt CO₂ a do roku 2050 by sa mali dosiahnuť úrovne až 200 Mt odstráneného CO₂,
- uhlíkové poľnohospodárstvo zahŕňa také metódy, ako je prvotné a opätovné zalesňovanie, lepšie obhospodarovanie lesov, agrolesníctvo, viazanie uhlíka v pôde a obnova rašelinísk. Spolu s výrobkami na ukládanie uhlíka prispieva k navrhnutému cieľu čistého odstraňovania uhlíka prostredníctvom LULUCF v množstve 310 Mt ekvivalentu CO₂ ročne, ktorý sa má dosiahnuť v roku 2030, a k dosiahnutiu cieľa klimaticky priaznivého hospodárstva v roku 2050,
- výrobky na ukládanie uhlíka zahŕňajú také metódy, ako je používanie materiálov na báze dreva pri výstavbe, ako aj dlhodobé zachytávanie a využívanie uhlíka, a spolu s uhlíkovým poľnohospodárstvom pomôžu dosiahnuť ciele uvedené v návrhu zmien a doplnení nariadenia o LULUCF a ciele klimatickej priaznivosti.

2.6. Na to, aby sa podľa nariadenia certifikovalo len vysokokvalitné odstraňovanie uhlíka, Komisia stanovila určité základné kritériá:

- činnosti odstraňovania uhlíka sa musia presne merať a byť jednoznačným prínosom pre klímu (kvantifikácia),
- činnosti odstraňovania uhlíka musia prekračovať rámec bežnej trhovej praxe a zákonných požiadaviek (doplnkovosť),
- v certifikátoch sa musí jasne zohľadniť trvanie uloženia uhlíka a musí sa rozlišovať medzi trvalým a dočasným uložením (dlhodobé uloženie),
- napokon musia činnosti odstraňovania uhlíka prispievať k iným environmentálnym cieľom, napríklad v oblasti biodiverzity, a minimálne nesmú poškodzovať životné prostredie (udržateľnosť).

2.7. Na jasnejšie vymedzenie pravidiel uplatňovaných na jednotlivé metódy odstraňovania uhlíka a sfunkčnenie kritérií kvality Komisia s podporou skupiny odborníkov vypracuje prispôbené metodiky certifikácie a stanoví ich v delegovaných aktoch. EÚ najprv vypracuje metodiky a uzná systémy certifikácie. V druhom kroku sa hospodárske subjekty budú môcť pridať k systému certifikácie uznanému EÚ, zatiaľ čo tretie strany overia činnosti oprávnené na certifikáciu. Certifikované odstraňovanie uhlíka sa zaznamená v interoperabilných registroch.

2.8. Medzi existujúcimi a nadchádzajúcimi iniciatívami existuje niekoľko synergii v oblasti dôležitej pre odstraňovanie uhlíka. Odstraňovanie uhlíka podľa navrhovaného nariadenia by mohlo:

- získať verejnú podporu zo spoločnej poľnohospodárskej politiky, štátnej pomoci alebo Inovačného fondu,
- byť zahrnuté do vykazovania informácií o podnikoch, čo by sa bližšie vymedzilo v rámci iniciatívy v oblasti odôvodňovania environmentálnych tvrdení a smernice o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov,
- využiť synergie s inými značkami a certifikáciami, napríklad certifikáciou biologického poľnohospodárstva a udržateľnej biomasy,
- byť zahrnuté do zmlúv určitých dodávateľských reťazcov, čím sa vytvoria priemyselné hodnotové reťazce a synergie s udržateľnými potravinovými systémami,
- prispieť k integrite dobrovoľných trhov s uhlíkom.

3. Konkrétne pripomienky

Spôľahlivá certifikácia ako mimoriadne potrebný základ rýchlo rastúcich kapacít odstraňovania uhlíka v Európe

3.1. Stanovenie zastrešujúcich pravidiel EÚ, ktorými sa upraví spôsob merania, validácie a overovania klimatických prínosov odstraňovania uhlíka, môže poskytnúť zásadnú podporu rozvoja veľkých kapacít odstraňovania uhlíka v Európe. Zahŕňa to širokú škálu inovačných metód pre poľnohospodárov, lesníkov, priemysel a ďalších aktérov na zachytávanie a ukladanie CO₂ nefosílného pôvodu.

3.2. Certifikácia predstavuje potrebný a dôležitý krok smerom k začleneniu odstraňovania uhlíka do klimatických politík EÚ. Zahŕňa to napríklad vytvorenie stimulov pre pôdohospodárov na ukladanie uhlíka v pôde (napr. prostredníctvom SPP), odmeňovanie obstarávania stavebných materiálov, v ktorých sa ukladá uhlík nefosílného pôvodu (napr. prostredníctvom stavebných zákonov), alebo podávanie správ o klimatických cieľoch (napr. prostredníctvom smernice o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov).

3.3. EHSV preto plne podporuje certifikačný rámec pre odstraňovanie uhlíka vo všeobecnosti a ako krok smerom k spoľahlivej certifikácii.

Potreba zaznamenávať odstránený uhlík na zabezpečenie spoločných klimatických, hospodárskych a spoločenských prínosov

3.4. Hoci je mimoriadne dôležité zavádzať odstraňovanie uhlíka vo veľkom rozsahu, je rovnako dôležité toto úsilie kontrolovať. EHSV konštatuje, že sa môžu vyskytnúť legitímne otázky týkajúce sa používania odstraňovania uhlíka v klimatickej politike EÚ, a to od potenciálu odrádzania od zmierňovania až po hrozbu podvodných a environmentálne klamlivých tvrdení na základe nákupu uhlíkových kreditov.

3.5. Preto sa EHSV domnieva, že EÚ potrebuje účinný a spoľahlivý certifikačný rámec na zabezpečenie toho, aby sa certifikovalo len vysokokvalitné a spoľahlivé odstraňovanie uhlíka. Umožní jej to uznávať a odmeňovať odstraňovanie uhlíka bez toho, aby to negatívne ovplyvnilo dekarbonizáciu.

3.6. Stanovenie kvalitatívneho prahu pre všetko certifikované odstraňovanie uhlíka je zásadné, aby sa kľúčoví aktéri uistili, že odstraňovanie uhlíka certifikované EÚ je z klimatického hľadiska skutočným prínosom. Neskôr bude tiež musieť vyslať dostatočne silný signál, že certifikované odstraňovanie uhlíka možno bezpečne začleniť do širších politík EÚ súvisiacich s klímou.

3.7. V tomto kontexte sa pri činnostiach odstraňovania uhlíka musí preukázať doplnkovosť, teda že k odstráneniu by bez zásahu nedošlo. Táto požiadavka je prísna pre prípad, ak by sa certifikáty používali v súvislosti s nárokmi na náhradu škody, ale možno ju zmierniť, ak sa nepredložia žiadne nároky (napríklad v prípade priamych platieb od vlády poľnohospodárom na podporu prechodu na regeneratívne postupy). Z tohto dôvodu by činnosti odstraňovania uhlíka mali viesť k spoločným prínosom, pokiaľ ide o udržateľnosť, namiesto toho, aby mali len „neutrálny“ vplyv, ako v súčasnosti plánuje Komisia.

3.8. EHSV ďalej zdôrazňuje, že riziko zvrátenia (uvoľnenia uloženého CO₂) sa musí nepretržite monitorovať a zmierňovať. Musí sa jasne vymedziť zodpovednosť a prenesenie zodpovednosti za odstránený a uložený uhlík, a to osobitne pre každý druh odstraňovania uhlíka.

Zachovanie rozlíšenia medzi trvalým uložením uhlíka, uhlíkovým poľnohospodárstvom a ukladáním uhlíka vo výrobkoch

3.9. Metódy odstraňovania uhlíka sa značne líšia, pokiaľ ide o to, ako sa CO₂ odstraňuje z atmosféry, kde sa uhlík ukladá a na ako dlho.

3.10. Všeobecne je uloženie uhlíka do zemských úložísk a živej biomasy (metódy odstraňovania s krátkym cyklom) rizikovejšie a má kratšie trvanie, než je tomu pri uhlíku uloženom v geologických úložiskách (metódy odstraňovania s dlhým cyklom).

3.11. Výsledkom je, že rôzne metódy odstraňovania a ukladania uhlíka by sa mali započítavať, riadiť a certifikovať rôznymi spôsobmi v závislosti od povahy úložiska uhlíka. EÚ už oddeľuje pilier LULUCF od emisií z priemyslu. V oznámení o udržateľnom kolobehu uhlíka sa zavádza druhové rozlišovanie medzi „fosílnym“, „biogénnym“ a „atmosférickým“ uhlíkom a navrhuje sa, aby sa tieto druhy najneskôr do roku 2028 v EÚ samostatne označovali, sledovali a započítavali.

3.12. Okrem toho treba zdôrazniť, že tri druhy metód odstraňovania uhlíka (trvalé uloženie, uhlíkové poľnohospodárstvo a uloženie uhlíka vo výrobkoch) zohrávajú rôzne úlohy na našej ceste k nulovým čistým emisiám, majú rôzne klimatické dôsledky, rôzne náklady, výzvy spojené so zavádzaním, úrovne zrelosti a verejnosť ich rôzne vníma. Preto by sa mali rôznymi spôsobmi aj stimulovať a riadiť, čo umožní prispôsobenú politiku a finančnú podporu splňajúcu potreby každého spôsobu odstraňovania oxidu uhličitého.

3.13. EHSV víta cieľ Komisie zabezpečiť pre verejnosť, subjekty odstraňujúce uhlík a kupujúcich transparentnosť a objasnenie, pokiaľ ide o hodnotu certifikovaných činností odstraňovania CO₂.

3.14. EHSV však naliehavo vyzýva Komisiu, aby zašla ďalej a zaviedla aj usmernenia, v ktorých sa vymedzia vhodné tvrdenia, ktoré možno predložiť v súvislosti s rôznymi prípadmi certifikovaného odstraňovania uhlíka (t. j. trvalé uloženie, uhlíkové poľnohospodárstvo, uloženie uhlíka vo výrobkoch). Bude to zásadné pre podporu celého spektra možných prípadov certifikácie odstraňovania uhlíka pri zabezpečení integrity uvádzaných klimatických prínosov a predchádzaní environmentálne klamlivým tvrdeniam.

Zabezpečenie transparentnosti a vedeckého príspevku k vypracovaniu metodík

3.15. Keďže Komisia s podporou skupiny odborníkov ide uskutočniť samostatné vypracovanie metodík činností odstraňovania uhlíka, ako aj stanoviť ďalšie podrobnosti certifikátov v delegovaných aktoch, EHSV žiada, aby sa zapojila občianska spoločnosť a konzultovalo sa s ňou.

3.16. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že metodiky, ktoré sa vypracujú, budú založené na vedeckých dôkazoch a usmerneniach vedeckej obce.

3.17. EHSV konštatuje, že na monitorovanie, podávanie správ a overovanie je potrebná rôznorodá škála meraní odstraňovania uhlíka vrátane používania diaľkového prieskumu a satelitných snímok. Pokiaľ ide o požadované merania, EHSV zdôrazňuje, že je zásadné udržať čo najnižšie náklady na monitorovanie odstraňovania uhlíka, podávanie správ o ňom a jeho overovanie, aby sa zabezpečila všeobecná dostupnosť certifikačného rámca.

3.18. EÚ by mala zvážiť poskytnutie osobitného financovania na výskum, vypracovanie metodík a pilotné zavádzanie. Pre malých aktérov bude v záujme demokratizácie dostupnosti certifikačného rámca zásadná podpora budovania kapacít a úhrady administratívnych nákladov.

3.19. Napokon EHSV zdôrazňuje, že problém možných rizík a vedľajších účinkov pre hlavných aktérov (poľnohospodárstvo, lesníctvo, stavebný a drevospracujúci priemysel), ktoré súvisia s návrhom, vrátane rizík a účinkov environmentálnej a sociálno-hospodárskej povahy treba starostlivo posúdiť a vyriešiť ešte pred začlenením certifikačného rámca do iných politík, ako je SPP.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stav energetickej únie 2022 [na základe nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy]

[COM(2022) 547 final]

(2023/C 184/16)

Spravodajcovia: **Marcin NOWACKI, Angelo PAGLIARA, Lutz RIBBE**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 25. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	208/4/7

1. Závěry a odporúčania

1.1 Európska komisia svojou správou o stave energetickej únie 2022 predkladá pomerne optimistickú úvahu o prijatých opatreniach a cieľoch stanovených v posledných mesiacoch.

1.2 Pri čítaní správy je jasné, že mnohé ciele, ktoré boli ešte pred vojnou na Ukrajine vnímané ako príliš ambiciózne, sú teraz prezentované ako realistické odpovede na energetickú krízu. Vynára sa otázka, čo bránilo EÚ, aby boli priamočiarejšie, pokiaľ ide o ochranu klímy, bezpečnosť dodávok, energetickú autonómiu a odolnosť európskeho energetického systému pred 24. februárom 2022.

1.3 Hoci je poučné dozvedieť sa o rôznych faktoch a číselných údajoch, ktoré sú uvedené v oznámení, energetická únia predstavuje omnoho viac než matematicky alebo štatisticky definovateľné ciele pre zavádzanie energie z obnoviteľných zdrojov, úspory energie alebo znižovanie emisií. EHSV poukazuje na to, že energetická únia je predovšetkým politický projekt s nasledujúcimi presne vymedzenými politickými cieľmi, ktoré sú opísané ako vízie (1):

- (1) energetická únia založená na solidarite a dôvere medzi členskými štátmi, ktoré vystupujú jednotne v globálnych záležitostiach;
- (2) integrovaný energetický systém, v ktorom energia voľne prúdi cez hranice, založený na hospodárskej súťaži, účinnej regulácii a optimálnom využívaní zdrojov;
- (3) udržateľné nízkouhlíkové hospodárstvo šetrné ku klíme, navrhnuté tak, aby pretrvalo;
- (4) silné, inovatívne a konkurencieschopné európske podniky, ktoré vyvíjajú produkty a technológie potrebné pre energetickú efektívnosť a nízkouhlíkové hospodárstvo s cieľom znížiť účty, a ktoré aktívne pôsobia na trhu, na ktorom sú chránení zraniteľní odberatelia;
- (5) rozvíjanie zručností európskej pracovnej sily, ktoré sú potrebné na budovanie a riadenie európskeho energetického hospodárstva;
- (6) budovanie dôvery investorov na základe cenových signálov, ktoré informujú o dlhodobých potrebách a politických cieľoch, čo okrem iného zahŕňa postupné zrušenie dotácií na energiu z fosílnych zdrojov;

(1) Pozri oznámenie *Rámcová stratégia odolnej energetickej únie s výhľadovou politikou v oblasti zmeny klímy* [COM(2015) 80 final].

(7) priznanie ústredného miesta v energetickej únii občanom, ktorí preberajú zodpovednosť za prerod energetického systému, vďaka novým technológiám platia menej za energie a aktívne sa zúčastňujú na trhu. Únia, ktorá chráni zraniteľných odberateľov.

V správe sa uvádza opis doteraz prijatých alebo plánovaných opatrení na realizáciu týchto vízií. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že opis uvedený v správe sa netýka vízií, ale piatich vzájomne sa posilňujúcich a úzko prepojených rozmerov, ktorých cieľom je dosiahnuť väčšiu energetickú bezpečnosť, udržateľnosť a konkurencieschopnosť. Tento dvojité súbor cieľov alebo vízií na jednej strane a rozmerov na druhej strane mimoriadne sťažuje sledovanie realizácie vízií, a to aj preto, že napríklad aspekty „občania v centre energetickej únie“ alebo „potreba zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pracovnej sily“ sa objavujú vo viacerých rozmeroch. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že to veľmi sťažuje sledovanie pokroku dosiahnutého pri plnení cieľov stratégie energetickej únie.

1.4 V oznámení sa správne odkazuje na plán REPowerEU, ktorý EHSV podporil a ktorý oživil a posilnil nástroje Zelené dohody a balíka Fit for 55 so zameraním na diverzifikáciu, úspory, bezpečnosť dodávok a urýchlenie rozvoja energie z obnoviteľných zdrojov. Súčasná klimatická a energetická kríza a nedostatočná bezpečnosť, stabilita a predvídateľnosť dodávok a cien však predstavujú obrovský tlak na Európsku úniu. Kríza by bola menej závažná, ak by sa boli skôr prijali cielenejšie opatrenia a napríklad ak by sa vlastné ciele EÚ (ako napríklad ciele európskej energetickej únie) boli brali vážnejšie.

1.5 V správe o stave energetickej únie 2022 sa odhaduje, že do roku 2030 je potrebné investovať 300 miliárd EUR z verejných finančných prostriedkov do jednotlivých krokov zameraných na dosiahnutie úplnej nezávislosti od ruských fosílnych palív, čo bude mať významný vplyv na celkový rozpočet EÚ. Okrem toho budú potrebné ďalšie súkromné investície vrátane investícií európskych občanov. EHSV sa domnieva, že tieto prostriedky treba vynakladať spôsobom, ktorý pomôže dosiahnuť vyššie uvedené ciele energetickej únie. Výdavky by tiež nemali viesť k znižovaniu zdrojov na spravodlivú transformáciu, na výskum a inovácie alebo pre podniky a spotrebiteľov ovplyvnených rastúcimi cenami energií.

1.6 Bezprecedentný nárast cien energií, ktorý vyvolala ruská invázia na Ukrajinu, má obrovské sociálne a hospodárske dôsledky vrátane dôsledkov pre priemyselnú a výrobnú štruktúru krajín. EHSV zdôrazňuje, že počas energetickej krízy a v rámci reakcie chýba európska koordinácia a vyzýva na vytvorenie nástroja založeného na modeli SURE s cieľom podporiť pracovníkov a podniky v ťažkostiach.

1.7 Nedávne udalosti zvýšili potenciálne riziko kybernetických útokov a sabotáží na kritické infraštruktúry, ako sú energetická sieť a elektrárne. EHSV preto odporúča navrhnuť a prijať komplexnú stratégiu na ochranu EÚ pred týmito druhmi hrozieb.

1.8 Hlavným strednodobým strategickým cieľom krajín EÚ – konkrétne vo svetle vojny na Ukrajine a tiež vzhľadom na možnú ďalšiu komplikáciu medzinárodnej situácie – je zachovať energetickú autonómiu. Pojem „strategická energetická autonómia“ chápeme ako politickú koncepciu, ktorá pomôže formovať budúci energetický trh EÚ, kde autonómne rozhodnutia EÚ zaručia energetickú nezávislosť od nespoľahlivých dodávateľov. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že táto téma nie je v správe dostatočne zohľadnená a zostáva v úzadí, pričom sa zameriava výlučne na nezávislosť od dovozu energie z Ruska.

1.9 V záujme dosiahnutia cieľov strategickú autonómiu EÚ EHSV vyzýva Radu a Komisiu, aby zaviedli vhodné nástroje na podporu investícií do čistých domácich energetických technológií a energetickej infraštruktúry vrátane vytvorenia Európskeho fondu suverenity. Zároveň je nevyhnutné nabádať členské štáty, aby optimálne a efektívne využívali prostriedky na vývoj energie z čistých zdrojov. Takáto stratégia musí zahŕňať aj usmernenia o tom, ako motivovať podniky, komunitné inštitúcie, verejnosť a energetické komunity, aby viac investovali. Nástroje a zdroje, ktoré sa v súčasnosti poskytujú, sa javia ako nedostatočné pre hlavné výzvy, ktoré je potrebné riešiť. EHSV vyzýva Komisiu, aby venovala osobitnú pozornosť vplyvu nových zdrojov a dodávok na životné prostredie, ako aj novej závislosti od tretích krajín.

1.10 Pri budovaní energetickej autonómie EHSV navrhuje postupovať zdola nahor, keďže tento prístup uľahčuje dosiahnutie cieľov uvedených v bode 1.3.

1.11 Zelenú dohodu ešte stále nesprevádzajú ekvivalentné sociálne politiky, ktoré by zabezpečili, aby sa táto transformácia stala spravodlivou. Vzhľadom na to, že zamestnanosť a priemyselné systémy budú výrazne ovplyvnené procesmi transformácie, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že správa dostatočne nezohľadňuje význam komplexnej politiky zamestnanosti, zručností a sociálnej politiky. Investície do vzdelávania, rekvalifikáciu a zlepšovanie zručností treba vnímať ako sociálno-ekonomickú zodpovednosť.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Ideálnou odpoveďou na šok na strane dodávok spôsobený ruskou agresiou proti Ukrajine a odpoveďou, ktorá by bola najviac v súlade so strategickými cieľmi energetickej únie, je energetický systém založený na 100 % domácej energii z čistých zdrojov. Uvedomujeme si, že neexistuje zhoda v tom, či je možné splniť tento cieľ. Podľa očakávaného scenára by však hlavným prínosom takéhoto energetického systému bola absolútna autonómia a vysoká odolnosť. Po prefinancovaní kapitálových výdavkov na investície do zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, inteligentných technológií, čistej dopravy a energetickej účinnosti by konečnému spotrebiteľovi ponúkol najdostupnejšiu energiu a zároveň by posilnil miestne a regionálne hospodárstva a vytvoril viac pracovných miest ako starý systém. Všetky tieto výhody sú jasne opísané v príslušných odôvodneniach balíka opatrení v oblasti energie z čistých zdrojov. Hoci energia z obnoviteľných zdrojov má teoreticky potenciál zabezpečiť energetickú autonómiu z prevádzkového hľadiska, stále je potrebné zabezpečiť, aby celý ekosystém vrátane materiálov pre samotné zariadenia na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov umožňoval miestnu výrobu. Zo správy o stave energetickej únie však vyplýva, že európsky energetický systém tento cieľ ešte ani zďaleka nedosiahol.

2.2 Táto situácia si preto vyžaduje diferencovaný prístup: ak nie je možné dosiahnuť absolútnu autonómiu, EÚ bude potrebovať strategickú autonómiu. Strategická autonómia by zahŕňala vymedzenie toho, do akej miery bude dovoz energie v budúcnosti nevyhnutný a čo to znamená pre zraniteľnosť/odolnosť európskeho energetického systému. Správa o stave energetickej únie však na túto otázku neposkytuje odpoveď a ani v žiadnom inom strategickom dokumente Komisie sa takéto usmernenia neuvádzajú.

2.3 Na zodpovedanie otázky uvedenej v bode 2.2 je potrebné vypočítať príspevok energie z obnoviteľných zdrojov vrátane akumulácie elektrickej energie a riadenia dopytu a iných možností flexibility na pokrytie dopytu v odvetviach elektrickej energie, vykurovania a dopravy (kapacitný kredit). Kapacitný kredit je zlomok inštalovaného výkonu elektrárne, na ktorý sa možno v danom čase spoľahnúť. Keďže energia z obnoviteľných zdrojov je distribuovaná energia, toto hodnotenie má zmysel začať na mieste, kde sa vyrába. Podľa tohto prístupu by sa prvý kapacitný kredit musel posúdiť na miestnej úrovni (napríklad na úrovni okresu) a vyjadriť tak príspevok, ktorý môžu dosiahnuť výrobcovia, komunity vyrábajúce energiu z obnoviteľných zdrojov a iní výrobcovia. Práve na miestnej úrovni je potrebné uplatniť jeden z cieľov alebo jednu z vízií energetickej únie – priznať občanom ústredné miesto v energetickom systéme. Ďalšou úrovňou by bola regionálna úroveň, kde by sa deficity (kapacitný kredit pod 100 %) a prebytky (kapacitný kredit nad 100 %) mohli v čo najväčšej možnej miere vyrovnávať. Nasledovala by medziregionálna, národná a napokon európska úroveň. Keďže obnoviteľné zdroje energie znamenajú značné systémové náklady na energetickú infraštruktúru, hlavným cieľom je spotrebúvať energiu z obnoviteľných zdrojov lokálne. V opačnom prípade musia náklady znášať výrobcovia energie.

2.4 Tento prístup zdola nahor opísaný v bode 2.3 najlepšie vyhovuje povahe energií z obnoviteľných zdrojov a možnostiam flexibility, pokiaľ ide o výrobcov všetkých veľkostí vrátane veľkých vplyvných energetických podnikov, ako aj malých výrobcov vrátane tzv. výrobcov-spotrebiteľov.

2.5 Z hľadiska energetickej únie má prístup opísaný v bode 2.3 tri základné výhody.

2.5.1 Po prvé, z hľadiska investičného plánovania je potrebné predvídať objem energetického dovozu do EÚ, ktorý je potrebný v súčasnosti a v budúcnosti. Len tak sa dá vyhnúť neúspešným investíciám a najmä efektu odkázanosti. Konkrétne povedané: bez spomínanej analýzy nie je možné správne určiť skutočný dopyt po skvapalnenom zemnom plyne (LNG) v rokoch 2025, 2030 a 2035. Akékoľvek rozhodnutie o kúpe, najmä rozhodnutia založené na dlhodobých zmluvách, môže byť nesprávne, ak sa kapacitné kredity neposudzujú na miestnej, regionálnej, medziregionálnej a európskej úrovni. Je to mimoriadne dôležité, keďže na zabezpečenie LNG sú v súčasnosti potrebné dlhodobé zmluvy. Úspech energetickej únie závisí od tejto analýzy, ktorá však chýba.

2.5.2 Druhou výhodou analýzy kapacitných kreditov energie z obnoviteľných zdrojov, vrátane možností flexibility, na miestnej, regionálnej, medziregionálnej a európskej úrovni je, že by mohla prispieť k realizácii perspektívneho systému plánovania energetickej infraštruktúry, ktorý by pokrýval elektrickú sieť, nízkoúhlíkovú plynárenskú sieť a systémy diaľkového vykurovania. Tu je dôležité uviesť, že plynárenská infraštruktúra v Európe musí byť pripravená na vodík. V súčasnosti však žiadne spoľahlivé kritérium pripravenosti na vodík neexistuje. EHSV vyzýva Komisiu, aby začala vypracúvať takéto normy s cieľom čo najskôr predložiť návrh.

2.5.3 Tretia výhoda úzko súvisí s výhodou uvedenou v bode 1.10: je potrebné prehodnotiť stabilitu systému. Budúci systém prenosových a distribučných sietí v Európe a na úrovni členských štátov EÚ by mal byť maticou štandardizovaných pripojení, vzájomne prepojených a pokrývajúcich tak centrálné riadené vedenia vysokého napätia, ako aj energetické

družstvá založené na komercializovaných vedeniach stredného a nízkeho napätia. Na miestnej úrovni je nevyhnutné urýchliť zavádzanie a zjednodušený rozvoj distribuovanej energie prostredníctvom právnych a organizačných mechanizmov, ktoré umožňujú používanie priamych vedení, spoločné využívanie pripájajúcej infraštruktúry (tzv. *cabl pooling*) a spoluprácu s výrobcami energie z obnoviteľných zdrojov na uplatňovaní spoločných, vymedzených zásad v rámci zmluvy o nákupe elektrickej energie.

2.6 Prevádzkovatelia prenosových sústav na vnútroštátnej úrovni v súčasnosti nemajú dostatočný záujem o rozvoj miestnych sietí, ktorými by sa zväčšila elektroenergetická flexibilita, pretože to podľa nich môže destabilizovať elektrizačnú sústavu. Prevádzkovatelia prenosových sústav nie sú nabádaní, aby investovali do miestnych sietí, pretože súčasnému regulačnému a politickému prostrediu chýbajú jasné usmernenia. Nariadenie o sieťových poplatkoch len stimuluje prenos a distribúciu elektrickej energie. Na koncepcie inteligentného riadenia distribúcie elektrickej energie sa neposkytujú žiadne stimuly. EHSV je presvedčený, že rozvoj energetických družstiev a modelu výroby energie zameraného na výrobcu-spotrebiteľa umožňuje posilniť energetickú bezpečnosť na miestnej úrovni a znížiť zaťaženie elektrickej siete. Miestna spotreba nestálej energie z obnoviteľných zdrojov znižuje tlak na sieť, a preto by miestna spotreba mala byť uprednostňovanou možnosťou vždy, keď je efektívna z hľadiska zdrojov a nákladov. Výrobcovia-spotrebiteľia a energetické komunity (s účasťou distribútorov energie, miestnych samospráv, podnikateľov a občanov) môžu vyvažovať dostupné zdroje s dopytom po elektrine vo svojich domácnostiach, firmách a verejných budovách – najmä vďaka rozvoju technológií akumulácie energie a digitálnych technológií. EHSV upozorňuje na riziko konfliktu záujmov distribútorov elektrickej energie v tejto súvislosti a žiada príslušné orgány dohľadu, aby zväžili opatrenia, ktoré by zabránili negatívnym účinkom vertikálnej integrácie.

2.7 V súvislosti so zlými praktikami opísanými v bode 2.6 je ešte dôležitejšie uplatňovať prístup opísaný v bode 2.3, aby sa dosiahli tri výhody vysvetlené v bodoch 2.5.1, 2.5.2 a 2.5.3. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby vypracovala návrh, ako tento prístup začleniť do svojej politiky energetickej únie. Dosiadnutie strategickú perspektívy energetickej nezávislosti bez nevyhnutných núdzových zásahov v minulom roku si bude vyžadovať neustále monitorovanie a riešenie nasledujúcich otázok:

- bilancia existujúcich zdrojov (ropa, plyn, obnoviteľné a jadrové zdroje atď.),
- bilancia potenciálnych zdrojov (prieskum, ťažba konvenčných zdrojov, vývoj inovačných technológií atď.),
- plán a hierarchia optimálneho rozvoja rôznych zdrojov energie v Európe; systém financovania programu energetickej nezávislosti.

Vyžaduje si to aj posúdenie toho, ktoré existujúce zariadenia, ktoré sú stále v prevádzke, by sa mali zachovať a ktoré staré zdroje vrátane konvenčných kapacít by sa mali nahradiť prostredníctvom harmonického a doplnkového procesu. Mala by sa vykonať aj analýza prínosov a nákladov technológií parnej reformácie metánu (SMR) a technológií zachytávania a ukladania oxidu uhličitého (CCS), resp. zachytávania a využívania oxidu uhličitého (CCU).

2.8 V tejto súvislosti EHSV pripomína, že proces urýchlenia udeľovania povolení pre projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov má zásadný význam. Ide o dôležitý krok, ktorý sa dá v rámci procesu pomerne ľahko dosiahnuť. Miera byrokracie jednoznačne spomaľuje niektoré projekty, najmä tie, ktoré sa týkajú veľkých výrobných kapacít. Vidíme a oceňujeme úsilie Komisie v tejto oblasti, je však čas na zmeny.

2.9 Pri plnení úlohy uvedenej v bode 2.5.3 by Komisia mala brať do úvahy aj strategické prepojenie medzi európskou energetickou stratégiou a potrebou silného, udržateľného a inovačného európskeho priemyselného systému, ktoré sa v správach o stave energetickej únie doposiaľ nezohľadnilo. EHSV vo svojom stanovisku na tému *Stav energetickej únie v roku 2021* (TEN/767) odporučil, aby správa a riadenie energetickej únie výraznejšie odrážali synergie s novou priemyselnou stratégiou EÚ. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby od nasledujúcej správy vzala do úvahy význam tohto strategického prepojenia a zabezpečila lepšiu koordináciu so správou o strategickom výhľade.

2.10 Rovnako sa v dokumente ani v prílohách primerane nezohľadnila ústredná a aktívna úloha občanov, ktorí by mali byť stredobodom politiky. EHSV je pevne presvedčený, že občania by mali byť ústredným prvkom energetickej únie, mali by sa integrovať na trh a mali by sa z nich stať skutoční tzv. výrobcovia-spotrebiteľia. Koncepcia lokálnej výroby a spotreby sa musí rozšíriť tak, aby zahŕňala spoločné využívanie energie, virtuálnu vlastnú spotrebu a iné prípady lokálnej výroby a spotreby, ktoré využívajú verejnú sieť. Na tento účel EHSV vyzýva tvorcov politiky, aby podporovali a presadzovali všetky potrebné opatrenia, ktoré ľuďom umožnia stať sa výrobcami-spotrebiteľmi energie.

2.11 Členské štáty sú povinné predložiť svoje národné energetické a klimatické plány do júna 2023. Na tento účel musia členské štáty dostať jasnú správu obsahujúcu plán, ktorý im umožní určiť vhodný postup pri energetickej transformácii, ako je opísané v bode 2.3, a zohľadňujúc odporúčania uvedené v bodoch 2.7 až 2.9.

2.12 Plánované činnosti týkajúce sa vypracovania novej štruktúry trhu je potrebné zasadiť do kontextu vyššie uvedených aspektov. EHSV súhlasí s tým, že sú potrebné opatrenia na optimalizáciu a zlepšenie štruktúry trhu s elektrinou v EÚ, a to aj vzhľadom na budúci vývoj energetického prostredia, ako je opísané v bode 2.3, nové vznikajúce technológie, geopolitický vývoj a ponaučenia zo súčasnej krízy. Pozitívne hodnotí zámer Komisie prehodnotiť rámec REMIT s cieľom zmierniť riziká zneužívania trhu a vyzýva Komisiu, aby zaviedla všetky potrebné opatrenia na zachovanie fungovania trhu a zabránenie rušivým vplyvom na tvorbu cien a špekulácie. Európsky trh s energiou by nemal fungovať ako finančné trhy. Náš vnútorný trh s energiou musí odrážať reálny obraz situácie v európskom energetickom systéme. EHSV upozorňuje na nedávnu správu Európskeho dvora audítorov, v ktorej sa poukazuje na nedostatočné zdroje agentúry ACER na monitorovanie trhu s cieľom zabrániť zneužívaniu, a vyzýva Komisiu, aby zabezpečila, že ACER bude môcť plniť svoje úlohy v tejto oblasti.

2.13 EHSV vyjadruje znepokojenie nad znížením dotácií na energiu z obnoviteľných zdrojov v roku 2021, pričom dotácie na fosílna palivá zostávajú stabilné. Po kríze sú potrebné rozhodné kroky na ukončenie „súťaže o dotácie“ medzi obnoviteľnými a fosílnymi zdrojmi energie. Komisia vo svojej správe neuvádza žiadne náznaky v tomto smere.

2.14 EHSV poukazuje na to, že v správe o stave energetickej únie za rok 2022 sa nevenuje náležitá pozornosť otázke nákladov a dôsledkov súvisiacich s pilierom európskej stratégie na znižovanie dopytu po energii. EHSV preto odporúča, aby Komisia ďalej preskúmala, ako by toto zníženie mohlo ovplyvniť rôzne regionálne kontexty, a načrtnú nástroje potrebné na zmiernenie jeho účinkov.

2.15 Politiky v oblasti klímy budú mať silný vplyv na pracovníkov a podniky a budú si vyžadovať rozsiahlu odbornú prípravu, rekvalifikáciu a zlepšovanie zručností. Táto transformácia by sa mala využiť ako príležitosť na vytvorenie kvalitných pracovných miest s dobrými pracovnými podmienkami vo všetkých odvetviach a regiónoch. Spravodlivá transformácia nie je v správe dostatočne zohľadnená. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby posilnila mechanizmus spravodlivej transformácie s osobitným zameraním na vplyv na pracovníkov, pracovné miesta a priemyselný systém. Podobne by zapájanie sociálnych partnerov do rozvoja politík udržateľnosti, bezpečnosti a solidarity malo prebiehať nepretržitým a štruktúrnym spôsobom. Dosiachnutie „spravodlivej transformácie“ nie je len otázkou financovania. Zahŕňa aj cieľ ochrany práv pracovníkov, tvorbu dôstojnej práce, kvalitných pracovných miest a sociálneho zabezpečenia, ako aj zachovanie a ďalšie zvyšovanie konkurencieschopnosti európskych podnikov a vyžaduje si osobitné opatrenia na všetkých úrovniach, najmä na regionálnej úrovni.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o digitalizácii energetického systému – akčný plán EÚ

[COM(2022) 552 final]

(2023/C 184/17)

Spravodajca: **Thomas KATTNIG**

Spoluspravodajca: **Zsolt KÜKEDI**

Konzultácia	Európska komisia, 25. 11. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 3. 2023
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	198/1/7

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje ciele akčného plánu a víta väčšinu opatrení, ktoré sa v ňom navrhujú. EHSV už objasnil najmä prepojenie medzi energetickou transformáciou a digitálnou transformáciou, pričom poukázal na výhody digitalizácie z hľadiska úspor energie, zníženia energetickej náročnosti a lepšieho riadenia energetickej infraštruktúry. Optimistický postoj akčného plánu je inšpiratívny, ale zdá sa, že Komisia ignoruje skutočnosť, že fyzická realita je veľmi odlišná od prípadov použitia digitalizácie uvedených v akčnom pláne.

1.2. Hoci sa strategický prístup aj konkrétne opatrenia akčného plánu uberajú správnym smerom, Komisii sa nedarí integrovať akčný plán do všeobecnej energetickej politiky. Čiastkový prístup zameraný iba na digitalizáciu a ignorovanie všeobecného rámca neprinesie výhody, ktoré sú správne vysvetlené v akčnom pláne. Digitalizácia energetického systému musí vytvoriť kooperatívne riešenia, v rámci ktorých sa používateľom poskytnú stimuly, aby sa zapojili do digitalizovaného energetického systému, napríklad používanie inteligentných meračov a používanie elektrických vozidiel s obojsmerným nabíjaním, ktoré podporujú stabilitu elektrizačnej sústavy. Obchodovanie medzi partnermi, virtuálna vlastná spotreba a spoločné využívanie energie si vyžadujú digitálne nástroje. Tieto postupy sú však neatraktívne, či už z dôvodu administratívnych prekážok, alebo preto, že chýbajú účinné stimuly.

1.3. EHSV potvrdzuje, že je rozhodne potrebné zabezpečiť inteligentnejší a flexibilnejší energetický systém, ale v súčasnosti je zaťažený deficitmi, ako je nepružnosť prenosovej a distribučnej siete v dôsledku nedostatočných investícií do energetickej infraštruktúry. Hoci niektorí dodávatelia energie dosahujú významné zisky, do inteligentných sietí sa neinvestovalo dosť na dosiahnutie cieľov energetickej transformácie. Rozširovanie a transformácia siete zaostávajú, pretože regulačný rámec okrem iného nestimuluje investície do digitalizácie a spružnenia, a existujúce siete sa stali nevhodnými na prenos a distribúciu nestálej energie. Aby sme sa vyhli výpadkom siete v digitalizovanom energetickom systéme, musíme urýchlene začať transformovať náš energetický systém rozvojom a expandovaním siete (prenosových a distribučných sústav).

1.4. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby začlenila myšlienky „podpory investícií do digitálnej elektrizačnej infraštruktúry“ do pozmeňovacieho návrhu k článku 58 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ⁽¹⁾, čím sa zabezpečí

(1) Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125.

regulačný rámec, ktorý bude účinne stimulovať investície do digitalizácie elektrizačných sústav. Zároveň je potrebné rozvíjať flexibilné trhy, aby sa flexibilná spotreba, výroba a spotreba založená na digitálnych technológiách stali atraktívnymi.

1.5. Viac ako šesť rokov po predstavení balíka opatrení v oblasti čistej energie zohrávajú energetické spoločnosti a kolektívna vlastná spotreba v európskych energetických systémoch stále slabú úlohu. Európska komisia doteraz nevenovala pozornosť existencii prekážok pre tieto formy výroby a spotreby energie. Európanom sa musia poskytnúť stimuly, ktoré ich nakoniec presvedčia a budú motiváciou, aby digitalizovali všetky svoje činnosti súvisiace s energetikou. V mnohých prípadoch je potrebný aj jasný právny a administratívny nárok. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vypracovali zodpovedajúce iniciatívy vrátane priamej podpory, ktorá energetickým komunitám a kolektívnym výrobcom-spotrebiteľom umožní naplno rozvinúť ich potenciál, pričom najmä z hľadiska bezpečnosti dodávok sa tieto formy výroby a spotreby musia stať kľúčovou súčasťou systému. V opačnom prípade digitálne nástroje neprinesú žiadnu zmenu.

1.6. EHSV opakuje, že pri správnom prístupe môže mať klimaticky neutrálna, decentralizovaná a digitalizovaná štruktúra dodávok energie výrazne pozitívny vplyv na zamestnanosť a hospodárstvo, najmä regionálne hospodárstva⁽²⁾. V súčasnej kríze potrebuje mať Európska únia všeobecný prístup k energetickej politike, ktorá kombinuje konkrétne problémy súvisiace s energetikou a klímou s cieľmi politiky sociálnej a regionálnej súdržnosti.

1.7. EHSV však poznamenáva, že politika zmeny môže byť úspešná len vtedy, ak zohľadní rôzne sociálne dynamiky v procese transformácie a bude sa nimi zaoberať vo svojich stratégiách a opatreniach. Mali by sme posilniť úlohu aktívnych spotrebiteľov v digitalizácii a mali by sme ich povzbudiť a umožniť im, aby používali čo najviac inteligentných riešení, pretože môžu zlepšiť efektívnosť a výkonnosť vnútorného trhu s energiou, pričom by sme mali zohľadniť prevádzkovateľov distribučných sústav s cieľom zaistiť bezpečnosť dodávok. Nástroje musia byť ľahko použiteľné a pozornosť sa musí venovať zraniteľným skupinám a osobám so zdravotným postihnutím. Politika spravodlivej transformácie a aktívneho politického riadenia zmien je preto nevyhnutná. Ak sa pri vykonávaní zanedbá sociálny rozmer, hrozí, že transformácia zlyhá pre odpor verejnosti.

1.8. Pokiaľ ide o budúci návrh energetických systémov a infraštruktúry, EHSV opakovane zdôraznil, že všetci spotrebiteľia musia byť aktívne zapojení do vývoja inteligentných energetických systémov a že je potrebné zaviesť stimuly, aby sa občianska spoločnosť mohla zúčastniť na energetickej transformácii. „Spájanie miestnych a regionálnych inovátorov“, ako uvádza Komisia v bode 7.3, je veľmi dôležité. Spoločné akcie, ako je spolupráca medzi inteligentnými mestami a komunitami, môžu vytvoriť najlepšie a najdostupnejšie riešenia, ktoré región môže potrebovať.

1.9. Digitálna a energetická politika EÚ už riadi digitalizáciu energetiky, keďže otázky ako interoperabilita údajov, bezpečnosť dodávok a kybernetická bezpečnosť, súkromie a ochrana spotrebiteľa nemožno ponechať len na trh a ich správna implementácia je kľúčová. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na to, že je potrebné všetkými prostriedkami zabrániť narušeniu súkromia a zneužitiu údajov. To zahŕňa nielen technické opatrenia, ale aj zodpovednosť a monitorovanie tohto dátového priestoru štátnymi orgánmi, ktoré podliehajú politickej a demokratickej kontrole. Zároveň je potrebné venovať osobitnú pozornosť ochrane údajov o kritickej infraštruktúre.

1.10. Komisia vo svojom oznámení uvádza, že je nevyhnutné zabezpečiť, aby digitalizácia nenarušila rámec na ochranu spotrebiteľa, ktorý už existuje na vnútornom trhu s elektrickou energiou. EHSV to berie na vedomie a dodáva, že je potrebné prispôsobiť a zlepšiť práva spotrebiteľov na trhu s energiou. Spotrebiteľia nesmú byť znevýhodnení alebo by nemali platiť nadmerné účty. Mali by mať prospech z digitálnych nástrojov, ktoré, ak sa správne vyvinú, môžu pomôcť zvýšiť ochranu spotrebiteľa.

1.11. Pri všetkých iniciatívach je dôležité, aby spotrebiteľia mali doma inteligentný merač. V mnohých členských štátoch to tak stále nie je, a preto je naliehavo potrebné zintenzívniť úsilie o rozsiahlejšie zavádzanie inteligentného merania ako základného predpokladu väčšiny digitálnych riešení v odvetví energetiky, najmä v prípade dodávok elektrickej energie a v menšej miere aj dodávok plynu. Členské štáty, ktoré ešte úplne nezaviedli inteligentné merače, musia tento proces urýchliť a zvýšiť svoje vnútroštátne ciele v súvislosti s týmto zavádzaním. Z medzinárodných dôkazov vyplýva, že zavádzanie inteligentných meračov je najúčinnnejšie, keď prevádzkovatelia sietí nesú zodpovednosť. Inteligentné merače by sa mali považovať za neoddeliteľnú súčasť elektrickej siete.

(2) Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 1.

1.12. Existuje riziko, že nové služby založené na údajoch a inovatívne technologické riešenia nebudú zavedené dostatočne rýchlo, ak nebude dostatok kvalifikovaných pracovníkov a vyškolených odborníkov, ktorí by im pomohli s ich zavedením. Potrebné opatrenia politiky trhu práce a vzdelávania si vyžadujú dostatočné finančné zdroje, ako aj vypracovanie akčného plánu na zabezpečenie koordinovaného prístupu. EHSV sa domnieva, že v tejto súvislosti je nevyhnutná úzka spolupráca so sociálnymi partnermi.

1.13. Kybernetická bezpečnosť je základnou požiadavkou na zabezpečenie spoľahlivosti čoraz väčšmi digitalizovaného energetického systému. Vývoj v posledných desaťročiach, a najmä nedávne udalosti ukázali nebezpečenstvo kybernetických útokov a sabotáží proti kritickej infraštruktúre. Problémy však môžu vzniknúť nielen v dôsledku kybernetických útokov alebo sabotážnych akcií, ale aj v dôsledku zlyhaní hardvéru a softvéru, preto musí Komisia venovať osobitnú pozornosť návrhu hardvéru a softvéru počas digitalizácie, aby sa zabezpečila ich odolnosť. Zlyhanie alebo poškodenie kritickej infraštruktúry môže spôsobiť zničujúci nedostatok dodávok a ohroziť verejnú bezpečnosť. Decentralizovanejšia výroba a využívanie energie v spojení s internetom zväčšuje „plochu útoku“ a kybernetické riziká. Digitalizovaný energetický systém (hardvérový aj softvérový) musí byť spoľahlivý a musí zabezpečiť nepretržitú dostupnosť.

1.14. EHSV sa domnieva, že kombinovaná stratégia pre energetickú transformáciu a digitalizáciu vo vidieckych oblastiach nezískala očakávanú pozornosť a podporu. Výbor vyzýva na urýchlené vykonávanie dlhodobej vízie Komisie pre vidiecke oblasti EÚ a mobilizáciu zainteresovaných strán na základe vidieckeho paktu EÚ.

2. Základné informácie

2.1. Komisia uverejnila oznámenie s cieľom posunúť vpred digitalizáciu energetického systému. Zámerom akčného plánu EÚ na tému *Digitalizácia energetického systému* je dosiahnuť ciele stanovené v správe o strategickom výhľade týkajúcom sa zelenej a digitálnej transformácie, pričom digitálne technológie prispejú k vytvoreniu klimaticky neutrálnej spoločnosti efektívne využívajúcej zdroje a zároveň zabezpečia, aby táto transformácia bola pre všetkých prínosom.

2.2. Komisia vo svojom akčnom pláne EÚ navrhuje súbor opatrení v piatich oblastiach: podporovať pripojiteľnosť, interoperabilitu a bezproblémovú výmenu energetických údajov vytvorením spoločného dátového priestoru, podporovať a koordinovať investície do inteligentnej siete, poskytovať lepšie služby založené na digitálnej inovácii s cieľom zapojiť spotrebiteľov do energetickej transformácie, zabezpečiť kybernetickú bezpečnosť v energetickom systéme a zabezpečiť to, aby rastúce energetické potreby odvetvia IKT boli v súlade s Európskou zelenou dohodou. Komisia sa domnieva, že digitalizácia môže zlepšiť cenovú dostupnosť, udržateľnosť a odolnosť energetického systému EÚ.

2.3. Inteligentné riešenia sú navrhnuté tak, že spotrebiteľom poskytujú väčšiu kontrolu nad ich spotrebou energie a vyúčtovaním, čím sa zlepšuje riadenie využívania energie, hoci mnohí koneční spotrebiteľia by mohli tomuto potenciálu porozumieť bez toho, aby potrebovali inteligentné riešenie. Inovatívne energetické služby by mali znížiť spotrebu energie a energia by sa mala využívať vtedy, keď je lacná. Inteligentné merače poskytujú dôležité informácie na zníženie nákladov na spotrebu energie, napr. inteligentné nabíjanie elektromobilov, inteligentné tepelné čerpadlá spolu s fotovoltaickými panelmi. Inteligentné merače tiež pomáhajú zákazníkom kontrolovať údaje vo faktúrach a umožňujú im predísť nesprávnym faktúram a opravnému účtovaniu, ktoré v súčasnosti patria medzi najväčšie obavy spotrebiteľov. Akčný plán poskytuje podporu pre digitálne nástroje, ktoré slúžia záujmom spotrebiteľov a v niektorých prípadoch sa vyvíjajú v spolupráci s nimi, zlepšenie digitálnych zručností, financovanie inteligentných digitálnych riešení prostredníctvom programov, ktoré môžu pomôcť splniť cieľ digitalizácie energetického systému, podporu národných regulátorov pri definovaní a monitorovaní spoločných ukazovateľov inteligentných sietí, vytváranie spoločného európskeho priestoru energetických údajov a úzke zapojenie všetkých príslušných zainteresovaných strán, najmä prevádzkovateľov sietí a dodávateľov energie.

2.4. Podľa Komisie IKT technológie ponúkajú veľký potenciál ekologizácie. Digitálne riešenia by mali pomôcť vyvážiť ponuku energie, jej akumuláciu a dopyt a zabezpečiť väčšiu flexibilitu energetického systému, čím sa uľahčí integrácia decentralizovaných obnoviteľných zdrojov energie. Je potrebné vytvoriť trhy flexibility s cieľom zatriktívniť investície do možností flexibility bez ohľadu na to, či tieto investície uskutočňujú výrobcovia, spotrebiteľia alebo výrobcovia-spotrebiteľia využívajúci digitálne nástroje.

2.5. V akčnom pláne sa zároveň zdôrazňuje potreba obmedziť rastúcu spotrebu energie v odvetví IKT. V akčnom pláne sa tiež počíta s vytvorením digitálneho dvojčata európskej elektrickej siete, podporou pre energetické spoločenstvá prostredníctvom digitálnych nástrojov, s vývojom energetického označovania počítačov, dátové centrá a blockchayny a s vypracovaním kódexu správania EÚ pre udržateľnosť telekomunikačných sietí.

2.6. V čoraz viac digitalizovanom energetickom systéme s decentralizovanou výrobou, prenosom a distribúciou energie a viac digitálne prepojenými zariadeniami v domácnostiach sa zvyšuje riziko špionáže, počítačovej kriminality a zlyhania hardvéru súvisiaceho so spotrebou energie. Komisia preto navrhuje dobre koordinované opatrenia v oblasti kybernetickej bezpečnosti na posilnenie celkovej odolnosti systému.

2.7. V akčnom pláne sa uvádza, že na tento účel sú nevyhnutné strednodobé aj dlhodobé opatrenia, ako aj rámec riadenia. Komisia vysvetľuje, že sa to bude týkať viacerých spoločností zainteresovaných strán, podnikov a medzinárodných partnerov a poznamenáva, že obmedzený objem verejného financovania sa musí využívať rozumne a že je potrebných viac súkromných investícií.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Komisia sa vo svojom akčnom pláne správne venuje obrovskému potenciálu digitálnych technológií na zvýšenie flexibility elektrizačnej sústavy. EHSV podporuje tieto ciele a víta väčšinu opatrení navrhnutých v akčnom pláne. EHSV už objasnil najmä prepojenie medzi energetickou transformáciou a digitálnou transformáciou, pričom poukázal na výhody digitalizácie z hľadiska úspor energie, zníženia energetickej náročnosti a lepšieho riadenia energetickej infraštruktúry. Optimistický postoj akčného plánu je inšpiratívny, ale zdá sa, že Komisia ignoruje skutočnosť, že fyzická realita je veľmi odlišná od prípadov použitia digitalizácie uvedených v akčnom pláne.

3.2. EHSV zastáva názor, že hlavnými výzvami, ktorým čelí odvetvie energetiky, sú: diverzifikácia európskych energetických zdrojov, zníženie závislosti od dovozu energie, zabezpečenie integrovaného vnútorného trhu s energiou, zlepšenie energetickej efektívnosti, rýchle expandovanie energetickej sústavy, zaistenie bezpečnosti dodávok, dekarbonizácia hospodárstva, zníženie emisií, prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo s nízkouhlíkovými a čistými energetickými technológiami, zvyšovanie a masívne rozširovanie energie z obnoviteľných zdrojov s cieľom splniť klimatické ciele, podpora súvisiaceho výskumu a vzdelávania, zabezpečenie spravodlivej transformácie a podpora sociálneho rozmeru energie, ako je znižovanie energetickej chudoby. Základom je digitalizácia energetického systému, ktorá môže pomôcť splniť všetky tieto hlavné výzvy.

3.3. Hoci sa strategický prístup aj konkrétne opatrenia akčného plánu uberajú správnym smerom, Komisii sa nedarí integrovať akčný plán do všeobecnej energetickej politiky. Čiastkový prístup zameraný iba na digitalizáciu a ignorovanie všeobecného rámca neprinesie výhody, ktoré sú správne vysvetlené v akčnom pláne.

3.4. Návrh Komisie vytvára obraz ideálneho štátu, ktorý stavia na dobre rozvinutom energetickom systéme (napr. prenosové a distribučné sústavy) a digitalizuje ho. V Európe však musia byť najprv vyvinuté prenosové a distribučné sústavy, až potom bude možné vyvinúť komplexnú digitálnu technológiu. Zbytočne digitalizujeme, ak sa inteligentne riadená energia nedá prenášať cez energetické prenosové siete. Okrem toho sa v prenosových a distribučných sústavách plytvá obrovské množstvo energie. Aj dnes náklady na ekologickú elektrickú energiu, ktorá sa nemôže používať ani prenášať a ktorá sa musí obmedziť, dosiahli pred energetickou krízou viac ako 2 miliardy EUR a počas energetickej krízy predstavovali vo veľkých krajinách ako je Nemecko 12 miliárd EUR ročne. Táto ekonomická strata sa mnohonásobne zvýši, pokiaľ sa rýchlo nerozšíria elektrické siete a akumulčné kapacity kompatibilné so systémom a ak sa zároveň nenájdu lepšie spôsoby využitia elektriny priamo na mieste. Digitalizácia v tejto oblasti môže zohrávať úlohu pri identifikácii týchto strát a využívaní takto vytvorených údajov pri rozvoji siete.

3.5. Je pravda, že na to, aby boli siete inteligentné, sú potrebné značné investície do energetickej infraštruktúry. Je tiež pravda, že mnohé členské štáty nestimulujú takéto investície, pretože ich regulácia jasne uprednostňuje kapitálové výdavky a investície do digitalizácie sú najmä prevádzkové náklady. Koordinácia a monitorovanie takýchto investícií a súvisiaceho pokroku nebude stačiť. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby začlenila myšlienky „podpory investícií do digitálnej elektrizačnej infraštruktúry“ do pozmeňovacieho návrhu k článku 58 smernice (EÚ) 2019/944 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou, čím sa zabezpečí regulačný rámec, ktorý bude účinne stimulovať investície do digitalizácie elektrizačných sústav.

3.6. Európska komisia správne poukazuje na to, že digitálne nástroje zohrávajú dôležitú úlohu pri rozvoji kolektívnych systémov vlastnej spotreby a energetických spoločností. Poradenstvo aj plánovaná experimentálna platforma môžu pomôcť, ale nie sú tými najdôležitejšími aspektmi. Viac ako päť rokov po predstavení balíka opatrení v oblasti čistej energie zohrávajú energetické spoločnosti a kolektívna vlastná spotreba v európskych energetických systémoch stále slabú úlohu. Hlavným dôvodom sú v mnohých prípadoch výrazné byrokratické prekážky a nedostatok informácií na strane spotrebiteľov a výrobcov. Európska komisia doteraz nevenovala pozornosť existencii týchto prekážok. Európanom sa musia poskytnúť stimuly, ktoré ich nakoniec presvedčia a budú motiváciou, aby digitalizovali všetky svoje činnosti súvisiace

s energetikou. Digitalizovaný energetický systém ako celok musí byť pre strany pôsobiace v tomto systéme natoľko prítlačlivý, že nielenže finančné stimuly pomáhajú vytvoriť tento digitalizovaný energetický systém, ale celé prostredie ich podnecuje k vytvoreniu kontrolovaného, riadeného a bezpečného energetického systému. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vypracovali zodpovedajúce iniciatívy vrátane priamej podpory, ktorá energetickým komunitám a kolektívnym výrobcom-spotrebiteľom umožní naplno rozvinúť ich potenciál, pričom zohľadnia prevádzkovateľov distribučných sústav s cieľom zaisťiť bezpečnosť dodávok. V opačnom prípade digitálne nástroje neprinesú žiadnu zmenu.

3.7. Obojsmerné nabíjanie elektrických vozidiel je ďalším veľmi sľubným prípadom, ktorý ukazuje, že aktívnejší spotrebiteľia môžu priamo prispieť k stabilite systému pomocou digitálnej technológie vrátane IKT, a to na strane siete aj na strane spotrebiteľa. V celej Európe však neexistujú takmer žiadne prípady komerčného využitia obojsmerného nabíjania elektrických vozidiel, keďže trh nebol navrhnutý tak, aby vytváral trhové stimuly pre flexibilitu napájania a odberu elektriny. Komisia by sa vo svojom úsilí o navrhnutie novej štruktúry trhu mala zamerať najmä na navrhnutie trhu, ktorý atraktívni také prípady, aké sú uvedené v kapitole 4.2 akčného plánu, a pomôže ich začleniť, pričom prevádzkovatelia sietí môžu v budúcnosti využívať obojsmerné nabíjanie aj ako faktor regulácie zaťaženia, ktorý by sa na zaistenie bezpečnosti dodávok mal zohľadniť aj v právnych predpisoch.

3.8. EHSV opakuje, že pri správnom prístupe môže mať klimaticky neutrálna, decentralizovaná a digitalizovaná štruktúra dodávok energie výrazne pozitívny vplyv na zamestnanosť a hospodárstvo, najmä regionálne hospodárstva⁽³⁾. V súčasnej kríze potrebuje mať Európska únia všeobecný prístup k energetickej politike, ktorá kombinuje konkrétne problémy súvisiace s energetikou a klímou s cieľmi politiky sociálnej a regionálnej súdržnosti.

3.9. EHSV zdôrazňuje, že technokratický návrh rámcových ekonomických podmienok a finančná podpora nových technológií, najmä digitalizácie energetického systému, zohrávajú pri energetickej transformácii dôležitú úlohu. EHSV zároveň poznamenáva, že politika zmeny môže byť úspešná len vtedy, ak zohľadní rôzne sociálne dynamiky v procese transformácie a bude sa nimi zaoberať vo svojich stratégiách a opatreniach. Mali by sme posilniť úlohu spotrebiteľov v digitalizácii a mali by sme ich povzbudiť, aby používali čo najviac inteligentných riešení, pretože môžu pomôcť zlepšiť efektívnosť a výkonnosť vnútorného trhu s energiou, pričom by sa mali úzko zapojiť všetky súčasti energetického hodnotového reťazca s cieľom zaisťiť bezpečnosť dodávok. Politika spravodlivej transformácie a aktívneho politického riadenia zmien je preto nevyhnutná. Ak sa pri vykonávaní zanedbá sociálny rozmer, hrozí, že transformácia zlyhá pre odpor verejnosti.

3.10. Transformácia energetického systému môže priniesť neočakávané zisky pre poskytovateľov služieb, ktorí môžu za svoje nové riešenia žiadať vyššie poplatky. Inovatívne služby, aplikácie a systémy energetického manažérstva však môžu uvoľniť obrovský nevyužitý potenciál pre užívateľov energie a priniesť úľavu pre spotrebiteľov, ktorí trpia vysokými cenami energie. Digitalizácia môže prispieť k tomu, aby boli ceny na trhu porovnateľné, aby boli ceny za flexibilné možnosti, napríklad presun záťaže, spravodlivé, a aby sa v počiatočnom štádiu trhového procesu odhalilo, že spotrebiteľia energie, ako sú zraniteľné domácnosti, by mohli za poskytovanú službu platiť menej. Inteligentné riešenia energetického účtovníctva môžu napríklad poskytnúť sociálne slabším ľuďom možnosť využiť toľko energie, koľko môžu zaplatiť, a neumožňujú im zadlžiť sa.

3.11. EHSV tiež vyzýva Komisiu, aby zohľadnila realitu trhu s inteligentnými meračmi a v prípade potreby zasiahla. Plánovaná inštalácia inteligentných meračov by mohla viesť k vysokým nákladom pre nájomníkov. V praxi neexistuje takmer žiadna hospodárska súťaž medzi rôznymi poskytovateľmi meracích služieb. Prieskumy v tomto odvetví v Nemecku a Rakúsku ukázali, že existujú značné náznaky existencie oligopolu bez hospodárskej súťaže v odvetví individuálneho merania spotreby⁽⁴⁾. Na zabezpečenie hospodárskej súťaže sa musí zaisťiť, aby zariadenia na zaznamenávanie spotreby mohli využívať aj poskytovatelia, ktorí sú tretími stranami. V opačnom prípade by zmena fakturačnej spoločnosti bola vždy spojená s nákladmi na výmenu existujúcich zariadení na zaznamenávanie spotreby.

3.12. V tejto súvislosti EHSV pripomína svoj postoj, že je potrebné bezpodmienečne zabrániť „dvojúrovňovému energetickému spoločstvu“. Nemôže sa stať, že z energetickej transformácie budú mať úžitok len finančne a technicky dobre vybavené domácnosti a že všetky ostatné domácnosti budú musieť znášať náklady. EHSV preto podporuje stimuly a nástroje na vykonávanie smernice o energetickej efektívnosti s cieľom pomôcť zraniteľným odberateľom a domácnostiam a poukazuje na to, že ambiciózne ciele v oblasti diaľkového vykurovania/chladenia môžu zhoršiť podmienky sociálneho bývania.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 1.

⁽⁴⁾ Zistilo sa napríklad, že najväčší poskytovateľ meracích služieb v Rakúsku sa pokúsil vylúčiť externých poskytovateľov z používania svojich inteligentných meracích zariadení pomocou foriem ochrany hardvéru (rakúsky Spolkový protimonopolný úrad, 2022).

3.13. Pokiaľ ide o budúci návrh energetických systémov a infraštruktúry, EHSV opakovane zdôraznil, že všetci spotrebiteľia – domácnosti, podniky a energetické spoločnosti – musia byť aktívne zapojení do vývoja inteligentných energetických systémov a že je potrebné zaviesť stimuly, aby sa občianska spoločnosť mohla zúčastniť na energetickej transformácii, ale aby ju pomohla aj financovať. „Spájanie miestnych a regionálnych inovátorov“, ako uvádza Komisia v bode 7.3, je veľmi dôležité. Spoločné akcie, ako je spolupráca medzi inteligentnými mestami a komunitami, môžu vytvoriť najlepšie a najdostupnejšie riešenia, ktoré región môže potrebovať.

3.14. Akčný plán počíta s vytvorením spoločného európskeho priestoru energetických údajov a s riadnym riadením s cieľom zabezpečiť koordinovanú výmenu a využívanie energetických údajov v rámci celej EÚ. Digitálna a energetická politika EÚ už riadi digitalizáciu energetiky, keďže otázky ako interoperabilita údajov, bezpečnosť dodávok a kybernetická bezpečnosť, súkromie a ochrana spotrebiteľa nemožno ponechať len na trh a ich správna implementácia je kľúčová. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na to, že je potrebné všetkými prostriedkami zabrániť narušeniu súkromia a zneužitiu údajov. To zahŕňa nielen technické opatrenia, ale aj zodpovednosť a monitorovanie tohto dátového priestoru štátnymi orgánmi, ktoré podliehajú politickej a demokratickej kontrole. Musí sa podporovať verejné vlastníctvo údajov, pretože údaje sú dôležitým hospodárskym faktorom v sieťovej a digitalizovanej spoločnosti. Na druhej strane sa musí zabrániť tomu, aby monopol na údaje mali súkromné subjekty GAFA⁽⁵⁾. Zároveň je potrebné venovať osobitnú pozornosť ochrane údajov o kritickej infraštruktúre.

3.15. Navrhovaný dátový priestor je sľubný prístup, ale vyžaduje si jasné pravidlá upravujúce prístup k anonymizovaným údajom pre všetkých účastníkov trhu, ktorí majú záujem tieto údaje využívať, napríklad na lepšie plánovanie obchodovania s energiou a ich výmenu. Je dôležité rýchlo rozpracovať „spoľahlivé riadenie“ uvedené v akčnom pláne formulovaním základných práv pre všetkých účastníkov trhu vrátane spotrebiteľov, výrobcov-spotrebiteľov, obchodníkov s energiou atď.

3.16. Pokiaľ ide o strategickú koordináciu na úrovni EÚ, v akčnom pláne sa predpokladá zriadenie expertnej skupiny pre inteligentnú energetiku (predtým Pracovná skupina pre inteligentné siete). Jej účelom je prispieť k vytvoreniu európskeho rámca pre výmenu údajov súvisiacich s energiou, posilniť koordináciu výmen údajov pre energetický sektor na úrovni EÚ, určiť hlavné zásady a zabezpečiť konzistentnosť medzi rôznymi prioritami a iniciatívami v oblasti výmeny údajov a podporovať Komisiu pri rozvoji a zavádzaní spoločného európskeho dátového priestoru pre energetiku. EHSV poukazuje na to, že v tejto súvislosti je potrebné vypracovať jasné usmernenia a ciele a že zapojenie sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti je nevyhnutné.

3.17. Myšlienka podpory prevádzkovateľov prenosových sústav a prevádzkovateľov distribučných sústav pri vytváraní digitálneho dvojčaťa elektrizačnej sústavy je zaujímavým prístupom a môže pomôcť zlepšiť modelovanie sústavy. Je však potrebné presne špecifikovať, akú úlohu bude zohrávať digitálne dvojča pri plánovaní rozširovania siete, pri vytváraní inteligentnejšej siete, pri integrácii možností flexibility vrátane virtuálnych elektrární, spotreby energie a spoločného využívania energie a pri optimalizácii odolnosti. V tejto súvislosti sa javia ako potrebné aj pozmeňujúce návrhy k smernici 2019/944.

3.18. Komisia vo svojom oznámení uvádza, že je nevyhnutné zabezpečiť, aby digitalizácia nenarušila rámec na ochranu spotrebiteľa, ktorý už existuje na vnútornom trhu s elektrickou energiou. EHSV to berie na vedomie a dodáva, že je potrebné prispôsobiť a zlepšiť práva spotrebiteľov na trhu s energiou. Spotrebiteľia nesmú byť znevýhodnení alebo by nemali platiť nadmerné účty. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zraniteľným skupinám, osobám so zdravotným postihnutím a osobám so slabými digitálnymi zručnosťami. Tu sú potrebné primerané ochranné predpisy, pretože už teraz je zrejmé, že mnohí spotrebiteľia strácajú prehľad o digitálnych informáciách a účtoch.

3.19. V oznámení sa uvádza, že potenciál členských štátov stanoví regulované ceny, najmä pre zraniteľných zákazníkov a ľudí trpiacich energetickou chudobou, nesmie byť negatívne ovplyvnený digitalizáciou. Digitálne nástroje tiež umožňujú verejným orgánom lepšie mapovať, monitorovať a riešiť energetickú chudobu, zatiaľ čo odvetvie energetiky môže ďalej optimalizovať svoje operácie so zameraním na bezpečnosť dodávok a uprednostňovať využívanie obnoviteľných zdrojov.

3.20. EHSV víta oznámenie Komisie s cieľom zabezpečiť, aby kľúčové projekty v oblasti výskumu a inovácií navzájom spolupracovali s cieľom určiť stratégie na zapojenie spotrebiteľov do navrhovania a používania dostupných a cenovo dostupných digitálnych nástrojov do polovice roku 2023. EHSV opäť zdôrazňuje, že stále sú potrebné značné investície do výskumu a inovácií.

V tejto súvislosti majú verejné investície do inteligentných a obnoviteľných energetických systémov veľký význam z hľadiska zaistenia bezpečnosti dodávok, boja proti energetickej chudobe, zabezpečenia dostupných cien a vytvárania

(5) Štyri internetové giganty Google, Apple, Facebook a Amazon.

pracovných miest. EHSV opäť odporúča, tak ako v stanovisku ECO/569, aby sa na verejné investície uplatňovalo zlaté pravidlo. Pri všetkých iniciatívach je dôležité, aby spotrebiteľia mali doma inteligentný merač. V mnohých členských štátoch to tak stále nie je, a preto je naliehavo potrebné zintenzívniť úsilie o rozsiahlejšie zavádzanie inteligentného merania ako základného predpokladu väčšiny digitálnych riešení v odvetví energetiky. Členské štáty, ktoré ešte úplne nezaviedli inteligentné merače, musia tento proces urýchliť a zvýšiť svoje vnútroštátne ciele v súvislosti s týmto zavádzaním.

3.21. Existuje riziko, že nové služby založené na údajoch a inovatívne technologické riešenia nebudú zavedené dostatočne rýchlo, ak nebude dostatok kvalifikovaných pracovníkov a vyškolených odborníkov, ktorí by im pomohli s ich zavedením ⁽⁶⁾. EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie cieľov je potrebné okamžite prijať vhodné opatrenia v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi.

3.22. Potrebné sú však aj dostatočné finančné zdroje a programy na školenie najmä dlhodobo nezamestnaných ľudí, žien a mladých ľudí prostredníctvom špecifických programov a vytváranie atraktívnych rámcových podmienok pre týchto ľudí. To zahŕňa záruky pracovných miest, ako aj iniciatívu v oblasti odbornej prípravy a kvalifikácie a širokú škálu príležitostí na rekvalifikáciu a ďalšie vzdelávanie. Potrebné opatrenia politiky trhu práce a vzdelávania si vyžadujú dostatočné finančné zdroje, ako aj vypracovanie akčného plánu na zabezpečenie koordinovaného prístupu.

3.23. EHSV vyzýva na úzku spoluprácu medzi poskytovateľmi odbornej prípravy a podnikmi pri navrhovaní odborných kurzov, ktoré zabezpečia zručnosti a kompetencie potrebné na digitálnu a udržateľnú transformáciu hospodárstva, a to aj prostredníctvom ďalšieho vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a podnikateľov. Európsky rok zručností 2023 sa využije na posilnenie a účinné vykonávanie týchto opatrení.

3.24. Kybernetická bezpečnosť je základnou požiadavkou na zabezpečenie spoľahlivosti čoraz väčšmi digitalizovaného energetického systému. Vývoj v posledných desaťročiach, a najmä nedávne udalosti ukázali nebezpečenstvo kybernetických útokov a sabotáží proti kritickej infraštruktúre. Problémy však môžu vzniknúť nielen v dôsledku kybernetických útokov alebo sabotážnych akcií, ale aj v dôsledku zlyhaní hardvéru a softvéru, preto musí Komisia venovať osobitnú pozornosť návrhu hardvéru a softvéru počas digitalizácie, aby sa zabezpečila ich odolnosť. Zlyhanie alebo poškodenie kritickej infraštruktúry môže spôsobiť zničujúci nedostatok dodávok a ohroziť verejnú bezpečnosť. Decentralizovanejšia výroba a využívanie energie v spojení s internetom zväčšuje „plochu útoku“ a kybernetické riziká.

3.25. Terčom kybernetických útokov a fyzických útokov môže byť celý hodnotový reťazec energetického systému, od výroby a prenosu až po distribúciu a spotrebiteľa, vrátane všetkých digitálnych rozhraní na jeho ceste. Lepšie chrániť túto kritickú infraštruktúru je v Európe v záujme všetkých. EÚ musí byť lepšie pripravená na možné útoky tohto druhu. EHSV preto požaduje okamžité kritické posúdenie doteraz prijatých opatrení a komplexnú stratégiu ochrany EÚ pred hrozbami, akými sú prírodné katastrofy, fyzické útoky a kybernetické útoky. V tejto súvislosti EHSV upozorňuje na svoje ďalšie stanoviská na predmetnú tému ⁽⁷⁾ a odporúča, aby všetky zahraničné investície do strategických odvetví v EÚ boli v súlade s bezpečnostnou politikou EÚ.

3.26. Odvetvie IKT predstavuje približne 7 % celosvetovej spotreby elektrickej energie. V rámci zelenej a digitálnej transformácie je preto nevyhnutné zabezpečiť, aby sa rastúce energetické potreby odvetvia IKT znížili v súlade s cieľom klimatickej neutrality. EHSV súhlasí s tým, že je nevyhnutné zaoberať sa spotrebou energie a zdrojov v celom hodnotovom reťazci IKT a kľúčovými vznikajúcimi dodatočnými zdrojmi spotreby energie súvisiacej s IKT. Už existujú riešenia, ako opätovne využiť odpadové teplo z dátových centier na vykurovanie domácností a podnikov. Preto je dôležité, aby sa s odpadovým teplom zaobchádzalo rovnako ako s obnoviteľnými zdrojmi v rámci revízie smernice o obnoviteľných zdrojoch energie (RED III) a iných právnych predpisov súvisiacich s energiou v súvislosti s balíkom Fit for 55. Na dosiahnutie optimálnych výsledkov sú však potrebné konkrétne a realizovateľné riešenia, ktoré môžu slúžiť ako najlepšie postupy.

3.27. Interoperabilné technické normy, kybernetická bezpečnosť, ochrana údajov a ďalšie kľúčové prvky digitalizovaného energetického systému musia byť zabezpečené globálne, na medzinárodných fórach a v spolupráci s partnerskými krajinami. S cieľom napredovať v zelenej a digitálnej transformácii s partnerskými krajinami prostredníctvom bilaterálnych kontaktov EHSV vyzýva Komisiu, aby začlenila digitálne a zelené aspekty do projektov, partnerstiev a dohôd o spolupráci v oblasti energetiky.

⁽⁶⁾ Komisia na základe verejnej konzultácie ako najdôležitejšiu prekážku v zavádzaní digitálnych technológií identifikovala nedostatky pri rozvoji zručností a nedostatok riadne kvalifikovaných pracovníkov (súhrnná správa dostupná prostredníctvom webového sídla Vyjadrite svoj názor).

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 286, 16.7.2021, s. 170.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV sa domnieva, že kombinovaná stratégia pre energetickú transformáciu a digitalizáciu vo vidieckych oblastiach nezískala očakávanú pozornosť a podporu. Výbor vyzýva na urýchlené vykonávanie dlhodobej vízie Komisie pre vidiecke oblasti EÚ a mobilizáciu zainteresovaných strán na základe vidieckeho paktu EÚ.

4.2. EHSV odporúča zabezpečiť rovnosť na trhu práce v odvetví energetiky preskúmaním príležitostí pre ženy a zároveň zabrániť tomu, aby sa energetická a digitálna transformácia stali pascami, pokiaľ ide o kariéru a odmeňovanie žien, a rozvíjať sociálny dialóg a kolektívne dohody o rovnosti v energetických spoločnostiach v celej Európe.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica Rady 98/24/ES a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/37/ES, pokiaľ ide o limitné hodnoty pre olovo a jeho anorganické zlúčeniny a pre diizokyanáty

[COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD)]

(2023/C 184/18)

Konzultácia	Európska komisia, 13. 2. 2023 Rada, 8. 3. 2023 Európsky parlament: 13/03/2023
Právny základ	článok 153 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	197/0/3

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, rozhodol zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko, pričom rešpektuje postoje sociálnych partnerov vyjadrené v dôvodovej správe k návrhu.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2012/19/EÚ o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ)

[COM(2023 63 final – 2022/025 (COD)]

(2023/C 184/19)

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 13. 2. 2023 Rada, 21. 2. 2023
Právny základ	článok 192 ods. 1 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v pléne	22. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	194/0/3

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom stanovisku 5002/2014 prijatom 12. novembra 2014 ⁽¹⁾, rozhodol sa zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 22. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 91.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ s cieľom zatriktívniť verejné kapitálové trhy v Únii pre spoločnosti a uľahčiť malým a stredným podnikom prístup ku kapitálu a ktorou sa zrušuje smernica 2001/34/ES

[COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD)]

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o akciových štruktúrach s viacnásobnými hlasovacími právami v spoločnostiach, ktoré sa uchádzajú o prijatie svojich akcií na obchodovanie na rastovom trhu MSP

[COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD)]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2017/1129, (EÚ) č. 596/2014 a (EÚ) č. 600/2014 s cieľom zatriktívniť verejné kapitálové trhy v Únii pre spoločnosti a uľahčiť malým a stredným podnikom prístup ku kapitálu

[COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD)]

(2023/C 184/20)

Spravodajca: **Kęstutis KUPŠYS**

Žiadosti o konzultáciu	Rada Európskej únie, 6. 2. 2023 [COM(2022) 760 final a COM(2022) 762 final]; 8. 2. 2023 [COM(2022) 761 final] Európsky parlament 1. 2. 2023
Právny základ	článok 50 ods. 1 a články 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2. 3. 2023
Prijaté v pléne	23. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	123/2/5

1. Závěry a odporúčania

1.1. Zvýšenie kapitálového financovania pre európske spoločnosti je kľúčom k zabezpečeniu obnovy po pandémie COVID-19 a vybudovaniu odolného európskeho hospodárskeho systému v situácii, keď čelíme ruskej vojne proti Ukrajine. Z tohto dôvodu EHSV rozhodne víta akt o kótovaní, ktorý navrhla Komisia.

1.2. Výbor sa domnieva, že ak by sa rodinné podniky dostali na kapitálové trhy, získal by sa prístup k nevyužitému potenciálu na prilákanie kapitálu na rast a že režim viacnásobného hlasovacieho práva by rodinám pomohol udržať si kontrolu, čím by sa kótovanie stalo pre ne atraktívnejším. EHSV súhlasí s tým, že na národnej úrovni by sa mal vypracovať podrobný návrh rámca a zároveň by sa mal podporovať vysoký stupeň harmonizácie na úrovni EÚ.

1.3. EHSV tiež víta iniciatívu Komisie na zjednodušenie obsahu prospektu, čím by sa výrazne znížili náklady a zaťaženie emitentov.

1.4. Výbor vo všeobecnosti víta návrh poskytnúť emitentom možnosť uviesť prospekt len v angličtine, ktorá je etablovaným spoločným jazykom medzinárodných investorov. Uverejnenie dokumentu v celom rozsahu, a nielen jeho zhrnutia, v národných jazykoch by však posilnilo postavenie miestnych retailových investorov. EHSV odporúča emitentom, aby si uvedomili, že používanie výlučne anglických dokumentov o emisii by bránilo rozvoju vnútroštátnej retailovej investičnej základne.

1.5. EHSV konštatuje, že spojenie investičného prieskumu s inými službami pravdepodobne zvýši viditeľnosť kótovaných malých a stredných podnikov (MSP). Preto víta navrhované zvýšenie prahovej hodnoty pre oddelenie poplatkov na 10 miliárd EUR. Potrebné ale môžu byť aj ďalšie opatrenia na podporu nezávislého prieskumu.

1.6. EHSV si vysoko cení prístup Komisie k zmierneniu právnej neistoty v súvislosti s požiadavkami na zverejňovanie informácií. Návrh mechanizmu dohľadu nad knihami objednávok na celom trhu (CMOBS), ktorý by uľahčil výmenu údajov o knihe objednávok medzi orgánmi dohľadu, môže však predstavovať riziko vytvorenia rozdielnych podmienok činnosti, keďže bilaterálne miesta obchodu by boli mimo rozsahu pôsobnosti režimu podávania správ.

2. Základné informácie

2.1. Komisia 7. decembra 2022 uverejnila súbor návrhov⁽¹⁾ opatrení na ďalší rozvoj únie kapitálových trhov EÚ. Cieľom balíka – nového aktu o kótovaní – je znížiť administratívnu záťaž spoločností všetkých veľkostí, najmä MSP, aby mali lepší prístup k financovaniu prostredníctvom kótovania na burzách.

2.2. Komisia uvádza, že kapitálové trhy EÚ sú z hľadiska veľkosti naďalej roztrieštené a nedostatočne rozvinuté. Zo štúdií vyplýva, že celkový počet kótovaných spoločností na rastových trhoch MSP v Európe sa od roku 2014 zvýšil len v malej miere⁽²⁾ aj napriek tomu, že kótované spoločnosti mali jasné výhody, o čom svedčí zvýšenie ich trhového ocenenia. Kótované spoločnosti vo všeobecnosti zvyšujú svoje príjmy, vytvárajú viac pracovných miest a zvyšujú svoje súvahy rýchlejším tempom ako nekótované. Viaceré štúdie poskytujú dôkazy o neoptimálnej situácii, pokiaľ ide o prvotné verejné ponuky akcií MSP v Európe.

2.3. V akte o kótovaní sa stanovujú jednoduchšie a lepšie pravidlá kótovania, najmä pre MSP, a zároveň sa tento akt snaží zabrániť ohrozeniu ochrany investorov a integrity trhu.

2.4. Uvádza sa v ňom, že zabezpečuje výrazné zníženie nákladov a prispieva k zvyšovaniu počtu prvotných verejných ponúk akcií (IPO) v EÚ. Jednoduchšie pravidlá týkajúce sa prospektu by spoločnostiam uľahčili a zlacnili ich kótovanie. Umožnenie spoločnostiam využívať akcie s viacnásobnými hlasovacími právami pri prvom kótovaní na rastových trhoch MSP poskytuje vlastníkom príležitosť udržať si kontrolu nad víziou svojej spoločnosti.

2.5. Primeranejšie pravidlá týkajúce sa zneužívania trhu by takisto viedli k väčšej jasnosti a právnej istote pre kótované spoločnosti, pokiaľ ide o dodržiavanie požiadaviek na zverejňovanie kľúčových informácií. Cieľom navrhovaného aktu o kótovaní je aj zlepšiť poskytovanie a šírenie investičného prieskumu spoločností so strednou trhovou kapitalizáciou a MSP, čím by sa zase malo podporiť ich kótovanie na verejných trhoch.

2.6. Medzi ďalšie očakávané prínosy patria:

- kratšie, lepšie načasované a porovnateľnejšie podnikové informácie pre investorov, v ktorých sa ľahšie orientuje,
- širší rozsah prieskumu vlastného kapitálu, čo pomôže pri prijímaní investičných rozhodnutí,
- efektívnejší dohľad vďaka jasnejším pravidlám kótovania a vylepšeným nástrojom na prešetrenie prípadov zneužitia trhu,

⁽¹⁾ Únia kapitálových trhov: balík týkajúci sa zúčtovania, platobnej neschopnosti a kótovania.

⁽²⁾ Záverečná správa skupiny technických expertov Komisie pre MSP, *Empowering EU Capital Markets for SMEs: Making listing cool again* (Posilnenie kapitálových trhov EÚ pre MSP: opätovné zatriaktívnenie kótovania).

— štandardizovanejšie prospekty, ktoré orgány dohľadu môžu ľahšie kontrolovať.

2.7. V súlade s cieľmi environmentálnej a sociálnej politiky a politiky v oblasti správy a riadenia (ESG) by sa v akte o kótovaní malo zabezpečiť, aby spoločnosti emitujúce dlhopisy ESG zahrnuli do dokumentácie o kótovaní informácie týkajúce sa ESG s cieľom uľahčiť investorom posúdenie platnosti tvrdení týkajúcich sa ESG. Spoločnosti, ktoré emitujú vlastný kapitál, sa budú môcť odvolávať na už uverejnené – a teda verejne dostupné – informácie o ESG v dokumentácii o kótovaní.

3. Všeobecné pripomienky

Potreba lepšieho prístupu ku kótovaniu na európskych verejných trhoch

3.1. EHSV zastáva názor, že zvýšenie kapitálového financovania pre európske spoločnosti je kľúčom k zabezpečeniu trvalej obnovy po pandémie COVID-19, ako aj k vybudovaniu **odolného európskeho hospodárskeho systému** v situácii, keď čelíme pokračujúcej ruskej vojne proti Ukrajine. Na tento účel je infraštruktúra finančného trhu nevyhnutná na uvoľnenie investičných tokov potrebných na rekapitalizáciu hospodárstva.

3.2. Pre retailovú investičnú komunitu sú dôležité aj vysoko rozvinuté verejné trhy. Európania si na svojich bankových účtoch uchovávajú hotovosť a vklady v hodnote 11 biliónov EUR⁽³⁾. Podiel vkladov na celkových aktívach domácností je trikrát vyšší ako v prípade domácností v USA. Keďže EÚ neprimáta konečných investorov, aby smerovali svoje finančné prostriedky na európske kapitálové trhy, nevyužíva v plnej miere svoje zdroje kapitálu pre naše spoločnosti. Správcovia aktív by mali získať väčšiu dôveru vo vyhliadky európskeho akciového trhu a európski retailoví investori by mali mať viac možností, pokiaľ ide o budovanie ich portfólií. Na dosiahnutie toho je potrebné zabezpečiť, aby sa na európskych verejných trhoch stala kótovanou diverzifikovaná ponuka vysokokvalitných emitentov.

3.3. V časoch finančných ťažkostí podnikov, nepredvídateľnosti hospodárskej situácie, a najmä **rastúcich nákladov na dlhy**, pôsobí vlastný kapitál vo vzťahu k budúcim otrasom ako rezerva.

3.4. Výbor tiež poznamenáva, že kapitálové financovanie z európskych domácností európskym spoločnostiam pomáha zabezpečiť otvorenú **strategickú autonómiu** EÚ na najzákladnejšej úrovni: vlastníctvo aktív a vykonávanie kontroly nad podnikmi. Prevzatie zásadných európskych spoločností pod zahraničnú kontrolu, najmä v sfére vplyvu krajín, ktorých hodnoty sa líšia od európskych hodnôt, predstavuje značné riziko pre hospodársku a politickú stabilitu EÚ Zároveň v EÚ bráni rozvoju finančného systému so základňou v EÚ zameraného na potreby EÚ. Napríklad finančnému obchodovaniu v EÚ naďalej dominujú investičné banky z krajín mimo EÚ⁽⁴⁾.

3.5. Mladé a inovatívne podniky, ktoré stoja na čele zelenej a digitálnej transformácie, by sa mali nabádať k tomu, aby sa uchádzali o kótovanie na európskych akciových trhoch a získali veľmi potrebné financovanie vydávaním verejne obchodovaných akcií, keďže ide o najudržateľnejší spôsob, ako týmto spoločnostiam pomôcť **využiť ich plný tvorivý potenciál a vytvárať pracovné miesta**.

3.6. Prudký nárast inflácie vedie k zvýšenému záujmu o kapitálové investície, najmä medzi skúsenými retailovými investormi. Európske akciové trhy sa môžu stať miestom, kde tieto prílevy investícií smerujú do kľúčových hospodárskych odvetví, v ktorých spoločnosti vytvárajú dostatočné výnosy. Výbor sa zároveň domnieva, že je zásadné, aby EÚ mala riadne a spoľahlivé pravidlá obchodovania, aby sa naplno využil potenciál kapitálových trhov EÚ. Poučením z finančnej krízy bolo, že EÚ musí chrániť trhy so spravodlivosťou, integritou, odolnosťou a transparentnosťou a zároveň zabezpečiť najvyššiu úroveň ochrany investorov.

3.7. Z analýzy vykonanej v 14 členských štátoch EÚ vyplynulo, že až 17 000 veľkých spoločností je oprávnených na kótovanie, ale nechcú oň požiadať⁽⁵⁾. Výbor vidí riziko v tom, že ak EÚ nepodporí nové kótovanie na akciových trhoch, na našich akciových trhoch sa môže zaznamenať pokles obchodu, keď investori svoje portfólio zdiverzifikujú globálne, ak nebude k dispozícii dostatočná ponuka titulov na investovanie v EÚ.

3.8. Nová generácia Európanov vstupuje na retailový investičný trh s tým, že myslia na udržateľnosť (t. j. na faktory ESG). Mnohé hospodárske subjekty zároveň napredujú pri plnení ekologických cieľov, čo podporujú politiky Európskej zelenej dohody. EHSV považuje túto kombináciu faktorov za potenciálnu silnú hnaciu silu na uvoľnenie celého potenciálu

⁽³⁾ Eurostat – Štatistika s vysvetlením.

⁽⁴⁾ Výročná štatistická správa orgánu ESMA *EU securities markets* (Trhy s cennými papiermi v EÚ), 2020, s. 40.

⁽⁵⁾ Správa spoločnosti Oxera *Primary and secondary equity markets in EU* (Primárne a sekundárne akciové trhy v EÚ), 2020.

európskej taxonómie udržateľných financií a rámca zverejňovania nefinančných informácií o podnikoch. Spoločnosti, ktoré konajú dobrovoľne a aj v záujme zosúladenia s pripravovanými právnymi predpismi EÚ, budú musieť vo svojich operáciách klásť väčší dôraz na faktory ESG a nová generácia investorov bude požadovať dodržiavanie požiadaviek ESG a hmatateľný kladný **sociálny a regeneratívny environmentálny vplyv** rovnako ako finančný zisk.

3.9. Výbor tiež poukazuje na niektoré štúdie, z ktorých vyplýva, že hospodárstva s trhovým financovaním presúvajú investície do menej znečisťujúcich a technologicky náročnejších odvetví⁽⁶⁾. Naopak, po expanzii s intenzívnejšou úverovou aktivitou zvyčajne nasledujú hlbšie recesie a pomalšie oživenie⁽⁷⁾.

3.10. Jasným cieľom by malo byť dosiahnutie kapitalizácie akciového trhu na úrovni 100 % HDP EÚ (zo súčasných približne 64 %⁽⁸⁾). EHSV sa domnieva, že neexistuje iná možnosť, len podporiť verejné trhy a zlepšiť prostredie IPO.

Význam pre MSP a rodinné podniky

3.11. EHSV sa domnieva, že MSP stále nezohrávajú na akciových trhoch úlohu, ktorú by mohli. Malo by sa vyvinúť úsilie na zabezpečenie potrebnej odolnosti MSP prostredníctvom kapitálového financovania.

3.12. Výbor konštatuje, že nedostatočné investície do vlastného kapitálu sú v Európe už desaťročia zjavné a problém nedostatku vlastného kapitálu pre MSP je naliehavý. MSP nie sú dostatočne viditeľné na prilákanie kapitálu. Ich premena na kótované spoločnosti by z dlhodobého hľadiska poskytla lepšie príležitosti. EHSV dôrazne podporuje názor, že kótované MSP si musia nájsť vhodné miesto v portfóliách jednotlivých (retailových) investorov, podielových a dôchodkových fondov a poisťovní.

3.13. Dobre fungujúci trh s IPO je dôležitý aj v prostredí pred IPO, pretože má vplyv na plánovanie stratégií ukončenia angažovanosti, a tým aj na poskytovanie rizikového kapitálu spoločnosťami rizikového kapitálu.

3.14. Prieskum vlastného kapitálu je nevyhnutným nástrojom na zvýšenie viditeľnosti MSP, a preto by sa mal podporovať. Iniciatívy, ako je rozšírenie rozsahu prieskumu vlastného kapitálu alebo jednotné európske miesto prístupu, by pomohli zviditeľniť MSP pre investorov.

3.15. Je potrebná určitá starostlivosť na povzbudenie rodinných podnikov k tomu, aby zväzili kótovanie. Napríklad v Nemecku je 90 % všetkých spoločností pod kontrolou rodín a 43 % spoločností s tržbami viac ako 50 miliónov EUR tvoria rodinné podniky⁽⁹⁾. Rodinné vlastníctvo má svoje výhody, potenciál rastu však môže byť (aspoň čiastočne) obmedzený, ak nie je možné získať potrebné financovanie. EHSV je presvedčený, že ak by sa rodinné podniky dostali na kapitálové trhy, získal by sa prístup k nevyužitému potenciálu⁽¹⁰⁾ a režim viacnásobného hlasovacieho práva by rodinám pomohol udržať si kontrolu, čím by sa kótovanie stalo pre ne atraktívnejším.

3.16. Väčšina globálnych finančných centier poskytuje možnosť režimu viacnásobného hlasovacieho práva. Európa potrebuje harmonizovaný prístup, aby udržala krok s celosvetovým vývojom, aby nestratila podniky, ktoré sú ochotné sa rozširovať.

Transparentnosť a zverejňovanie informácií

3.17. Požiadavky na transparentnosť pre spoločnosti, ktoré sa pripravujú na verejné kótovanie, sa v porovnaní so súkromnými spoločnosťami zvýšia. Na rozdiel od súkromnej spoločnosti spoločnosť kótovaná na burze získava peniaze od externých akcionárov, ktorí nemajú rovnakú úroveň informácií, ani rovnakú úroveň vplyvu na rozhodovanie ako vlastníci súkromnej spoločnosti.

⁽⁶⁾ Haas, R.D., Popov, A., *Finance and Carbon Emissions* (Financie a emisie uhlíka), ECB Séria pracovných dokumentov, 2019.

⁽⁷⁾ Jordà, Ò., Schularick, M., Taylor, A. M., *When Credit Bites Back* (Keď úvery vrátia úder), *Journal of Money, Credit and Banking* 45, č. 2 (1.12. 2013): 3 – 28.

⁽⁸⁾ Databáza Federácie európskych búrz cenných papierov, 2022.

⁽⁹⁾ Nadácia Stiftung Familienunternehmen.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 28.

3.18. Preto je odôvodnená a potrebná výrazne vyššia úroveň ochrany investorov, napr. stanovením povinností zverejňovania informácií (vrátane tých, ktoré sa týkajú dôverných informácií) a prísnych štandardov podávania správ.

3.19. Výbor zastáva názor, že povinné zverejňovanie informácií je mimoriadne dôležité a nevyhnutné pre dobre fungujúci verejný trh. Investori musia dostať dostatočné množstvo informácií o prognózach hodnoty cenných papierov. Každé obmedzenie potrebného zverejňovania informácií by odrádzalo od investovania do emitenta. To by sa zase mohlo stať hlavnou prekážkou plného využitia príležitostí, ktoré poskytujú kapitálové trhy.

3.20. Zahnutie nadmerného množstva informácií do ponukových dokumentov len s cieľom vyhnúť sa súdnemu sporu však nie je uprednostňovanou cestou vpred ani pre emitenta, ani pre investora. Mala by sa dosiahnuť správna rovnováha.

4. Konkrétne pripomienky a odporúčania

4.1. Vzhľadom na uvedené EHSV rozhodne víta akt o kótovaní, ktorý navrhla Komisia, až na niekoľko menších výnimiek týkajúcich sa viacerých jeho aspektov.

4.2. Podľa EHSV je zrejmé, že je potrebné riešiť roztrieštené národné pravidlá týkajúce **akcií s viacnásobnými hlasovacími právami**. Výbor očakáva, že minimálna harmonizácia týchto pravidiel zameraná na prilákanie rodinných podnikov na kapitálové trhy EÚ prispeje k vytvoreniu skutočnej celoeurópskej únie kapitálových trhov. Na národnej úrovni by sa mal vypracovať podrobný návrh rámca na prispôbenie miestnemu ekosystému pri súčasnej podpore vysokej úrovne harmonizácie na úrovni EÚ.

4.3. EHSV konštatuje, že objem verejne obchodovateľných akcií podniku nie je jediným faktorom dôležitým na zabezpečenie likvidity. Požiadavka na minimálne 10 % podiel takýchto akcií podniku by sa mala uplatňovať len v okamihu kótovania. Flexibilita je mimoriadne dôležitá najmä pre menšie členské štáty, keďže ich trhy môžu primerane fungovať s menším podielom verejne obchodovateľných akcií. Je to nevyhnutné na zabránenie náhlemu dekótovaniu podnikov.

4.4. EHSV víta iniciatívu na zjednodušenie **obsahu prospektu**, čím by sa výrazne znížili náklady a zaťaženie emitentov. Spoluzákonodarcovia by sa však mali usilovať o rovnováhu medzi zaťažením emitentov a informačnými potrebami investorov. 800-stranové prospekty by sa mali stať záležitosťou minulosti, mala by sa však zabezpečiť potrebná podrobnosť informácií, najmä o faktoroch ESG, s ohľadom na zásadu dvojnásobnej významnosti. Budovaním na prísnych ustanoveniach smernice o vykazovaní informácií o udržateľnosti podnikov⁽¹⁾, by sa takýmto vykazovaním podporilo financovanie zelenej dohody.

4.5. V súčasnosti je obsah rozptýlený a nehomogénny a s výnimkou zhrnutia nie vždy je dostupný v angličtine („jazyk bežne používaný v oblasti medzinárodných financií“, ako sa uvádza v návrhu). Okrem toho sa informácie poskytujú vo formátoch, ktoré nie sú strojovo čitateľné. Jeden postup vydávania môže viesť k vzniku viacerých regulačných dokumentov rozdelených do viacerých súborov (napr. opis cenných papierov, súhrn prospektu a registračný dokument).

4.6. Preto je vítaná harmonizácia a zjednodušenie prospektu pre kapitálové nástroje. EHSV vo všeobecnosti súhlasí s návrhom Komisie poskytnúť emitentom možnosť uverejniť prospekt len v angličtine ako spoločnom jazyku etablovanom v prostredí medzinárodných investorov (s výnimkou súhrnu, ktorý by sa mal poskytovať v miestnom jazyku, aby si udržali retailových investorov).

4.7. Výbor však zároveň považuje používanie **miestnych jazykov** za rovnako dôležité, pretože angličtina sa bežne nepoužíva vo všetkých členských štátoch. Uverejnenie dokumentu v celom rozsahu, a nielen jeho zhrnutia, okrem angličtiny aj v národných jazykoch by však podľa EHSV umožnilo miestnym retailovým investorom aktívnejšie sa zapájať. Emitenti a ich poradcovia musia pamätať na to, že používanie výlučne anglických dokumentov o emisii by bránilo rozvoju národnej retailovej investičnej základne a bolo by kontraproduktívne, pokiaľ ide o dosiahnutie očakávaných cieľov retailovej investičnej stratégie EÚ, ktorá bude čoskoro ohlásená. V tejto súvislosti EHSV konštatuje, že by sa mali zaviesť opatrenia na podporu miestnych retailových investorov, aby sa zapojili do kapitálových trhov, a to primeraným zverejňovaním emisných dokumentov a zlepšovaním ich zrozumiteľnosti.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 51.

4.8. Prieskum vlastného kapitálu je kľúčovým prvkom rozvoja zdravého ekosystému kapitálového financovania MSP. S cieľom doplniť existujúce kanály prieskumu je pravdepodobné, že povolením **spojenia prieskumu MSP** s inými službami sa zvýši tvorba a šírenie správ o prieskume. EHSV víta navrhované zvýšenie prahovej hodnoty pre oddelenie poplatkov na 10 miliárd EUR. Napraví sa tým menšie zahrnutie a menšia viditeľnosť MSP, ktoré spôsobila smernica MiFID II⁽¹²⁾. EHSV však zdôrazňuje, že v rukách väčších finančných inštitúcií je vyššia koncentrácia vypracúvania prieskumu kapitálu. Veľmi veľkí sprostredkovatelia sú vzhľadom na svoju veľkosť schopní účtovať si zanedbateľné poplatky a/alebo využívať vykonávanie obchodovania na krížové dotovanie poskytovania prieskumu, čo mali a strední poskytovatelia nedokážu⁽¹³⁾. Veľkí sprostredkovatelia majú okrem toho záujem najmä o poskytovanie prieskumu týkajúceho sa popredných spoločností (*blue-chip*), zatiaľ čo MSP môžu byť nedostatočne zahrnuté. Veľká väčšina emitentov uvádza, že smernica MiFID II spôsobila menšie zahrnutie a menšiu viditeľnosť MSP⁽¹⁴⁾. EHSV vidí jednoznačnú potrebu zaviesť ďalšie opatrenia na podporu nezávislého výskumu a poučiť sa z osvedčených postupov dostupných v Európe⁽¹⁵⁾.

4.9. Vo fáze po IPO by kótované spoločnosti mali byť príkladom z hľadiska transparentnosti a najvyššou prioritou by mala byť ochrana záujmov menšinových akcionárov. Ak hrozí, že sa s akcionármi bude zaobchádzať nespravodlivo alebo nebudú dobre chránení, keď bude spoločnosť verejne kótovaná, ich dôvera v kapitálové trhy EÚ sa nezvýši. EHSV vysoko oceňuje prístup Komisie k zmierňovaniu právnej neistoty v súvislosti s **požiadavkami na zverejňovanie informácií** prostredníctvom cielejších zmien nariadenia o zneužívaní trhu.

4.10. Výbor je presvedčený, že existujúci rámec žiadostí *ad hoc* v prípadoch podozrenia zo zneužívania trhu sa javí ako vhodný a dostatočný na dosiahnutie **účinného dohľadu**, pričom berie na vedomie, že viaceré orgány dohľadu považujú za užitočné zlepšiť výmenu údajov o knihách objednávok využitím mechanizmu CMOBS. Rozsah pôsobnosti podľa návrhu mechanizmu CMOBS by mohol predstavovať riziko vytvorenia rozdielnych podmienok činnosti, keďže bilaterálne obchodné miesta by do mechanizmu neboli zahrnuté.

4.11. EHSV dôrazne nabáda, aby sa čoraz rýchlejšie presadzovali ďalšie prebiehajúce iniciatívy, ktoré prispievajú k zvýšeniu atraktívnosti verejných trhov. Výbor uverejnil niekoľko stanovísk k minulým, prebiehajúcim a očakávaným legislatívnym iniciatívam⁽¹⁶⁾. Napriek geopolitickým výzvam by sa malo z dôvodu rastúcich rizík hospodárskej a sociálnej nestability udržiavať rýchle tempo pokroku pri vytváraní únie kapitálových trhov. Silná únia kapitálových trhov je potrebná viac ako kedykoľvek predtým.

V Bruseli 23. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ MiFID = smernica o trhoch s finančnými nástrojmi.

⁽¹³⁾ Správa spoločnosti Oxera *Unbundling: what's the impact on equity research?* (Oddelenie: vplyv na prieskum akcií), 2019.

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, záverečná správa *The impact of MiFID II rules on SME and fixed income investment research* (Vplyv pravidiel smernice MiFID II na MSP a prieskum investícií s pevným výnosom), 2020.

⁽¹⁵⁾ V nadväznosti na neziskové iniciatívy, ako je „Lighthouse“ v rámci Instituto Español de Analistas Financieros.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 155, 30.4.2021, s. 20; Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 58; Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 9; Ú. v. EÚ C 10, 11.1.2021, s. 30; Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 41.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zabezpečenie dostupnosti a cenovej dostupnosti hnojív

[COM(2022) 590 final]

(2023/C 184/21)

Spravodajca: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 9. 12. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	9. 3. 2023
Prijaté v pléne	23. 3. 2023
Plenárne zasadnutie č.	577
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	170/3/4

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta oznámenie Komisie o zabezpečení disponibility a cenovej dostupnosti hnojív, keďže svetová kríza v oblasti hnojív, ktorá sa začala začiatkom roka 2021 a prehĺbila sa po vypuknutí vojny na Ukrajine, je v Európe, kde poľnohospodári čelia rekordným cenám aj nedostatočným dodávkam, mimoriadne naliehavou otázkou. Súčasná situácia predstavuje hrozbu pre európske poľnohospodárstvo a svetovú potravinovú bezpečnosť.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že na obmedzenie vplyvu krízy v oblasti hnojív sú potrebné domáce núdzové opatrenia. Okrem možnosti poskytnúť priamu podporu najpostihnutejším výrobcam dusíkatých hnojív a poľnohospodárom prostredníctvom štátnej pomoci (ktorá podlieha rozpočtovým obmedzeniam, vedie k riziku narušenia hospodárskej súťaže a mala by podliehať podmienenosti) sú podľa EHSV potrebné nápravné opatrenia na zlepšenie fungovania trhu EÚ s hnojivami, keďže tieto opatrenia budú mať pravdepodobne väčší vplyv na poľnohospodárov a budú nákladovo efektívnejšie pre daňovníkov.

1.3. Na riešenie dodávok aj cien hnojív zjednodušením dovozu a domácej hospodárskej súťaže EHSV navrhuje prijať opatrenia zahŕňajúce pozastavenie uplatňovania dovozných ciel EÚ na všetky hnojivá, zjednodušenie logistiky v oblasti hnojív a regulačnú flexibilitu.

1.4. EHSV sa takisto domnieva, že sú potrebné strednodobé opatrenia na obmedzenie závislosti EÚ od dovážaných minerálnych hnojív a zníženie environmentálnej stopy hnojenia plodín. Mali by sa zameriavať na obmedzenie používania hnojív prostredníctvom efektívnejšieho využívania živín rastlinami, čiastočného nahradenia syntetických hnojív recyklovaným maštalným hnojom a ďalším odpadom a zlepšením sebestačnosti Európy v oblasti výroby hnojív so zámerom docieľiť agroekologickú transformáciu poľnohospodárstva.

1.5. EHSV víta ohlásenie nového monitorovacieho strediska pre trh s hnojivami, ktoré má vzniknúť v roku 2023, a považuje ho za nevyhnutné na zvýšenie úrovne transparentnosti európskeho trhu s hnojivami uverejňovaním reprezentatívnych cien na domácom trhu, ako aj prostredníctvom zostavovania verejných štatistík o výrobe a spotrebe hnojív.

1.6. EHSV ďalej vyzýva, aby sa pri prijímaní nových opatrení zohľadnili sociálne aspekty týkajúce sa poľnohospodárov (ktorí sú výrazne ovplyvnení cenami hnojív), spotrebiteľov potravín (ktorí čelia inflácii cien potravín) a pracovníkov v priemysle.

1.7. EHSV naliehavo vyzýva EÚ, aby na medzinárodnej scéne zintenzívnila opatrenia proti celosvetovej potravinovej neistote vrátane podpory transparentnosti v oblasti hnojív, ich dostupnosti a efektívneho používania. Svetový obchod s hnojivami by sa mal zjednodušiť tým, že trhy zostanú otvorené, zabráni sa obmedzeniam a zákazom vývozu, zvýši sa výroba hnojív v Európe a logistické trasy sa rozšíria.

2. Úvod a kontext

2.1. Hnojivá obsahujú tri živiny zásadné na rast rastlín: dusík (N), fosfor (P) a draslík (K).

2.2. Vo veľkej časti súčasnej poľnohospodárskej výroby sú hnojivá kľúčovým vstupom. Ich fyzická a cenová dostupnosť zohráva zásadnú úlohu v potravinovej bezpečnosti. Od začiatku roku 2021 prebieha svetová kríza v oblasti minerálnych hnojív, ktorú prvotne vyvolal prudký nárast dopytu v kontexte obnovy po pandémie ochorenia COVID-19 a ďalej prehĺbila invázia Ruska na Ukrajinu tým, že sa obmedzili dodávky z Ruska, Bieloruska a Ukrajiny, troch významných svetových dodávateľov hnojív.

2.3. Kríza v oblasti hnojív je mimoriadne naliehavá v Európe, pretože i) EÚ je veľkým čistým dovozcom hnojív; ii) trh EÚ s hnojivami obsahujúcimi dusík a fosfor chránia dovozné clá, pre ktoré sú domáce ceny vyššie ako tie svetové; iii) dovoz hnojív EÚ z Ruska, Bieloruska a Ukrajiny, ktorý predtým predstavoval 43 % dovozu do EÚ, od marca 2022 výrazne klesol napriek politike EÚ, ktorá oficiálne nezakazuje dovoz potravín a hnojív z Ruska.

2.4. Domáce ceny hnojív vzrástli na rekordnú úroveň (trojnásobne v prípade minerálneho dusíka v novembri 2022 oproti januáru 2021). Spolu s nedostatočnými dodávkami a oneskorenými nákupmi to viedlo k výraznému zníženiu používania hnojív EÚ, pokiaľ ide o zber úrody v roku 2022 ⁽¹⁾, a možnému nedostatku v niektorých členských štátoch na jar 2023, čo bude mať vplyv na zber úrody v roku 2023.

2.5. Deje sa to v kontexte Európskej zelenej dohody a stratégie Z farmy na stôl ⁽²⁾, ktorú Európska komisia uverejnila v máji 2020, vrátane navrhovaných celoeurópskych cieľov „znížiť stratu živín o minimálne 50 % a zároveň zabezpečiť, aby nedošlo k zhoršeniu úrodnosti pôdy“, pričom sa zníži miera „používania hnojív o minimálne 20 % do roku 2030“.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV zdôrazňuje, že ľahko a cenovo dostupné hnojivá sú zásadné pre poľnohospodársku výrobu a potravinovú bezpečnosť v Európe a na celom svete. Nedostatok hnojív a ich nadmerné ceny vedú k nižším výnosom plodín, ohrozujú výrobu potravín a prispievajú k inflácii cien potravín na úkor európskych občanov a ľudstva.

3.2. Súčasná kríza na trhoch s hnojivami je osobitnou hrozbou v krajinách s nízkym príjmom, ktoré sú kriticky zasiahnuté potravinovou neistotou. Je hrozbou aj pre Európu, kde zraniteľné skupiny už čelia problémom s cenovou dostupnosťou potravín a kríza v súvislosti s hnojivami môže viesť k zníženiu úrody, čo má vplyv na celosvetovú potravinovú bezpečnosť, keďže EÚ je významným producentom a vývozcom obilnín.

3.3. EHSV sa domnieva, že celosvetový nedostatok hnojív nespôsobujú len vysoké ceny zemného plynu, ale aj nerovnováha medzi ponukou a dopytom a logistické obmedzenia. V EÚ ho prehľbuje vysoká úroveň závislosti kontinentu od dovozu minerálnych hnojív, dovozné clá EÚ a vojna na Ukrajine.

Núdzové domáce opatrenia

3.4. Napriek vysokým cenám hnojív sa javí, že na nákladovú efektívnosť niektorých výrobcov dusíkatých hnojív z EÚ mala negatívny vplyv mimoriadne vysoká cena zemného plynu v Európe, ktorá dosiahla sedemnásobok úrovne v USA oproti trojnásobku v roku 2021. Okrem prioritného prístupu k zemnému plynu, ak sa bude dodávať na pridel, môže byť pre odvetvie výroby dusíka v EÚ užitočná osobitná podpora na základe jednotlivých prípadov s cieľom maximalizovať využívanie existujúcich výrobných kapacít, čo umožnila zmena dočasného krízového rámca štátnej pomoci EÚ. V tejto súvislosti je potrebná hospodárska a sociálna podmienenosť, aby sa zabránilo neočakávaným účinkom, keďže niektorým výrobcem hnojív sa v dôsledku krízy v oblasti hnojív zvýšili zisky.

⁽¹⁾ Podľa Európskej komisie „sucho v kombinácii s vysokými cenami hnojív vedúce k nižším mieram používania najmä P a K [...] prispelo k nižším výnosom“ a 8 % poklesu úrody obilnín v EÚ v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021. Zdroj: *Short-term outlook for agricultural markets* (Krátkodobý výhľad pre poľnohospodárske trhy), Európska komisia, 5. október 2022.

⁽²⁾ COM(2020) 381 final, 20. máj 2020.

3.5. Súčasná kríza ťažko zasiahla používateľov hnojív, najmä poľnohospodárov obrábajúcich ornú pôdu a odborníkov na zmiešanú rastlinnú a živočíšnu výrobu, ktorí predstavujú 62 % výdavkov na hnojivá v EÚ a 69 % spotreby dusíka v EÚ⁽³⁾. Čelia nedostatku peňazí na nákup hnojív pred zberom úrody, ako aj rýchlejšiemu nárastu nákladov ako cien, keďže vysoké ceny poľnohospodárskych výrobkov možno nevyvážia účinok vyšších cien hnojív a ďalších poľnohospodárskych vstupov⁽⁴⁾. Cielená podpora používateľov hnojív preto môže pomôcť riešiť krízu dočasným krízovým rámcom štátnej pomoci EÚ.

3.6. Rozpočet však má značné obmedzenia a priority medzi sebou súťažia o financovanie, napríklad o podporu s využitím poľnohospodárskej rezervy EÚ vo výške 450 miliónov EUR na rozpočtový rok 2023. Ani financovanie takýchto opatrení prostredníctvom národných strategických plánov SPP nie je vhodnou možnosťou, lebo boli schválené len nedávno a ich zmena by trvala dlho. Použitie štátnej pomoci ako alternatíva je spojené s obmedzeniami štátnych rozpočtov i s rizikom výrazného narušenia hospodárskej súťaže medzi poľnohospodármi z rôznych členských štátov. To dokazuje skutočnosť, že zatiaľ len tri členské štáty zaviedli schémy pomoci určené na nákup hnojiva poľnohospodármi s celkovým rozpočtom 855 miliónov EUR.

3.7. EHSV sa domnieva, že nápravné opatrenia na zlepšenie **fungovania trhu EÚ s hnojivami** sú teda vhodnejšie a nákladovo efektívnejšie pre daňovníkov. Takéto núdzové dočasné opatrenia by sa mali zameriavať na dodávku hnojív aj ceny v Európe tým, že sa zjednoduší dovoz a hospodárska súťaž. Niektoré spoločnosti vyrábajúce hnojivá zvyšujú svoj zisk v mimoriadne veľkom rozsahu: tomuto odvetviu je potrebné adresovať pozitívne a strategické posolstvo, ak chceme, aby tieto prostriedky využili na investovanie do európskych tovární a zvýšenie miery samostatnosti, čo je cena za našu nezávislosť.

3.8. V nadväznosti na návrh Komisie zo 17. júla 2022 sa nariadením Rady (EÚ) 2022/2465 z 12. decembra 2022⁽⁵⁾ stanovilo dočasné pozastavenie uplatňovania dovozných cieľ na močovinu a amoniak (s výnimkou dovozu z Ruska a Bieloruska). EHSV toto rozhodnutie víta vzhľadom na to, že okrem partnerov, ktorí už majú s EÚ dohody o voľnom obchode (napríklad severoafričké krajiny), bude mať toto pozastavenie pozitívny vplyv na ďalšie významné zdroje dovozu (napríklad USA, krajiny Strednej Ázie a Perzského zálivu). Nariadenie však nadobudlo účinnosť prineskoro, aby malo účinok v sezóne 2022/2023, keďže väčšina dovozu močoviny už bola doručená alebo objednaná za prudko rastúce ceny, pričom Rada obmedzila platnosť nariadenia na obdobie šiestich mesiacov namiesto pôvodných dvoch rokov. EHSV odporúča Komisii a Rade, aby predĺžili platnosť nariadenia na nasledujúcu sezónu a rozšírili ho na všetky hnojivá na báze dusíka a fosforu, keďže by to podporilo dostupnosť prostredníctvom diverzifikácie dodávok, ako aj znížilo domáce ceny hnojív v EÚ.

3.9. Urýchlene treba vykonať aj ďalšie opatrenia na riešenie fungovania trhu EÚ s minerálnymi hnojivami, pokiaľ ide o logistiku a reguláciu, vrátane i) stimulovania poľnohospodárov a distribútorov hnojív, aby vykonávali skoré nákupy a riadili cenové riziká; ii) zjednodušenia logistiky pri dovoze do prístavov v prípade plavidiel prepravujúcich hnojivá a vnútrozemskej cestnej nákladnej prepravy; iii) zjednotenia vnútroštátnych výkladov týkajúcich sa dodávateľov hnojív, pokiaľ ide o sankcie proti Rusku; iv) umožnenia dočasnej flexibility v nariadeniach EÚ vrátane nariadenia REACH, právnych predpisov v oblasti dopravy a nariadenia o produktoch na hnojenie.

3.10. Európska komisia by v nadväznosti na technické návrhy svojho Spoločného výskumného centra⁽⁶⁾ mala rýchlo navrhnuť legislatívne opatrenia umožňujúce bezpečné používanie spracovaného maštalného hnoja nad rámec prahových hodnôt stanovených pre pásma ohrozené dusičnanmi v smernici o dusičnanoch (RENURE), čím sa dosiahne vyššia úroveň nahradenia syntetických hnojív. Až do zavedenia tejto novej prahovej hodnoty EHSV odporúča, aby sa pre všetkých poľnohospodárov v EÚ zaviedla súčasná maximálna prahová hodnota 170 jednotiek organického dusíka na hektár za rok.

Strednodobé domáce opatrenia

3.11. Ako sa uvádza v správe o strategickom výhľade za rok 2022⁽⁷⁾, EHSV odporúča znížiť závislosť EÚ od dovozu krmív, hnojív a iných vstupov a navrhuje vymedziť otvorenú strategickú autonómiu uplatňovanú na potravinové systémy založené na výrobe potravín, pracovnej sile a spravodlivom obchode s celkovým cieľom zaistiť potravinovú bezpečnosť pre všetkých občanov EÚ prostredníctvom zdravých, udržateľných, odolných a spravodlivých dodávok potravín.

⁽³⁾ Zdroj: FADN, 2017.

⁽⁴⁾ Pre predstavu: cena dusičnanu amónneho vo Francúzsku v novembri 2022 bola o 203 % vyššia ako úroveň z januára 2021. Naproti tomu cena za pšenicu na mletie za rovnaké obdobie vzrástla o 45 %. Zdroj: La Dépêche Le Petit Meunier.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2465>.

⁽⁶⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636>.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sk/our-work/opinions-information-reports/opinions/strategic-foresight-report-2022> (Ú. v. EÚ, s. 18).

3.12. Pokiaľ ide o hnojivá, EHSV zastáva názor, že hoci by sa mali okamžite prijať núdzové opatrenia, mali by sa zaviesť aj dlhodobejšie opatrenia, aby sa optimalizovala závislosť európskeho poľnohospodárstva od dovážaných minerálnych hnojív a zároveň sa zmenšila environmentálna stopa hnojenia plodín v Európe. Mali by sa zameriavať na i) optimalizáciu celkového používania hnojív prostredníctvom efektívnejšieho využívania živín rastlinami, čo povedie k menším stratám; ii) čiastočné nahradenie syntetických hnojív recyklovaným maštalným hnojom a ďalším odpadom z potravinového reťazca; iii) zlepšením sebestačnosti Európy v oblasti výroby hnojív. EHSV zdôrazňuje, že poľnohospodárstvo prechádza transformáciou a vďaka agroekológii a šetrnému poľnohospodárstvu sa bude naďalej zlepšovať.

3.13. Zefektívnenie využívania živín rastlinami je nevyhnutné na zníženie spotreby hnojív, ako aj straty živín pôsobením vody a ovzdušia. Malo by to umožniť zníženie používania hnojív bez vplyvu na objem výroby. Možno to dosiahnuť prostredníctvom zlepšených postupov hnojenia vrátane používania krycích plodín, výberu hnojív (uprednostnením hnojív s obsahom dusíka, napríklad dusičnanov, a používania močoviny/inhibítorov nitrifikácie), používania biostimulátorov, ako aj presného poľnohospodárstva umožňujúceho optimalizovanú aplikáciu (delená aplikácia, výpočet bilancie živín, analýza pôdy a rastlín, senzory sledujúce rastliny, nástroje na podporu rozhodovania).

3.14. Na efektívne využívanie živín je kľúčové aj šľachtenie rastlín, keďže zlepšené odrody sú schopné využívať menej živín, najmä dusíka, pri rovnakej zozbieranej úrode. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že by sa mali vyvinúť inovatívne technológie a osivá, aby mohli vždy poskytovať riešenia poľnohospodárom, ktorí čelia obmedzeniam existujúcich nástrojov⁽⁸⁾.

3.15. Poľnohospodári si od sezóny 2021 – 2022 prirodzene osvojujú trend nahrádzania plodín náročných na živiny, ako sú obilniny, repka olejná a cukrová repa, rastlinami s nižšími požiadavkami na živiny, ako je slnečnica⁽⁹⁾ a strukoviny⁽¹⁰⁾. Malo by sa to však starostlivo zvážiť v rámci verejnej politiky, keďže vzhľadom na príslušné výnosy sušiny a produkciu bielkovín na hektár by takáto zmena mohla narušiť poľnohospodárske trhy a ohroziť potravinovú bezpečnosť.

3.16. Čiastočné nahradenie minerálnych hnojív organickými hnojivami recyklovanými z maštalného hnoja a ďalšieho organického odpadu predstavuje v EÚ ďalší relevantný strednodobý cieľ⁽¹¹⁾. Bude to priaznivé pre pôdu (vyšší obsah organických látok) a klímu (nižšie emisie z výroby syntetických dusíkatých hnojív), ako aj pokiaľ ide o zmenšenie závislosti od dovozu. Potenciál maštalného hnoja by sa však nemal preceňovať, keďže väčšina z neho sa už recykluje, dostupné zdroje sú obmedzené zo zemepisného hľadiska (regióny so štrukturálnym nadbytkom maštalného hnoja), ako aj z dôvodu značných nákladov na zhromažďovanie, spracovanie a prepravu. Živiny z ľudských výlučkov sa väčšinou pre poľnohospodársku pôdu nepoužívajú, hoci predstavujú potenciál v objeme 2 miliardy kilogramov dusíka⁽¹²⁾. Európska komisia by mala podporovať vývoj techník na získavanie živín z rias, čistiarenskeho kalu a na jeho bezpečné využitie v poľnohospodárstve.

3.17. Pokiaľ ide o dusíkaté hnojivá, podpora alternatívnych spôsobov výroby amoniaku bez využitia fosílnych surovín je z dlhodobého hľadiska mimoriadne relevantným cieľom, keďže by znížila závislosť EÚ od plynu, ako aj jej uhlíková stopa. Čistý vodík vyrábaný elektrolyzou vody (pri ktorej sa takisto využíva elektrina z obnoviteľných zdrojov) je v štádiu pilotnej priemyselnej výroby, zatiaľ čo metanizáciou vedľajších poľnohospodárskych výrobkov a organického odpadu sa môže produkovať biometán na výrobu amoniaku aj digestát použiteľný ako organické hnojivo. Napriek súčasným vysokým trhovým cenám amoniaku vyrábaného z fosílnych surovín majú však alternatívy využívajúce obnoviteľné zdroje ďaleko od konkurencieschopnosti a na to, aby dosiahli štádium priemyselnej výroby, bude potrebný čas, rozvoj technológie a možno značné verejné dotácie.

3.18. EHSV víta ohlásenie nového monitorovacieho strediska pre trh s hnojivami, ktoré má vzniknúť v roku 2023, a usporiadanie konzultácií so zainteresovanými stranami v oblasti hnojív v rámci expertnej skupiny Európskeho mechanizmu pripravenosti a reakcie na krízu potravinovej bezpečnosti (EFSCM). EHSV sa takisto domnieva, že významná úroveň transparentnosti trhu EÚ s hnojivami sa môže zaručiť len pravidelným uverejňovaním reprezentatívnych cien na domácom trhu pre škálu hnojív s obsahom N, P a K, ako aj rozvojom verejných štatistík spotreby hnojív.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 194, 12.5.2022, s. 72.

⁽⁹⁾ Plocha vysiatá slnečnicou v EÚ dosiahla 750 000 ha, pokiaľ plocha obilnín sa v roku 2022 v rovnakom rozsahu zmenšila.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 88.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sk/our-work/opinions-information-reports/information-reports/benefits-extensive-livestock-farming-and-organic-fertilizers-context-european-green-deal-egd-ir-information-report>.

⁽¹²⁾ Odhaduje sa, že jedna osoba vylučuje viac ako 4 kg dusíka ročne prostredníctvom moču (Viskari a kol., 2018 – <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2018.00032/full>).

Sociálne aspekty

3.19. EHSV sa domnieva, že v oznámení sa dostatočne nezohľadňujú sociálne aspekty spojené s dostupnosťou a cenovou dostupnosťou hnojív. Poľnohospodári (najmä drobní) skutočne musia platiť vyššiu cenu za hnojivá, ktorá sa im pri zbere úrody možno nevráti, keďže nákup hnojív a predaj výrobkov sú oddelené. Drahé hnojivá navyše čiastočne spôsobujú infláciu cien potravín, ktorá konkrétnejšie vplýva na najchudobnejšie domácnosti. Napokon, zníženie konkurencieschopnosti, prerušenia výroby, ako aj vysoká úroveň neistoty, ktorej sektor čelí v EÚ, majú takisto vplyv na pracovné podmienky pre zamestnancov v európskom odvetví hnojív.

Zabezpečenie dostupnosti a cenovej dostupnosti hnojív vo svete

3.20. EHSV podporuje úsilie Európskej komisie, členských štátov, európskych finančných inštitúcií, krajín G20, agentúr OSN a medzinárodných finančných inštitúcií v oblasti boja proti celosvetovej potravinovej neistote vrátane podpory trhov s hnojivami so zdravou hospodárskou súťažou a transparentnosťou, dostupnosti hnojív a ich efektívneho používania.

3.21. Transparentnosť svetového trhu s hnojivami má mimoriadny význam. EHSV podporuje zlepšenie reprezentatívnej databázy cien hnojív Informačného systému pre poľnohospodárske trhy (AMIS), ktorá je v súčasnosti obmedzená na štyri výrobky a lokality.

3.22. FAO a WTO nedávno varovali⁽¹³⁾, že celosvetový nedostatok hnojív v roku 2023 pravdepodobne pretrvá, čo ohrozuje poľnohospodársku výrobu a potravinovú bezpečnosť najmä v Afrike. Svetový obchod s hnojivami by sa mal čo najskôr zjednodušiť otvorením trhov, zabránením obmedzeniam a zákazom vývozu, zvýšením výroby hnojív, rozšírením logistických trás a maximalizáciou efektívnosti hnojív. EHSV víta medzinárodné iniciatívy v tejto súvislosti vrátane skupiny pre globálnu reakciu na krízu v oblasti potravín, energetiky a financií (OSN), globálnej aliancie pre potravinovú bezpečnosť (G7), FARM (EÚ, G7, Africká únia) a Global Fertilizer Challenge (USA, EÚ).

3.23. Vysoké dovozné ceny potravín a hnojív a narušenia dodávateľského reťazca prispievajú v niektorých krajinách s nízkym príjmom k naliehavým potrebám týkajúcim sa platobnej bilancie. EÚ by mala zintenzívniť úsilie v tomto smere dvojstranne (nástroj potravinovej bezpečnosti a odolnosti) aj prostredníctvom viacstranných iniciatív, napríklad trustového fondu MMF na znižovanie chudoby a posilňovanie rastu a finančného nástroja MMF na riešenie potravinového šoku.

V Bruseli 23. marca 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ *Global fertilizer markets and policies: a joint FAO/WTO mapping exercise* (Svetové trhy a politiky v oblasti hnojív: spoločné mapovanie FAO a WTO), 14. november 2022, https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_14nov22_e.htm.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK